

ACHÆMENIDARUM
IMPERIUM,
SIVE
REGUM
PONTI, BOSPHORI,
ET BITHYNIÆ
HISTORIA,

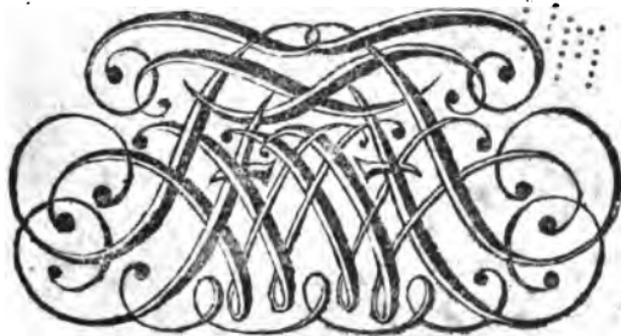
Ad fidem Numismatum accommodata,

Per

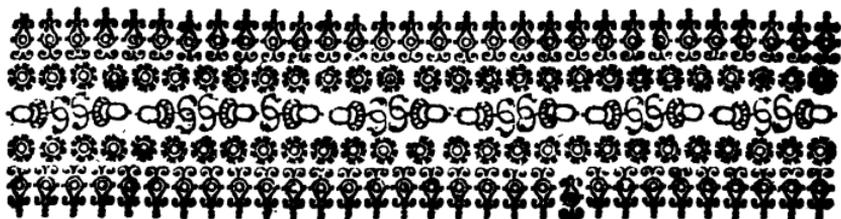
J. FOY VAILLANT,

Bellov. Doctorem Medicum, & Regis
Antiquarium, ac Serenissimi Cenomanensium
Ducis Gazæ Præfectum.

TOMUS SECUNDUS.

PARISIIS.
M. DCCXXVIII.

Archæology

Harr.

12-4-31

24169

AD LECTOREM.

VENTUM est jam ad ACHÆME-
 NIDARUM Historiam. Hoc com-
 prehendantur nomine Ponti, Bosphori,
 Thraciæ & Bithyniæ Reges : qui omnes,
 ut & ipsi ARSACIDÆ, ad ACHÆMENEM He-
 roëm, Persei filium, originem referebant.

Prius Volumen ARSACIDARUM Historiam,
 & quæcumque ad eam spectant, complectitur. In
 hoc posteriori Volumine eadem plane usus metho-
 do Doctissimus VAILLANTIUS, Historiam quo-
 que ACHÆMENIDARUM per Nummos, quot-
 quot hætenus inveniri potuere, contexuit.

Totius autem hujus Operis rationem, *Erudite*

) (2

Lector

012-5-31 24169

AD LECTOREM.

Lector, paucis tibi reddamus necesse est. Orditur VAILLANTIUS a Ponti Regibus: Quorum Historiam persequitur ab ARTABAZE, Regni Pontici Conditore ad mortem usque MITHRIDATIS VI. cognomine EUPATORIS, qui ultimus Ponti Regum fuit. Unde liquet quadringentos ac viginti sex annos Ponticum stetisse Imperium: quippe quod anno Urbis conditæ ducentesimo sexagesimo octavo, ante CHRISTUM vero natum quadringentesimo octogesimo sexto ab ARTABAZE conditum fuerit; ac tandem MITHRIDATIS VI. morte extinctum anno Urbis conditæ sexcentesimo nonagesimo quarto. Reges autem Ponti undecim duntaxat numero recensentur.

A Ponticis Regibus transit VAILLANTIUS ad Reges Bosphori & Thraciæ. Hi octodecim numerantur: quorum primus PHARNACES III. a Pompeio Magno Rex Bosphori renuntiatus: ultimus vero Anonymus, filius, ut putatur, RHESUPORIS Tertii. Quod quidem argumento est Regnum Bosphori, quod anno Urbis conditæ sexcentesimo nonagesimo primo, ante CHRISTUM

AD LECTOREM.

STUM sexagesimo tertio, sumpserat exordium ac circa annum Urbis conditæ noningentesimum quinquagesimum quintum finem habuerat; annos circiter ducentos & quatuor supra sexaginta stetit.

Tertium obtinent locum Bithyniæ Reges, numero tantummodo decem. Horum primus DÆDALUS, Bithynici Regni Conditor: Postremus vero NICOMEDES III. cognomine EPIPHANES: qui, absque liberis moriens, Populo Romano Regnum testamento reliquit. Hoc pacto Bithynia, Juris Romani facta, Asiæ Provinciæ superaddita est, atque eidem Proconsuli subjecta. Is tunc temporis erat M. Junius Silanus. Itaque Bithynicum Regnum plus quam trecentos annos stetit. Siquidem anno ab Urbe condita trecentesimo septuagesimo primo, ante CHRISTUM vero trecentesimo octogesimo tertio a DÆDALUSO conditum fuerat, & anno Urbis conditæ sexcentesimo septuagesimo nono, una cum NICO-MEDE III. sine Liberis defuncto, finitum est.

Agmen claudit Bithyniæ Romanorum Provinciæ Historia: quam huic Operi VAILLANTUS adtexendam non sine causâ putavit. Cui

AD LECTOREM.

quidem Historiæ subjungendos quoque Indices duos censuimus: alterum Auctorum in hoc Opere laudatorum; alterum Rerum ex Nummis desumptarum.

Tota hæc est Historiarum in hoc secundo Operum Posthumorum VAILLANTII Volumine contentarum series. Atque heic finem dicendi faciam, *Erudite Lector,*

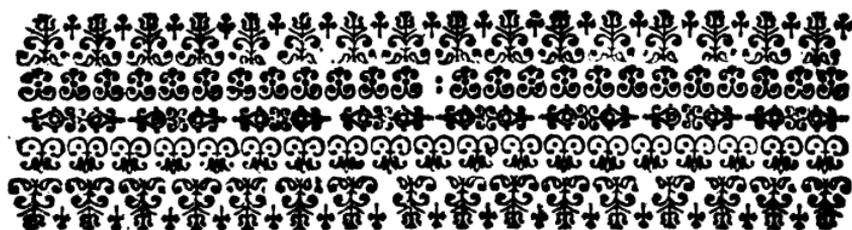
Ne longo sermone morer tua tempora;

in legendis hisce Historiis multo utilius sane impendenda. *Vale.*

CANON

Digitized by Google

CANON CHRONOLOGICUS REGUM PONTI.

ANNI.
A. C. V. C.

- 486 268 ARTABAZI a Dario regnum Ponti concessum est.
In Proelio pugnans cadit.
- 480 274 Antonymus, loco Artabazis regnavit.
- 474 290 RHODOBATES, Anonymo patri successit.
- 402 352 MITHRIDATES I. pro patre Rhodobate regno Pon-
ti potitur.
- 363 391 ARIOBARZANES post obitum Mithridatis patris re-
gnat.
- 337 417 MITHRIDATES II. dictus Ctisses, regnat morte pa-
tris Ariobarzanis.
- 306 448 Conservatur in Ponto ab Antigono.
- 302 452 MITHRIDATES III. patri succedit.
- 301 453 Antigonus proelio superatus occiditur.
- 266 488 Mithridates partem Cappadociz & Paphlagoniz in-
vadit.
- 265 489 MITHRIDATES IV. mortuo Mithridate regnat.
- 223 531 Antiocho Laodicen filiam in uxorem concedit.
- 215 539 Achæus capitur Sardis, ab Antiocho excruciat.
- 183 571 PHARNACES, mortuo patre, Pontici regni habenas
suscepit.

CANON CHRONOLOGICUS.

ANNI.

A. C. V. C.

- 154 600 MITHRIDATES V. mortuo patre Ponti regimen assumit *Evergetes* dictus.
- 148 606 Copiis adjuvat Romanos contra Carthaginenses.
623 Romanis auxilium fert contra Aristonicum.
- 130 624 Perpenna prælio vincit Aristonicum capiturque.
- 129 625 Aquilius, mortuo Perpenna ducit Romam Aristonicum.
- 133 631 MITHRIDATES VI. Eupator & ultimus, patri succedit.
- 60 694 Mithridatis mors.

REGUM BOSPHORI.

- 63 691 PHARNACES III. Rex primus Bosphori a Pompeio nominatus.
Mithridati Pergameno Cæsar dat Bosphori regnum.
- 47 707 Asander, non Regis sed Ethnarchæ tantum Bosphori nomen assumfit.
Asander inedia reliquit Dinem uxori Bosphorum.
Scribonius nubit Dinami, & Bosphori regno potitur.
- 89 715 DARIUS, filius Pharnacis, Pontum recuperat, sibi ab Asandro ereptum.
- 29 725 MITHRIDATES VII. filius aut Darii nepos.
Ejus filius a Caligula obtinet Bosphori regnum.
- 21 743 POLEMO in Ponti parte in Bosphoro & in Ciliciæ parte regnat.

Post Chr.

- 17 770 PYTHORIDIS Regina Polemoni succedit in Ponti & Bosphori regnis. Nubit cum Archelao.
- 38 791 POLEMO II. potitur regnis Ponti & Bosphori.
- 51 804 Mithridates VIII. Bosphori regnum a Caligula recipit.

ANNI

CANON CHRONOLOGICUS.

ANNI.

A. C. V. C.

Cotys Thraciz Rex, nubente vidua Mithridatis VII.
Armeniam obtinet,

107 861 Cotys Rex Bosphori efficitur.

115 869 Ininthimævus Cotyi succedit in regno Bosphori.
Rhescyporis I, Bosphori Regis vita ignoratur, nepos
Armeniz Cotyis Regis. Regnavit sub Adriano.
Rhæmetalces, duo fuerunt Reges, unus Thraciz, al-
ter Bosphori. Sub Antonino regnante, Rhe-
scyporidis filium fuisse probatur.

Anonymus, de nomine ignotus.

124 877 Cotys II. Anonymo succedit.

140 899 Rhescyporis II, post Cotym regnat in Bosphoro, fili-
us Cotyis.

195 951 Rhescyporis III, successit Rhescypori secundo.
Anonymi varii.

REGUM BITHYNIÆ.

383 371 DÆDALUS primus Bithyniz Rex.

378 376 BOTYRUS succedit Dædallo, & ejus creditur filius.

334 420 BIAS, mortuo patre Botyro, regnat in Bithynia.

328 426 ZYPOETES post patrem Biam, Bithyniz habenas su-
scipit. Urbem condidit Zypœtem.

281 473 NICOMEDES Zypœtis natu' maximus pro eo regnat
in Bithynia.

278 476 Gallorum auxilio pellit fratrem ea parte Bithyniz,
quam invaserat.

245 509 Nicomedes diti Zeli, & ea mortua Azetæ nubit.
Filiorum curatores elegit, & constituit Ptolemæum
& Antigonum.

241 513 ZELAS, Nicomedis ex primo matrimonio filius, inva-
dit Bithyniam.

X 5

241

CANON CHRONOLOGICUS.

ANNI

A. C. V. C.

- 241 513 Zelas in Gallos irrumpit, condit Zelas in Cappadocia.
- 231 523 Infidiis adortus Gallo-Græcos, occisus est.
- 229 525 PRUSIAS post patrem Zelas ejus regno potitur.
- 208 546 Prusias Attalo socero, adversus Ætolos, in bello socius est.
- 205 549 Pace inter Philippum & Ætolos inita Prusias arma vertit in cianos.
- 203 551 Philippus & Antiochus Ægyptum interpartiri cogitant.
- 200 554. Philippus Chersonesum Thraciæ in potestatem redigit, & Abydam expugnat.
- 197 557 Pruseus in obsidione Heracleæ vulneratus, ab ea defecit.
- 190 564 Prusias ab Antiocho deficit, & paulo post moritur.
- 186 568 PRUSIAS II. loco patris regnat in Bithynia.
- 185 569 Prusias terra marique vincitur ab Eumene, Annibalis arte classis navalis Eumenis profligatur.
184. 570. Fugit Eumenes, ejus pedestres copias debellat Annibal.
- Annibal ne in manus Romanorum incidat, veneno se interficit.
- 178 576 Perseus poscit a Romanis, ut Rex Macedoniæ appelletur.
- 169 585 Prusias Romanis mittit legatos de pace inter eos & Perseum ineunda.
- 165 589 Senatus mittit Legatos ad inquirendum consilii Antiochi & Eumenis.
- 164 590 Antiochus Rex Syriæ,
- 158 596 Eumenes Pergami Rex, } moriuntur.
- 152 602 Legati conantur cunctos ab ejus societate avertere, & Attalo favere.
- 151 603 Senatus mittit Legatos, qui de pace agant inter Prusiam & Attalum.

CANON CHRONOLOGICUS.

ANNI
A.C.V.C.

- 150 604 Prusias, odiosus subditis, mittit filium Romam in emanfurum. Mors ejus.
- 149 605 NICOMEDES II. interfecto patre in Bithynia regnat.
- 133 621 Crassus Aristonicum Pergami invasorem bello appetit.
- 131 623 Crassus quamvis a multis Regibus auxiliatus vincitur & necatur.
- 130 624 Perpenna superat & capit Aristonicum & remunerat Reges auxiliares.
- 124 630 Mithridates & Nicomedes Paphlagoniam invadunt, & inter se partiuntur.
Mithridates abnuit reddere Paphlagoniam jussu Senatus, & Galatiam occupat.
- 123 631 Nicomedes videt Romanos, & dat partem Paphlagoniæ filio suo.
Interfecto jussu Mithridatis Ariarathe, Nicomedes Cappadociam invadit.
- 103 651 Nicomedes denegat auxiliari Mario Cimbris bellum inferenti.
- 93 661 Senatus aufert Cappadociam Mithridati, & Paphlagoniam Nicomedi.
Sylla compellit Nicomedem ad restituendam Pylæmeni Cappadociam.
- 92 662 Nicomedes filii Socratis infidiis e vivis tollitur.
Bithyni regno pellunt Socratem & dant Nicomedi,
NICOMEDES III. patri succedit in regno Bithyniæ.
Nicomedes a Senatu Rex confirmatus cognomen Eupatoris sumit.
- 91 663 Per Legatos queritur Romæ de invasa Bithynia a suo fratre.
Senatus mittit Legatos, qui illi & Ariobarzani regna restitui faciant,

Nico-

CANON CHRONOLOGICUS.

ANNI
A. C. V. C.

- Nicomedes in ditionem Mithridatis irrumpit & depopulatur.
- 90 664 Mithridates frustra ligat, queritur de Nicomede.
Senatus denegat Mithridatis Legatis petitiones, cumque minantur.
- 89 665 Pergami duces paratus instruunt cum Nicomede contra Mithridatem.
Mithridates se ad bellum parat copias undique cogendo.
Nicomedes proelio superatur a Mithridate.
Mithridates totam Nicomedis ditionem invadit.
- 88 666 Sylla mittitur ad bellum contra Mithridatem.
- 85 669 Simbria prospere pugnat cum Mithridatis filio & Regem fugat.
Mithridates Archelai opera pacem poscit a Sylla.
- 84 670 Colloquuntur de pace Sylla & Mithridates in Asia.
Sylla concedit pacem Mithridati, qui recedit in regnum.
- 83 671 Murena Asiae Praetor pacem frangit cum Mithridate.
Senatus jubet Murenam abstinere armis contra Mithridatem.
- 81 673 Murena ab Asia revocatur, & ejus loco mittitur.
Julius Caesar mittitur in Bithyniam.
Julius prostratus Nicomedi pudicitiae accusatur.
Nicomedes moritur, & Bithynia potiuntur Romani.

STEM-

S T E M M A
PONTI REGUM
EX STIRPE ACHÆMENIDARUM.

ARTABAZES

Anonymus.

RHODOBATES.

MITHRIDATES.

ARIOBARZANES.

MITHRIDATES *Cisses.*

MITHRIDATES III.

MITHRIDATES IV.

PHARNACES.

MITHRIDATES *Evergetes V.*

MITHRIDATES *Eupator VI.*

DE PONTI REGNO PROEMIUM.

DE Ponti Regno dicturis, necessarium nobis videtur, illius quodammodo amplitudinem & circumscriptionem indicare, ut totam hanc regionem, in qua Reges ex Achæmenidarum stirpe procreati, imperare cœperunt, Lector præ oculis habens, rerum, de quibus nobis erit sermo, majorem in animo speciem conservare possit.

Pontus quidem illo tempore, Bithyniæ ab occasu, & Paphlagoniæ ab ortu conterminus tantum fuit, Phrygiæ majori ex meridie & Ponto-Euxino ex septentrione appositus.

Hunc a Mari Pontico nomen assumpsisse quidam referunt: alii vero a quodam Rege hujus regionis, cui nomen erat Pontus, dictum fuisse contendunt: huic sententiæ favere videtur, quod etsi Paphlagonia & Cappadocia etiam Mari Euxino alluantur, illa tantum regio Pontus appellatur, nisi hos Reges antiquos totam illam Pontici Maris oram tenuisse dixerimus, quam tandem Mithridates Eupator potestati suæ subjecit, sicut & Colchidem: unde post eum

PROEMIUM.

duo regna & duæ deinde Provinciæ factæ sunt, quarum una Pontus proprie, altera vero Pontus Polemoniachus.

Ante Achæmenidas, qui tantum sub Dario, Histaspis filio, in hac regione, quam nominant Pontum, regnarunt: Florus alios Reges sic nominat *lib. 3. cap. 5.* Ponticæ gentes, inquit, ad Septentrionem in sinistrum jacent, a Pontico cognominatæ Mari: harum gentium atque regionum Rex antiquissimus Artheas. Pontum etiam Nerei filium nominat Eusebius *lib. Fræp. Ev.*

Cappadociam, ait Strabo, Persæ in duas dividerunt Satrapias, earum alteram proprie Cappadociam & Cappadociam ad Taurum, adeoque magnam Cappadociam nuncuparunt: alteram, Pontum sive Cappadociam Ponticam, *lib. 12. pag. 534.* unde, ut inquit Reinerus Reinesius *lib. de Ponti Regibus*, ita tum primum regionis hæc appellatio esse vere coeperit.

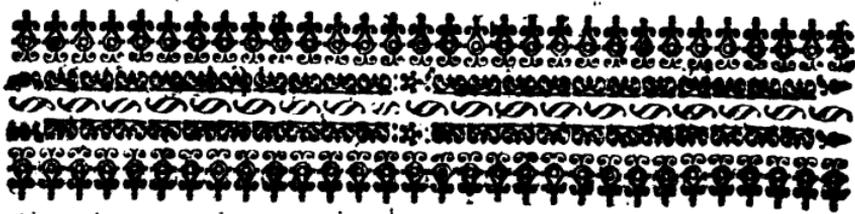
Sub Cyro hanc Cappadociæ divisionem fuisse factam eruitur ex Bibliotheca Photii *lib. 51.* nam ibi Cappadociæ Reges ad Cyrum Persarum Regem referre genus contendunt multi, & cognationem sic enumerant: Cambysis Cyri patris sororem fuisse

PROEMIUM.

germanam, Atossam. Ex ea & Pharnace Cappadociæ Rege natum fuisse Pædagatum, qui suam stirpem propagavit usque ad Anapham, cui sub Dario Histaspis filio propter virtutem concessum fuisse tradunt Cappadociæ Principatum, ut Persis tributa non penderet: Nam Cappadociæ Reges ultimi, illum Anapham fuisse unum e septem Persarum proceribus, qui Magum occiderunt, affirmant.

Darius autem Histaspis filius, unus etiam ex septem magnatibus, qui Magum interfecerant, cum ad Persarum regnum evectus fuisset, illud in viginti Provincias, quas Persæ Satrapias vocant, anno imperii sui secundo partitus est, earumque singulis præsides præfecit, inter quas Ponti Satrapiam in gratiam Artabazis, quem ejus filium ex priore matrimonio cum Gobriæ filiam natum suspicamur, sub tributi nomine in regnum erexit, ex quo Ponti Regum progenies usque ad Mithridatem Eupatorem illius principatus ultimum, per seriem Monarchiam promanavit, ut ex sequentibus Historiæ Pontici regni ex Achæmenidarum stirpe Annalibus patebit.

ACHÆME-

ACHÆMENIDARUM
 IMPERIUM.
 SIVE
 REGUM PONTI, BOSPHORI,
 THRACIÆ, ET BITHYNIÆ
 HISTORIA.

REGES PONTI.

ARTABAZES, REX PONTI PRIMUS.
 E STIRPE ACHÆMENIDARUM.

ARTABAZES, Ponti Rex primus, & quidem ex Achæmenidarum stirpe, renuntiatur a recentioribus ex sequentibus Flori verbis. Ponticæ gentes ad Septentrionem in mare sinistrum jacent, a Pontico cognominatæ mari. Harum gentium atque regionum Rex antiquissimus Artheas; post Artabazes, a septem Persis oriundus; inde Mithridates omnium longe maximus. *Lib. 3. cap. 5.*

Pars II.

A

Cum

Cum Florus proxime Artheaz, qui fuit ex alia Propapia, subjungat Artabazem, unde novam post illam stirpem indicare videtur; recte de eo intelligi potest, cui Darius, Hystaspis filius, Ponticum regnum concesserit: adde, quod post Artabazem, Mithridatem Eupatorum scilicet genus duxisse affirmat Historicus; sic primum regni Pontici auctorem, & ultimum hujus Monarchiæ Principem indicat, ex Achæmenidarum nempe stirpe, cum addit, hunc gentium esse e septem illis Persarum Nobilibus.

In eandem de Mithridatis ultimi Regis Ponti origine ab uno e septem viris illustribus deducta, qui Magum interfecerunt, sententiam abit Sext. Aurelius Victor his verbis: **Mithridates Rex Ponti oriundus a septem Persis. In vita Mithr.** Imo Polybius longe ante, loquendo de illius Mithridatis proavo, nempe Mithridate nomine quarto, ait: Mithridates hic genus suum referebat ad unum e septem illis Persis, qui Magum occiderunt: tributumque jam olim majoribus suis a Dario dominatum ad Euxinum Pontum, perpetuo exinde conservaverat. *Lib. 5. pag. 388.*

Assentire non possum Reinero Reineccio, qui unum ex septem istis Magnatibus Ponti Regem fuisse existimare mavult, quam horum alterutrius fuisse, præsertim cum inter illos, quos Ctesias numerat Onopham, Idernem, Norodobatem, Mardonium, Barisem, Artaphernem, & Darium Hystaspis, vel quos appellat Herodotus, Otanem, Hydarnem, Megabysum, Gobriam, Aphasimem, Intaphernem, & Darium; nomen Artabazis non legetur.

Neque obstat hic, ait Reineccius, quod non reperia-

riatur id viri nomen apud *Ctesiam* & Herodotum. Fieri enim potuit, ut, quod haberet ille proprium, Herodotus vel *Ctesias*, retulerit; Florus vero inquit, quod officium ei dedisset, quo modo id Persicarum rerum Scriptoribus est usitatissimum: & scimus, *subjungit* Reineccius, esse hanc causam præcipuam, quod Persarum Monarchæ adeo discrepantibus nominibus referuntur in Litteris Sacris & Græcorum Historiis; sic ille *lib. de Regno Pontico.*

Polybius a Dario Ponti regnum fuisse concessum majoribus Mithridatis narrat supra. Sed recte Appianus Mithridatis Eupatoris stirpem a Dario Histaspis Persarum Rege deductam, sic refert; *Και ο Μιθριδάτης ἀπέβησαν ἐκ τοῦ βασιλέως ὧν ἔα Δαρειὺς τῆς Ὑστάτης Πέρσων Βασιλέως. Et Mithridates, qui obiit, undecimus est a Dario, Persarum Rege.* Sic vindicantur Polybius & Sext. Victor, qui ad unum e septem viris Regis hujus genus referunt, cum a Dario deductam Ponti Regum stirpem narrant.

Darius natus 41 annos ad Persarum regnum pervenit, cum jam tres filios ex Amyse Gobriæ filia suscepisset. Horum natu maximus erat Artabazes, quem Herodotus appellat Artabazanem, quod idem esse videtur; huic ut jam Regis filio Darius pater Ponti Satrapiam Imperium a se in viginti partes partitum concessisse videtur.

Quid vero Artabazes toto Imperii patris decursu egerit, prorsus ignoratur, usque dum hic cõparat expeditionem aut contra Ægyptios aut contra Athenienses; tunc enim, inquit Herodotus, ingens inter ejus liberos de principatu exorta dissentio est, quoniam ex in-

stituto Persarum oportebat ita demum ire in expeditionem, cum regni successorem declarasset; erant autem Dario jam antequam regnaret, liberi tres, & priore uxore, Gobriæ filia, suscepti, & post partum regnum, alii quatuor ex Atossa, Cyri filia. *Lib. 7. in Polymnia initio.*

Superiorum maximus natu erat Artabazanes; posteriorum Xerxes. Qui cum ex eadem matre non essent, disceptabant; Artabazanes quidem, quod omnis paternæ sobolis ipse maximus natu foret, cum apud universos homines sit institutum, ut maximus natu liberorum obtineat principatum. Xerxes vero; eo, quod ipse Atossa genitus esset, filia Cyri, qui Persis libertatem acquisisset. Hunc Darius declaravit Regem, sicque litem diremit. *Id. ibid.*

Ut tamen Artabazem seu Artabazanem consolaretur, ei Ponti Satrapiam in regni titulum cum tributo crexisse videtur; quamvis jam Cappadocia a priscis Regibus in duas Satrapias, nimirum in Cappadociam proprie dictam, & in alteram Pontum nominatam divisa fuisset. Jam Pharnaces in regnum Cappadociam habuerat, cujus pronepos Anaphas tributi remissionem a Darionuper obtinuerat, eo, quod fuisset ex septem viris, qui Magum interfecerant; ut habetur in Photii bibliotheca, *cap. 31. pag. 2058.* Ita illæ duæ Satrapiæ in regna sunt erectæ, unde nempe Ariarathes, Cappadociæ Rex, & Mithridates Eupator, Ponti Rex, originem traxisse gloriabantur.

Quod Ponti regnum Artabazi filio concefferit Darius Histaspis, confirmant quæ ab Appiano referuntur, scilicet divitiarum illius & regis scilicet pretiosæ

supellectilis Mithridatas ultimi in Tauris a Pompeio reperte; partem a Dario Histaspis filio successoribus per manus fuisse traditam. *Lib. de bel. Mitbr. p. 251. & 252.* Unde probatur, Eupatorem Darii successorem fuisse, & ab illo originem traxisse; & iterum Appianus in triumpho illius Regis, inter varia ornamenta, lectum Darii Histaspis filii, & sellam ac sceptrum Eupatoris esse traducta memorat, *pag. 252.* Quomodo enim hæc a Dario Histaspis ad Mithridatem pervenissent, nisi a stirpis auctore? Quod si Ponti Reges ab alio, quam ab uno e septem istis Principibus genus duxissent, illa procul dubio per Darium in manus eorum non pervenissent.

Sed ad Imperii contentionem inter fratres revertamur; hanc Justinus ex Trogo narrat, & pro Artabazane Herodoti, Artemenem primogenitum, melius vero ex M. S. Ariemenem appellat: hoc certamen, inquit, concordi animo, ad patrum suum Artaphernem, veluti ad domesticum judicem, deserunt; qui domi, cognita causa, Xerxem proposuit: adeoque fraterna contentio fuit, ut nec victor insultaverit, nec victus doluerit. *Lib. 2. cap. 10.*

Historiam vero hujus contentionis aliter refert Plutarchus: Mortuo Dario, inquit, alii regnum Ariamenes, ut ejus natu maximo, deferebant; alii Xerxi, qui ex Atossa, Cyri filia, Dario jam regnante, natus erat. Descendit itaque Ariamenes e Media, non bellico apparatu, sed placide ad judicium. Xerxes venienti occurrit fratri, eumque salutavit, & illi dona misit. Instante vero judicii die, Persæ, communi sententia, Artabanum, *Darii fratrem*, judicem designarunt. Cau-

sa cognita, Artabanus pronuntiavit, Xerxi regnum convenire. Ariamenes autem, statim profiliens, fratrem adoravit, dextraque apprehensum, in solium collocavit. Exinde, primo apud eum loco habitus, benevolum se præbuit. *Lib. Περὶ Φιλadelphias.*

Qui Plutarchum & Justinum sequi malunt, Artabazis seu Artabazanis gratia Satrapiam Ponti, inregnum a fratre Xerxe erectam fuisse, existimant, ut regia dignitate fratrem ita ornatum, sibi novo hoc titulo devinciret; cum alioqui inter eos, qui genere sunt pares, impares autem fortuna & dignitate, facile æmulatio existat, quæ deinde in rebellionem & seditionem erumpere sæpe assolet, ut postea in Artaxerxe Mnemone, & Dario Juniore videbitur: imo fraternum illorum supra dicti Autores amorem maxime celebrant.

Nec alium Darii fratrem referre Herodotum, cum Artabazanem nominat, existimandum; cum, quem Trogus & Plutarchus Ariemenem nuncupant, idem esse videatur filius Darii natu maximus, qui ab his Ariamenes nomine proprio dicitur, dum adhuc esset Satrapa, & ab Herodoto Artabazanes appellatur, posteaquam Rex a fratre dictus est, quod a Persicarum rerum Scriptoribus est usitatissimum, ut supra observavimus.

Cum Artabazes in Ponti regnum profecturus discessit, a patre aut fratre plurimam & pretiosam suppellectilem, de qua Appianus loquitur, accepisse videtur; quæ a successoribus suis Ponti Regibus diligenter & accurate ad demonstrandam suam a Dario originem servata est. Hujus Principis currus a Victore Pom-

Pom-

Pompeio in triumpho ejus de Mithridate Eupatore translatum fuisse, jam supra vidimus.

Quomodo denique Artabazes ab Achæmenidis originem duxerit, ut plurimi tradunt Historici, ab Herodoto discendum est; ut enim illum Darii filium opinamur, Darius fuit Histaspis, qui fuit Arfamis, qui fuit Artianmis, qui fuit Zeispei, qui Cyri, qui fuit Cambisis, qui fuit Achæmenis filius; *lib. 7. in Polymnia versus initium.* De quo tradit Ælianus. Audio Achæmenem Persam quoque, a quo nobilis Persarum Prosapia descendit, Aquilæ alumnum fuisse. *Lib. 12. cap. 21.*

Cum Xerxes, Persarum Rex, bellum Græcis illaturus esset, tres, aut quatuor annos, in colligendis copiis, ut terra marique eos adoriretur, consumpsit. Artabazes fratri in hac tanta expeditione non defuit, ex Herodoto: Ionicæ quidem, inquit, classi, & Cariæ Artabazanes ex Dario & filia Gobriæ genitus præfuit. *Lib. 7. in Polymnia circa medium.* Plutarchus addit, pro gloria fratris navali apud Salaminem præclare pugnans cecidit. *Lib. 11. in Philadelphias.* Quod confirmat Herodotus. In eo prælio, inquit, cum alii multi & illustres viri, tam Persarum Medorumque, quam aliorum sociorum occubuere, tum vero Dux Artabazanes, pro quo Ariabignes in pravis codicibus substitutus est, Darii filius, Xerxisque frater; e Græcis pauci. *Lib. 8. in Urania circa medium.*

Itaque si in Artabaze anni regni ab illo tempore numerentur, sex tantum reperientur ex quo Ponti regnū a patre Dario obtinuit, aut certe ab eo, quo illud a Xerxe fratre accepit; nam eorum controversiam de Imperio

Perfarum obtinendo, paulo ante obitum Darii inter fratres ortam, & ab ipso patre judicatam fuisse, refert Herodotus, quia Salaminensis pugna commissa est anno sexto Imperii Xerxis; si vero a Satrapia Ponti a patre Dario huic concessa anni computentur, erunt 40. nam Darius anno Imperii sui secundo illud in Satrapias divisit: & sic sublatis duobus de triginta & sex, quos regnavit, supererunt 34. anni, quibus additis sex de regno Xerxis, aderunt 40. completi.

Artabasis nomen a Floro prolatum, potius quam illud Artabazanis, ab Herodoto productum, pro primo Ponti Rege accepimus, quia Florus Artabazem Ponti Regem nominat, Herodotus vero non aliter, quam, Artabazanem Darii natu maximum appellat.

ANONYMUS II.

QUIS, mortuo Artabaze, Ponti Rege, in illius regnum successerit, Historicorum ejus ævi penuria, penitus ignoratur: quod si Ctesia, qui iisdem, quibus Xenophon, temporibus vixit, & Artaxerxis Mnemonis Medicus fuit, historia superesset, procul dubio nos iste edoceret; scripsit enim Persica viginti tribus libris: de his hæc leguntur in excerptis Photii; a septimo autem libro, inquit, de Persicis rebus agit: ac in septimo, octavo, nono, decimo, undecimo, duodecimo & decimo tertio, quæ ad Cyrum & Cambysen, & Magum illum Dariumque & Xerxem spectant, commemorat: sed quæ illius scriptoris nobis supersunt, pauca admodum sunt, eaque in Epitomen exiguum redacta.

Porro etsi istius Regis nomen, qui Artabazi successit, deperditum sit, plerique tamen eum Artabazis filium fuisse conjiciunt, quando quidem Historiæ Scriptores Mithridatem Eupatorem ultimum Ponti Regem ut & Mithridatem hujus proavum ex septem viris, qui Magum occiderunt, originem traxisse protulerunt.

Sed quod ad eorum Regum numerum spectat, vitiosi Appiani codices in errorem ita recentiores induxerunt, ut plurimos Reges desiderari, qui ab Artabaze regnarunt usque ad Rhodobatem Reinneccius & Henninges, qui de Ponti Regibus scripserunt, existimarint, eorumque, qui sub Xerxe & Artaxerxe Longimano Persarum Monarchiis debebant, nomina esse deperdita recte autumant.

Sic ergo habetur in illis corruptis Appiani Manuscriptis: Καὶ ὁ Μιθριδάτης ἀπεθίσθη, ἐκκαίδεκατος ὢν ἐν Δαρείῳ τῷ ὑδασίου Περσῶν Βασιλέως, ὄγδοος δ' ἀπὸ Μιθριδάτου τῷ Μακεδόνων ἀποστάντος τε, καὶ κτησαμένῳ τὴν Ποντικὴν ἀρχὴν. *Qui obiit sextus decimus ejus stirpis a Dario Persarum Rege ultimo, octavus a Mithridate illo, qui primus desertis Macedonibus, Pontici Regni fuit conditor.* App. pag. 249.

Alexander Tolloius, qui Appiani Historiam notis illustravit, ad hanc paginam sic scribit. Locus hic foedissime corruptus, nisi corrigeretur, posset omnibus Chronologicis crucem figere. Nam si Mithridates Eupator decimus sextus a Dario Codomano ultimo Persarum Rege fuit, quem vicit Alexander, quo modo fuit octavus a Mithridate fundatore seu Ciste, qui Alexandro & Antigono Alexandri duci fuit contemporaneus, & sic contemporaneus etiam ipsi, cujus octavus nepos Eupator dicitur, certe hæc sunt ἀδύνατα. Rurfus eum male octavum facit a Mithridate Ciste, quem supra hujus libri sextum tantum facit. Sic ille in *Appian. de bellis Mithrid.* pag. 249.

Sic vero totum hunc locum restituit vir doctus: *Ἐκκαίδεκατος ὢν ἀπὸ τε Δαρείῳ τῷ ὑδασίου Περσῶν Βασιλέως, ἕκτος ἀπὸ τῶν Μακεδόνων ἀποστάντος τε καὶ κτισαμένῳ (sic lego, non κτησαμένῳ) τὴν Ποντικὴν ἀρχὴν. Sextus decimus a Dario Histaspis Persarum Rege, sextus vero a Mithridate, qui a Macedonibus defecit, ἔ qui fundavit Regnum Ponticum.*

Recte Tolloius ἕκτος vocem, quæ convenit Dario, cum fuerit Histaspis filius, pro corrupta ὄγδοος, quæ ultimum sonat, restituit: imo verbum ὄγδοος in ἕκτος optime mutavit, quem numerum a Mithridate

Criste

Criste ad Eupatorem ipse Appianus agnoverat, & sic apud Reinneccium & Hennigem intrusos Mithridatem & ejus filium Pharnacem Reges ut octavum numerum impleant, recidit.

Locum Tollius haud penitus tamen sanavit, dum nobis decimi sexti numerum reliquit, sed totam hanc Ponti Regum seriem magis implicuit; nam dum optime duos a Criste Reges rescindit, anteriores ad duodecim auget. Hunc nodum tamen solutu prima fronte difficilem, facile solvisset, una littera in prima voce mutata, nimirum si pro *εκαυδέκατος*, *sextus decimus*, restituisset *ενκαυδέκατος*, *undecimus*, qui verus est Regum Ponti numerus, ut in eorum stemmate, operis hujus initio appo, sito patet.

Artabazes, ut supra vidimus, in pugna ad Salaminem commissa, Olympiade 75. interfectus est; & Mithridates nomine primus, ejus pronepos, pro Cyro juniore militavit anno 3. Olympiadis 94. Igitur anni solummodo 79. effluxere inter hoc temporis spatium, quo duo Reges, Anonymus hic, de quo nobis tunc est sermo, & ejus filius Rhodobates, pater Mithridatis primi, regnare potuerunt; siquidem hic Mithridates plusquam 6. annos, ut infra videbimus, Principatum obtinuit.

RHODOBATES III.

RHODOBATES, tertius Ponti Rex, renuntiandus nobis videtur, juxta seriem Appiani Mithridatem Eupatorem a Dario Histaspis filio undecimum Ponti Monarcham referentis. Quin autem Rhodobates filius fuerit istius Regis, cujus nomen nobis pro incomperito relictum est, nullus est dubitandi locus, cum illud plane constet ex Historicis, qui ultimum Ponti Principem ab uno e septem viris illis, qui Magum occiderunt, originem duxisse asserunt.

Porro hujus, non magis quam patris, gesta ad nostram notitiam pervenere, Scriptorum istius temporis inopia; ambos Ponti regnum tenuisse sub Xerxe, Artaxerxe Mnemone, & Dario Notho tantummodo conjicimus, cum Mithridates cognomine filius sub initio regni Artaxerxis Mnemonis principatum Ponti occuparit, ut in ejus vita videbimus.

Xerxes quidem 29. Artaxerxes Longimanus 41. Darius vero Nothus 19. annos imperarunt; at cum Artabazes mortuus sit in pugna Salaminiaca, anni supersunt 73. usque ad initium regni Artaxerxis Mnemonis, inter quod temporis spatium filius Artabazis & Rhodobates regnarunt, sed quot ille annis, quotque hic, seorsim quisque sumtus, regnaverint, e spissis tenebris eruere nobis non licet.

De Rhodobate nihil habetur, nisi quod Diogenes Laërtius, qui sub Antonino Pio degebat, refert *lib. 3. pag. 76.* ex primo Commentariorum Phavorini, qui sub Hadriano scripsit, Mithridatem Persem Rhodobatis

RHODOBATES.

13

batis filium fuisse. Rhodobatis autem nomen in ullo alio Scriptore nusquam occurrit; quod tamen optandum esset & de Rhodobatis patre, cuius utinam nomen a quodam Autore recitaretur, ut omnium Ponti Regum nomina saltem edoceremur, si eorum gesta ignoramus.

MI:

MITHRIDATES.

MITHRIDATES IV.

QUIN Mithridates fuerit Rhodobatis filius non dubitare sinit sequens Diogenis Laërtii locus, *lib. 3. pag. 76. Μιθριδάτης ὁ Ροδοβάτης ὁ Περσῆς.* Nec Regis, nec Satrapæ titulum sibi assumit, eo, quod Persarum Monarchæ subditus esset, sed se solummodo *Persen*, quasi ejus dignitas hoc verbo contineretur, nominat: nam solo Regis nomine Persarum Reges a Demosthene, aliisque Scriptoribus Græcis designari sæpe observantur. Verum posteaquam ii Principes Regis titulum usurpassent, Persarum Monarchæ, se Reges Regum nuncuparunt, quæ appellatio Persarum lingua *Saansaan* dicta est.

Nec minus primis Ponti Regum temporibus eorum Principatus, vocabatur Pontus, verum hæc regio adhuc Cappadocia nuncupata erat, ut videre est apud Xenophontem ita scribentem. Præerant autem hi ditioni Regiæ, quam nos ingressi peragravimus; Lydiæ, Artimas: Phrygiæ, Artacamas: Lycaoniæ & Cappadociæ, Mithridates: Ciliciæ, Syennesis &c. *de Exp. Cyri lib. 7. p. 427.* Xenophon hic Syennesin vocat Ciliciæ Præfectum, quem antea Ciliciæ Regem nominavit, *lib. 1. pag. 24. Interim Epyanaxa Syennesis Cilicum Regis uxor.* Sic Mithridates, licet dicatur supra Præfectus, tamen Ponti Rex erat.

Mithridatem Ponticum conspirasse cum Cyro juniore contra Artaxerxem Mnemona Persarum Regem ex eodem Xenophonte discimus; hæc enim de illo refert. At illi toto cum agmine non venerunt, sed
tan-

tantum Arizus, & Artaozus, & Mithridates, qui Cyro fide maxima conjuncti fuerant. *lib. 2. pag. 288.*

Darius Nothus duos habebat filios, Arsacem primogenitum & Cyrum, cui etiam si 20. tantum annos nato, Ioniæ Præfectura fuerat a patre concessa; eo mortuo, cum Arsaces, dictus postea Artaxerxes, regnum adeptus esset, Cyrus multum indignatus fratri, quod se illi prælatum iri speraverat, regnandi cupiditate ardens, illi bellum intulit, ducens secum Barbarorum decem Myriadas, & Græcorum tredecim millia, quibus se adjunxit Mithridates Ponticus; hocque evenit Olymp. 95. anno 4. imperii Artaxerxis Mnemonis.

Cum jam Græcorum opera pene victor evasisset, fortiter sed incaute dimicans, est interemptus. Tunc Mithridates Artaxerxi per Tissaphernem, hujus Ducem reconciliatus est, eum apud Principem forsitan excusantem, quod invito Cyrum secutus esset, eum per Lycaoniam juris sui agrum Græcis diripiendum concessisset, & solus cum ministris venisset. *Xenoph. lib. 1. pag. 248.*

Mithridates, ut Regis & Tissaphernis gratiam sibi conciliaret, post Clearchi præcipui Ducis Cyri mortem, Græcos auxilios ad Regis partes trahere conatus, cum equitibus triginta circiter venit ad eos, ac Ducibus in locum, unde posset exaudiri, vocatis, hæc ait: "Equidem Cyro, Græci, quemadmodum vobis constat, fidelis fui, & vobis, nunc, optimi, volo, adeoque hic magno cum metu verbor. Itaque si quid vos consilii salutaris habere videro, ad vos me cum ministris omnibus conferā. Quare quid vobis animi sit

„ sit, mihi & amico, & vestri studioso & vobiscum
 „ proficiscendi cupido exponite. *Xenoph. lib. 3. pag. 301.*
 „ Duces, re deliberata, statuerunt, respondendum es-
 „ se verbis Cherisophi: Decrevimus per hanc regio-
 „ nem quam pacatissime domum iter facere, si per
 „ alios liceat, sin quis iter impediatur, cum pro viribus
 „ fortiter bello petemus. Tum vero Mithridates
 „ ostendere nitentibus nullam invito Rege salutis iniri
 „ posse rationem: deque hoc intellectum est fidem ei
 „ non habendam. Nam & Tissapherni familiaris qui-
 „ dam fidei causa Mithridati aderat. *Id. ibid.*

Proinde visum est Ducibus, nihil statui melius
 posse, quam si quandiu sint in hostico, bellum præ-
 conibus nullis interventibus gererent. Nam illi
 accedendo militum animos corrumpebant, atque in-
 ter alios Nicarchum Arcadem cohortis Præfectum,
 qui noctu cum 20. hominibus discessit. Post hæc
 pransi, Zathen fluvium trajiciunt, & instructi per-
 gunt, jumentis ac tuba inermi in medium recepta.
Ibid. pag. 306.

Non longe progressi cum essent, prodit iterum
 Mithridates, hic in conspectum cum 200. equitibus,
 sagittariis & funditoribus agilibus & expeditis ab-
 modum 400. simulans, se Græcis amicum accedere,
 cum propius abesset, & subito equites ipsorum, &
 pedites partim emittebant tela, partim fundis no-
 stros vulnerabant. Tum vero visum est, persequen-
 dum esse hostem. *Id. ibid.*

Postridie cum Græci vallem quandam transissent,
 offert illis in conspectum se rursus Mithridates cum
 500. equitibus, sagittariis & funditoribus 4000. Tot
 enim

enim a Tisapherne petierat & impetrarat, quippe⁶⁶ qui pollicitus fuerat se, si tantas sibi copias daret, in⁶⁶ ejus potestatem Græcos traditurum. Etenim jam⁶⁶ ipsi contentui erant, quod priore incurfu paucis⁶⁶ instructus, nihil detrimenti accepisset, ac graviter⁶⁶ se læsisse Græcos arbitraretur. *Id. ibid. pag. 308.*⁶⁶

Cum ergo illi transita valle, stadia circiter 8. ab⁶⁶ ea distarent: etiam Mithridates suis cum copiis⁶⁶ transit. Erat enim præceptum Græcis, quinam⁶⁶ persequi hostem cetrati deberent, quique gravis⁶⁶ armaturæ milites; & mandatum equitibus, ut fi⁶⁶ denter in eos proveherentur: quippe secuturas⁶⁶ satis magnas copias. *Id. ibid.,,*

Jam Mithridates Græcos adsecutus erat, ac fundæ cum telis ad hostem pertingebant, cum signum Græcis tuba datum est: itaque mox in hostem illi cursu feruntur, quibus hoc mandatum erat, equitibus etiam in adversos se fundentibus. Illi vero impetum haud sustinebant, sed ad vallem se recipiebant fuga. Multos hac in persecutione Persæ pedites amiserunt, equites in valle vivi capti sunt ad 18. Cæsos Græci neminis jussu, sed sponte sua fœde lacerarunt, ut majori cum terrore ab hostibus spectarentur; deinde Græci secure ad amnem Tigrim pervenerunt. *Id. ibid.*

Mithridates in Pontum reversus est Mnemonis benignitate, Persarum enim Monarchæ mites erant; teste Herodoto, qui illos Regum filios in honore habere narrat, ac si parentes forte defecissent, his tamen principatus restituere. Nihil aliud, quam quod Regem pacifruentem decet, egit; illum vero Philosophiæ Platonis operam plurimum dedisse nos docet

Phavorinus apud Diogenem Laertium, qui Mithridatem Platonis Statuam locasse ita inscriptam tradit:

MITHRIDATES RHODOBATHIS FILIUS
PERSES
MUSIS IMAGINEM PLATONIS
DICAUIT,
SILANIONIS OPUS.

Academia locus erat nemorosus, ab Athenis mille passus distans, ubi versatus est Plato, & Philosophiam magna discipulorum frequentia profitebatur; at cum ex illis quondam unus fuisset Mithridates, dum pace fruebatur, ibi Statuam hanc, Magistro adhuc vivente, posuit, a celeberrimo illo Statuario Atheniensi Silanione elaboratam, de quo Plinius: In eo hoc mirabile fuit, quod nullo doctore nobilis fuit. *Lib. 34. 8.*

Ariobarzanes, Mithridatis filius, ea jam ætate, qua regere Provinciam posset, Phrygiæ Satrapiæ ab Artaxerxe Mnemone honoris causâ præficitur, sicut patri ejus Mithridati Ionia fuerat jam concessa, de quo Xenophon.

Philiseus Abydenus ab Ariobarzane Artaxerxis Satrapa, in Græciam missus, Thebanos eorumque socios, & Lacedæmonios, pacis componendæ gratia, Delphos evocavit. Ubi Thebanis non sinentibus, ut Messene Lacedæmoniorum esset in potestate, offensus ille, milites bis mille selectissimos stipendio conductos Lacedæmoniis relinquens, in Asiam rediit. *Hellen. lib. 7. & Diodor. lib. 15. pag. 494.*

Clearchus Heracleota, qui fuerat etiam Platonis di-

discipulus, ab urbe in exilium pulsus est; at cum plebs novas tabulas (quibus debitores ære alieno liberarentur) & agrorum ex æquo divisionem impotenter flagitaret, optimates a Timotheo Atheniensium Duce, mox ab Epaminonda Thebanorum petivere; utrisque negantibus, ad Clearchum exulem decurrunt. Tanta calamitatum necessitas fuit, ut, cui patriam interdixerant, eum ad tutelam patriæ revocarent. *Justin. lib. 16. cap. 4.*

Sed Clearchus facinorosior exilio redditus, & diffensionem populi occasionem invadendæ tyrannidis existimans, primo tacitus cum Mithridate, civium suorum hoste, colloquitur; & inita societate paciscitur, ut revocatus in patriam, prodita ei urbe, præfectus ejus constitueretur. Postea autem insidias, quas civibus paraverat, in ipsum Mithridatem vertit. Namque cum velut arbiter civilis discordiæ de exilio reversus esset, statuto tempore, quo urbem Mithridati traderet, ipsum cum amicis suis cepit, captumque, accepta ingenti pecunia dimisit, & sic subitum se ex socio fecit hostem. *Id. ibid.*

Anno sequenti mortuus est Olymp. 104. an. 2. postquam regnasset circiter annos 38. filiumque Ariobarzanem principatus successorem reliquisset.

ARIOBARZANES V.

ARIOBARZANES, Mithridatis filius, post ejus mortem, etsi jam Phrygiæ Satrapa, tamen Regno Ponti potitus est, anno regni Artaxerxis Mnemonis quadragesimo primo. Lacedæmonii cum Artaxerxe, quod Messenios communi Græcorum fœdere comprehendi mandasset, bellum habuerunt; tanta in Persas undique conspiratione excitata, etiam Rex ad bellum sese instruebat. Nam eodem tempore cum Ægyptiorum Rege, & Græcis in Asia urbibus, & Lacedæmoniis, horumque adjutoribus Satrapis & Ducibus, qui maritimas sub imperio oras tenebant, simul belligerandum fuit. Nobilissimi inter hos erant Ariobarzanes, Phrygiæ Satrapes, qui Mithridatis patris demortui regno potitus erat, Mausolusque Princeps Cariæ: cum quibus Orontes Mysiæ, & Autophradates Lydiæ Præfectus, & de Ionum gente Lycii, Pilidæ, Pamphylî & Cilices, & præter hos, Syri, ac Phænices, cunctique fere maris Asiatici littora accolentes sese conjunxerant. *Diodor. lib. 15. pag. 504. & 505.*

Qui in Asia Regis jugum excusserant, totius belli administrationem Orontæ commiserunt. Ille donis & stipendio manuum cumulatus, defectores Persarum in manus tradere tentavit. Autophrates Lydiæ a sociis defecit, Mausolusque tandem cum classe, quam abduxerat, se subduxit, atque ita solus Ariobarzanes Lacedæmoniorum socius bellum gerebat; jamque subito Assum, Sestum & Adramittium urbes cepit, cum Autophradates & Cotys Paphlagonum Prin-

Principes, terra marique copiis ingentibus instructis, in Ariobarzanem irruunt. Autophradates Adramittium undique oppugnat, cumque Ariobarzanes res necessarias ac milites in urbem optaret inducere, & ab oppugnantibus tamen impediretur, mandatum dat Pteleunti, qui objectam insulam cum præsidio tenebat, ut simularet, se eam Autophradatæ proditurum; qua fraude deceptus Autophradates, classem ad accipiendam insulam mittit. Ariobarzanes interea dum naves ad insulam contendunt, eas prævertens, magnam commeatumque militum copiam in urbem importat. *Polyæn. Stratagem. lib. 7.*

Autophradates postea ad Assum Ariobarzanem obsedit: sed superveniente ad auxilium Agesilao Lacedæmoniorum Rege, tantis impar viribus, fuga inde discessit. Cotys item, cum Sessum obsideret urbem Ariobarzanis, & ipse soluta obsidione discessit. *Xenoph. Lib. de Agesilao pag. 663.*

Autophradates, commisso cum Agesilao ad Pætolium fluvium prælio, fuit superatus; ac paulo post Agesilaus in patriam reversus est: cum vero id Memnon accepit, Autophradates missus est a Rege, ut bello prosequeretur eos, qui defecerant. Certe, ut ait Cornelius Nepos, ejus opera hostes cum castra jam intrassent, profligati sunt; exercitusque reliquus conservatus Regis est. Qua ex re majoribus rebus præesse cœpit. Erat eo tempore Thyus Dynastes Paphlagoniæ antiquo genere a Pilæmene illo, quem Homerus Troico bello a Patroclo interfectum ait. Is Regi dicto audiens non erat; quam ob causam bello eum prosequi constituit; eique rei præfecit

„Datamem propinquum Paphlagonis; namque ex
 „fratre & sorore erant nati. Quam ob causam Data-
 „mes omnia primum experiri voluit, ut sine armis pro-
 „pinquum ad officium reduceret. Ad quem cum ve-
 „nisset sine p̄sidio, quod ab amico nullas vereretur
 „insidias, penè interiit. Nam Thyus eum clam in-
 „terficere voluit: ille fuga periculum evitavit, bel-
 „lumque indixit Thyo. In quo cum ab Ariobarzane
 „Præfecto Lydiæ & Ioniæ totiusque Phrygiæ deser-
 „tus esset, nihilo segnus perseveravit, vivumque
 „Thyus cepit cum uxore & liberis, quem ad Re-
 „gem duxit. *Cornelius Nepos in Vita Datamis cap. 2.*

Ægyptii defecerant, & Rex eorum Tachon Agefi-
 laum Lacedæmonium in auxilium vocaverat. A
 Mnemone autem, qui exercitum comparabat adver-
 sus eos, Datames ob captum Thyum in admiratione
 habitus, bello Ægyptiaco Imperator destinatur: sed
 eam ob causam Aulicorum invidiam incurrit; de
 quo monitus, constituto Mandrode Magnete exer-
 citus Duce, ipse in Cappadociam revertitur. *Id. ibid.*

Artaxerxes Mnemon Persarum Rex obiit, cum 43-
 annos imperium tenuisset, cui Ochus filius junior in
 regno succedens, etiam Artaxerxes appellatus est.
Diodor. lib. 15. pag. 506.

Datames conjunctam Cappadociæ suæ Paphlago-
 niam Thyi detentione aut morte vacuum occupat,
 celans quâ voluntate esset in Regem, clam cum Ari-
 obarzane iniit amicitiam, manum comparat, urbes
 munitas suis tuendas tradit, sed hæc propter hyema-
 le tempus minus prosperè succedebant. *Corn. Nep. in
 Vit. Datam.*

Sino-

Siriopem Paphlagoniæ urbem oppugnans Datames, cum litteras accepisset a Rege, *Ocho scilicet*, ut ab oppugnatione desisteret, lectam epistolam adoravit, & sacrificia gratulatoria fecit, quasi magnum ab Rege commodum accepisset, & nocte conscensa navi discessit. *Polyæn. lib. 6.*

Cum Diodorus dicat Datamem brevi post tempore Regem per insidias interfecisse, diutius ei fuisse superstitem ex Æmilio Probo constat, qui obscuriora Datamis gesta, pleraque libenter agnovit; ita Ufferius cum iis, quæ habentur explicata a Polyæno in hoc septimo libro, ad Ochi Artaxerxis tempora esse referenda minime dubitat, *lib. 6. pag. 150.* Quæ omnia in his Scriptoribus dispersa in ordinem Chronologicum reducere sumus conati; hæcque epistola, de qua loquitur Probus, cum in Ægyptum ire pararet, nobis eadem esse videtur, quam coram Sinope recepit ex Polyæno.

A Rege litteræ sunt ei missæ, ut Aspim aggredere-
tur, qui Cataloniam tenebat, quæ gens jacet supra
Ciliciam confinis Cappadociæ. Namque Aspis saltuo-
sam regionem castellisque munitam incolens, non so-
lum imperio Regis non parebat, sed etiam finitimas
regiones vexabat; & quæ Regi portarentur, abripie-
bat. Datames etsi longe aberat ab his regionibus, &
majore negotio abstraheretur, tamen regiæ volun-
tati morem gerendum putavit. *Corn. Nep. in Vita Da-
tamis, cap. 4.*

Itaque cum paucis, sed viribus fortibus, navem
conscendit, existimans, id, quod accidit, facilius se im-
prudenter & imparatum parvâ manu oppressurum,
quam

quam paratum quamvis magno exercitu. Hac delatus in Ciliciam, egressus inde, dies noctesque iter faciens, Taurum tranſiit, eoque, quo ſtuderat, venit. *Id. ibid.*

Quærit, quibus locis ſit Aſpis; cognoscit, haud longe abeſſe, profectumque eum venatum. Interim Datamis adventu comperto, Piſidam cum viis, quos ſecum habebat, ad reſiſtendum Aſpi comparat. Id Datames ubi audivit, arma capit, ſuos ſequi jubet, ipſe equo concitato ad hoſtem vehitur, quem procul Aſpis conſpiciens ad ſe ferentem pertimeſcit, atque a conatu reſiſtendi deterritus, ſeſe dedit. Hunc Datames vincitum ad Regem ducendum tradit Mithridati *Ariobarzaniſ filio. Id. ibid.*

Quomodo Mithridati Aſpim dediffet, ſi ex Ace Phæniciaæ urbe, ubi dicunt illum navim conſcendiſſe, ſed ut Datames cum Ariobarzane Mithridatiſ patre, clam, ut dictum eſt, amicitiam inierat, filium ut virum fortem & amicum ex Sinope ſecum abduxerat. Huic, ut fidebat, Aſpim tradidit ad Regem ducendum. Hinc Piſidæ ob raptum ſic Aſpim ipſorum ſocium bellum Datami inferre conſtituerunt, eventum ſic deſcribit Cornelius Nepoſ.

Audit Piſidas Datames, quaſdam copias adverſus ſe parare: filiumque eo Arſidæum cum exercitu mittit. Cadit in prælio adoleſcens, proficiſcitur eo pater cum Mithrobarxane ſocero; & quamquam hic ad hoſtes tranſugiffet, proditores & Piſidas proſtigavit. A patre tamen Schiſmas maximus natu filius deſcivit, atque adtranſiit, & de defectione patris detulit. *Id. ibid. cap. 6.*

Quo

Quo nuncio Artaxerxes commotus, quod intelligebat sibi cum viro forti ac strenuo negotium esse, Autophradatem in Cappadociam mittit. Datames autem inferior copiis, superior tamen omnibus præliis discedebat. Autophradates cum bellum duci majore Regis calamitate, quam adversariorum videret, ad pacem atque amicitiam hortatus est, ut cum Rege in gratiam rediret. Quam ille etsi non fidam fore putabat, tamen conditionem accepit, seque ad Artaxerxem *Ochum* Legatos missurum dixit. Sic bellum, quod Rex adversus Datamen susceperat, sedatum: Autophradates in Phrygiam se recepit. *Id. Ibid. cap. 8.*

At Rex, quod implacabile odium in Datamen susceperat, postquam bello eum opprimi non posse animadvertit, insidiis interficere studuit, quas ille perasque vitavit. Hic tamen tam callidus vir extremo tempore captus est Michridatis Ariobarzanis filii dolo. *Idem ibidem cap. 9. & 10.*

Mithridates ad Ochi aulam pervenerat. Illi Rex præcepit, ut Datamen occideret, aut saltem vivum sibi adduceret: is pollicitus est Regi, se eum interfeciturum, si ei Rex promitteret, ut, quodcunque vellet, liceret impune facere, fidemque de ea re more Persarum dextra dedisset. Hanc ut accepit, *redux* simulat se suscepisse cum Rege inimicitiam, seque defesturum a Rege Datami dixit. Hic ejus verbis credere noluit, nisi prius magnum damnum Regis ditioni intulisset. *Corn. Nep. ibid. cap. 10. & Polyæn.*

Mithridates ergo permissu Ariobarzanis, qui senex admodum erat, copias parat, Regis Provinciam vexat, castella expugnat, & solo adæquat, vicos incendit,

dit, ingentem aufert prædam, hujusque partem suis disperfit, partem ad Datamen, *tanquam ad socium* mittit, denique complura castella ei tradit. Hæc diu faciendo, persuasit homini, se infinitum aduersus Regem suscepisse bellum, cum nihilo magis, ne quam suspicionem illi præberet insidiarum, neque colloquium ejus petiuit, neque in conspectum venire studuit; sic absens amicitiam gerebat, ut non beneficiis mutuis, sed odio communi, quod erga Regem susceperant, contineri viderentur. *Id. ibid. cap. 10.*

Id cum satis se confirmasse arbitratus est, certiolem facit Datamen, tempus esse, majores exercitus parari, & bellum cum Rege suscipi; de qua re si ei videretur, quo vellet, in colloquium veniret. Probata re, colloquendi tempus sumitur, locusque, quo conveniretur. Huc Mithridates cum uno, cui maximam habebat fidem, ante aliquot dies venit, compluribusque locis separatim gladios obruit, eaque loca diligenter notat. *Corn. Nep. ibid. cap. 11.*

Ipsò autem colloquendi die utrique locum, qui explorarent, atque ipsos scrutarentur, mittunt: deinde ipsi sunt congressi. Hic cum aliquandiu in colloquio fuissent, & diversi discessissent, jamque procul Datames abesset, Mithridates, priusquam ad suos perveniret; ne quam suspicionem pararet, in eundem locum Rex vertitur; atque ibi, ubi telum erat positum, resedit, ut si a lassitudine cuperet acquiescere: Datamenque revocavit, simulans, se quiddam in colloquio oblitum; interim telum, quod latebat, protulit, nudatumque vagina, veste textit: at Datami venienti ait, digredientem se animadvertisse locum quendam, qui
in

in conspectu erat, ad castra ponenda esse idoneum. Quem cum digito monstraret, & ille conspiceret, aversum ferro transfixit, priusque quam quisquam posset succurrere, interfecit. *Id. ibid, cap. 11.*

In Paphlagonia autem tali stratagemate usus est Mithridates, confugiens in quandam civitatem, ut longo itinere persequentes hostes anteverteret, quotquot in ædibus reperiebat utensilia, vasaque in publico foris colloçavit, & sub noctem ipse fugam capessit, persequentes cum in urbem irruissent, vasa in medio proposita conspicati ad rapinam convertebantur. Ducibus autem persequi jubentibus, morem gerere noluerunt, non commodum esse rati, manifestam utilitatem ex manibus dimittere. Mithridates interea temporis magna via confecta evasit. *Polyæn. lib. 7.*

Ariobarzanes tunc temporis tranquille & quiete in Ponto regnasse videtur, siquidem narrat Athenæus, illum invitasse ad cœnam Astydamam Milesium ter in Olympiis victorem. Ille eo profectus, sese voraturum omnia pollicitus est, quæ cunctis essent præparata, & id præstitit. Rogante vero Persa, suis viribus dignum ut aliquid faceret, lecti vinculum profus æneum mollivit ac fregit; eum, quæ novem convivis apud Ariobarzanem parata fuerant, solum abliguriisse fama percrebuit. *lib. 10. cap. 2.*

Artaxerxes Ochus, Persarum Rex, postquam regnasset 23. annis, mortuus est: Bagoæ Eunuchi artibus, medici ad hoc opera usi qui Regem cum esset Ægyptius, ob cœsum Apim odio prosequerentur, & locum demortui Principis filium ejus Arsem seu Arsamenem, natu minimum, Regem constituit, inter-

fectis omnibus aliis fratribus. *Diodor. lib. 16. pag. 564.*

Anno sequenti Ariobarzanes defunctus est, postquam regnasset 26. annos: apud Diodorum.

Cui successit filius Mithridates II. de quo hæc refert Xenophon. Nunc si quis perinde ac Mithridates, patre Ariobarzane prodito, Regi quod expediat facere, hi vero sunt, qui maximis honoribus ornantur. *De Instit. Cyri lib. 8. pag. 239.*

MITHRIDATES VI.

MITHRIDATES nomine Illos, post Ariobarzani patris mortem, Ponti Regnum obtinuit Olympiadis 110^æ. anno 2. dum Arses *Artaxerxis* Ochi filius Persis anno 4°. imperabat, cui, ut prædecessores Reges, tributum pendebat. Philippus Macedoniæ tunc præerat ab anno 4. & ultimo hujus Olympiadis.

Artes seu Arfames, Bagoæ Eunuchi infidiis, eadem, qua parens Ochus ratione, tertio Imperii anno sublatus est, & Darius Codamannus ad Persarum Imperium a Bagoa promovetur. Eodem anno in Macedonia Alexander, qui postea dictus est *Magnus*, Philippo patri successit. Hic cum de bello Persico consultasset, primo vere anni regni sui tertii, ex Europa in Asiam copias trajecit per Hellespontum; & prælio ad Granicum Darii exercitum profligavit, totamque Asiam, minorem scilicet, subjugavit.

Mithridates victori regnum subjecit, ut & plurimi in hoc tractu Reges; Alexandrumque Magnum in expeditionibus suis comitatus est, ac post illius mortem Antigono uni ex Ducibus ejus adhæsit, illumque in bello secutus est contra Eumenem, quem Olymp. 116. comprehensum Argyraspides, victumque Antigono tradiderunt, qui post Pythonis etiam mortem, Asiæ dominus extitit. Jamque ex Babylone in Phœniciam redierat Antigonus cum Mithridate, de quo hanc narrat historiam. *Plutarchus in Demetrio pag. 890.*

Mithridates Ariobarzani, amicus erat Demetrii,
&

& propter ætatem familiaris. Hic in comitatu Antigonæ erat, nec erat, vel habebatur improbus: verum ex somnio quopiam venit Antigono in suspicionem. Visus est sibi Antigonus amplum & pulchrum campum inire, atque eum auri ramentis conferere: ex eo primum exurgere aurea messis; mox regressus nihil nisi demessum culmum videre. Cum anxio & mœsto animo esset, audivisse quosdam dicentes, Mithridatem in Pontum Euxinum fugere, a sportantem auream messem defectam. *Plutarch. in Demetr. pag. 890.*

Hinc trepidans Antigonus, filio jurejurando adæcto taciturnum visum aperuit, ac se prorsus de medio tollere eum & interficere statuisse. Quod ut audivit Demetrius, oppido fuit ei acerbum, adolescentique cum more suo ipsum adisset, ut otium secum falleret, verbum facere aut voce id detegere jurisjurandi religione dubitavit; sed abduxit eum paulatim ab amicis, atque ubi soli sine arbitris fuerunt, hostili in solo inspiciente illo descripsit: *Fuge Mithridate. Id. ibid.* De quo ille monitus, sex equitibus aufugit comitatus. *Appian. pag. 176.* In Ciniſtenam Ponti partem, in qua Ciniata castellum munitum, Olgassys montanis subjectum: qua arce belli usus Mithridates is, qui *Crisses*, id est, *Conditor*, usurpatus fuit, Ponti dominus est factus. *Strab. lib. 12. pag. 562.*

Communito, inquit Appianus, quodam vico in Cappadocia, multis ad eum, dum Macedones attendunt alia negotia, deſicientibus, & Cappadociam ipsam, & finitimas gentes Ponticas obtinuit. *Appian. pag. 176.*

Cassander, dum Antigonus in superiores Provin-

ciās contra Eumenem profectus erat, sibi Afram minorem vindicabat, quem ut reprimeret Antigonus, e Phænicia in eam transiit; & cum mole belli gravaretur Cassander, cum Ptolemæo, Seleuco & Lyfimacho societatem contra Antigonum inivit. Dum vero per plures annos bello continuo una omnes distinentur, Mithridates Regnum suum Ponti recuperat.

Demetrius autem Mithridatis amicus Antigono patri persuasisse videtur, ut regnum paternum illi non invideret: cui procul dubio consensit Antigonus, ut ex Historia & ex nummis colligitur. Id accidisse anno tertio Olympiadis 118. & V. C. 448. demonstrat Epocha, quam a Regno fundato, ejus successores Reges in Numismatis dinumerarunt; ideo *Cistes* a Strabone appellatus est Mithridates, cum præsertim tributum a suis prædecessoribus solutum aboleverit.

In amicitiam Antigoni redintegratum fuisse Mithridatem, satis demonstrant Diodori verba in Olymp. 119. an. 3. Sub hæc tempora, inquit Mithridates Imperio Antigoni subditus, cum in Cassandri partes transiisse putaretur, ad Cium Mysiæ, cujus ut & Arhinæ, *an potius Myrina?* 35. annos Princeps fuerat, interfectus est. *lib. 20. pag. 791.*

Si Mithridates in Antigoni gratiam non rediisset, ab illo longe semper stetisset, nec unquam ei confidisset. Attamen Antigonus somnii memor semper, illius virtutem extimescebat, quare eum occidit inopinantem, cum jam recuperasset Cium, urbem Phrygiæ, & Myrinam, urbem Æolidis, quas Reges Ponti sui antecessores possederant.

Mithridatem regnasse 36. annos scribit Diodorus,

ut

ut supra jam indicavimus. At cum illius regni initium Diodorus ipse assignet post patris Ariobarzani mortem anno 4. Olympiadis *no. lib. 16. pag. 557.* Effluxerunt ab illo tempore novem integræ Olympiades ex quatuor singulæ annis compositæ, quæ integros triginta annos conficiunt.

Mihi interea movet scrupulum Lucianus, qui in *Μακεδονίαις* ex Hieronymo Cardiano & aliis Scriptoribus, refert ad annum usque octogesimum-quartum eum vixisse. Plutarchus in *Demetrio* & Memnon cap. 37. qui eum adolescentem nominant Olympiadis 116. anno 2. cum tantum ab hoc tempore annos octodecim vixerit.

Nobis examinandum superest, quod Plutarchus refert ab hoc Mithridate fundatore octava successione provenisse Mithridatem Eupatorem Ponti Regni ultimum, his verbis in *Demetrio*: *Καὶ τὸ τῶν Ποντικῶν Βασιλείων γένος οὐδὲν περὶ διαδοχῆ Παντάμειον ὑπὸ Ρωμαίων ἐκείνος περὶ τρεχῆ. Regumque Pontii ille stirpem quæ octava ferme successione a Populo Romano est deleta, edidit.* Cum tantum illa haud dubie sexta fuerit, in hoc Plutarchi codice videtur reponendum pro *οὐδὲν, ἕκτη*

Eundem Plutarchi vitiosi codicis errorem secuti sunt, qui in Appiano de Mithridate libro pag. 249. scripserunt, *οὐδὲν δ' ἀπὸ Μιθριδάτου, τῆ Μακεδόνων ἀπόσταντος τε, καὶ κτησαμένου τὴν ποντικὴν ἀρχήν. Octavius a Mithridate illo, qui primus, desertis Macedonibus, Pontici Regni fuit conditor.* Quod verus, & sanus Appiani antea locus de sexta successione illa prius affirmaverat his vocibus: *Οἱ δὲ ἤρχον ἕτερος μετέτερον, ἕως τὸν ἕκτον αἰῶνα τῆ ἡρώτης Μιθριδάτου, εὖς Ρωμαίοις ἐπολέμησε. Illi autem*

regia-

alius post alium, usque ad sextum, a primo Mithridate, qui cum Romanis bellum gessit: ut per genuinam horum Regum Historiam confirmabimus.

Illi autem Plutarchi & Appiani codices corrupti in errorem induxerunt Reinerum Reineccium, qui libellum de familia Regum Ponticorum ex stirpe Achæmenidarum edidit Lipsiæ anno 1570. Ut enim octo Regum numerum adimpleret post Mithridatem III. novum inauditumque Mithridatem IV. cum ejus filio suecessore anonymo substituit; porro cum ea de Plutarcho & Appiano nota. Neutrum, *inquit*, ex his Scriptores nominant; sed familiæ gradus hosce cum aliqua alterius ex ipsis nominis significatione, conservavere nobis Plutarchus & Appianus. *Reineccius de Regno Pontico pag. 210.*

Hieronymus Henninges hanc Reineccii de octo Regibus a Mithridate II. usque ad Eupatorem sententiam secutus anno 1598. pro anonymo filio eum pro libito, *Pharnacem* appellavit, sed quo jure & quo autore?

Mithridates namque II. filium sibi cognominem reliquit, de quo mox dicturi sumus.

MITHRIDATES VII.

MITHRIDATES III. patri Mithridati II. in Ponti Regno successit; ex Diodoro *lib. 20. pag. 791.* Olympiadis 119. an. 3. Seleucidarum 11. & V. C. 452. Anno vero sequente Antigonus, qui parentem ejus occidi jusserat, ipse in prælio ad ipsum Phrygiæ contra Ptolemæum, Seleucum, Lyfimachum & Cassandrum Reges commisso interfectus est: totumque illius Imperium Principes illi discerpsérunt.

Licet vero de prædæ inter eos divisione non omnino constet, Cassandro & Lyfimacho Europa videtur relicta, ita, ut in Asia Minore nihil sibi arrogarent. Porro Lyfimachus post Geticum bellum classe in Asiam trajiciens, urbes, quæ Antigono & Demetrio parebant, occupavit. *Plut. in Demetr. pag. 902.* Imo & Amastrim, Oxathris filiam, quam uxorem duxerat & dimiserat, cum Dionysium Heracleæ Ponti Tyrannum, qui ei nupserat, mortuus esset, vindicavit, & parricidas filios Heracleæ occidit.

Tanta potentia præditus tamque metuendus regulis erat Lyfimachus, ut Cium urbem, quam possidebat Mithridates Fundator, Mithridati III. eriperet, quietusque diu retineret. Postea, cum Seleucus & Lyfimachus ultimi Alexandri M. Commilitones, soli essent superstites, in Phrygia, quæ Helleponto adjacet, apud Compediam *ex Iorphyrio*, certamen inter se iniissent; Lyfimacho victo atque occiso, Seleucus Myrinam ad Mithridatem spectantem Lemniis reddidit, qui eam vindicabant.

Lemnii, ut gratiam Seleuco referrent, quod eos non solum a duro & acerbo Lyfimachi dominatu liberasset; verum etiam oppidum utrumque suum, Myrinam scilicet & Kephæstiada reddidisset templa Seleuco extruxerunt, & poculum, quod libandi causa affundebant, dum ad epulas convenirent, Seleuci Servatoris appellarunt. *Athenæus lib. 6. cap. 16.*

Heraclienfes Ponti, audito Lyfimachi interitu, qui Heraclitum illis præfecerat, illum captum in custodia detinuerunt; & missa ad Seleucum legatione, Phocritum civitatis curatorem fecerunt. *Memn. c. 10.*

Interea Seleucus Aphrodisium in urbes Phrygiæ, ut & in eas, quæ adjacent Ponto, Procuratorem misit. Hic rebus, quarum causa venerat, confectis, post reditum, in aliarum quidem civitatum laude prolixus erat, Heraclienfes autem criminabatur ut Seleuco parum addictos. Seleucus ergo hoc irritatus Legatos ad se profectos fastidivit, & minis increpans terruit; quorum tamen unus Chameleon nihil his perculsus, ita Regem compellavit: Hercules *καίβρων*, Seleuce (*καίβρων* autem Doriensibus eum significat, qui est fortior); quam vocem cum Rex non intelligeret, concepta in ira persistens, se avertit. Legatis igitur, neque domum redire, neque illic manere, operæ pretium videbatur. Quæ cum Heraclienfibus nuntiarentur, tum cæteris se munierunt, tum copias auxiliares collegerunt, & per Legatos Mithridatem Ponti Regem, & Byzantinos & Chalcedonios de ope ferenda sollicitarunt. *Memn. cap. 12.*

Seleuco mortuo Olympiadis 124, anno 2. V. C. 471. Antiochus Soter, ejus filius, ei successit. Is cum ob eadem Patrocli, Præfecti sui, Rex eorum

eorum Nicomedes per Legatos subsidium ab Heraclienſibus petit & impetrat: gratiam ſe relaturum, ubi in ſimili neceſſitate tempus flagitet, pollicitus. Hac Reges occasione Cierum & Cium, & Thindem terram, multis expenſis ad ſe reduxerunt. Amalſtrim interea urbem (quæ & ipſa cum aliis adempta fuerat) tam bello quam pretio recuperare dum percipiunt, ſucceſſu carent felice: propterea quod illam tenebat Eumenes, qui Ariobarzani, Mithridatis filio, gratis eam tradere, quam pecunia vendere Heraclienſibus mallet, veſania iræ ſubactus. *Id. cap. 17.*

Memnon *Ariobarzanem* appellat, quem ex Diodoro *Mithridatem* appellare debuiffet, nam alius fuit in Ponti Regum ſerie, alius Ariobarzanes, qui Mithridatis I. filius fuit. Atque cum paulo ante appellat etiam Mithridatem. Itaque ex vitioſis codicibus hoc nomen intruſum fuiſſe arbitramur, ſi Diodoro fidem habeamus; quod ex illius regni tempore & ſpatio confirmatur.

Cum Ariarathes IV. Cappadociæ Rex filium Ariarathem ex Memnone, admodum puerum reliquiſſet. *cap. 51.* Mithridates hac uſus occasione videtur, ut regni fines in Cappadociam propagaret. De quo Diodorus hæc ſcribit. Principatum *Ponti* filius Mithridates excepit, & magna ditionis parte auctus Cappadociam & Paphlagoniam gubernavit. *lib. 20. pag. 791.* quod de illorum regnorum tantum parte intelligendum eſt: eaque inſaſio poſteris æmulationis & contentionum perpetuarum cum vicinis hiſce regnis cauſam dedit.

Mithri-

Mithridates III. postquam regnasset annos 36. ut nobis indicat Diodorus lib. 20, supra citato, mortuus est, relicto filio ejusdem nominis Mithridate in puerili ætate. *Memn. Excerpt. cap. 25.* Olymp. 120. anno 3. Seleucidarum 47. V. C. 488.

MITHRIDATES VIII.

MITHRIDATES ordine IV. ille est, quem codices Memnonis haud dubie corrupti *Ariobarzanis*, non Mithridatis III. filium nominant, de quo sic habent. Nec longe post e vita mortaliū eximitur Ariobarzanes, *hoc est Mithridates*, filiumque relinquit Mithridatem. Cui sententiæ adstipulatur Simōnius, *Memn. cap. 25.* qui adhuc puer patri in Ponti Regno successit anno regni in Syria Antiochi Soteris XVII.

Quemadmodum autem hujus pater Mithridates III. ætatis puerilis Ariarathis IV. occasionem arripuerat, ut Cappadociæ illius regni fines ingrederetur, ad illos tractus sibi subjiciendos; simili quoque ratione Galatæ, qui a duodecim circiter annis sedes in Asia quæsiwerunt, & Ponto quidem proximas, pueritiæ Mithridatis IV. occasionem arripuere, ut in ejus ditionem irrumperent. De quo eventu Memnon. *ibidem* loquitur his verbis *lib. 25.*

Cui, id est Mithridati, lites cum Galatis intercessere. Quam ob causam, hi contempta pueri ætate regnum ejus divexant: cumque inopia rerum laborarent Regii, Heraclienses eos sustentant, frumento Amisum advecto; unde facilius esset Mithridaticis victus copia & egestatis medela. Propter hæc iterum hostiles in Heracleotarum copias mittunt, eamque depopulantur; usque dum Heracliensibus per Legatos mitigantur. Princeps autem Legatus erat Nyniphis Historiæ Scriptor; qui, cum exercitum in commune aureis quingentis, Ducesque seorsum ducentis delinivisset, ut a finibus discederent, effecit. *Memn. lib. 25.* Cæ.

Cæterum ista Heracliensium a Mithridate defestio, illum postea contra eos implacabilem adeo reddidit, ut ipsorum urbem aliquando occupare tentaverit. At huic urbi maxime inhiabat Prusias nomine primus, qui eam cepisset, nisi dum scalis sursum nitabatur, lapide cujuspian de propugnaculis iccto crus fractum habuisset; unde postea *Claudus* est cognominatus. *Id. lib. 29.*

Antiocho Soteri mortuo in Syria, successit ejus filius Antiochus, cognomine *Deus*, post cujus obitum & annos regni 15. Seleucus Callinicus, cujus filiam in uxorem habuisse nos edocet Justinus, imperavit, eique pro dote Mithridati Eupatoris proavo Phrygiam Majorem sese concessisse affirmat ipse in concione, quam ad milites habuit, his verbis. Nam bellum equidem jam tunc secum ab illis geri cœptum; cum sibi pupillo Majorem Phrygiam ademerint, quam patri suo præmium dati adversus Aristonicum auxilii concesserant, gentemque, quam & proavo suo Mithridati Seleucus Callinicus in dotem dedisset: *lib. 38. cap. 5.*

Sed cum filia Seleuci Callinici nomen reticuerit Justinus, liceat mihi, ad Historiam illustrandam, illius appellationem indagare. *Laodice*, nomen est apud Seleucidas sæpius usurpatum, namque & Seleuci Nicatoris mater, erat *Laodice*. Antiochus Soter ejus filius *Laodicen* habuit filiam fratri Antiocho Deo nuptam. Auguror sane, hujus Regis filium Seleucum Callinicum habuisse filiam nomine *Laodicen*, Mithridati nostro in uxorem datam, cum ipse Mithridates duas filias haberit, *Laodicen majorem* Antiocho Magno, & *minorem*

rem Achæo Regibus in uxores concessas, ut infra videbimus.

Antiochus Magnus, Seleuci Callinici filius junior, anno Seleucidarum 90. cum Seleuco Cerauno post annum regni tertium mortuo successisset, ad Mithridatem IV. cognatum suum, Ponti Regem, Legatos misit, ut ipsius filiam & neptem in uxores deposcerent. Ipsorum petitioni Rex libenter assensit, & *Laodicen* majorem filiam Legatis commisit, an. Seleucidarum 92. ut narrat Polybius. *lib. 5. pag. 388.*

Inter hæc dum Antiochus Seleuciæ ad Zeugma agebat, Seleuciam advenit Diognetus Navarchus Dux classis, e Cappadocia ad Euxinum, *Laodicen* Mithridatis Regis filiam ducens, virginem matrimonio Antiochi destinatam. Rex, quanto par erat comitatu, obviam progrediens, cum ingenti clientum turba, virginem excipit, ac statim magnifice regioque apparatu omnium rerum nuptias celebrat. Peractis nuptiarum solemnibus, Rex Antiochiam venit, ibique *Laodicen* salutare Reginam jubet. *Id. ibid.*

Paulo post nempe Seleucidarum anno 93. Mithridates bellum Sinopensibus indixit: ceperuntque ejus calamitatis, quam ad extremum sunt experti, quasi fundamenta jaci, & occasiones nasci. Cum autem de auxilio ad hoc bellum Legatos ad Rhodiorum populum misissent, tres viri constituti sunt a Rhodiis, quibus centum quadraginta drachmarum millia attribuerunt, ut ex ea summa Sinopensibus necessaria pararent. Igitur tres viri doliorum vini decem millia comparaverunt: capilli præparati sexaginta pondo supra trecenta: nervorum præparatorum centum viginti

viginti pondo: armaturas mille, aureorum signatorum tria millia: ad hæc catapultas, quæ lapides mitterent quatuor, & viros simul, qui his recte uti sci-
rent: quibus rebus omnibus acceptis, Legati Sinopen-
sium domum redierunt. *Id. lib. 4. pag. 321.*

Sinopenſes in metu, ne terra marique obſidere ipſos Mithridates aggredetur, propterea apparatus omnes ſuos ad illum metum referebant. Navi-
gantibus ad Phasiſ occurrit ad dextram Sinope, in
peninſula quadam ſita, quæ longe in mare prominet.
Hujus peninſulæ fauces (eæ duo non amplius patent
ſtadia) quibus Aſiæ conjungitur, urbs iſta poſita in
medio, plane interſepit; reliqua peninſulæ pars in al-
tum procurrit, ubique plana, & ex qua facillime in
urbem fieri impetus queat, extrema tantum ad mare
ab omni parte prærupta loca ſunt, ad quæ difficilli-
me navis poſſit appellere: aditusque omnino pau-
cos habet. *Id. ibid.*

Itaque metuentes Sinopenſes, ne Mithridates diſ-
poſitis ab ea parte, quæ Aſiam ſpectat tormentis, ſi-
militerque ab altera terræ parte e regione hujus, ex-
poſito e navibus milite in loca plana & ea, quæ urbi
imminent, oppugnationem illius tentaret: ambitum
peninſulæ, qua mari cingitur, munire inſtituerunt:
omneſque aditus ab ea parte ſudibus ac vallis præ-
cludere inſtiterunt: pariterque ob eundem metum
tela etiam & præſidia in locis omnibus opportunis
collocarunt. Eſt vero peninſulæ hujus univerſæ ſpa-
tium haud adeo magnum, & modico præſidio facile
defendi ipſa poteſt. *Id. ibid.*

Mithridates quidem bellum intulit Sinopenſibus;

sed eorum urbis expugnatio Rhodiorum. ope & auxilio fuit irrita.

Achæus Andromachi, cujus filiam duxerat uxorem Seleucus Ceraunus, erat filius; ideoque Antiochi Magni cognatus. Is in regionibus Asiæ cis Taurum late dominans rerum potiebatur, & Regis nomen assumpserat, Dynastarum potentissimus ac formidabilis. Legatos itaque ad Mithridatem Ponti Regem mittit, ut sibi filiam Laodicen minorem vellet in uxorem tradere: quod cum annuisset Mithridates, facta est Achæi conjux. Sed Sardis, in quam urbem se receperant ambo, altero obsidionis anno capiuntur ab Antiocho Magno, & Achæus ipsius iussu crudelissimo afficitur supplicio. Laodice vero ejus avunculo & cognato Antiocho se & arcem cum factione sua permisit. *Lib. 8.* Seleucidarum anno 99. Urbis vero conditæ 540.

Quoniam tempore mortuus sit Mithridates, quotq; annis regnaverit, ignoratur, cum admodum sterilis sit Ponti Regum historia. Quoniam tamen in re dubia fas est conjectare, suspicari mihi liceat, Mithridatem Quartum obiisse paulo post Achæi cum filia Laodice juniore nuptias: quæ quidem probabilior mihi videtur conjectura, eo, quod Mithridates res inter generos & filias componere potuisset, debuissetque, si etiamnum vixisset. At nulla prorsus illius ab hoc tempore fit apud Historicos mentio, ut in bello, quod Antiochus Magnus gessit contra Romanos, in quo Asiæ plurimi Reges ei auxilium tulere; ut ut sit, certum est, Mithridatem Quartum reliquisse filium, qui patri in Ponti Regno successit.

PHARNACES.
PHARNACES XIX.

43

PHARNACES
REX PONTI

*In Cim. Leopoldi Imp
exc. num. Arg. ditor.*

PHARNACES Mithridatis Quarti, & Laodices Seuleuci Callinici Syriae Regis natae filius, post patris obitum Pontici Regni habenas suscepit: Patre in obsidenda Sinope felicior fuit. Ita enim occulte & diligenter, terra marique ingentem exercitum collegerat,

gerat, tantoque omnia ordine disposuerat, ut nil tale sentientem urbem undequaque obsidione cinxerit. Quo pacto Sinopenfes de improvifo laceffiti, tardius quam par erat, fociorum auxilium imploravere. Accelerata Rex obsidione Sinopen, antequam illi opem ferre poffent, expugnavit. Atque ita nobilis illa civitas, quæ per tot sæcula fuo ufa fuerat jure, victoris tandem legibus obtemperare coacta eft an. V. C. 571.

Cum Eumenes Pergami Rex, populi Romani focius, ob bellum contra Antiochum Magnum Syriæ Regem gestum, a Senatu pro mercede Phrygiam majorem Ponticis Principibus fubditam accepiffet: Pharnaces id ægre ferens, fecunda ufus fortuna in Sinope fubjuganda, victorem exercitum in Eumenis regna perduxit. Unde bellũ inter eos inchoatum eft; cujus initio Romam Legatos Eumenes amandavit; quod ubi Pharnaces accepit, fuos etiam in urbem miffit, qui pariter Rhodios Sinopenfium focios in venire, ut narrat Livius. Legationes tranfmarinæ introductæ funt. Prima Eumenis & Pharnacis Regum, altera Rhodiorum querentium de Sinopenfium clade. *Decad. 4. lib. 10.*

Asiæ Regibus refponfum eft, Legatos ad eas res vifendas miffurum Senatam. *Id. ibid. Q. Marcio*, qui cum collegis ad ftatum Græciæ ac Macædoniæ infpicendum miffus erat, mandatum eft, ut in Afiam ad cõgnofcendum de bello inter Eumenem & Pharnacem una cum collegis tranfmearet. Legati Romani ex Asia reverfi ad Patres, legationem fuam renuntiaverunt, & moderationem Eumenis in omnibus rebus, Pharnacis verò avaritiam & ingentem superbiam expofuerunt. *Polyb. Leg. 53. p. 871.*

Phar-

Pharnaces, postquam Legati Romani abiissent, ut erat omnium superiori memoria Regum iniquissimus, (in excerptis Valef. p. 130) bellum redintegavit, Eumenes tunc ab Ariarathe Cappadociæ Rege auxilium & copias petit, & ambo Legatos Romam amandarunt, quod etiam fecit Pharnaces. Senatus, auditis eorum Legatis, quid statuendum foret, non diu dubitavit. Respondit autem iterum se Legatos missurum, qui de eorum Regum controversiis diligentius cognoscerent. *Polyb. Leg. 53.*

Aspernatus iterum Rex Pharnaces nomen Romanum, cum causæ cognitio ad Senatum fuisset delata, Lescritum hiemis tempore cum decem militum milibus ad devastandam Galatiam mittit; ipse vere in eunte ingentes undique copias cogit, ceu facturum in Cappadociam irruptionem. Quæ Eumenes ut cognovit, etsi gravissime indignabatur, quod omnes fidei leges violasset Pharnaces; ipse tamen ad ingruentem hostem propulsandum idem facere coactus fuit. *Id. Legat. 55.*

Cum jam convenisset Eumenis exercitus, venit Roma Attalus. Postquam una congressi de præsentis negotio inter se tractassent, subito cum copiis castra moverunt in Galatiam reversi, Lescritum quidem ibi non offenderunt. Sed cum Carfignatus & Gæzotorius Legatos subinde mitterent, ne quid sibi noceretur, poscentes, & impetrata cuicumque illa essent, facturos se pollicentes, & repudiata horum petitione, quia fidem prius mutassent, cum omni exercitu, adversus Pharnacem proficiscuntur. *Id. ibid.*

Quintis castris Calpito ad Halym amnem est ventum :

tum sexto deinde die Amisum pervenerunt. Ubi postquam Ariarathes Cappadocum Rex cum suis se illis conjunxisset, agrum Amisenum sunt ingressi. At cum vix metati castra essent, nuntius affertur, adesse Legatos Populi Romani ad pacem conficiendam. Quo cognito Eumenes Attalum *fratrem* misit; qui illos exciperet: ipse copias duplicare & magno studio ornare, tum ut paratæ essent ad belli usum, si opus foret, tum ut Romanis ostenderet, satis sibi esse virium ad Pharnacem ulciscendum & debellandum. *Id. ibid.*

Hortantibus Legatis post suum adventum, ut bellandi finem faceret, respondent Eumenes & Ariarathes, paratos se ad omnia, quæ vellent, suaderentque; orant vero Romanos, ut, si fieri posset, conventionem cogere, cui interesset Pharnaces: ut dum in præsentia negotium tractaretur, magis ac magis perfidiam hominis & crudelitatem animadverterent: quod si fieri id non posset, petere ab illis, ut juste & æque disceptarent suas controversias. Promittentibus Legatis, omnia se pro virili facturos, quæ æqua forent; petentibusque ut exercitus ex hostico deduceretur: (etenim rem fore absurdam, si eodem tempore, quo de pace Romani agerent, bello se ipsi invicem laceferent, & armis infestarent;) assensus est Eumenes, ac sequenti die, motis signis, in Galatiam reducere exercitum cœpit. *Id. ibid.*

Romani posteaquam cum Pharnace sunt congressi, omnium primum ab eo petierunt, ut in colloquium cum Eumene venire ne gravaretur, quoniam rerum transigendarum hæc munitissima esset via. Huic petitioni cū Pharnaces repugnaret, ac tandem quod ro-

gaba-

gabatur, penitus negasset, facile statim & Romani intellexerunt, Pharnacem palam damnare spes suas, ac rebus suis diffidere; sed quia finem bello imponere omnino proposuerant; non prius destiterunt, quam pollicitus est, se missurum Legatos ad oram maritimam, cum libera potestate pacem iis legibus conficiendi, quas ipsi Legati dixissent. *Id. ibid.*

Postquam venerunt Legati, instituto colloquio, cui ipsi intererant, cum Romanis & Eumene, hic quidem studio pacis ad omnes conditiones paratus erat descendere: contra vero Legati Pharnacis controversiam de omnibus rebus movere, pactis non stare, sed amplius semper aliquid postulare, sententiam dein mutare, ut facile intelligerent Romani, frustra se laborare, cum non is esset Pharnaces, qui consentire paci vellet. *Id. ibid.*

Itaque soluto infecta pace colloquio, cum Romani Pergamo discessissent, & Pharnacis Legati essent dimissi, duravit inter Reges bellum, Eumenesque & Pharnaces necessaria in eam rem apparare instituerunt. *Id. ibid.*

Pharnaces cum Galatis foedus iniit, & ad *Artaxiam* Armeniæ Majoris regulum Legatos misit, qui eum in societatem traxerunt, ut & *Acusilocum* Dynastam, imo & auxiliares copias petiit a Seleuco Philopatore Syriæ Rege, suoque ex sorore filio, nam hujus pater Antiochus Magnus Laodicen Pharnacis sororem in uxorem duxerat.

Eumeni & Ariarathi socios sese addidere *Morzias* Paphlagoniæ Regulus, & Europa Gatalus Sarmata, *Mesembriani* in Thracia, & *Chersonesitæ* ex eadem, juxta *Hellepontum*; ex Asia *Cyziceni*, & *Heracleotæ* ad Pontum.

Vere Leocritus Pharnacis Præfectus, cum Teium ad Pontum oppidum, crebris oppugnationibus urgeret, mercenarios milites, qui præsidio urbi erant, ad deditorem illius coegit, ea conditione, ut ipsi quocunque libitum esset, tuto deducerentur; sed cum, ut universos occideret, mandatum accepisset a Pharnace, quod olim ipsum offendissent, contra fœderis fidem in eos iter agentes impressione facta, cunctos sagittis confixit. *Diod. Sic. in excerp. Valef. pag. 302.*

Seleucus Syriæ Rex coactis haud contemniendis copiis, ad opem Pharnaci ferendam profectus, Taurum montem superare jam parabat, sed cum apud se reputasset per leges fœderis, quod Populus Romanus eum patre percusserat, id sibi non licere, in suum se regnum cum exercitu recepit. *Id. ibid.*

Quo auxilio destitutus Pharnaces, cum Attalo Eumenis fratre & ceteris fœdus postea iniit: Eumenes Pergami tunc commorans, e gravi morbo convaluerat: qui post Attali adventum, ubi omnia, quæ gesta fuerant, cognovisset approbassetque, fratres omnes suos *Attalum, Philaterum & Athenæum* Romam mittere statuit, induciæque tantum factæ fuisse videntur. *Polyb. Legat. 56.*

Eumenes enim Romanis mittendis Legatis finem se tandem impositurum bello adversus Pharnacem sperabat. Magnifice Senatus advenientes Eumenis fratres excepit; nam & hospitia & lautia uberrima iis exhibuit, & ab iis appellatus benigne respondit. Attalus in Senatum ingressus, pristina suorum merita luculenta oratione in memoriam revocavit, & de Pharnacis questus injuriis, negotium patres ut susciperent, oravit,

oravit, & Pharnacem pro commerita noxa ut castigarent. Patres, re audita, benigne responderunt, missuros se Legatos, qui bello huic omnino finem sint imposituri. *Polyb. ibid.*

Sive autem induciarum tempore exacto, sive pacis legibus omnino a Pharnace rejectis, copiarum multo, quam antea numerosiores ab Eumene & ejus sociis comparantur: imo & Prusias, Bithyniarum Rex, Pharnaci iratus, quod Teium in regni sui & Paphlagoniarum confinio positum anno præterito expugnasset, in Eumenis partes sua sponde descendit.

Pharnaces subita & gravi hostium impressione territus, ad quascunque pacis condiciones accipiendas paratus fuit; quare etiam Legatos ad Eumenem & Ariarathem misit. Cum autem Eumenes & Ariarathes mentionem de pace factam æquis auribus accepissent, & suos statim Legatos ad Pharnacem misissent, idque sæpius ab utraque parte factum esset, his tandem conditionibus pax convenit. *Polyb. Leg. 59. 881.*

EUMENI, PRUSIE, ET ARIARATHI CUM PHARNACE ET MITHRIDATE PAX ESTO PERPETUA. GALATIAM PHARNACES NE INGREDITOR ULLO MODO. QUÆCUNQUE ANTEA PHARNACI CUM GALLIS FOEDERA FUERUNT, DIRIMUNTOR. PAPHLAGONIA PARITER EXCEDITO, ET QUOS PRIUS INDE EDUXIT INCOLAS, RESTITUITO, ET SIMUL CUM HIS ARMA, TELA, ET RELIQUUM OMNEM APPARATUM REDDITO ETIAM. ARIARATHI LOCA OMNIA, QUÆ FUERE, ET ADEMPATA, CUM OMNI INSTRUMENTO, QUOD PRIUS IBI FUIT. ITEM MOVE OBSIDES. REDDITO ETIAM TEIUM, QUOD EST AD PONTUM: *Id. ibid.*

Pars II.

D

Id

Id oppidum aliquanto post Eumenes Prusizæ dedit, ab eo exoratus, in magnam accipientis gratiam. Ad hoc scriptum in fœdere. *Idem. ibidem.*

UT CAPTIVOS TRANSFUGASQUE OMNES SINE PRETIO PHARNACES REDDERET. ITEM UT EX EA PECUNIA ET GAZA, QUAM A MORZIA *Paphlagonia* ET ARIARATHE ABSTULISSET, REGIBUS ANTE NOMINATIS NONGENTA REDDERET TALENTA. EUMENIVERO HOC AMPLIUS PRO BELLI IMPENSIS TRECENTA TALENTA PENDERET. Præterea scriptum. UT MITHRIDATES PRÆFECTUS ARMENIÆ TRECENTA SOLVERET TALENTA, QUIA BELLUM CUM ARIARATHE GESSIT. CONTRA FOEDUS, QUOD CUM EUMENE HABUIT. *Id. ibid.*

Comprehensi sunt hoc fœdere e Dynastis Asiæ, *Artaxias* majoris partis Armeniæ regulus, & *Acusilochus*: ex Europæis, *Gatalus Sarmata*: e liberis civitatibus, *Heracleotæ*, *Mesembriani*, *Cherronesitæ*, & cum his præterea *Cyziuni*. Postremo loco adjectum de obsidibus, quot numero, & cujus conditionis eos dare Pharnacem oporteret. Qui simul venerunt, reversæ sunt copiæ. Itaque belli, quod Eumenes & Ariarathes cum Pharnace gesserunt, hic fuit exitus. *Id. ibid.*

Non omnino intelligimus, quod Mithridates Eupator, hujus Pharnacis nepos, in oratione ad milites suos habita refert apud Justinum, dum ait, avum suum Pharnacem per cognationum arbitria succedaneum Regi Pergameno Eumeni datum. *lib. 38. cap. 6.* Unde enim Pharnacis illa cum Eumene affinitas? quæ etiamsi Eumenes grandioribus filiis caruerit, tamen Attalum, ejus fratrem, qui ei successit, excluderet?

Porro si nobis ex historia hujus temporis detur conjecturæ

conjecturæ locus, videtur Eumenes parvulos tantum ex Stratonica Ariarathis Cappadocum Regis filia reliquisse, qui per ætatem regnum administrare non poterant. Quam ob causam Eumenis sororem duxit Pharnaces, & consensu omnium affinium succedaneus Regi Eumeni nuncupatus est. Quod Attalus, Regis frater, improbens, regno succedere voluit. Cum autem hæc contentio, bellum inter ilios Principes redintegratura haud dubie esset, res ad Senatus arbitrium videtur delata. Etenim Mithridates Eupator Romanos incusat in laudata superius oratione ad milites. Attalo vero regnum Senatus attribuit, qui uno & viginti annis apud Pergamum postea regnavit, moriensq; ita æquo consuluit, ut filium Eumenis Attalum Philometorem testamento suis præponere non dubitarit.

Cum Eumenes mortuus sit tantum anno V.C. 596. Pharnaces adhuc tunc temporis in vivis fuisse denotatur. Cum vero Mithridates V. ejus filius anno 600. regnabat, ex Polybio *Leg. 135.* non dubium est, quin in hoc intervallo Pharnaces sit defunctus. Unde ex Eumenis obitu Pharnacis uxor eruitur e tenebris, quemadmodum mortis Pharnacis tempus circum circa detegitur.

Pharnaces filium reliquit, nomine Mithridatem & ordine quintum, qui ipsi in Regno Pontico successit.

PHARNACES.
NUMMUS REGIS PHARNACIS.

EX CIMELIO M. DUCIS ETRURIAE.

Caput Regis diadematum, ex aversa parte Bacchus muliebri habitu stans, supra cujus caput fulmen; dextra demissa, racemum portat, quem Tigris stans ad ejus pedes lambit; sinistra cornucopie & caduceum gerit. In area Luna crescens cum astro, circa ambitum ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΦΑΡΝΑΚΟΥ.

Nomen Pharnacis huic nummo tetradrachmali argenteo inscriptum, ita Antiquariorum animum perculit, ut nummum M. Mithridatis filio, perfidia sua noto potius, quam Pharnaci Eupatoris ipsius avo, adjudicarint. At ille inter Bosphori Principes; hic in Ponti Regum serie inferendus. Nomen idem *Pharnacis* eis illudit, ut & non inspectum utriusque Regis munisma.

Effigies amborum diversæ. In Pontico juvenilis facies & lanugine ornata, Bosphorano, qui regnum tantum post 35. annum accepit, nulla ratione tribui potest. Hujus proavi Pharnacis simplex & nuda est
Epigra-

Epigraphe: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΦΑΡΝΑΚΟΥ, Regi Pontico mire conveniens; superba vero pronepotis inscriptio, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΜΕΓΑΛΟΥ ΦΑΡΝΑΚΟΥ, vesaniam hujus ævi ambitionem redollet, qualis fuit ejus cognati Tigranis Armeniæ, qui hanc REGIS REGUM appellationem etiam usurpavit. Tandem Amisi urbis Ponticæ insignia nummo insculpta haud dubie percussam in Ponto monetam arguunt.

Bacchus varie depingitur in nummis; sed in hoc muliebri ornatus amictu prodit. Fingebatur autem juvenili specie ut virginem referret, unde Poëta Phallicus:

Trahitque Bacchus virginis tener formam.

De quo Albricus Philosophus de Deor. Imag. Erat enim imago ejus facie muliebri. Rationem ejus affert Fulgentius de Nat. Deorum. Bacchus quoque rei gratia fœminea fingitur esse forma, quod vigorem omnem carpat ebrietas.

Dextra Bacchus tenet racemum, pro peculiari symbolo, quod vitem ex India retulerit, atque exinde coluerit, ejusque plantandi rationem homines edocuerit. Ideoque in numerum Deorum adscriptum fuerunt, quemadmodum eos omnes, qui hominibus beneficia contulerant, referre solebant Antiqui.

Pardalis ad pedes Bacchi posita, racemum uvæ lambit, quod eam valde amet, unde huic Deo comes assignatur, de qua ait Philostratus lib. Imagin. Πάρδαλις τῷ θεῷ σύμβολον: PANTHERA BACCHI SYMBOLVM. Audias autem Phornutum loco laudato. Pardales ait, Dionysio subiungunt, atque illum sequi inducunt, si-

ve ob coloris varietatem : ita, ut etiam ipse & Bacchæ Nebride indicantur, atque quod asperrimi etiam mores temperato vini usu mansuescant.

Quare autem Amiseni, qui nummum cuderunt, ut eruitur ex insigni eorum urbis, scilicet Astro, seu Sole in Luna crescente inserto; (de quo in nummis Mithridatis Eupatoris sumus dicturi) quod Bacchum civitatis suæ præcipuum numen exhibuerint, id causæ fuisse videtur, quod eum pro Genio illius tutelari venerarentur. Atque ideo cornucopiæ & caduceo Dei lævam insignerunt; illo ad denotandam agrorum suorum eo procurante abundantiam; hoc ad signandam ex ea exortam abundantia civium felicitatem.

Fulmen supra caput Bacchi omnino positum videtur ad indicandam ejus nativitatem, ex qua ab Ovidio *Ignigena* cognominatus est, secundum nempe fabulam a fulminata Semele. Sic etiam a quibusdam facile & pereleganter Bacchum appellari scribit Strabo lib. 13. Περὶ γένεως Bacchus in Semele effingitur elegantissime a Philostrato, in lib. Imag. Πυρόσπερος quoque Bacchus nec Semel ab Orpheo in hymnis appellatur; hoc est, *igne satus*,

MITHRIDATES V.
MITHRIDATES X.

55

MITHRIDATES nomine V. Pharnacis unicus filius atque heres, mortuo patre, Pontici Regni regimen assumpsit; sed longe aliam, quam pater, & erga Romanos & erga Reges vicinos agendi rationem secutus est. Cum enim Pharnaces Eumeni Pergami Regi infensissimus semper hostis fuisset, ipse Attali hujus successoris ac fratris amicus extitit. Cum autem Prusias Bithyniæ Rex bello Attalum aggressus esset anno V. C. 600. Mithridates V. de Prusia conquestus Legatos Romam misit. Romani ad Prusiam miserunt, qui eum prohiberent, quo minus bellum cum Attalo gereret.

Legati Romani in Bithyniam profecti voluntatem Senatus Prusiæ declararunt, Prusias ex iis, quæ imperabantur, nonnulla se facturum pollicitus, de plerisque negabat. Itaque Legati pertinacia illius offensi, amicitia & societati ipsius renuntiarunt; atque ex templo omnes eo relicto ad Attalum perrexerunt. *Polyb. Legat. 135.*

Attalus, dum adhuc esset hiems, magnum exercitum coegit, & a proximis Regibus Mithridate Pontici & Ariarathe Cappadociæ postulat, ut vellent adversus Prusiam societatem inire; ne victoria de se relata inflatus, ipsos postea adoriretur. Postulatis annuunt Ariarathes & Mithridates, tanquam ejus socii copias Attalo tum equestres tum pedestres, Duce Demetrio, subministrant. *Id. ibid.*

Interea Prusiæ jam penitentia ducto, Senatus tres, alios Legatos continuo mittit. Hi ubi in Asiam vene-

re, bello finem imposuerunt, & ut Reges ambo in foedus scriptum consentirent, pervicerunt; quo Prusias damna illata sarciret; quibus peractis, copiarum Mithridatis auxiliares in Pontum rediere.

Mithridates non minus Populi Romani, quam vicinorum Regum amicitiam appetivit. Vix enim Romani tertium bellum Punicum contra Carthaginienses anno V. C. 606. susceperunt, cum ille, teste Appiano *lib. Mithr. pag. 176.* auxiliares copias iis misit. Ita enim inquit hic Auctor: *Qui primus amicus Populi Romani appellatus, missis contra Pœnos auxiliaribus aliquot navibus, vocabatur Mithridates Evergetes Ponti Rex.*

Unde vero illi ΕΤΕΡΕΤΟΥ, id est BENEFICI cognomen? Quod si nobis conijcere liceat, illud ei a Sinopensibus datum auguramur, quod olim Ægyptii Ptolemæo tertio dederunt, teste *Hier. in Dan. cap. II.* quia post multos annos Deos ipsorum retulerat, quos Cambyfes, capto regno, in Persas portaverat, Templata Sinopensium iterata obsidione partim destructa fuisse videntur, quæ Mithridates restauravit. Legimus enim apud Strabonem, hunc Principem in ea habitasse, eamque in eximio habuisse honore. *lib. 12. pag. 545.* Gaziura Ponti regia erat antiqua ex eodem Scriptore. *Ibid. pag. 547.* In illa vero Mithridates Eupator Mithridatis V. filius major natus est & educatus, & etiam Rex ipse, ut infra videbimus, decessit.

Suam iterum Mithridates erga Romanos observantiam testatus est in bello, quod adversus Aristonicum gesserunt. Is erat Eumenis, Regis Pergami, filius, non iusto matrimonio, sed ex pellice Ephesia Cytharistæ cujusdam filia genitus; qui post mortem Attali *Philometoris*

metoris, velut paternum regnum, Asiam invasit. Just. lib. 36. cap. 4. Contra illum P. Crassus anno. V. C. 623. Consul profectus, prædæ Attalicæ congerendæ, quam bello gerendo studiosius incubuit, cum ei auxilia Mithridates Ponti, Nicomedes Bithyniæ, Ariarathes Cappadociæ, Pylæmenes Paphlagoniæ Reges pollicerentur. *Orosius lib. 5. cap. 10. Historiæ in Biblioth. Patrum tom. 5. Edit. Colon. Agripp.*

Rem sic narrat Eutropius lib. 4. Adversus Aristonicum missus Licinius Crassus infinita Regum habens auxilia; nam & Bithyniæ Rex Nicomedes Romanos juvit, & Mithridates Ponticus, cum quo postea bellum gravissimū fuit; (*sed hic errat, Eutropius enim dicere debuit, CUM CUJUS FILIO.*) & Ariarathes Cappadox & Pylæmenes Paphlagon. lib. 4. Extremo anni tempore inter Elæam & Smyrnam Straboni juxta Leucas, cum prælium Crassus conseruisset, ejus exercitu in fugam acto, ipse jam circumventus, a barbaro sica interemptus est: Ariarathes vero, Cappadociæ Rex, in hoc prælio occisus est.

Anno sequenti 624. M. Perperna Consul, Asiam fortitus, audita P. Crassi morte & exercitus Romani clade, raptim in Provinciam pervolavit; Aristonicum recenti victoria feriaturum improvise bello adortus, prælio victum, ac nudatum omnibus copiis, in fugam vertit. Stratonicem urbem, ad quam ille confugerat, obsessam fame ad deditionem compulit, Aristonicumq; captum, Attalicasque gazas hereditarias Populi Romani navibus impositas Romam misit. Ipse Consul Perperna prius quam belli reliquias conficere posset, Pergami morbo correptus, diem ob-

iii. *Paulus Orosius lib. 5. cap. 10. Historiæ Bibliothec. Patrum tomo 5. Edit. Colon. Agripp.*

M. Aquilius Nepos Consul hoc anno 625. M. Perpernae successor, Asiam sortitus, ad eripiendum Aristonicum, Perpernae, veluti suo Triumpho reservatum decus, festinata velocitate contendit. Sed contentionem Consulum mors Perpernae diremit. *Justin. lib. 36. cap. 4.* Solusque Aquilius de Aristonico triumphavit, qui post triumphum de more in carcere strangulatus est.

Post hæc Regibus, qui adversus Aristonicum auxilia tulerant, præmia persoluta, Mithridati Pontico Phrygia Major. *Id. lib. 37. cap. 1.*

Hanc Mithridati IV. in dotem filia Seleucus Callinicus Syriae Rex concesserat, quam ei Populus Romanus, cum bellum contra Antiochum Magnum gereret, eripuerat, & Eumeni in gratiam auxilii contra eum lati dono dederat. Quod confirmat idem autor. Cum illam sibi ademptam pupillo, quam patri præmium dati adversus Aristonicum auxilii queritur Mithridates Eupator, & addit, gentem, quam & proavo suo Mithridati Seleucus Callinicus in dotem dedisset. *Lib. 38. cap. 5.*

Non a Populo Romano in præmium lati auxilii Mithridati IV. concessa Phrygia est, sed Manius Aquilius largitionibus corruptus, hanc illi dedisse ferebatur. Appianus enim narrat, Syllam Eupatori eam sibi ademptam querenti, respondisse his verbis: Phrygiam autem tibi Manius dedit, corruptus largitionibus, quod commune amborum crimen est. Hoc enim ipso facteris injustam ejus terræ possessionem, quod eam a
mune-

muneribus corrupto consecutus es. Et Manius coarctatus est apud nos, alia quoque egisse pretio, quæ omnia Senatus irrita habuit. Quapropter & Phrygiam injuste tibi attributam, non sibi fecit tributariam, sed jussit esse liberam. *In lib. de Bell. Mithrid. p. 208.*

Cum Mithridates recuperasset Phrygiam Majorem, quam in dotem uxoris habuerat, avus ejus Mithridates IV. Cappadociæ partem recipere statuit, quam olim proavus suus Mithridates III. armis conquieserat, cujusque recuperandæ causa Ariarathi seniori bellum intulerat. Itaque occasionem nactus occisi in bello adversus Aristonicum Ariarathis hujus filii, cujus vidua Laodice, propter teneram sex liberorum ætatem, regnum administrabat, bellum paravit: de quo, renovata deinde controversia, quæ patri cum Cappadocibus fuerat, eos per totum vitæ cursum persequitur. Dorilaüs Ponticus, sive ducendi exercitus, sive ordinandi peritus, a Mithridate Evergete Rege Ponti in Cretam ad peregrinos conducendos milites, missus est. Crebro in Græcia erat atq; Thracia, ut iis, qui Cretam petebant, subveniret: cum Romani nondum eam tenerent Insulam, magnaque ibi esset militum stipendia merentium copia, unde etiam prædonum exercitus fuerunt impleti. Cum in Creta esset Dorilaüs, forte fortuna bellum abortum est Gnoßiis adversus Gortynios. Dorilaüs a Gnoßiis Dux creatus, bellum celeriter & feliciter confecit, sumisque est adfectus honoribus. *Strabo, lib. 10. p. 477.*

Cumque Paulo post cognovisset, Sinope Evergetem dolo familiarium necatum, eique uxorem & liberos successisse: de rebus istis abjecta omni spe,

Gnoßi

Gnossi subsedit. *Id. ibid.* Mortem Mithridatis V. sic narrat Justinus: *Mithridates quoque repenti na morte interceptus, filium, qui & ipse Mithridates dictus est reliquit. Lib. 37. cap. 1.* Nomen uxoris Mithridatis V. ignoratur.

Mithridates duos masculos reliquit; Mithridatem, qui post eum regnavit, & Anonymum, quem frater necavit, Filias quinque: Laodicen majorem, quæ Mithridati fratri nupsit; Laodicem minorem, Ariarathis VI. Cappadociæ Regis, uxorem; Roxanem innuptam, fratris jussu anno ætatis 40. venenum bibere coactam, ne in Luculi manus incideret; Statiram, quæ ut & Roxana soror, eandemque ob causam a fratre sorbere jussa est venenum: Nyssam denique, quæ, captis Cabiris, in Luculli potestatem venit; sed vita donata est.

Regnavit Mithridates annos circiter quatuor & triginta, cum (ut ex ejus Historia colligitur,) mortuus sit circa annum V. C. 631.

MITHRIDATES V.
NUMMUS MITHRIDATIS V.

61

EX CIMELIO CARD. MAXIMI.

Caput diadematum Regis ex aversa parte figura barbata stans, capite modio insignito, & Divinitatis pallio amicta, dextra aquilam, sinistra sceptrum transversum gerit cum Epigraphæ: ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΜΙΘΡΙΑΔΑΤΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ; & in area litteræ numerales ΓΟΡ, id est anno 173. & infra monogramma.

Mithridates V. Mithridatis Eupatoris pater, a Strabone & ab Appiano indigitatur ΕΥΕΡΓΕΤΗΣ; de quo Geographus ait lib. 10. p. 477. Αρχέλαος τῶν Μιθριδάτης τῆ Ευεργέτης Φίλων, ARCHELAUS UNUS EX AMICIS MITHRIDATIS EVERGETIS. Appianus vero in Mithrid. p. 176. Βασιλεὺς Πόντου Μιθριδάτης ὁ Ευεργέτης ἐπίκλησιν. VOCABATUR MITHRIDATES EVERGETES PONTI REX; Apprime igitur illos Scriptores illustrat nummus hic argenteus tetradrachmalis, in quo illud cognomen exaratum legitur.

Nec solus ille Mithridates inter Reges ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ sibi cognomen assumpsit. Ante ipsum Ptolemæus III. Ægypti Rex, idem sibi arrogaverat. Imo
& VI.

& VI. hujus Regni Princeps Philometoris frater, quem alii per ludibrium ΚΑΚΕΡΤΕΤΗΝ appellavere. Antiochus VII. Rex Syriæ apud Porphyrium in Eusebio, illam quoque denominationem sibi vindicat, ut omnia ejus numismata testantur. Sed an omnibus iis Regibus tribuenda sit, ut se BENEFICOS esse denotent: an potius populis, a quibus in memoriam beneficiorum fuerit indita?

Litteræ numerales ΓΟΡ, annum Æræ, qua Ponti Reges post recuperatum a Mithridate II. regnum, & quidem sine tributo, usi sunt, 173. indicant. Hi respondent anno V.C. 621. Siquidem illius Epochæ initium assignavimus anno 448. quo, permissu Antigonis inter Alexandri Duces πρακτικωτάτης, paterno principatu potitus est ille Mithridates Ariobarzanis filius; unde a Luciano *Cristes* est appellatus.

Quænam sit illa stans figura modio, ceu calatho ornata, inspicienti satis patet. Nemo enim in Deorum Historia tantisper versatus est, qui eam statim ad Serapim non revocet. Sed cur alter tanquam Jupiter, Aquilam huic Deo sacram dextra sustineat, haud idem; & ad Sinopes urbis annales recurrat, necesse est.

Sinope, urbs fuit Ponti Asiatici, de qua Stephanus, *Ἐπισημὴ διασημοτάτη τῆ Πόντου*, SINOPE URBS PONTICE-LEBERRIMA & quidem vetustissima. *Ovid. Pont. l.*

Urbs antiqua fuit Ponti celebrata Sinopes.

Ptolemæus autem Soter Ægypti Imperii fundator, Alexandriam Templis cum exornaret, & ea dedicare vellet, somnio admonitus est ut ex Ponto Dei statuam afferri curaret, cujus rei curam Timotheo

com-

commisit, teste Tacito, lib. Hist. 4. Timotheus, quaeritis, qui in Pontum meassent, cognoscit urbem illic *Sinopem*, nec procul Templum vetere inter accolas fama *Iovis Ditis*.

Jovis ergo illa statua figuram exhibet, Aquilæ ipsi sacræ symbolo insignitam. Nunc audiamus Plutarchum de ista Ptolemæi Historia differentem in *Jside & Osiride*. Cum, inquit, Rex ille Legatos *Sinopem* misisset, a *Scydrothemide* Ponti Rege statuam dono accepit *Jupiter*. *Ἀλεξάνδρειαν κομίθεισ τὸ παρὰ Ἀγυπτιοῖς ὄνομα τῆ Πλάτωνος ἐκτίτατο τὸν Σάραπιν.* *Allatus Alexandriam, Serapidis nomen, quo Ægyptii Plutonem afficiunt, invenit.*

Sinopites hunc Deum semper venerantes, etsi ejus statuam Rex *Alexandriam* amandasset, illius figuram in nummis cum *Jovis*, tum *Serapidis* insignia gestantem exhibuerunt, ut videre est in nostro *Coloniarum* libro. Nihil mirum igitur, si cum *Aquila* *Jovis* & calathos *Serapidis* symbolo in hoc *Mithridatis Evergetis* tetradrachmali argenteo numismate prædeat.

Sui juris erant *Sinopites*, & sub *Reipublicæ* forma degebant, cum *Mithridates* V. eos Imperio suo subicere decrevit. Sed defecit in conatu; felicior hujus filius *Pharnaces* tandem illorum urbem expugnavit: *Mithridates* ejus successor eam obsidione partim destructam reparavit, regiamque fecit, in qua natus est illi *Mithridates Eupator*, & ipse mortuus est ac sepultus. Tanto igitur Regi de se optime merito nummos suos jure dedicarunt *Sinopites*.

MITHRIDATES, XI. MITHRIDATES XI.

MITHRIDATES EMPATOR
REX PONTI.

*Ap. D. Fay Uaillant. D.M.
ex mun. arg. tetradr.*

MITHRIDATES VI. occiso patre, Ponti
Regnum adeptus est, cum tantum natus es-
set annos 11. *ex Strabone lib. 10. pag. 477.* annos
• vero 12. *ex Eutropio lib. 4.* cum enim 13. annorum ado-
lescens regnum accepisset. *Memnon apud Photium
pag. 727.*

p.727. Hujus futuram magnitudinem etiam cœlestia ostenta prædixerunt. Nam & quo genitus est anno, & eo, quo regnare primum cœpit, stella cometes per utrumque tempus, *id est, diu & noctu*, septuaginta diebus ita luxit, ut cœlum omne conflagrare videretur. Nam & magnitudine sui quartam partem cœli occupaverat, & fulgore sui solis nitorem vicerat; & cum oriretur, occumberetque, quatuor spatium horarum consumebat. *Justin. lib. 37. cap. 2.*

Puer tutorum insidias passus est, qui eum ferro equo impositum equitare jacularique cogebant. Qui conatus cum eos fefellissent, veneno eum appetivere. Quod metuens, antidota sæpius bibit, & ita se adversus insidias, exquisitis tutioribus remediis, stagnavit. *Id. ib.* Cum eo enutritus fuit Dorylaius Philetæri filius, ejus, qui frater fuit Dorylai istius ductoris, de quo supra diximus. *Strab. pag. 478.*

Timens deinde Mithridates, ne inimici, quod veneno non potuerant, ferro peragerent, venandi studium finxit, quod per septem annos neque urbis, neque ruris tecto usus est; sed per silvas vagatus, diversis montium regionibus pernoctabat, ignaris omnibus, quibus esset locis, assuetus feras cursu aut fugare, aut persequi, cum quibusdam etiam viribus congregari. Quibus rebus & insidias vitavit, & corpus ad omnem virtutis patientiam duravit. *Just. lib. 37. cap. 2.*

Ad regni deinde administrationem cum accessisset, ad cædes propensissimus fuit, usque adeo, ut matrem ipsam regni consortem a patre destinatam, dum carcere vincitam tenet, violentia ista ut temporis diuturnitate confecit, fratrem etiam necavit. *Memnon apud Herobotium cap. 32.*

Postea de augendo regno cogitavit. Itaque Scythas invictos antea, qui Sopyriona, Alexandri M. Ducem, cum triginta millibus armatorum deleverant, qui Cyrum, Persarum Regem, cum ducentis millibus trucidaverant, qui Philippum Macedonem fugaverant, ingenti felicitate perdomuit. *Justin. lib. 37. c. 2.* Hierant sub Scituro & Palaco ejus filio ac fratribus, *Strab. lib. 7. p. 309.* Scythas ad Meotidem paludem indeque ad Colchos usque devictos a Mithridate refert Strabo, *lib. 10. pag. 555.*

Itaque Bosphori Regno potitus est, & dominium Perisade, qui tum illud tenebat ultro sibi concedente. *Strabo lib. 7. p. 309.* Bello deinde subegit Reges circa Phasin usque ad climata trans Caucasum. Quamobrem cum magis consilia ejus suspecta haberent Romani, Senatus - Consultum fecerunt, ut paterna Regibus Scytharum regna restitueret. At is moderate quidem mandatis obsecutus est. *Memn. ibid. cap. 32.*

Mithridates Romam Legatos misit cum magna pecuniæ vi, ut Senatum largitione corrumperet. Quod animadvertens Saturninus Tribunus Plebis, Ordini Senatorio inimicissimus, præclaram occasionem adversus eos nactum se esse existimans, magna legationem contumelia affecit. Senatorii Legatos adversus eum juvantes, conjunctam suam ipsis operam offerunt, litemque Saturnino ipsi de illata injuria intendunt. Qua occasione ob violata Legatorum jura, quæ Romanis sacrosancta semper sunt habita, in præsens vitæ discrimen Saturninus adductus, a Populo tamen præter omnem spem liberatus est.

Potentia magna auctus Mithridates, Colchidem sibi
sub.

subjecit, & Ponti Regni limites extendit supra Pharnaciam & Trapezuntem, quo loco sunt Tibareni & Chaldæi usque ad parvam Armeniam; quas regiones tum obtinebant Reguli quidam, inter quos unus Antipater, Sisides nomine, dominium ultro Mithridati cessit. *Strab. lib. 12. pag. 555.*

Cum de Asia invadenda tractaret, tacitus cum quibusdam amicis regno profectus, universam, nemine sciente, pervagatus est, omniumque urbium situm ac regiones cognovit. Inde Bithyniam transcendit, & quasi dominus Asiæ, opportuna quæq; victoriæ suæ metatus est. Post hæc in regnum, cum jam periisse crederetur, reversus est, invento parvulo filio, quem per absentiam ejus Laodice soror uxorque enixa fuerat. Sed inter gratulationem adventus sui, & filii geniti, veneno periclitatus est. Siquidem Laodice soror, cum periisse eum crederet, in concubitus amicorum projecta, quasi admissum facinus majore scelere tegere posset, venenum adveniienti paravit. Quod cum ex ancilla Mithridates cognovisset, facinus in auctores vindicavit. *Justin. lib. 37. cap. 3.*

Hicne deinde imminente, non in convivio, sed in campo; non in vacationibus, sed in exercitationibus, nec inter sodales, sed inter æquales, aut equo, aut cursu, aut viribus contendebat. Exercitum suum ad parem laboris patientiam quotidiana exercitatione durabat; atque ita invictus ipse inexpugnabilem exercitum fecerat. *Id. cap. 4.*

Imita deinde cum Nicomede societate, Paphlagoniam invadit, victamque cum socio dividit. Quam cum teneri a Regibus Senatui nuntiatum esset, Lega-

tos ad utrumque misit, qui gentem restitui in pristinum statum juberent. Mithridates, cum se jam parem magnitudini Romanorum crederet, superbo responso, hereditarium patri suo regnum obvenisse respondit: mirarique se, quod quæ ei relata controversia non fuerit, sibi referatur. Nec territus minis Galatiam quoque occupat. Nicomedes quoniam se tueri jure non potuerat, justo Regi redditurum respondit. Atque ita filium suum mutato nomine Pylæmenem Paphlagonum Regum nomine appellat, & quasi stirpi regni reddidisset regnum, falso nomine texit. Sic Ludibrio habiti Legati, Romam revertuntur. *Id. ibid.*

Mithridates parricidia nece uxoris auspicatus; sororis alterius Laodices filios, cujus virum Ariarathem, Regem Cappadociæ, ejus filium, qui in bello Aristonici occisus fuerat, per Gordium insidiis occiderat, tollendos statuit; nihil actum morte patris existimans, si adolescentes paternum regnum, cujus ille cupiditate flagrabat, occupassent. Igitur dum in his cogitationibus versatur, interim Nicomedes *Philopator*, Rex Bithyniæ, vacuum morte Regis Cappadociam invadit. Quod cum nuntiatum Mithridati fuisset, per simulationem pietatis, auxilia sorori ad expellendum Cappadocia Nicomedem, mittit. Sed jam Laodice per pactiōnem se Nicomedi in matrimonium tradiderat. Quod ægre ferens Mithridates, præsidia Nicomedis Cappadocia expellit, regnumq; sororis filio restituit: egregium profus factum, ni subsecuta fraus esset. Si quidem interjectis mensibus, simulat, se Gordium, quo ministro usus in Ariarathe interficiendo fuerat, restituere in patriam velle; sperans, si obliterando lescens

lescens causas belli futuras; aut, si permetteret, per eundem filium, tolli posse, per quem interfecerat patrem. *Justin. lib. 38. cap. 1.*

Quod ubi Ariarathes junior moliri cognovit, graviter ferens interfectorem patris per avunculum potissimum ab exilio revocari, ingentem exercitum contrahit. Igitur cum in aciem eduxisset Mithridates pedum octoginta millia, equitum decem millia, currus falcatos D. C. nec Ariarathi, auxiliariis finitimis regibus, minores copiae essent; incertum belli timens, consilia ad insidias transfert, sollicitatoque juvene ad colloquium, cum ferrum occultatum inter fascias gereret, scrutatori ab Ariarathe, regio more missa, curiosius inum ventrem pertractanti, ait, *caveret, ne aliud telum inveniret, quam quæreretur*; atque ita risu protectis insidiis, evocatum ab amicis, velut ad secretum sermonem, inspectante utroque exercitu, interficit. *Id. ibid.* sua manu obtruncavit; *Memnon. apud Phot. cap. 32. pag. 727.* Regnumque Cappadociae octo annorum filio, imposito *Ariarathis* nomine, additoque ei rectore Gordio, tradidit. *Id. ibid.*

Cappadoces crudelitate ac libidine Praefectorum vexati, a Mithridate deficiunt, fratremque Regis, & ipsum Ariarathem nomine, ab Asia, ubi educabatur, revocant; cum quo Mithridates praelium renovat, victumque Cappadociae regno expellit. Nec multo post adolescens, ex aegritudine collecta infirmitate, decedit. Post hujus mortem Nicomedes timens, ne Mithridates accessione Cappadociae, etiam Bithyniam finitimam invaderet, subornat puerum eximia pulchritudinis, quasi Ariarathes tres, non duos filios genuisset; qui a Senatu Romano paternum regnum pe-

teret. Uxorem quoque Laodicen Romam mittit, ad testimonium ex Ariarathe susceptorum filiorū. Quod ubi Mithridates cognovit, & ipse pari impudentia Gordium Romam mittit, qui Senatui asfereret, *puerum, cui Cappadociæ regnum tradiderat, ex eo Ariarathe genitum, qui bello Aristonici auxilia Romanis ferens cecidisset.*

Sed Senatus, studio Regum intellecto, aliena regna falsis nominibus furantium, & Mithridati Cappadociam, & Nicomedi, ad solatium ejus, Paphlagoniam ademit. Ac ne contumelia regnum foret ademptum, illis quod daretur, uterque Populus libertate donatus est, *Justin. lib. 38. c. 2.* Tunc Pylæmeni Paphlagonia restituta est.

Paphlagoniam Pylæmenes Rex amicus Populo Romano tenuit, sæpe ex ea pulsus, regno a nobis est restitutus; quo mortuo, Provincia Paphlagonibus imposita est. Ita Sextus Rufus *in Breviar. Hist. c. 11.*

Romani ratione fœderis & initæ cum Cappadociibus amicitia iis permiserūt, cum genus defecisset regium, ut libere suis viverent legibus. *Strabo l. 12. p. 540.* Hi autem, missis Legatis, libertatem repudiarunt, ut quam sibi dicerent esse intolerabilem, Regemque sibi dari postulaverunt. Romani mirati homines esse, qui adeo de libertate animum despondissent, permiserunt eis, ut de ipsorum corpore Regem suis quem vellent, suffragis crearent. Ita Rex ab iis factus est *Ariobarzanes id. ibid.* Gordius Prorex creatus a Mithridate, ideo, quod amicus ejus esset, non obtinuit. *Just. l. 38. c. 5.* Porro regnum invasit. Tum Sylla cum finita Prætura præesset Ciliciæ, Legatus in Cappadociam mit-

mittitur specioso expeditionis titulo, ad Ariobarzannem regnū reducendū, revera ut multa molientem Mithridatem Imperiumque & vires adjungentem haud minores, quam essent præsentēs, reprimeret. Copias haud magnas adduxerat secū Sylla, sed prompta usus opera sociorum, magno numero ipsorum Cappadocum, majori Armeniorum, qui Gordio suppetias venerant, interfecto ejecit eum, & Ariobarzannem appellavit Regem. *Plutarch. in Sylla. pag. 453.*

Mithridates Tigranem Armeniæ Regem mire ad societatem Romani belli, quod olim meditabatur, pellicere cupiebat. Nihil igitur de offensa Romanorum sentientem, per Gordium impellit, ut Ariobarzani segni admodum, bellum inferat; & ne quis dolus subesse videretur, filiam suam ei Cleopatram in matrimonium tradit. *Justin. lib. 38. cap. 3.*

Mithridates & Bagoas a Tigraane Duces missi in Cappadociam venerunt, pulsoque Ariobarzane, quem Romani Regem constituerant, Ariarathem *Mithridatis filium* in id regnum deduxerunt. *Appian. Mithrid. p. 176.* Atque ita per Tigranem rursus Cappadocia juris esse Mithridatis cepit. *Justin. lib. 38. cap. 3.*

Eodem fere tempore, mortuo Nicomede Philopatore Bithyniæ Rege, cum illi duo essent filii, Socrates cognomine *Crestus*, major & minor Nicomedes ex Nyfa, iique de regno una contenderent, Senatus hunc Bithyniæ Regem constituit. Mithridates Socratem contra fratrem instigat, illi opponit. *Memn. pag. 730.* & cum exercitu misit, qui regnum hoc sibi usurpavit. *Appian. pag. 176.*

Nicomedes regno pulsus supplex Romam venit :

decretumque est in Senatu, ut Nicomedes & Ariobarzanes in regna sua restituerentur. Legatio ad hoc missa est, cujus Manius Aquilius Princeps erat, iussique adjunctare L. Cassio, qui Asiam Pergamenam obtinebat cum exercitu exiguo, & hoc ipso Mithridate. Verum is propter controversum jus Cappadociæ & ablatam sibi nuper ab ipsis Romanis Phrygiam, nihil iuvat. *Id. p. 177.* Licet ipse in oratione memoret, Cappadocia Ariarathem filium educatum, quam jure gentium victor occupaverat, & Regem Bithyniæ *Chrestum* a se in gratiam Romanorum occisum fuisse asseveret. *Justin. lib. 38. cap. 5.*

Cassius & Manius cum Cassiano milite, aliisque contractis ex Gallo-Græcia Phrygiaque copiis redierunt Nicomedem in Bithyniam, Ariobarzanem in Cappadociam. Moxque ambobus suadebant, ut vicinam Mithridatis ditionem vexando, materiam belli quererent, ostentantes spem auxilii. Neuter tamen vicinum tam potentem laceffere armis ausus est: Sed urgentibus Legatis, Nicomedes, qui magnam pecuniâ pro restitutione Ducibus, & ipsis Legatis ex pacto debebat, magnam etiam alias a Romanis Asiaticis ad usuram, quæ tum repetebatur, invitus in ditionem Mithridatis irrupit, & usque ad Amestrim urbem populatus est, nemine vetante occurrenteve: Nam Mithridates, quamvis paratas haberet copias, tamen cedebat, ut multas justasque causas belli haberet. *Appian. de Mithrid. pag. 177.*

Ubi Nicomedes cum magna præda domum rediit, Pelopidam misit Mithridates ad Romanos Duces Legatosque, non ignarus, ipsos bellum appetere & incur-

sionis

sionis ejus causam fuisse: dissimulabat tamen, captans plures honestioresque futuri belli causas, suam ac paternam amicitiam commemorans, de injuriis a Nicomede illatis conquestus est. *Id ib.* Legatis vero Nicomedis culpam in Mithridatem rejicientibus, Romani responderunt, neque placere sibi Mithridatem molestari a Nicomede, neque ut Nicomedi bellum inferretur, passuros. Hæc prolocuti Pelopidam, volentem id responsum ut parum idoneum coarguere, dimiserunt e consistorio. *Id. pag. 179.*

Itaque Mithridates, ut aperte læsus a Romanis, misit cum magna manu filium *Ariarathem* ad occupandum regnum Cappadociæ, qui mox, *Ariobarzane* pulso, ibi regnavit. Atque iterum Pelopidas ad Duces Legatosque Romanos proficisci jubet, ut denotaret, se de illis ad Senatum misisse questum, & ut ad causam dicendam Romæ adessent, nuntiaret, neve quicquam absque communi Senatus Populique Romani decreto inciperent. *Id. ibid.* Quoniam autem visa est insolentior Pelopidæ oratio, Legati jusserunt Mithridatem abstinere a Nicomede & Cappadocia; sibi enim curæ fore ut mox in eam restitueretur Ariobarzanes: Pelopidam autem e castris excedere, & nisi Rex jussa faciat, haud redire amplius jusserunt. Atque cum tali responso Orator Mithridatis dimissus est. *Id. pag. 181.*

Interim non expectata de tanto bello Senatus aut Populi Romani sententia, colligebatur exercitus e Bithynia, Cappadocia, Paphlagonia, Gallo-Græcia. Ut vero & propius *L. Cassii* exercitus, cum quo Asiam obtinebat, satis instructus est, & auxilia convenere omnia, divisus copiis, *Cassius* castra metatus est in con-

E s

finio,

finio Bithyniæ, Gallo-Græciæque. Manius, qua transitus patebat Mithridati in Bithyniam; tertius Dux Q. Oppius in finibus Cappadociæ cum quadragenis peditum equitumque millibus. Habebant & classem, cui Minucius Rufus & C. Popilius præerant, ad oris Ponti custodiam: juvabat eos & Nicomedes cum peditum quinquaginta, equitum sex millibus. *Id. ibid.*

Mithridates in exercitu proprio habebat 250000 peditum, 40000 equitum, 300 naves tectas, 100 dicrota, & alium apparatus pro ratione tam numerosæ militiæ. Præerant autem his copiis Neoptolemus & Archelaüs, duo fratres; & ipse Rex per se administrabat plurima. Inter auxilia vero Arcathias ipsius filius adduxerat ex Armenia minore decem millia equitum. Dorylaüs phalangitis præerat. Craterus 130 falcatis curribus. Tantus fuit utrinque apparatus, cum primum moverunt contra se invicem Romani & Mithridates circa 170. Olympiadem. *Id. ibid.*

Ut vero ad Annium fluvium in latis campis conspexerunt se Nicomedes & Duces Mithridatis, instruxerunt acies: Nicomedes omnes suos, Neoptolemus & Archelaüs expeditos tantum; & equites Arcathiæ & currus aliquot; nam Phalanx adhuc erat in itinere. Eminebat campis saxosus tumulus, quem paucis eo missis occuparant, ne circumvenirentur a Bithynis numero longe superantibus: ex quo suos depulso videntes Neoptolemus, tanto magis circumventionem metuens, festinus succurrit, accito simul Arcathia. Id animadvertens Nicomedes occurrit, moxq; cruentum certamen commissum est. Tandem Bithynus connixus, hostes propulso fugabat, donec Archelaüs a dextro

dextro cornu eorū transcurrens, persecutores invasit; quibus mox in eū conversis cedebat paulatim, ut Neoptolemus cū suis posset se e fuga recipere. Quod ubi factum cogitavit, ad pugnam revertit. Tum vero immissi in Bithynos falcati currus magno impetu, alios in duas, alios in plures partes lacerabant; quod maxime illos perterruit, dum vident dimidiatos viros spirantes adhuc, aut in multa frustra discerptos, aut artus pendentes a curribus; ut sceditate magis spectaculi, quā pugna victi turbarint præ metu ordines. Turbatos Archælaüs a fronte, Neoptolemus & Archathias e fuga reversi, a tergo aggressi sūt. Illi in utrosq; obversi diu repugnaverunt: tandem post magnā suorū stragem Nicomedes fugit cum reliquis in Paphlagoniā; cum Phalanx Mithridatis ire interfuerit quidem huic prælio. Venerunt & castra in potestatem cum pecuniis & captivorum magno numero; quos omnes Mithridates benigne tractatos dimisit domum cum viatico, ut apud hostes pararet sibi opinionem clementiæ. *Id. pag. 182.*

Tunc Nicomedes prope Manium castra admovit. Mithridates Scorobam montem ascendit, qui est Bithynorum & Ponticorum cōfinium. Hujus antecurfiores 100. equites Sarmatæ, cum forte offendissent 800. Nicomedis equites, ceperunt ex eis aliquot, hos Mithridates remisit in patriam cum viatico. Manium retrocedentem Neoptolemus & Nemanes Armenius circa pimum Pachiū asscuti hora septima, cum abiisset Nicomedes ad Cassium, coegerunt pugnare, ducentem equitum quatuor millia, peditum vero decuplum; cæsisque decem millibus, trecentos vivos ceperunt, quos similiter Mithridates ad se adductos re-

misit, captans favorem hostium. Manius castra quoque amisit ipse, fugiensq; ad Sangarium fluvium, noctu eum trajecit, & evasit in Pergamum. *Id. pag. 184.*

Cassius, Nicomedesque, & cæteri, quotquot Legati Romani aderant, moverunt castra in Leontocephalen, quod est Phrygiæ castellum munitissimum, ubi novitiam tironum multitudinem collectam ex opificibus, aut agricolis, aut plebe infima, in armis exercebant, & novos ex Phrygia delectus faciebant; sed cum utriq; pigri essent ad officium, noluerunt amplius facere negotium viris imbellibus; dimissisq; omnibus recesserunt, Cassius Apameam cum suis copiis, Nicomedes Pergamum, Manius versus Rododum. Quæ ubi audierunt oris Ponti custodes, dispersi sunt, claustris Ponti & Nicomedis navibus Mithridati traditis. *Id. ibid.*

Cum autem Mithridatis humanitas omnium sermonibus celebraretur, statim universæ civitates certatim se ejus partibus adjunxerunt. Itaq; cernere erat Legatos singularum urbium decretis publicis eum invitantes, *Deumq;* ac *Servatorem* appellantes. Adventuq; Regis cognito, cuncti e civitatibus effusi in veste candida illum ingenti lætitia excipiebant. *Diod. Sicul. in Excerpt. Valef. pag. 401.* Dominumque ac Patrem, Conservatorem Asiæ, Evium, Dionysium, Nysium, Bromium, Bacchum nominantes. *Cicero pro Flacco.*

Mithridates uno impetu potitus tota Nicomedis ditione, obibat eam, civitates constituens atque ordinans. *Appian. pag. 183.* cum Nicomedes in Italiam se subduxisset. *Memnon. cap. 33.* Ingressus deinde Phrygiam Populi Romani cum ingenti exercitu. *Lucius lib. 77.* usus est Alexandri diversorio; faustum omen pu-

tans, si, ubi Alexander interquievit, pernoctaret Mithridates. Atque ita Mysiam Asiamque Romanorum Provincias recentes, percurrebat. *Appian. pag. 183.*

Missis etiam circumquaque suis Ducibus, subegit Lyciam & Pamphyliam, aliaque usque ad Ioni- am. *Id. pag. 184.* Paphlagoniam quoque invasit, pul- so ex ea Rege amico Populi Romani Pylæmene. *Eu- trop. lib. 5.*

Athenionem Athenionis Peripatetici ex serva Æ- gyptiæ filium, Athenienses Legatum ad Mithrida- tem miserunt, qui in Regionum amicorum numerum receptus, litteris suis ad rerum novarum spem eos erigebat. *Athenæus lib. 5. cap. 13.*

Laodicenses autem Lyci accolæ adhuc resisten- tes, ad quos Q. Oppius cum equitibus & mercenario milite se receperat, per præconem ad mœnia mis- sum invitavit Mithridates, iis promittens securitatem, si Oppium ei dediderint; qui, audito præcone, ipsum Oppium adduxerunt ad Mithridatem, præ- cedentibus Lictoribus in ludibrium. Eum Mithrida- tes illæsum & solutum circumducebat, ostentans ca- ptivum Ducem Romanum. *Appian. pag. 184.*

Prævalentibus per Asiam Mithridatis partibus, cum urbes omnes miro quodam impetu deficerent a Ro- manis, Lesbii non solum se ipsos Regi tradere consti- tuerunt, sed etiam Aquilium, qui Mytilenias confu- gerat, ibique ex morbo curabatur, Mithridati prode- re. Itaq; lectos juvenes corporû robore præstâtes, ad ejus diversoriû miserunt. Hi facti simul impetu cor- reptû Aquilium vinxere, rati, se pulcherrimum mu- nus ac Mithridati gratissimum oblaturos esse. Verum ille,

ille, tametsi admodum juvenis, facinus heroicum aggressus est: præventis enim a quibus abducendus erat, mortem contumelia ac servilibus tormentis levio- rem esse arbitratus, manus sibi attulit. *Diod. Sicul. in Excerpt. Vales. pag. 401.*

Attamen contrarium scribunt sequentes Scriptores. Nec multo post M. Aquilium Legationis hujus & belli autorem præcipuum captum vinctumq; in Afino Rex circumvehebat, coactum suapte voce apud spectatores proclamare se esse Manium. *Appian. p. 184.*

Idemque Manius longa nexus catena cum Bastarne quodam procero cubitos quinque, pedes ab equite interdum trahebatur. Tandem hoc Populi Romani Legato verberibus atque omni suppliciorum genere excruciato Pergami; *Athen. ut supra.* aurum liquatum in os ejus infudit Mithridates, corruptelas largitionum exprobrans Romano nomini. *Appian. pag. 184.*

Ordinatis deinde Satrapis adivit Magnesium, Ephesum & Mytilenem, hilariter exceptus ab omnibus; Ephesiis etiam Romanorum effigies apud sepositas tollentibus. *Id. ibid.*

Eo favore civitatum exceptus Mithridates, multum ibi auri argentique, studio veterum Regum, magnumq; belli apparatus invenit, quibus instructus debita civitatibus publica privataq; remisit, & vacationem quinquennii concessit. *Just. lib. 38. caps.*

Ex Ionia revertens, cepit Stratoniceam, multa- vitque pecunia, & imposuit ei præsidium: ubi conspici- catus formosam virginem recepit in suum gynæceum Monimiam, Philopæmenis filiam. Cum Magnetibus autem & Paphlagonibus Lyciisque propter præsidia resisten-

resistentibus bellum continuabat. *Appian. pag. 184.*

Itali defectores ad Mithridatem miserunt, ut in Italiam adversus Romanos adduceret copias; ita enim facile conjunctis copiis posse Romanorum vires deturbari. Quibus ille responsum dedit, ducturum se copias in Italiam, postquam Asiam subegerit. *Bibliot. Phot. Cod. 244.*

Dum hæc Mithridates gerit, Romani, audita prima ejus irruptione in Asiam, expeditionem contra eum decernunt, quamvis domesticis alias seditionibus & bello sociali distenti, Italis fere omnibus, aliis post alios deficientibus. *Appian. pag. 184.* Sed Mithridatis responsione, Italis omnibus despondentibus, bellum sociale, sive *Marsicum*, sopitum est. *Bibliot. Phot. ut supra.*

Cum autem Provincias sortirentur Consules, Asia Cornelio Syllæ obvenit, simulque bellum Mithridaticum. Et cum deesset pecunia, Senatus-Consultum factum est, ut venderetur quidquid Numa Pompilius solemnibus Deorum sacris dicaverat. Tanta fuit in summa egestate honoris publici ratio; & erant jam quædam hujus generis divendita; unde novem millia librarum auri confecerant: nec plus in tantum bellum insumperunt. Ceterum Sylla diu seditionibus retentus est. *Appian. pag. 185.*

Quo tempore Mithridates & contra Rhodios plures naves fabricavit, & Satrapis omnibus civitatumque Magistratibus scripsit secretas litteras, ut universi ad eam diem trigessimam invaderent armis Romanos Italosque hospites cum uxoribus, liberis, ceterisque ingenuis domesticis, Italici generis, & occisos insepul-

tos

tos abjicerent, ut bona eorum partim Regi, partim percussoribus cederent: per præconem etiam interminatus est multam cæcos sepelientibus, aut vivos celantibus, præmio proposito iis, qui latitantes tollerent, pollicitus servo libertatem, si herum occideret; debitori vero, creditorem necantis, dimidium debite pecuniæ. His clam ad omnes simul scriptis, ubi statuta dies venit, variæ calamitatum species erant per Asiam. *Appian. pag. 185.*

Ephesii e Dianæ templo, ab ipsarum statuarum complexu distractos interficiebant. Pergameni eos, qui in ædem Æsculapii confugerant, cum nollent abscedere, Statuis hærentes sagittis configebant. Adramytteni abnatare conatos in mare persequendo necabant, simulque infantes eorum submergebant. Caunii, Antiocho devicto, attributi Rhodiis & paulo ante, Senatu Romano autore, juri suo redditi, Italos, qui ad sacratam ejus civitatis Curiam confugerant, ab ipsis aris protraxerunt: cæsisq; prius in conspectu matrum infantibus, ipsas deinde, & postremo earum maritos, interemerunt. *Id. ibid.* Tralliani ipsi quidem neminem occiderunt; sed Theophilum quendam Paphlagonem, hominem trucem, *ex Dione in Excerpt. Vales. pag. 643.* qui in ædem Concordiæ conclusos tam immaniter contrucidavit, ut Statuas complectentibus manus amputaret. *Appian. pag. 185.*

Apud Mytilenæos P. Rutilius Rufus exulans, crudelitatem Regis in togatos, foccos & ballium assumendo, homo Consularis vitavit. *Cicero pro Rabirio postumo.* Ejusmodi vero vestitus mutatione usi & alii Romani, ut imminens periculum effugerent. *Athen. lib. 5. cap.*

cap. 11. Occisorum autem hoc uno die numerus 80. millium fuit, Memnoni *cap. 33.* & Valerio Maximo *lib. 9. cap. non 150.* millium, ut placet Plutarcho in *Sylla,* & Dioni *Legat. 36.*

Mithridates in Coom trajecit, ubi exceptus a libentibus, Alexandri filium cum multis pecuniis in Coo relictum a Cleopatra avia & a Cois sibi deditum assumpsit, educavitque regie, & e thesauris Cleopatras magnas divitias, artificum opera egregia, gemmas, mundum muliebrem, magnamque vim pecuniæ misit in Pontum. *Appian. pag. 186.* Judæorum etiam 800. talenta Mithridatem abstulisse a Judæis Asiaticis ad templum Hierosolymitanum deferenda memorat. *Josephus lib: 14. pag. 12.*

Interea Rhodii mœnia portusque munierunt & instruxerunt machinis, adjuvantibus nonnullis Telymissensibus & Lyciis, & quotquot Itali evaserant ex Asia, qui Rhodi habebant receptaculum, in hisque L. Cassius, Proconsul Asiæ. Adventante autem cum classe Mithridate, suburbia diruerunt Rhodii, ne hostibus essent usui, naves quoque ad pugnam instruxerunt, alias a fronte, alias a lateribus. Mithridates quinque reme circum suos volitans, jussit naves ordine longo extendi in cornua, ut remigio concitatae hosticas circumvenirent, pauciores numero. Id veriti Rhodii paulatim cedebant, deinde versis prorsus in portum confugerunt; quo firmato repagulis, a mœnibus propugnando Regem arcebant. Ille castra metatus in proximo, & sæpe portum expugnare frustra aggressus, expectabat terrestres copias ex Asia, *Appian. pag. 186.*

Post multas velitatiunculas, propere ortum est
Pars II. F acre

acre prælium, Mithridate prægravante propter iram & multitudinem navium, Rhodiis vero arte naves ejus circumvenientibus & subvertentibus. Damagoras, classis Rhodiorum præfectus, post solis occasum, cum sex navibus, 25. regias adortus, duas ex iis demersit, duas item alias in Lyciam compulit, & nocte in alto exacta, reversus est. In quo certamine, navem Mithridatis suos hortantis Chia focia per tumultum impacta concussit, propeque fuit, ut ipse Rex in hostium manus veniret. Deinde terrestres copias ad Mithridatem ex Asia navigantes in onerariis & triremibus, turbo repentinus ad Rhodum transversus appulit; quas turbatas adhuc tempestateque dispersas aggressi Rhodii, partim ceperunt, partim perforarunt, incenderuntque, & 400. captivos abduxerunt. Ad extremum Mithridates, Sambuca machina & scalis ad urbis oppugnationem frustra admotis, victus cum ignominia a Rhodo recessit. *Appian. ibid. pag. 187. cum Memnone cap. 33.*

Obsessis deinde Patariis *Lyciæ*, Mithridates cædebat. in Latonæ luco arbores ad machinas construendas, donec minaci somno jussus est abstinere a sacris arboribus: relictoque ad bellum in Lycia continuandum Pelopida, Archelaum misit in Græciam, ut suadendo cogendove quotquot posset civitates, ad partes suas adduceret. Ipse posthac plerasque curas committens suis ducibus, delectus habebat militum, arma fabricabat, & oblectabatur se cum Stratonicensi Monima, ac pro tribunali sedens cognoscebat causas eorum, qui dicerentur insidiati ejus salutem, aut res novas moliti, aut quomodocumque in Romanos proclives. *Appian. pag. 188.*

Archelaus Præfectus Regis cum 120. millibus equitum ac peditum in Achaiam præmissus, Athenas ab Aristione Atheniensi traditas accepit. *Livius lib. 78.* Deinde profectus cum classe & cibariis Delum, quæ ab Atheniensibus defecerat, & alia castella expugnavit, cæsisque in iis 20. millibus hominum, quorum plerique fuerant Itali, ea castella Atheniensibus attribuit, atque his aliisque modis jactans & extollens res Mithridatis, eum populum amicum sociumque Regi reddidit. Pecuniam quoque Apollini dicatam e Deo Atheniensibus misit, simul missis ad custodiam pecuniæ duobus millibus militum, quorum opera usus Aristion, tyrannum egit in patria, civibus aliis occisis propter factionem Romanam, aliis Mithridati traditis. *Appian. pag. 188. § 189.*

Eodem tempore Metrophanes submissus a Mithridate cum alia manu militum, Euboæam Demetriadis Magnesiæq; , quæ civitates a factione regia abhorrebant, populabatur. Quem Bruttius Sura, Prætoris Macedoniae Sextii Legatus, apud *Plutarchum*, aggressus, cum exiguis copiis navali pugna certavit, demersaq; una nave magna, & una hemiola, omnes socios navales, qui in eis erant, occidit, inspectante Metrophane. Ille territus fugit, & quia secundo vento navigatè Bruttius assequi non poterat, Scyathum expugnavit, quæ prædonum barbarorum erat receptaculum. Quos in potestatem redactos, servos in crucem egit, liberos multavit abscissis manibus. Inde Bæotiam petiit, auctusque aliis mille partim equitibus, partim peditibus, e Macedonia profectis, circa Chroneam cum Aristione & Archelao per continuum triduum dubio Marte

conflictatus est: sed postquam ad hostes supervenerunt Lacedæmoniorum & Achæorum auxilia, ratus se jam imparem, castra movit ad Piræum, quem & ipsum post Archelaüs classe occupavit. *Appian. pag. 189. & 190.*

Ex filiis Mithridatis unus in Ponto & Bosphoro, vetus regnum usque ad solitudines super Mæotim lacum, adversante nullo, obtinebat. Alter Ariarathes ingentibus copiis Thraciam & Macedoniam insistebat subigere. Alias oras domabant cum exercitibus Duces ejus, quorum Archelaüs Princeps classe ferme totum obtinens pelagus, in insulas Cycladas in ditionem redigebat, aliasque quotquot intra Maleam positæ sunt, ipsamque tenebat Eubæam. *Plutarch. in Sylla p. 458.* Eretria quoque & Chalcis, adeoque tota Eubæa, ad Mithridatis partes accesserunt. *Memnon. cap. 34.*

Tandem Sylla Mithridaticum bellum fortitus Proconsulari potestate cum quinque legionibus & cohortibus aliisque in Græciam profectus est. Sedebat tunc Pergami Mithridates, opes, dynastias, & dominatus amicis dispertiens. Memorant, quo tempore classem Sylla ab Italia solvit, in aliis, quæ agenti Pergami Mithridati oblata fuerunt miraculis, victoriam coronatam; quæ a Pergamenis superne demittebatur machinis, cum pene attingeret caput ejus, labefactatam & delapsam coronam in theatro ad solum diffractam, atque inde horrore populum, Mithridatem ingenti fuisse consternatione percussum, licet omnia ei id temporis ex sententia procederent. *Plutarch. in Sylla pag. 458.*

Mox Sylla in Græciam appulit, statimque pecuni-

as

as & auxilia commeatusque accersivit ex Ætolia & Thessalia. Ubi vero satis paratus visus est contra Archelaum, transivit in Atticam, missa parte copiarum ad oppugnandum in urbe Aristionem. Ipse recta Piræum petit, ubi Archelatis intra muros se receperat; postque multas dimicationes, novis a Mithridate copiis receptis, Archelatis extra moenia exiit; sed repulsis copiis, ipse fane intra urbem subductus est. *Appian. pag. 191. & 192.*

Jam hyems appetebat, cum ad Eleusinem castra metatus, fossam a montibus ad mare profundam deduxit, ne facile incurfaretur ab equitatu hostium; cumque navibus indigeret, Rhodum misit, qui eas accerferent. Rhodii, cum non possent mare, vagantibus Mithridatis classibus, ad auxilium ferendum trahere, Lucillum, unum ex Legatis Syllæ, jusserunt clam navigare in Syriam & Alexandriam. *Id. pag. 192.*

Interea Arcathias, Mithridatis filius, cum exercitu alio Macedoniam ingressus, paucos Romanos præsidio Provinciæ relictos profligavit, subactaque tota Macedonia, & in Satrapias divisa, ipse contra Syllam profectus, in itinere circa Tiddæum, morbo prægravante obiit. *Id. pag. 193.*

Sylla Athenas vehementissima fame oppressas tandem cepit Kalendis Martii. Aristion in arcem confugit, incenso prius Odeo, ne ex ejus trabibus ad oppugnationem arcis pararet: Sylla urbem incendi non passus, in prædam concessit militi. Aristio aquæ penuria tandem arcem dedere coactus, ultimo est supplicio affectus. *Id. pag. 195.*

Urbe capta, Sylla Piræum, in quo erat Archelaus, obsedit;

obsedit; sed Romanis classe tum carentibus, Theffaliam per Bæotos petiit, & circa Thermopylas recolligebat reliquias tum eorum, quos ipse in Græciam adduxerat, tum eorum, qui Dromichetæ ductu eodem venerant. Accersit & eos, qui Arcathiam Regis filium in Macedoniam secuti fuerant, manum recentissimam, nullisque supplementis egentem, & recentiorum etiam aliam, quam tum primum Mithridates submiserat; nunquam enim cessabat copias mittere. *Id. pag. 196.*

In exercitu Archelai, erant Taxiles Mithridatis Dux, qui ex Thracia & Macedonia 100. millia peditum & 10. equitum, currus falcatos 90. adduxerat, & ipse Archelaüs cum suis; qui ambo, commissis agminibus, 120. millia hominum sub signis habebant. Sylla L. Hortensio assumpto, qui 6000. ex Italia secum adduxerat, cum suis legionibus ne tertiam quidem partem hostium numero adæquans, ad Chæroneam tamen congressus victoriam consecutus est, cæsis millibus Mithridaticis 110. vel 100. ut in Livii Epitome habetur. Castris autem a Sylla expugnatis, ad Chalcidem fugit Archelaüs, cum non multo plus, quam decies mille superstites essent. E Romanis primū quindecim viri desiderati sunt; postea tamen ex his duo reversi sunt, falso periisse crediti. *Appian. p. 198. & 199.*

Mithridates, audita tanta clade, territus, ut par erat, nihilominus novos delectus habuit ex omnibus sibi subjectis gentibus; ratusque non desore, qui sibi victo vel nunc vel per aliam occasionem struant infidias, omnes suspectos colligebat, priusquam bellum denuo crudesceret. *Id. pag. 200.*

At primum Gallo-Græcorum Tetrarchas, & quos

circa se habebat in amicorum cohorte, & qui nondum erant subditi, omnes necavit cum liberis & uxoribus, exceptis tribus fuga servatis. Horum alios infidiis oppressit; alios una nocte peremit in convivio, putans, neminem eorum in fide constantem, si Sylla veniat: confiscatisque bonis eorum, in civitates induxit præsidia, & genti Satrapam Eumachum imposuit. Eum mox Tetrarchæ, qui evaserant, collecta ex agris manu clientum, ejecerunt cum suis præditiis e Gallo-Græcia, ut Mithridates nihil ex ea gente reliquum habuerit, præter pecuniam. *Id. ibid.*

Chiis quoque iratus jam inde ex quo navis eorum imprudens in regiam inpegerat, in navali contra Rhodios prælio, primum publicavit bona civium, qui ad Syllam profugerant: deinde misit, qui apud Chios in factionem Romanam inquirerent. Postremo *Zenobius*, (vel ut Memnon vult, *Dorylaus*) cum exercitu eo appulsus, quasi trajecturus in Græciam, muros Chiorum & munitiora loca noctu occupavit, additisque ad portas custodiis, cives in concionem vocatos, arma & obsides, selectos optimatum liberos sibi tradere compulit; quæ omnia Erythras confestim misit. Regiæ deinde venerunt litteræ duorum talentorum millium mulctam a Chiis exigentes: ad quam solvendam ornamenta templorum & mundum muliebrem conferre coacti sunt. *Id. ibid. & Memnon. cap. 35.*

Zenobius vero causatus, deesse aliquid justo ponderi, in naves, seorsum viros, seorsum mulieres ac pueros imponendos curavit; & agris inter Ponticos divisis, divulsos a patria miseros Chios in Pontum Euxinum ad Mithridatem misit. *Appian. pag. 201.*

At Heraclienses, quibus cum Chiis amicitia intercessit, Ponticas in transitu naves, quæ captivos vehabant, adorti, ne resistentes quidem (non enim fat virium erat,) in urbem suam deduxere. Et tunc quidem large rebus necessariis suppeditatis, Chiotas refecerunt, postmodum vero, eximiis affectos muneribus, eos in patriam restituerunt. *Memn. ibid.*

Ephesii Zenobium cum militibus accedentem iusserunt ad portam arma deponere, & cum paucis in urbem ingredi. Tulit hoc ille, & divertens ad Philopæmenem patrem Monimæ a Mithridate adamatæ, quem Rex præsidem & custodem ei civitati reliquerat, per præconem ad concionem evocavit Ephesios. Qui nihil suave ab eo expectantes, rem distulerunt in sequentem diem; & noctu congregati cohortati que se mutuo, Zenobium in carcerem trusum necarunt, simulque muris apposito præsidio, multitudinem armatam centuriabant, fruges ex agris comportabant, & juventutem in sua potestate retinebant. Quibus auditis, Tralliani, Hypæpeni, Meliopolitæ, & quidam alii, (in quibus Smyrnæi, Sardiani & Colophonii ab Orofio, *lib. 6. c. 2.* numerantur) Chiorum calamitate perterriti, Ephesiorum sunt exemplum subsecuti. *Appian. ibid.*

Mithridates autem missis contra desciscentes exercitu, in vi receptos graviter sæviebat, & timens ceterorum defectionem, civitates Græcas libertate donabat, debitoribus remissionem per præconem pollicens, inquilinis vero jus civitatis, in suo cuique oppido, & servis libertatem: sperans fore, quod accidit, ut obæratu inquilini servique hoc beneficio devincti,

poten-

potentiam suam propugnarent acriter. *Appian. p. 202.*

Interea Mynio & Philotimus Smyrnæi, Chisthenes & Asclepiodorus Lesbii, omnes familiares Regis; Asclepiodorus vero fuerat etiam Dux aliquando mercenariorum ejus militū, conspirarunt in Mithridatem. Cujus conspirationis Asclepiodorus ipse fuit index, & ut verbis suis fidem pararet, effecit, ut Rex lecto quodam tectus Mynionem audiret. Ita proditis insidiis, socii conspirationis excruciatii perierunt; sed eadem die de multis suspicio suborta est. Ut vero etiam Pergameni 80. ob similia consilia capti sunt, & in aliis civitatibus alii plurimi. Scrutatores misit Rex circa omnes populos, qui inimicos suum quisque indicando, sustulerunt circiter 1600. homines. Accusatores vero, non multo post, aut a Sylla sunt affecti supplicio, aut se ipsos interemerunt, aut fugienti in Pontum Mithridati se adjunxerunt comites. *Id. ibid.*

Dum hæc in Asia geruntur, Sylla ex diversis locis accepit, regionem, quam retro reliquerat, non minore quam antea exercitu regio conculcari. Siquidem Dorylaüs, qui Chalcidem appulerat grandi classe, qua advexerat armatorum 80. millia, qui erant in omnibus Mithridatis militibus optimè exercitati & instructi, confestim Bæotiam incurrit, atque ea ora potitus, contendit Syllam ad dimicandum elicere. *Plutarch. in Sylla pag. 565.*

Dorylaüs duxit exercitum ad Archelatu habentem adhuc ex prioribus copiis reliqua decem millia. Sylla vero cum eo ad Orchomenum castra contulit. Ut vero vidit adventantis equitatus multitudinem, multas fossas per campū fodit, latus decem pedes, venientem-

que Archelai excepit instructa acie. Romanis autem contra tantum equitatum segniter pugnantibus, obsequitans diu hortatus est eos, non sine minis: & cum ne sic quidem proficeret, desiliit ab equo, & correpto signo, procurrit inter duas acies cum satellitibus, clamans: *Si quis vos, milites, rogaverit, ubinam Syllam, Imperatorem vestrum, prodideritis, respondete, pugnantem ad Orchomenum.* Tum Præfecti ejus, periculo moti, succurrerunt e suis ordinibus: quos præ pudore secuta cetera multitudo, cedere coëgit hostem, qui modo urgebat ferociter. Atque ita factò initio victoriæ Sylla rursus ascenso equo, laudabat milites ubique præfens hortator, donec vicit egregie, cæsis circiter 15000 hostium, quorum major pars fuerant equites; & inter hos filius Archelai *Diogenes* cecidit; pedites intra castra compulsi sunt. *Appian. pag. 202 & 203.*

Tum Sylla veritus, ne Archelais se navibus adhuc carentem rursus effugeret in Chalcidem, toto campo nocturnas stationes disposuit; & insequenti die ne integro quidem stadio procul ab ejus castris fossam duxit; illo intra vallum sese continente. Quo maxime tempore adhortatus est exercitum, ut reliquias bellificeretur, hostibus in conspectum prodire non sustinentibus: simulque ad oppugnationem duxit. *Id. ibid.* Ita utrimque clamore ac impetu coorto, multa edebantur militaria facinora. Jamque angulū quemdam valli convellebant Romani, scutis protecti, cum barbari id animadvertentes, circumsteterunt angulum, strictis gladiis propugnaturi cominus. Nec ausus est quisquam irruere, donec Bassillus Tribunus legionis primus insiliit & stravit obvium. Tum vero universus exer-

exercitus confectus est cum magna fuga strageque barbarorum: dum alii ceduntur in cursu, alii compelluntur in lacum proximum, & imperiti natandi preces frustra effundunt, non intellectas suis percussoribus. Archelaus in paludem quandam se abdidit nudus; ubi cum dies duos, ut vult *Plutar. in Sylla*, vel tres, dies ut *Eutr. lib. 5.* delitisset, nactus naviculam, trajecit Chalcidem, & quidquid usquam erat copiarum Mithridatis propere convocavit. *Appian. p. 203.*

Sylla postero die Tribunum corona donavit, & aliis alia dedit dona militaria: deinde Bæotiam continuis defectionibus nutantem diripuit; transgressusque in Thessaliam, hyemavit, Lucillum expectans cum navibus. Et quia nihil comperti habebat de eo, naves alias fabricavit. *Id. pag. 204.*

Interea Marius & Cinna, Syllæ inimici, illum in urbe hostem indicarunt; & Cinna Flaccum misit in Asiam cum duabus legionibus, ut pro Sylla, jam hoste declarato, Provinciæ præesset, ac bellum contra Mithridatem gereret. Eum rei militaris imperitum comitatus est unus ex Senatoribus Fimbria, vir non contemnendæ autoritatis apud milites. His e Brundisio trans mare navigantibus, multæ naves tempestate fractæ sunt, & præcursorias earum incendit novus exercitus submissus a Mithridate. *Id. ibid.*

Fimbria, cæso in Bithynia Flacco, & exercitu occupato, Imperator jam appellatus, civitates sibi adjungens, Cyzicum venit. Mithridates filius, cum Taxile & Diophanto & Menandro ductorum præstantissimis conjunctus, & magno agmine instructus Fimbriæ occursum. Cumque illi numero militum longe

supe-

superiores essent, detrimenta in conflictu accepit. Sed cum ad flumen quoddam perventum esset, quod utrumque exercitum dividebat, imbre sub auroram forte effuso, ex improvise Fimbria flumen transgressus, hostes in tentoriis somno gravatos ita oppressit, ut ne sentirent quidem; & magna strage edita, præfectorum non multi & equites necem effugerunt. *Memnon. cap. 36.*

Mithridates filius ex Asia ad Miletopolim, inde Pergamum ad patrem, una cum equitum comitatu, salvus evasit. Fimbria vero stationem Regis invadens, ipsum Pergamo expulit; urbeque capta, fugientem in Pitanem insecutus, obsessum fossa circumdare conatus est. *Oros. lib. 6. cap. 2.*

Mithridates undique terra a Fimbria pressus, circumfessusque, mare respiciens, omnes contraxit & accersivit ad se classes; eo, quod cum acri viro & victore signa conferre dubitaret. Quod advertens Fimbria, quia classe deficiebatur, misit ad Lucillum oratum, classem ut adduceret, ac sibi præsto esset ad infestissimum Populo Romano atque atrocissimum omnium Regum capiendum. Et profecto cepisset, si Lucillus civilibus discordiis curam Reipublicæ prætulisset; eumque mari coarctare objecta classe voluisset. Sed Lucillus non auscultans Mithridati copiam fecit mari elabendi, & Fimbriæ deludendi exercitum. *Plut. in Lucul. pag. 493.*

Mithridate igitur, conscensis navibus, Mytilenen fugiente, Fimbria Provinciam obeundo mulcabat, factionem Cappadocum & agros populabatur excludentium se mœnibus: Illienses autem oppugnati ab eo confugerunt ad Syllam, qui tamen iis succurrere non potuit. *Appian. p. 205.*

Interea Lucullus primum circa Lecton Troadis regiam classem subito oblatam profligavit, iterumque ad Tenedum. *Plutarch. in Lucul. ibid. & supra.*

Mithridates postquam etiam ad Orchomenum, cladem acceptam audivit, reputans ex quo exercitum in Græciam misit, tam multos tam cito desideratos, scripsit Archelao, ut faceret pacem quam honestissimis posset conditionibus. Congressi in mari sunt circa Delum, ubi templum Apollinis est. Exorsus orationem Archelais, postulavit a Sylla, ut expeditione relicta Asiatica & Pontica, ad bellum civile proficisceretur, Regem ei argenti, navium, militum, quantum vellet præbiturum. Excipiens Sylla hortatus est eum, Mithridatem ut relinqueret, ipse loco illius regnaret, appellaturum se eum socium & amicum Romanorum, si classem Regis sibi tradidisset. Proditionem Archelao detestante, pacis tandem cum Rege ineundæ leges a Sylla sunt propositæ. *Plutarch. in Sylla pag. 466.* His auditis Archelais continuo deducebat omnia præsidia: de ceteris conditionibus scripsit Regi suo. *Appian. pag. 207.*

His pactis, digressus Sylla tendit per Thessaliam & Macedoniam ad Hellespontum, honorifice Archelao secum habens. Qui cum prope Larissam periculosum in morbum incidisset, Sylla inhibita profectio, non aliter ac si quispiam suis Ducibus & Prætoribus fuisset, curam ejus habuit quam maximam. Quod suspicionem auxit, haud bona fide ab Archelao ad Chæroneam pugnatum fuisse. *Plutarch. in Sylla ibid. ut supra.*

Cumque Legati a Mithridate reversi, cetera probarent,

barent, solam excipientes Paphlagoniam; *Appian. ibid.* & navium traditionem, *Plutarch. ibid.* addiderunt æquiores condiciones se impetraturos fuisse ab altero Imperatore Fimbria. Tum Sylla moleste ferens hanc collationem, respondit, & Fimbriam pœnas daturum, & se, quam primum attigerit Asiam, visurum, num pace an bello Mithridates opus habeat. *Appian. ibid.* Archelatis a Sylla tamen obtinuit, ut ipsemet ad Mithridatem ablegaretur. *Plutarch. in Sylla pag. 467.*

Reversus a Mithridate Archelaus, apud Philippos in Macedonia Syllæ occurrit, omnia nuntians ex sententia esse, cupere autem ante omnia Mithridatem ipsum convenire. *Plut. in Sylla ibid. Appian. ibid.*

Itaque Sylla movit a Cypselis, Mithridates a Pergamo, & congressi sunt ad oppidum Troadis Dardanum. Habebat ibi Mithridates secum naves remigio instructas 200. & terrestrium copiarum 20000. equites 6000. & curruum falcatorum vim magnam. Syllam cohortes 4. & equites 200. comitabantur. Hoc igitur in loco conventum est; ambobus cum exiguo comitatu in campum progressis, inspectante utrimque exercitu. Cum autem Syllæ Mithridates obviam venisset, ac dextrâ porrexisset, interrogavit eum Sylla, acciperet-ne quibus conditionibus pepigerat Archelaus pacem. Tacente primum Rege, ac multis deinde querelis & criminationibus utrimque jactatis, tandem iracunda Syllæ oratione Mithridates territus consensit in leges pacis Archelao datas.

Leges pacis hæ fuerunt: *Mithridates Romanis Asia concedat, Bithynis & Cappadocibus Reges præsit gentiles. Mithridati totius Ponti regnum sit confirmatum.*
Pecu-

Peculiariter vero Sylla expedit triremes 83. M. talenta, ad reditum, quem ipse Romam instituisse. Civitatibus apud Romanos haud sit noxae, quod ad Mithridatem defecerint. Atque ita Mithridaticum bellum ante annos 4. cceptum, ne integro quidem triennio, Memnon. cap. 37. finitum est. Sylla in Italiam remeavit, & Mithridates ad sua se recepit.

Sylla Curioni iussit, ut Nicomedem in Bithyniam, & in Cappadociam Ariobarzanem reduceret, impositoque tributo quinquennali Asiae Appiano 20000. talentorum, *Plutarcho* autem 50. Murenam ad ordinandas res in Asia cum duabus Fimbrianis legionibus reliquit. Lucullus Murenæ Quaestor fuit, *ex Cicerone in Lucullo.*

Mithridates in Pontum reversus, multas denuo gentes, quæ propter res ejus adversas ab illo defecerant, sub potestatem suam redegit. *Memnon. cap. 37.* Colchi rebelles filium ejus Mithridatem sibi Regem postularunt: quo impetrato, statim redierunt sub imperium. Id Rex suspicatus factum per ambitionem filii, vocatum ad se vinxit aureis compedibus, nec multo post necavit; egregia hujus opera usus contra Fimbriam. *Appian. pag. 214.*

Adversus Bosphoranos autem classem parabat & magnum exercitum, adeo, ut ob magnitudinem apparatus, mox exorta sit opinio, non in Bosphoranos, sed in Romanos hæc parari. Nam neque dum Ariobarzani solidam Cappadociae possessionem reddiderat, retentis sibi locis quibusdam: & Archelaum suspectum habebat, quasi cum esset in Græcia, plus æquo in
con-

conditionibus pacis Syllæ concesserit. Quod ubi ille sensit, territus ad Murenam fugit, cumque irritando, ut prior Mithridati arma inferret. *Appian. ibid.* Archelaum ad Syllam defecisse scribit *Dio lib. 39.* Ad Syllam cum uxore liberisque se contulisse refert *Orosius lib. 6. cap. 2.* Archelaum vero cum Mithridate & in postremo bello, illius partes strenue admodum defendisse narrat *Memnon cap. 36.* Sed ei parum fidei adhibendum.

Murena mox per Cappadociam invasit *Comana*, urbem in regno illo maximam, & religioso opulentoque templo insignem, interfecitque nonnullos *Mithridatis* equites. *Appian. ibid.*

Ad Murenam Mithridates Legatos misit, qui, cum ipsi natione Græci essent, & vitæ genere Philosophi, plus Regem culparunt, quam commendarunt. *Memn. cap. 38.*

Cumque Legati objicerent fœdera, negavit, se videre ulla fœdera: nulla enim Sylla conscripserat, sed executione pactorum contentus, discesserat. Hæc locutus Murena confestim prædas agebat, & ne a facris quidem pecuniis abstinens, hiberna habuit in Cappadocia. *Appian. ibid.* Illius regressum Ariobarzani magis confirmavit: & circa ingressum regni Mithridatis, urbem *Ecini*nam condidit. *Memn. ibid.*

Mithridates & ad Senatum & ad Syllam misit, qui exostularent de Murena, *Appian. ibid.* Murena vero pro se Legatos ad urbem amandavit. *Memn. ibid.*

Interim autem trajecto Haly fluvio magno, & tum maxime imbribus tumido, 400. Mithridatis vicos insursavit, nusquam occurrente Rege, & expectante Lega-

Legat.

Legatorum reditum; atque ita refertus præda in Phrygiam Gallo-Græciamque reversus est. Ubi Callidius propter querelas Mithridatis ab urbe missus, nullum quidem S. C. ei obtulit; denuntiavit tamen omnibus audientibus jubere Senaturn, ut a fœderato Rege absteineat. His dictis mox in conspectu aliorum, seorsum cum eo collocutus est: nec Murena quicquam remisit de pristina vehementia, tunc quoque incurfans fines Mithridatis. *Appian. ibid.*

Murenæ non pauci dederunt consiliũ, ut Sinopem invadens, de regia ipsa bellum moveret: ea enim capta, facile etiam cetera in potestatem ventura. At Mithridates, validis hac præfidiis communita, ipse bello gerendo rursus incubuit. *Memn. ibid.* Mithridates aperto jam bello, se peti existimans, Gordium jussit invadere vicis finitimos. Ille mox jumenta multa impedimenta que & tam paganos (id est rusticos) quam milites comprehendit, & castra sua Murenæ castris in adversa ripa opposuit. Pugnæ vero neuter fecit initium, donec Mithridates venit cum majore exercitu, moxque circa fluvium commissum est magnum prælium. *Appian. pag. 215.*

Ibi Rex vi transivit flumen, alias quoque Murenam longe superans, qui in tumultum natura munitum refugit Regis impetum, & inde per montanos calles properavit in Phrygiam, multis amissis vel in fuga, vel in prælio. Hæc tam præclara accelerata que & obiter parta victoria præpeti fam vulgata, multos transfudit ad Mithridatem, qui ex Cappadocia pulsus omnibus Murenæ præfidiis, sacrificavit bellipotenti Jovi, more patrio, in excelso monte, addito ei cacumine

ex lignorum congerie, quæ sustineret victimas. *Id. ibid*

Ceterum Sylla indignum censente Mithridatem foederatum bello infestari, missus est A. Gabinus, qui serio Murenæ denuntiaret, abstineret arma a Rege, & Mithridatem cum Ariobarzane reduceret in mutuam gratiam. In eo conventu Mithridates, obfide tradito Ariobarzani, filio quadrimulo, acceptaque parte Cappadociæ, quatenus eam occuparat præfidiis, non sine auctuario, convivium præbuit omnibus, proposuitque certum auri pondus his, qui bibacitate aut edacitate, diæteriis, cantu, ceterisque solemnibus ludicris vincerent, cujus solus expers fuit Gabinus. Atque ita secundum Mithridaticum bellum anno tertio finitum est. *Appian. p. 215. § 216.*

Mithridates otium nactus, subegit Bosphorum, & genti unum ex filiis Macharem Regem dedit. Inde Achæos aggressus Colchis finitimos, duabus partibus exercitus, partim insidiatorum dolo, partim aperto Marte; atque etiam inclementia frigoris amissis, domum reversus, in urbem misit, qui leges foederis conscriberent. *Appian. pag. 216.*

Ariobarzanes quoque misit, sive sponte, sive incitatus ab aliis, qui patres docerent, se non recepisse Cappadociam, & majorem ejus partem retinere Mithridatem, qui iussus a Sylla cedere Cappadocia, cessit. *Id. ibid.*

Rursusque aliam legationem misit ad scribendas leges foederis; & quia defuncto jam Sylla, magistratus ea de re ad Senatum non retulerunt, *Mithridates* Tigranem generum subornavit, ut Cappadociam invaderet,

déret: nec tamen id commentum Romanos latuit.
Id. ibid.

Tigranes Cappadocia velut indagine cincta, ut nemo posset evadere, ad trecenta millia hominum abstraxit in Armeniam, & agros eis ad incolendum cum aliis attribuit: ubi primum Armeniæ regni diadema sibi imposuit, & oppidum *Tigranocertam* a se denominavit, quasi dicas *Tigranopolim*. *Appian. ibid.*

L. Magius & L. Fannius ab exercitu profugi Mithridati se adjunxerunt, eique suaserunt, ut cum Q. Sertorio, qui in Hispania tum contra Romanos arma sumperat, societatem belli pacisceretur. Hos ille Legatos cum litteris ad Sertorium misit, pecuniam & naves ei ad bellum se præbiturum promittens, vicissimque omnem Asiam, quæ paulo ante, Romano fœdere cum Sylla iëto, offerat, ab eo confirmari sibi postulans. *Cicero pro Lege Manil. & in Verrem. Plutarch. in Sertorio. Appian. pag. 216.*

Sertorius, cum advenissent Legati, coacto consilio, quod *Senatum* vocabat, Bithyniam & Cappadociam se occuparet: Mithridates Regi parere assuetas, nec quicquam ad Populum Romanum attinentes, eas sibi non invidere ait: fœdus itaque sancitur: Sertorius Ducem & milites missurum se pollicetur, Mithridates autem tria millia talentum cum 40. navibus se se præbiturum promittit. *Plut. in Sertor. Asiam, Paphlagoniã & Gallo-Græciã, occupandas refert Appianus, p. 217. Dux mittitur M. Marius ex Senatoribus exulibus, Plut. M. autem Varius Appiano. Quem Rex in locu Archelai, qui transfugerat, Ducem fecit. Cicero ibid. Cui duos Lucios addit Consiliarios, Magium & Fan-*

nium, quibus autoribus Mithridates tertium & ultimum bellum Romanis intulit, in quo totum amisit imperium. *Appian. pag. 217.*

Mithridates igitur jam ante vires Romanas expertus, & belli sine causa repente moti nullam sperans veniam, totus erat in apparatu, de summa rerum jacturus aleam, æstatis reliquū & integram hyemem consumpsit materie cædenda, fabricandisque navibus & armis. *Id. ibid.* Copias ad verum & justum apparatus contraxit. Detraxit enim variam multitudinem, dissonorum minas barbarorum, armorum inauratorum & gemmis distinctorum instrumentum: quod victoribus id prædæ esset, non adderet tenentibus nervos. Pro his gladios fabricavit more Romano, scuta solida compegit, atque exercitatorum habuit magis quam comptorum equorum delectum. Ad hæc naves non deauratis tabernaculis, nec balneis pellicum, & gynæciis delicatis adornatas, sed armis, missilibus telis opibusque comparavit referas. *Plutarch. in Lucul. pag. 496.*

Frumenti 200. medimnū Myriadas ad mare detulit. Auxilia præsto ei fuere præter veteres copias Chalybes, Armenii, Scythæ, Tauri, Achæi, Heniochi, Leucosyri, & qui circa Thermadontem fluvium terram colunt, quam vocant Amazonum: hæc accesserunt in Asia pristinae potentia. Trans mare vero in Europa Sarmatarum gentes, Basilii, Jasyges quicumque, Coralli, Thracum item quæcumque Istrum flumen, & Rhodopen Æmumque montes accolunt; & insuper Basternæ omnium hominum fortissimi. *Appian. pag. 217.*

Ineun-

Ineunte autem vere, decursione facta classium, *Mithridates* sacrificavit bellipotentem Jovi, more consueto; & Neptuno quadrigas alborum equorum in altum demersit; atque ita properavit in Paphlagoniam Ducibus exercitus *Taxile & Hermocrate*. *Id. ibid. Peditum 120. ex Phut. 140. ex Appiano* erant millia ad Romanos ordines instructorum; equitum 16. millia, præter currus falcatos 100. Sequebatur castra & alia turba magna eorum, qui vias muniebant, aut deferebant sarcinas, atque etiam negotiatorum. *Id. in Lucul. pag. 496.*

Postquam ventum est in Paphlagoniam, concionem habuit ad milites multiloquam, tum de suis majoribus, tum de se ipso, quod exigua regni Pomaria in immensum auxisset, nec unquam præsens victus esset a Romanis, quorum more accusavit immanem avaritiam & intemperantiam adeo, ut & Italiam in servitutem redegerint. Deinde transiit ad extollendas suas copias. His dictis irritato exercitu, invasit Bithyniam a Nico-medea nuper sine liberis defuncto, testamento relictam Romano Populo. *Appian. pag. 218.*

Asia quoque, quod intolerandis malis a Feneratoribus & Publicanis Romanorum esset oppressa, ad Mithridatem est relapsa. Mithridates cum Mario a Sertorio Duce misso urbes aliquot cepit; eumque in illas cum virgis & securibus inVectum Rex ipse tanquam majorem potestatem & ministri specie ultro subsequabatur. Marius vero aliis libertatem dabat: aliis cum immunitatem concederet, beneficio se facere id Sertorii dicebat. *Plutarch. in Lucul. & Sertor. pag. 497.*

M. Cotta ad Propontidem cum classe tuendam & ad Bithyniam propugnandam, L. vero Lucullus in Asiam

ad Mithridatem persequendum missi sunt. *Memn. c. 39.* Lucullus conscripta in Italia legione, in Asia eum ea trajecit, ubi duas Fimbrianas & duas alias legiones accepit. *Plut. in Lucul. p. 495.* At Mithridates tum alium in procinctu habens exercitum frequentissimum, tum triremes 400. Naviumque minorum, quas *penteconteres & cercuras* vocitant, non exiguus erat numerus. Diophantum etiam Mitharum cum valida manu, in Cappadociam dimittit, ut præsidia in urbibus collocet; & si Lucullus Pontum ingrediatur, occurrat, & progressum ejus intercludat. Ipse vero 20000. peditum sub vexilis apud se retinet, & 12000. equitum, quos falcati sequuntur currus 120. nec ulla machinarum omnis generis copia abest. Concitato igitur itinere per Themonitidem, Cappadociam & Galatiã pergens, ad diem nonum Bithyniam attingit. Lucullus interim Cottam in Chalcedoniorum portu stationem habere jubet cum omni classe. *Memn. c. 39.*

Mithridatis autem classis Heracleam præterlegens ab ea non recipitur. Forum tamen venale rogantibus præbent & commercii, ut fieri solet, initis, Archelaus copiarum navalium ductor, *quem alii partes Regis reliquisse dicunt*, Silenum & Satyrum, nobiles ex Heraclea viros comprehendit, nec prius dimisit, quam persuasisset, ut quinque triremibus ipsum in hoc cum Romanis bello adjuvarent, quo facto Romanorum inimicitiam Populus Heracliensis sibi conciliavit. *Idem cap. 40.*

M. Cotta multis nuntiantibus Lucillum, adventare, & jam in Phrygia castra habere, existimans triumphum se tantum non in manibus tenere, ne consors
ejus

eius Lucullus foret, cum Mithridate dimicare maturavit. *Plut. in Lucul. p. 496.* Marius & Eumachus Duces a Mithridate adversus Lucillum missi, magno exercitu brevi congregato, cum P. Rutilio *Cottæ Legato*, apud Chalcedonem congressi sunt, eumque cum plurima exercitus ipsius parte cæciderunt. *Paul. Oros. lib. 6. cap. 2.* Pasternis Italorum pedites in fugam vertentibus, & prolixam stragem edentibus. *Memn. cap. 41.*

Romani undique Chalcedonem ad Cottam confluerunt; quam urbem cum Rex peteret, Cotta negotiis bellicis minime assuetus non prodiit; sed classis ejus Præfectus nomine Nudus, cum exercitus parte campum occupavit, qua erat munitissimus, pulsusque inde refugit ad portam Chalcedonis, laboriose multa septa superans, & in ipsa porta compressio fuit simul irruentium: quo factum est, ut persecutores nullum telum in eos frustra mitterent. Ut vero portæ custodes demiserunt clathros præ metu, Nudum & aliquot alios Præfectos subdixerunt funibus, reliqui amicos inter & hostes contrucidati sunt, incasum manus tendentes ad utrosque. *Appian. p. 218.*

Mithridates utendū fortuna ratus, eadem die classem ad portum admovit: præruptaque in ore portus catena ferrea, quatuor hostiles naves incendit, reliquas sexaginta ligatas ad puppes suarū abstraxit, nec Nudo prohibente, nec Cotta, qui se continebant intra mœnia. Desiderata sunt Romanorum 3000. & in his L. Manlius Senator. *Id. p. 219.* Præter 60. naves cum viris, terra 4. peditum millia, Cottam amisisse refert Plutarchus in *Lucullo pag. 496.* Uno die mare &

terram cadaveribus Romanis cæde oppleta fuisse narrat Memnon IIX. M. in conflictu navali occisis, IV. M. & D. captis, de pedestri exercitu, V. M. CCC. A parte autem Mithridatis Basternæ circiter XXX. ex reliqua multitudine ceciderunt ICC. *Memn. cap. 41.*

Atque hoc fuit prælium ad Chalcedonem, quo M. Aurelius Cotta Consul victus est. *Liv. lib. 93.* Cottæ res sic & terra marique calamitosæ, vehementer & opes Regis & nomen auxerunt. *Cicero pro Murena.* Hoc Mithridatis successu omnium animi servilem in modum concidere, sed Lucullus ad Sangarium fluvium castra habens, cognita ea clade, perculosos militum animos verbis erexit. *Memnon. ibid.*

Cum Archelaus autem Mithridatis quondam in Bæotia Præfectus, qui post descivit ab eo, & tunc in præsidiis erat Romanis, suo tantum conspectu confirmaret Lucillum toto Ponti regno potiturum, negavit venatoribus se timidiorum esse, ommissis feris ut ad vacua eorum lustra contenderet. Ita fatus movit in Mithridatem. Pedites habebat 30000. equites 2500. Ubi contemplatus est hostes, obstupefactus eorum multitudine, cupiebat abstinere a pugna & tempus ducere; sed quia Marius a Sertorio missus occurrit, laceffitque eum, instruxit aciem ad configendum; cum jam pene concurrerent, ostentum utroque perculosos diremit. *Plutarch. in Lucul. pag. 496.*

Mithridates cum urbem Cyzicenam Asiæ januam fore putavisset, qua effracta & revulsa tota pateret Provincia, totius belli impetum in eam transferre institit. *Cicero pro Murena.* Porro Cyziceni in nupera clade Chalcedonenfi civium 3000. & 10. naves amiserunt;
Rex

Rex igitur quo Lucullum falleret, mox a cena densam ac nimbosam noctem nactus castra movit, & oriente luce oppositum urbi montem Adrastriam occupavit. *Plut. in Luc. pag. 487.* Lucullus castra sua Mithridati opposuit, & ex transfugis quod circiter 300000. peditū ille haberet, cognovit. *Appian. p. 222.*

Cizicenos Rex denis ex terra castris cinctos, classe per æquor, freto quod a continente summo veret urbem, obturato, utrimque obsedit. Subibant illi quidem cetera forti animo pericula, & erant ad omnia acerba pro Populo Romano perpetienda obfirmati, nesciebant ubinam gentium esset Lucullus, Mithridatici ejus castra sub oculis civium posita, Armeniorum & Medorum esse auxilia, Mithridati a Tigrane missa, jaëtabant. Primus Demonax ab Archelao in urbem missus, adesse Lucullum iis indicavit. Quibus fidem ei non habentibus, arbitrantibusque ad levanda præsentia mala eam ficta adferre, puer adfuit captivus, qui e manibus hostium elapsus, digito castra Romana eis commonstravit. *Plut. in Luc. p. 497.* Ad ipsos quoque Lucullus, ut bono animo essent, nuntium misit unum ex militibus nandi peritum, qui per hostium naves duobus utribus suspensus, mediam ipse regulam tenens & pedibus iter ad gubernans, septem millia passuum transmeavit. *Florus lib. 3. cap. 5.*

Conspicatus autem Lucullus montem castris opportunum; quo occupato, ipse copiam habiturus erat comineatum, hostes vero inopiam, rem aggressus est ut maximi momenti ad victoriam parandam sine periculo: cumque unicus angustus esset in eum aditus, Mithridates hunc tenebat, valido præsidio a Ta-

Ducibusque aliis admonitus. At L. Magius, arbiter fœderis icti cum Sertorio, post illius mortem, clam ad Lucillum miserat nuntium, a quo accepta fide, persuasit Regi, sineret Romanos transire & castra metari pro libito: Simbrianas enim legiones, quæ aliquando militassent sub Sertorio, velle transfugere, & facturas id prope diem. Quid igitur opus esse sudore & sanguine, quando sine certamine vincere liceat. *App. p. 219.*

Huic consilio Mithridates imprudenter assensus, ut nil suspicatus, passus est Romanos secure superatis faucibus, contra se magnum montem munire: quo in potestatem redacto, ipsis a tergo subvehendi erant commeatus libere: Mithridati contra lacu, montibus & fluviis excluso, ab importationibus terrestribus, tenuiter subministrabantur, cum nèque pateret exitus, nèque vi repellere posset Lucillum, ob neglectam locorum opportunitatem, & imminens hyems etiam maritimas importationes esset impeditura. *Id. pag. 220.*

Mithridates quavis fortasse potuisset tunc quoque cum tanta multitudine per medios hostes erumpere, hoc tamen neglexit, malens ad oppugnationem Cyzici uti machinis insignibus, quas Nicomedes Thessalus fabricaverat, eminente inter ceteras Helepoli constructum cubitorum, supra quam alia turris assurgebat, catapultis instructa ejaculantibus saxa telaque varia: ad portum autem duæ quinqueremes conjunctæ aliâ turrim inferebāt, unde pons in murum injiceretur. *Id. ib.*

Omnibus vero paratis primū tria millia Cyzicensorum captivorum in navibus ad urbem admovit, qui manus tendentes ad moenia, orabāt ut sibi periclitantibus cives parcerent; donec Lystratus, Cyziceno-

rum

rum Dux, e muro per præconem eos monuit, ut semel in alienam potestatem redacti, fortunam ferrent fortiter. Mithridates hoc conatu frustratus, impostam navibus machinam admovit ad murum; moxque demisso ponte, procurrunt quatuor milites. Ibi rei novitate perculsi Cyziceni cesserunt nonnihil: verum ceteris subsequi cunctantibus receperunt animos, & quatuor illos ejecerunt, perfussisque pice navibus & immisso igne, coegerunt eas retro se recipere una cum machina, atque ita repulsa est oppugnationo maritima. *Id. pag. 220. & 221.*

Eadem die tertio simul omnes a terra sunt admotæ machinæ, oppidanis ultro citroque transcursantibus quacunque laboraretur maxime, qui arietes aut saxis immixtis præfringebant, aut injectis laqueis deflectebant, aut ictus eorum mollebant, objectis lana refertis peronibus, tela vero ignita excipiebant, centonibus aceto & aqua madidis, ceterorum vestibus aut pannis oppansis infringebant impetum in summa nil inexpertum relinquebant, quod humana potest conferre alacritas. Attamen omnem laborem patientissime ferentes, efficere non potuerunt, quin pars mœnium exusta corrueret sub vesperam, sed propter calorem incendii nemo sustinuit irrumpere: verum ipsi Cyziceni noctu substruxerunt munitionem aliam. *Id. pag. 221.*

Sero effecit Lucullus, ut auxiliares in urbem per noctem immitterentur. *Strabo p. 576.* Cum enim in lacu Dascylite acatia satis magna commearent, eorum maximum ille subduxit, plaustro ad mare devexit, eiq; quot capere poterat milites imposuit. Qui noctu clam

clam trajicientes, imprudentibus hostibus urbem sunt ingressi. *Plutarch. in Lucul. pag. 497.*

Per eosdem dies procella vehemens coorta, reliquas Regis machinas sic lacoravit, ut inutiles redderet. *Appian. ibid.*

Fertur hanc urbem in dotem a Jove datam Proserpinæ, quam Cyziceni venerantur præ omnibus Numinibus: cujus solemniter redeunte, in quo atram bovem immolant, illi nullam talem habentes e pista finxerunt hostiam: interim atra bos ex alto ad eos pernatavit, & in ore portus claustra sub aquis evasit; atque ita per mediam urbem cursu ad Deæ templum delata ante aram constitit: hanc Cyziceni egregia spe concepta, immolarunt. *Appian. ibid.*

Amici autem Mithridati consulebant, ut ab urbe sacrata classem solveret, qui nihil motus ascendit imminentem montem Dindymum, & ab eo duxit continentem ad muros urbis aggerem, in quem impositis turribus, cuniculis quoque suffodiebat, & suspendebat mœnia. *Id. ibid.* Quæ quidem Cyziceni ita sustinuerunt, ut parum etiam abfuerit, quin ipsum Mithridatem caperent vivum in cuniculo, quem is fodiebat, cum ipsi alium ex adverso agerent: evasit tamen, cum re observata se e cuniculo subduxisset. *Strabo pag. 576.*

Hyeme superveniente, privatus est Mithridates & maritimis comitatibus, si quos habuerat. Necessariorum igitur difficultate presso exercitu, fame multi emoriebantur, humanis quidam vescabantur carnibus, herbas alia in cibum vertendo, morbos sibi contrahebant, quorum insepulta cadavera postem invexerunt insuper. *Memnon. cap. 52.*

Dum oppugnaret Lucullus arcem quandam, occasione maturans Mithridates uti, averfis ab hoste itinertibus, dimisit omnem feræ equitatum cum jumentis, atque expeditu minus utiles, in Bithyniam. Hac renuntiata, contendit Lucullus de nocte in castra. Diluculo tempestate faviente insecutus eos est cum cohortibus decem & equitatu, quanquam nive affligerentur, atque aliis incommodis, ut multi milites ex gelu succumbentes sequi non valerent. Cum cæteris ad Rhyndacum amnem hostes affecutus, stragem edidit tantam, ut Apollonia egressæ femine diriperent impedimenta & trucidatos spoliarent. Capta sunt equorum sex millia, & jumentorum infinitus numerus, capita millia quindecim, omnesque præter castra hostium duxit. *Phitarch. in Lucul. pag. 498.*

Fannius, qui se Mithridati junxerat, & Metrophanes Regius Prætor, a Mamercio tunc victi cum duobus millibus equitum in Mæsam profugerunt; atque inde in Mæoniam digressi, in colles camposque Inartmos inciderunt; in quibus diu oberrantes, inopinatis tandem periculis exempti sunt, & clam in Regis castra venerunt. *Oros. lib. cap. 2.*

Eumachus Mithridatis Dux; incursionibus infestans Phrygiam; multos Romanos interfecit cum liberis & conjugibus. Pisidas ac Isauros subigens & Ciliciam, donec Dejotarus unus e Tetrarchis Gallo-Græciæ vagantem affecutus, repressit cum magna clade hostium. *Appian. pag. 222.*

Mithridates cum Cyzicum expugnare desperaret, decrevit fugere, idque noctu fecit ipse; classe proventus Parum. *Id. ibid.* At ut tricas & moras Lucullo necesse

necteret a tergo, misit ad mare Græcum Præfectum classis suæ Aristonicum: quem, jam solutum, Lucullus per prodicionem in potestatem suam redegit cum decem millibus aureorum, quos portabat ad sollicitandam exercitus Romani partem. *Plutarch. in Lucul. pag. 498.*

Pedestri quidem agmini, Harmæzum & Martium præfocit, qui 30. hominum M. illuc ducebant. *Memn. cap. 42.* Cum Lampfacum peterent, eos a tergo premens Lucullus, & fluvius Ælepus tunc solito tumidior, trajicientes eo assecutus multos assumpsit. *App. p. 222.* Hos adeptus ad Granicum flumen Lucullus per multos cepit, conciditque millia viginti. *Plutarch. in Lucul. ibid. ut supra.*

Mithridatis vero Satrapes, Romanæ avaritiæ peritus, spargi a fugientibus sarcinas & pecuniam iussit, qua sequentes moraretur. *Polyæn. Stratag. lib. 7.*

Mithridates vero eum noctu fugeret, dum milites cum eo soluti, naves, quarum aliæ mox replendæ essent, confertim occuparent, & undique illis adhererent, factum est, ut præ multitudine imminentium pars navium deprimeretur, pars etiam subverteretur. Quod conspicati Cyziceni, impetu in castra Ponticorum facto, ægros ibi relictos trucidarunt, & si quid supererat, diripuerunt. *Memn. cap. 42.*

Lucullus Cyzicum ingressus, ingenti lætitiâ & magnifico honore exceptus est. *Plut. in Lucul. p. 499.* Hac de causâ Appiani ætate, in honorem Luculli ludos adhuc celebrabant, quos vocabant *Lucullia.* *App. p. 222.*

Mithridates suos Lampfacum compulsos & obsessos a Lucullo classe illuc missâ exportavit una cum Lampfacenis, relictisque decem millibus selectorum

in navibus L. sub Mario Duce Sertoriano, Alexandro Paphlagone & Dionysio Eunucho, cum majore eorum parte petiit Nicomediam. Verum & Charum & illarum multæ tempestate perierunt. *Id. ibid.*

Mithridates interim, collectis, ut potuit, in Ponto viribus, Perinthum circumfidet & oppugnat, eaque non potitus, in Bithyniam transmittit. *Memo. cap. 42.*

Barba cum robusta Italorum manu veniens & ex Ducibus Luculli Triarius Apameam *Bithyniæ* obsederunt cives, cum aliquando pro viribus suis hostem sustinuisent, a pertis tandem Cives portis, intromiserunt. *Id. c. 43.* Urbem vi cepit, & Apamenum, in fanis, ad que confugerant, magnam cædem edidit. *Appian. pag. 223.* Prusam etiam urbem Romanus exercitus cepit, licet hæc ad Olympon Asiæ montem; hinc Prusiam mari impositam petit. Ut urbi appropinquavit, facile eum Prusienses receperunt, Ponticis ejectis. Nicæam deinde, quam præsidium Mithridatis tenebat; ventum est, Pontici vero intellecto cives animis ad Romanos propendere, noctu se ad Mithridatem Nicomediam subdixerunt. Romani igitur sine molestia urbem suæ potestati subjecerunt. *Id. cap. 43.*

Lucullus ad Hellepontum profectus, classem instruxit, & Troadem delatus, nocte somnio monitus, contra hostes progreditur, cum quidam nuntiarent conspectas ab Achæorum portum quinquiremes regias tredecim, quæ cursum in Limnum intenderent. Statim igitur solvit, & 13. illis navibus potitus, præfectum earum Isidorum occidit. Mox infectatus est ceteros nautas. Stabant hi in ancoris, omnibusque terræ appulsis navigiis propugnaverunt ex fororum tabulis,

bulis, ac Romanis vulnera ingessere. Nec circūvehendi dabat locus facultatem vel navibus fluctuātibus hostiles premendi terræ accubantes & firmiter consistentes. *Plutarch. in Lucul. pag. 499.*

Circummisit alias naves, quæ diversa parte pedites in insulam exponerent. Atque ita hostes in naves cōpulit: qui metu Luculli non ausi altum petere, oram legebant, & terra marique impugnati vulnerabantur cum magna cæde ac consternatione fugientium. Tres illi Duces in spelunæ latebris capti sunt, e quibus Dionysius *Eunuchus*, epoto quod secum habebat veneno, mox expiravit. Marius a Caroculo captus, Luculli iussu occisus est; non placebat enim Romanum Senatorem in triumpho duci. Cæterum Alexander ad eam pompam servatus est. *Appian. pag. 223.*

Triginta naves & duas regias & complures onerarias aut demersit Lucullus, aut cepit. Multi ibi ex his, quos Sylla proscripserat, intererunt. *Oros. lib. 6. cap. 2.* Atque hæc fuerunt duæ navales Luculli victoriæ, hæc ad Tenedum, altera in mari Ægeo, de qua loquitur *Memnon cap. 44.* Postea Lucullus de suis rebus gestis ad Senatum misit laureatas litteras. *Appian. pag. 223.*

His confectis properavit ipsū insequi Mithridatem, quod in spe esset circa Bithyniam se illum inventurum, retentum a Voconio, quem ad instandum fugienti cum navibus miserat Nicomediam. Enimvero Voconius, dum in Samothrace initiatur mysteriis & festos dies celebrat, haud occurrit in tempore. At Mithridatem, qui jam cum classe vela fecerat, & maturabat antequam ipsum peteret Lucullus, Pontum tene-

tenere, corripit atrox tempeſtas, qua classiſ partim abrepta, partim eſt depreſſa. Omnia littora, ejeſtis fluctu naufragiis, per multos dies completa fuere. Rex ipſe, cum navis oneraria, qua vehebatur, nec ad terram appellere ob molem in tanta procella & cæcis fluctibus videretur gubernatoribus poſſe, & aquam jam accepſſet, atque obruta eſſet undis, tranſgreſſus in myoparonem piraticum, corpore prædonibus permiſſo, incolumis Heracleam Ponticam inſperato & ſummo cum discrimine pervenit. *Plut. in Luc. p. 499.*

Sinopem primum ac poſt Amiſum ſubvectum incolumem narrant *Appianus & Oroſius*. Tempeſtatem Dianæ Priapinæ ira Ponticis immiſſam dicebant, quod fanum ejus ſpoliaviſſent & ſignum loco moviſſent. *Plutarch. in Lucul. ibid.*

Cum Mithridates Nicomediam ſuſſisteret, Cotta Conſul ſuperiora damna reſarcire volens, a Chalcedone, ubi ſuccubuerat, Nicomediam copias tranſfert, & 150. ſtadia ab urbe caſtra metatus, a dimicatione cavet. Ibi magna adhibita feſtinatione, citatis itineribus Cottam ſponte ſua Triarius adſequitur, & Mithridates in urbem ſe recipit. Tum uterque Romanus exercitus ad oppugnationem ejus ſe parat, ſed Rex cum claſſe in Pontum abiit. *Memn. cap. 44.*

Lucullus, Cotta & Triarius ad Nicomediam agminibus conjunctis, in Pontum irruptionem facere deſtinarunt. At renunciata Heracleæ oppugnatione, cum de proditione necdum conſtaret, ſed totius ſimul civitatis voluntate defectionem contigiſſe arbitrarentur. Luculli conſilium erat, ut ipſe cum robore exercitus per Mediterraanea & Cappadociam move-

ret in Regem, & totum ejus regnum, & Heracleam oppugnaret Cotta. Triarius autem aſumpta claſſe, miſſas in Cretam & Hiſpaniam Mithridatis naſes, in reditu, circa Helleſpontum & Propontidem interciperet. *Memn. cap. 45.*

Quibus Mithridates auditis, in novos belli apparatus incumbit, & Scytharum Reges, Parthumque & generum ſuum Tigranem Armenium ſollicitat: ceteri quidem denegant: at Tigranes, licet diu cunctaretur, ſæpius tamen a *Cleopatra*, filia Mithridatis, non ſine moleſtia, interpellatus, auxilia tandem promiſit. *Memn. ibid.* Ad Macharem etiam filium, in Boſphoro regnantem, miſit, qui propere contraherent auxilia, ad Scythas autem cum multis donis & magno auri pondere Dioclem ire juſſerat, ſed ille & cum donis & cum auro ad Lucillum transfugit. *Appian. pag. 224.*

Interim diverſos contra Lucillum Mithridates Præfectos dimiſit, & poſt commiſſas acies, variæ acciderunt Fortunæ vices, in plerisque tamen proſpera fortunæ aura afflavit Romanis, & Mithridati animus elanguit. *Memnon. cap. 45.* In principio Lucillus laboravit uſque adeo difficultate neceſſariorum, ut 30. millia Gallo-Græcorum ſequerentur caſtra, qui medimnos ſingulos frumenti humeris portabant. Progreſſus vero omnia ſubjugando ad affluentiam evaſit tantam, ut bos in exercitu drachma, mancipium quatuor eſſet venale, ceteram prædam nullo reſpectu alii relinquerent, alii corrumpent, quippe diſtrahere prædam omnibus abundantibus nulli valebant. *Plutarch. in Lucullo pag. 499. § 500.*

Deinde

Deinde Lucullus oppugnavit Amisum & Eupatoriam, quam juxta Amisum Mithridates condidit & appellavit de suo cognomine, fecitque regiam: pars vero exercitus ad Themiscyram oppugnandam missa est, dictam ab Amazone quadam, sitam ad Thermoontem fluvium. Hi contra Themiscyrenses turribus utebantur & aggeribus, & cuniculos tam amplos fodiebant, ut in eis pugnae committerentur subterraneae. Hos oppidani superne aperiebant, & per foramina demittebant in operarios, urfas aliasque bestias & apum examina. At apud Amisum laborabantur aliis difficultatibus, dum Amisenses repugnant strenue, nonnunquam erumpendo atque provocando ad singularia certamina. *Appian. pag. 224.*

Dum Lucullus ad Amisum lenta obsidione tempus terit, *Plutarch. in Lucul.* Cotta, motis Romanorum castris, adversus Heracleam tendit. Primo tamen in Prusiadem ducit. Inde ad mare Ponticum descendit, & maritimam prætergressus oram, moenibus in vertice positis, castra applicavit. Loci autem firmitati Heraclienfes fidebant, & Cottæ oppugnationem fortiter urgenti, cum præsidio repugnabant, & plures e multitudine Romana cadebant. Crebra tamen etiam Heraclienfium vulnera erant a telis. Quapropter ab oppugnatione receptui Cotta suis canit, & remotius aliquanto castra metatus, totus in hoc est intentus, ut exitum ad res necessarias intercludat obsessis. Annonæ igitur caritate oborta, dimissis ad colonias Legatis, alimenta sibi venundari petunt. Et benigna accipitur legatio. *Memn. cap. 49.*

At breviante Triarius Romana classe instructus, a

Nicomedia impetum fecerat in Ponticas triremes, versus Cretam & Hispaniam emissas. Sed cum reliquas in Pontum retro abire rescivisset (multæ enim de his, & procella & pugnis, suo quæque loco navalibus interierant), adsecutus illas ad Tenedum manus conferit. 70. ipsi triremes erant, Pontici autem pauciores, aliquanto 80. agebant. Postquam infestis concursatum est proris, regii ad tempus vim hostium initio sustinent; postea universis in fugam effulis, plenam Romanus victoriam & celebrem consequitur. Atque ita classis Mithridatis tota, quanta in Asiam cum ipso exiverat, subacta est. *Idem cap. 50.*

Ad Amisenses obsessos Mithridates large commeatus, arma, milites, submittebat e Cabiris; ubi hybernans alium colligebat exercitum. *Appian. p. 224.*

Olthacus, Appiano Olcabas Scythæ, quierat in præsidiis Mithridatis Dardariorum Dynastes, (est autem ista gens e barbaris illis, qui Mæotim paludem accolunt) omnibus vir in bellicis factis insigniter manu promptus & audax, & consilio cum primis bonus, in consuetudine præterea civilis & obsequiosus. Hic, quod semper cum aliquo popularium suorum Dynastarum certamen & æmulationem de primis haberet, recepit Mithridati ingens factum; Lucillum se interfecturum; collaudatus ab Rege, atque in speciem iræ probris ab eo ex composito fugillatus; equo arrepto, transfugit ad Lucillum, a quo est receptus benigne. *Plut. in Lucul. pag. 501.*

Olympiadis 177. instante anno primo, vere, Murena *Murenæ a Sylla Prætoris in Asia relicti filio*, ad Amisi obsidionem continuandam cum duabus legionibus
reli-

relicto Lucullus cum tribus aliis per montana contra Mithridatem profectus est. *Pbleg. Trall. Chron. in Biblioth. Photii pag: 267.*

Mithridates stationes disposuerat eum prohibitoras & ignibus significaturas. His præerat Phænix, vir regii generis, qui dedit quidem ex pacto signum adventus Luculli, verum ipse ad eum transfugit cum suis copiis, & ille superatis jam secure montibus, descendit ad Cabira. *Appian. pag. 224.*

Rex transgressus Lycum amnem, & in campos patentes progressus, laceffivit Romanos. *Plutarch. in Lucul. pag. 500.* Diophanto & Taxila adversus eos missis, & principio velitationibus fere assiduis hostiles exercitus inter se vires explorabant. *Memn. c. 45.*

Commisso postea equestri prælio, terga Romani verterunt. In eo Pomponius, *Appian. Pompeius equitum Præfectus*, faucius captus est, atque ad Mithridatem vulneribus gravis pertractus. Quem ubi rogavit Rex an, si ipsum conservasset, amicus sibi esset futurus; Sane, inquit, si pacem cum Populo Romano feceris: si necus, hostis; cujus Rex admiratus virtutem, nihil eum læsit. *Plutarch. in Lucul. pag. 500.*

Deinde per continuos aliquot dies, productis in aciem copiis, cum qui ad montana refugeret, ad pugnam non descenderet, qua ad eum ascenderet Mithridates circumspiciebat. *Appian. pag. 225.*

Olcaba, quod in proximo equestri prælio multos servaverat, ideo ad mensæ consiliorumque ac secretorum societatem admissus, venit ad Lucillum meridianam in tentorio, volebatque irrumpere brevi tantum pugione accinctus ex more. *Id. ib.* Sed Mene-

demus a cubiculis ad limina stans intempestive ait, Olthacum venire, modo Lucullum quieti se ex longis vigiliis & tantis occupationibus tradidisse. Qui cum iussus non discederet, sed invito eo ostendit se ingressurum; ibi stomachabundus Menedemus, nihil tanti esse ait ac Luculli salutem, hominemque ambabus manibus repulit. *Plut. in Luc. pag. 501.*

Mox Oleaba ascenso equo ad Mithridatem transcurrit, sive suspectum se credens, sive iratus ob acceptam, ut existimabat, injuriam; ad Regem autem detulit alium Scytham, nomine Sobadacum, quod de transfugiendo ad Lucullum cogitaret, qui statim comprehensus est. *Appian. pag. 225.*

Lucullus descensum in campos cavens, præpolentibus equitatu hostibus, nec videns transitum alium; reperit in spelunca venatorem, nomine Apollodorum *Plutarcho*, peritum montanorum callium; quo ductore usus, per vias nulli tritas pervenit supra caput Mithridatis, descenditque tunc quoque, campis vitatis propter equites, & post eluviam quandam aqua plenam castra posuit. *Id. ibid.*

Cum neuter exercitus in animo haberet in præsentia prælio decernere, ferunt cervum persequentibus regiis intercepta via occurrisse Romanos. Hinc initium ortum certaminis, pluribus semper ad utrosque affluentibus. Fuga tandem Romanorum facta, ipse solus in campum descendens Lucullus, & primis occurrens fugientium, consistere imperavit, & redire secum in hostem. His parentibus, ceteri a fuga se reprimentes, globo facto, hostes facile fugaverunt, & usque ad castra consecrati sunt. Reversus Lucullus
cos,

eos, qui ceperant fugam solita ignominia notavit, & discinctos fossam duodecim pedum ducere jubens, adstantibus & spectantibus reliquis militibus. *Plut. in Lucul. pag. 501.*

Deficiente commeatu, frumentum mittebat in Cappadociam, & crebro velitabatur cum hostibus, donec fugientibus aliquando regiis, Mithridates e castris procurrrens suos objurgabat, e fuga revertere coëgit; tantumque pavorem incussit Romanis, ut perpetuo cursu in montana refugerent, etiam postquam a persequendo destitissent regii, & quisque proximum a tergo fugæ socium, tanquam persecutorem fugeret, tantus pavor omnes occupaverat. Ejus victoriæ nuntios Mithridates circa omnes terras dimisit. *Appian. pag. 225. § 226.*

Inde Sornatius cum decem cohortibus est frumentatum in Cappadociam missus cum decem cohortibus, & insectante eum uno e Mithridatis Ducibus Menandro, restitit; commissoque prælio, magnam stragem & fugam edidit hostium. *Plut. in Luc. p. 502.*

Postquam iterum cum copiis Adrianus a Lucullo in Cappadociam missus est, ut cumulate exercitus commeatum haberet, *Id. ibid.* Taxiles & Diophantus, Mithridatis Duces, Necnemachum & Myronem cum 4. peditum & 2. equitum millibus contra eum miserunt, ut insidiis in medio positis, impediementa revertentibus adimerent. *Memnon. cap. 45.* Cum enim Lucullo sola Cappadocia commeatus suppeditaret, sperabat Mithridates, se redacturum eum ad talem inopiam, qualem ipse ad Cyzicum passus fuerat. *Appian. pag. 226.*

Verum equites regii, cum in primum agmen fru-

mentatorum in quibusdam faucibus incidissent; non expectato dum in patentiora loca procederet, non potuerunt equis uti in angustiis; Romani interim celeriter instructis ordinibus, favente sibi asperitate locorum, alios ex regiis occiderunt, alios per rupes præcipites impulerunt, alios turmatim dispersos coegerunt fugere; pauci noctu in castra evaserunt, qui soli crediti superesse incolumes. *Appian. ibid.* Horum vestigiis inhærentes Romani, subsidiis a Lucullo missis, ad ipsa Diophanti & Taxilis castra provehuntur. Ubi valido certamine inito, ad breve tempus obstitere Pontici. Mox ubi primi abscesserunt Duces, tota inclinata est acies, & ipsi copiarum Duces nuntii claudis venerunt Mithridati. *Memnon cap. 45.* Omnes trucidati sunt, exceptis duobus. *Plutarch. in Lucul. 30.* M. lectissima Regis a quinque Romanorum millibus vastata scribit Eutropius *lib. 6.*

Hujus cladis fama non tam cito ad Lucullum quam ad Mithridatem pervenit. *Appian. pag. 226.* Eam Mithridates dissimulans, ut non tantam, sed exiguam & acceptam Ducum imperitia. At Adrianus iter fecit magno splendore præter illius castra, ingentem numerum secum trahens plaustrorum comætu & præda onustorum. Unde animus illius plane est dejectus, trepidatio autem & timor milites incessit. *Plutarch. in Lucul. pag. 502.*

Rex ratus Lucullum in se destitutum equitatu, quamprimum facturum impetum, de fuga cogitavit præ metu, & id consilium amicis statim aperuit in suo tentorio: at illi non expectato signo vasa colligendi, pro se quisque ante lucem e castris emittebant

bant sarcinas; adeo, ut in portis jumenta præ multitudine se invicem comprimerent. Exercitus vero id videns & agasones agnoscens, pavore suspicionem augente, indigne ferens non datum signum etiam sibi, vallum cum ira uno impetu proruit. *Appian. pag. 226.* Iratique milites, ad portas accurrentes, diripuerunt sarcinas; & qui eas abducebant, obtruncarunt. Inter quos Dorylaus Dux, qui præter purpuram, qua erat amictus, nihil habebat, propter eam ipsam periit, & Hermæus Aruspex in portis conculcatus interiit. *Plutarch. in Lucul. pag. 502.*

Diffugiebant passim totis campis milites nullo ordine, quo quisque poterat, non expectatis Ducum ac Præfectorum imperiis. Quæ ubi Rex sensit tumultuarie propereque fieri, procurrit e suo tentorio dicturus aliquid; sed cum a nemine audiretur, compressus in turba concidit, statimque in equum sublatus cum paucis ad montem properabat. *Appian. p. 226. in Cibiris,* clam cum suis se continuisse refert *Memn,* ac deinde fugam arripuisse. *cap. 46.* Mithridates apud *Plutarchum,* cum nemo apud eum ne apparitor quidem vel equiso remansisset, in caterva se ceterorum extulit castris, ac ne equum quidem ex regiis ad manum habuit. Verum cum sero tandem in fluctu fugæ illius conspexisset jactatum Eunuchus Ptolomæus, cui equus erat, desiliit præbuitque equum Regi. *Plutarch. in Lucul. pag. 502.*

Lucullus certior factus de frumentatorum victoria, vidensque fugam hostium, misit magnam manum equitum, quæ fugientes persequeretur; eos vero, qui in castris adhuc reliqui ad resistendum se parabant,

H 5

cir-

circumdedit legionibus, edixitque, ut tantisper a rapinis abstinerent, dum satisfieret cædibus. At miles conspectis multis vasis aureis & argenteis, pretiosisque vestibus, edicti oblitus est. *App. p. 227.* At avaritia & sordes militares multis certaminibus magnisque periculis diu captatam prædam Romanis eripuerunt, Lucillumque victoriæ præmio fraudavere. Jam enim prope in manibus instantium equus, qui Mithridatem avexit, erat. *Plut. in Lucul.* captusque esset infectantibus Gallis, qui tamen Regem ignorabant. *Memn. c. 46.* Cum mulus ex iis, qui gazam ejus portabant, coniecit se inter Regem & conscitantes, sive sponte sese obtulit, sive de industria Rex objecit eum insequentibus. *Plutarch. in Lucul.* Itaque Mithridatem passi sunt evadere. *Appian. ibid.*

Cumque Callistratum, qui Regi a secretis erat, duci Lucullus in castra imperasset, qui vero illum ducebant succinctum quingentis aureis sentientes, occiderunt, & his castra Regis tamen diripienda concessit. *Plutarch. in Lucul. pag. 502.*

Mithridatem insequendo Lucullus Talaurosum tenuis pervenit. Unde cum quarto jam die Mithridates pervenisset in Armeniam, ad Tigranem fugere, retro concessit. *Id. ibid.*

In Comana igitur evadens Rex, inde ad Tigranem cum duobus equitum millibus profugit, qui in conspectum suum non admissum jussit in castellis more regio ali, *Appian. p. 227.* licet contemptum & superbe rejectum, atque remotissime in locis palustribus & insalubribus quodammodo septum eum fuisse Plutarchus scripserit *in Lucullo.*

Ea maxime de causâ Mithridates de regno desperans, Bacchum *aliis Bacchidem* Eunuchum misit ad suam regiam, *Flutarcho* Pharnaciam, ut sorores, uxores, concubinas, quomodocunque posset, interimeret, quæ gladiis, venenis, laqueis in se sævierunt. *Appian. pag. 227.*

In multis duæ Regis sorores fuerunt Roxane & Statura, quæ annis prope quadraginta in virginitate vixerant, & conjuges duæ Ionides natione Berenice Chia & Monina - Milesia, erat hujus celebre inter Græcos nomen, quod cum eam Rex attentaret, & 15. millia aureorum misisset, eatenus fuerit renisa, dum sponsaliis factis, missoque diademate appellavit Reginam. Ea ante quoque in perpetuo mœrore egerat, deploraveratque corporis sui venustatem, quæ dominum sibi pro viro, pro nuptiis autem & penatibus conciliaffet custodiam Barbarorum, jam quod procul Græcia relegata speratis bonis per somnium frueretur, & veris illis esset spoliata. Ubi jam adfuit Bacchides, eisque indixit mortem, quæ cuique facilissima & levissima videretur; detractum capiti diadema collo aptavit, atque ex eo semetipsa suspendit. Quo cito abrupto: Execrabilis fascia, inquit, ne hic quidem eris mihi utilis. Tum illud projecit, conspuitque, ac jugulum obtulit Bacchidi. *Plut. in Lucul.*

Berenice *soror* poculum veneni sumsit, cujus portionem matri dedit præsentem & petenti, unaque ebiberunt ambæ. Valuit autem in corpus imbecillius vis veneni. Berenicem vero, quæ minus justo hauserat, non abstulit, cum diu animam ageret, accelerante Bacchide strangulata est. Ferunt etiâ ex innuptis illis sorori-

roribus, alteram, post multas in fratrem execrationes & probra, virus epotasse, Stätiram vero collaudato fratre, quod de vita in discrimen vocatus, rationem habuisset etiam ipsarum, prospexissetque, ut citra contumeliam vitam ponerent liberæ. *Id. ibid. pag. 503.*

Lucullus Cabiris circumfessis, dum barbari certo se ei pacto permittunt, & ipsos in fidem accipit & castello potitur. *Memn. c. 47.* Cabiris vero aliisque compluribus captis arcibus, grandes thesauros invenit, & carceres, in quos conditi multi Græci, multi etiam Regis necessarii erant: qui cum habuissent se jamdudum pro deploratis, Luculli beneficio non tam conservati sunt, quam revixerunt & quodam modo renati sunt. Atque inter cæteros soror Mithridatis Nyssa capta est, magna ipsius salute. *Plutarch. in Lucul. pag. 502.*

Hæc animadvertentes Præfecti Præsidiorum Mithridatis, unanimes ad Lucillum transibant, paucis exceptis. *Appian. p. 227.* Inter hos Strabonis Geographi avus maternus, quod sobrinum ipsius Tibium, hujusque filium Theophilum Mithridates nuper necasset, secum 15. præsidaria castella, ab eo ad Lucillum convertit. *Strabo l. 12. p. 557.* Atque ita Romanis legionibus Pontus est patefactus, qui ante Populo Romano ex omni aditu clausus fuerat. *Cicero pro Lege Manil.*

Cotta vero ad Heracleam castra habens, nondum toto expugnationem exercitu aggressus erat, sed aliquos de Romanis particulatim admovebat, multos Bithyni nominis statuens in fronte. Dumque cõplures vulne-

vulnerantur & oppetunt; operibus & machinis animum adjicit, quarum testudo præ aliis formidinem incussit obsessis. Totam igitur vim militum castris excitam admovet turri cuidam, ruinæ spem præferenti. Verum ubi semel atque iterum percussa, non modo cōtra opinionem persisteret, sed etiam aries a cetera machina disfractus evelleretur, animus Heraclienſiū crescere, & perturbatus in cœore Cotta timere cœpit, nunquam urbs ne caperetur. Postero etiam die cum machina iterum impacta nihil proficeret, instrumentum illud concremat & fabris capita præcidit, relictoque ad mœnia præsidio, eum cetera militum turba in campo (quod Lycæum vocant) stativa delegit, quo in loco larga erat victus copia. Atque inde omni circa Heracleam regione devastata, in magnam civis difficultatem cogit. Quare denuo ad Scythas Chersonesi incolas & Theodosianos, & circa Bosphorū Dynastas, de societate legationem mittit, quæ non absque effectu revertitur. *Memn. cap. 51.*

Dumque hostes urbi incumbunt, non multo minus ab internis vexatur molestiis. Præsidariis enim militibus, id non satis erat, quo plebs urbana victitabat. Verberibus igitur multatos cives, suppeditare, quæ in promptu non erant, per vim jubent, quid? quod Præsidariis longe importunior erat præfectus Cornacorix, non modo non prohibens vim suorum, sed etiam libere permittens. *Id. ibid.*

Lucullus Chaldæos & Tibarenos subegit, Armenia quoque minore, quam Mithridates tenuerat, potitus est. *Plut. in Lucul. pag. 503.* Et postquam obeundo, Ponti Provinciam constitueret, ad maritimas quoque

illius

illius urbes classem appulit. *Appian. pag. 227.*

Hinc profectus est Amisum, quæ adhuc obsidebatur. In causa præfectus erat Callimachus, qui scientiæ apparatus machinalis & omnis vi versutiæ, cujus in obsidione usus sit, vehementissime fatigavit Romanos. *Plut. in Lucul. p. 503.* Lucullus Amisum profectus, & ad deditionem eos cohortatus, ubi non persuadet, omiffa illa, ad Eupatoriam obsidionem transfert, & negligenter se illam oppugnare simulat, ut simili negligentia exemplo provocatis hostibus, subita mutatione, apud animum cogitata, prospere conficeret, & eventus respondit. Dum enim custodes nihil tale opinantur, sed secure agunt, ille jussis arripere scalas militibus, mœnia conscendendi copiam facit, & sic capta Eupatoria ex templo diruitur. *Memn. p. 47*

Nec multo post capitur etiam Amisus. *Id. ib.* Callimachus vero solertia & consilio Luculli victus est, qui qua diei hora abducere & reficere consueverat milites, ea adortus est mœnia. Quorum cum modicam partem cepisset, ille, vel quod prædam invideret Romanis, vel quo facultatem sibi evadendi strueret, deseruit, incenditque urbem. Nemo enim morabatur solventes. Verum ut vis flammæ sublata muros comprehendit, accingebant se milites ad prædam. At Lucullus intereuntis misertus urbis, foris voluit prohibere ignem, atque ad restinguendum adhortatus est milites. Cæterum nemo obtemperabat ei, sed eruebant opulentiam, clamantesque armis concrepabant, donec vi adactus, quo urbem ipsam certe eriperet ex incendio, permisit eis prædam. Illi vero diversum egerunt. Cum enim ad faces rimarentur omnia,

omnia, & omnes in angulos lumen inferrent, ipsi pleraque ædificia concremavere. Flammam imber, dum capitur urbs, divino quodam casu effusus extinxit. Pleraque ipse ante diceffum suum, quæ diruta fuerant, instauravit. *Plut. in Lucul.* Cædeque ulteriore civium inhibita, & urbem & religionem superstitionibus reddidit. *Memn. cap. 47.*

Lucullus Legatum ad Tigranem misit Appium Clodium (uxoris suæ fratrem) qui Mithridatem exprosceret. *Id. c. 48.* Quem Anthiochiæ, hæc Epidaphne dicta est, invenit. Multis insuper Appius domitis a Tigrahe civitatibus, quæ Legatos clam ad ipsum miserant, Luculli opem promisit, jussis in præfenti nihil movere. *Plut. in Lucul. pag. 505.*

Ubi Antiochiam Tigranes rediit, Appius palam dixit, se venisse, ut Mithridatem Luculli triumphis debitum abduceret, alioquin Tigrani bellum se indicare. Qua libertate factus ille est commotior, quamvis vultum ad serenitatem, Legati audiendi causa, composuisset, qui tunc primum, post annos ferme viginti quinque, liberam vocem audiret, tot enim annos regnaverat, vel potius grassatus fuerat. Responsum dedit Appio, se non deserturum Mithridatem, & Romanis, si bellum intulissent, restiturum. Lucullo vero infensus, quod Regem se tantum, non Regem Regum in epistola salutavisset, nec ipse Imperatorem illum salutavit. Dona tamen Appio splendida misit, quæ cum non caperet, alia adjecit plura. Ex his Appius ne ea videretur offensione aliqua repudiare, una accepta, remisit reliqua, ac celeri cursu est ad Imperatorem regressus. *Id. ibid.*

Cum

Cum detectus esset Gordyenorum Rex Zarbi-
nus clam cum Lucullo societatem iniisse, una cum
uxore & liberis a Tigra ne catus est. *Id. ibid.*

Ut rediit Appius & bellum cum Tigra ne geren-
dum apparuit, Lucullus, qui in Asiã regressus erat,
votiva sacra Diis suis Ephesi persolvit, ac si jam debel-
latum esset; deinde in Pontum iterum contendit, mo-
tisque castris Sinopen obsedit. *Appian. p. 228.* Ut enim
foris a Romanis, ita intus oppugnata urbs ab infiden-
te tyranno, custodiae illius a Rege Mithridate præ-
fecto Cleochare scilicet Spadone, Orofio, vel Bac-
chide Straboni. Namque hic proditorem aliquam
subinde metuens, ac multas cædes civium edens, eo
rem deduxit, ut neque ad propugnandum fortiter
civibus animus neque ad deditionem initis pactis
faciendam facultas esset. *Strabo lib. 12. pag. 546.*

Leonippus, cui cum Cleochari Sinopes cura & tu-
tatio commendata fuerat a Mithridate, re desperata,
de proditione ad Lucillum mittit. At Cleochares
cum Seleuco (nam & hic Mithridatis erat Legatus,
officii autoritate cum cæteris æquatus) Leonippi
proditorem odorati, advocata concione, hominem
accusant: cives vero criminis hujus actionem non
admittunt, quod probum esse existimabant. Ideo
Cleocharis factio, gratiam ejus apud plebem metu-
ens, noctu ex insidiis hominem trucidant. Populus
quidem hunc casum ægre ferre, sed Cleochares cum
suis rerum potiri & tyrannice res administrare: hac
via parricidii in Leonippum pœnas subterfugituros
se existimantes. *Memn. cap. 55.*

Interim Censorinus, Romanæ classis Prætor, trire-
mes

mes agens is. comneatum a Bosphoro Romanorum castris advehentes, prope Sinopen appellit. Contra quem Cleocharis & Seleuci triremes Sinopicæ, ductu Seleuci egressæ, navali prælio decernunt; & victis Italis, naves onerarias in suum Ducem lucrum auferunt. Elatus igitur hac fortunæ benignitate Cleocharis cum collega plusquam antea tyrannico urbem imperio premit. Nam causis legitimo iudicio non disceptatis, ad neces oppidanos rapiunt, & ad multa alia crudelitate sua abutuntur. Accidit autem, ut in contraria studia scinderentur Cleocharis & Seleucus. Ille enim persistendum in bello, hic, trucidatis Sinopenfibus universis, urbem Romanis, magnificæ remunerationis pacto, tradendam censebat. Atqui neutra sententiarum probata, quidquid possidebant, navibus onerariis ingestum, ad Macharem, filium Mithridatis, tum temporis in Colchide agentem, dimittunt. *Id. ibid.*

Sub idem tempus Lucullus ad urbem accedens, valido illam nixu oppugnabat; Machares vero, Mithridatis filius, legatione ad Lucullum missa, amicitiae & societatis fœdus ab eo petit: ille, petitione admissa, fœdus pro firmo se habiturum respondit, si nullo Sinopenfium comneatu juvaret. Qui non solum imperata fecit; sed etiam destinata Mithridaticis ad Lucullum deferenda curavit. *Id. cap. 56.* Atque ita Bosphori Rex Machares, missa ad Lucullum mille aureorum corona, in amicitiam & societatem Populi Romani receptus est. *Plutarch. in Lucul. pag. 507.*

Excitata igitur flamma, quid actum sit Lucullus animadvertit, scalasque ad mœnia adhibere iussi milites transcendent. *Memnon. cap. 56.* Ingressus urbem

Lucullus ex regiis, qui remanserant octo millia interfecit. *Plutarch. in Lucul. ibid.* Ceterorum vero misertus, celeri occurſu, immiſſum reſtinxit incendium, & civibus res ſuas reſtituit. Ita miſera civitas, verſa vice hoſtium ſociorumque, unde defendenda, diſperdita, & unde diſperdenda, ſervata eſt. *Oroſ. lib. 6. c. 3.*

Lucullus eam civitatem mox fecit liberam, ſomnio tali monitus. Autoly cum ferūt expeditionis ab Hercule in Amazonas ſuſceptæ ſocium, tempeſtate appulſum Sinopen, ibi regnaſſe, & poſt mortem quoque religioſum ibi habuiſſe oraculum: hunc Sinopenſes aſciturum fugæ comitem, pannis obvolutum conſtrinxerant funiculis. Lucullus ignarus rei, nec a quoquam monitus, viſus eſt ſibi videre illum vocantem, & inſequenti die cum quidam ſtatuam obvolutam ferrent præter eum, ſolutis ipſius juffu involucris, talem vidit, qualis ſpecies ei noctu obverſata fuerat. *Appian. p. 227.* Et Autoly, qui Sinopen condidit, ſtatuam fuiſſe didicit. *Plutarch. in Lucul.* Hanc vero, quod Sthenidis erat opus & Billari, ſphæram ſecum tulit, reliquis omnibus urbis ornamentis relictis. *Strab. lib. 12. pag. 546.*

Ceterum Lucullus poſt Sinopen, Amiſum etiam reſtituit ſuis civibus, qui pariter per mare fugerant, miſeratus eos & Alexandri erga Atticos favorem æmulans, juffit eſſe liberos. Sinopenſes quoque in ſuam civitatem revocavit celeriter. Ita Sinope Amiſoque deſolatis, Lucullus habitatores reſtituit. *App. p. 228.*

Repugnabat etiam nunc Amafia, ſed non multum interceſſit ſpatii, cum etiam ipſa Romanorum in fidem conceſſit. *Memn. cap. 56.*

Agros

Agros Heracleæ populatus Cotta, muros iterum adortus est, & vocatum Triarium ut in mari conneatus oppidanis interciperet; unde ingens annonæ caritas urbem tenuit, & pestis inde cives invasit, quæ Connacorigen impulit, ut Heracleam proderet pacto cum Triario facta; pars horum se dedit, pars trucidata est. Audiens postea Cotta, Teium & Amastrim a Connacorige fuisse occupatas, Triarium sine mora dimisit, ut has ei urbes adimeret; ipse Heracleæ mansit. *Memn. c. 53. § 54.*

Triarius ad urbes sibi demandatas profectus, Connacorigi securitate abeundi facta, civitates sub conditionibus certis recipit. Cotta autem rebus confectis, pedestres copias una cum equitatu Lucullo tradit, & sociorū auxilia, in suam quæq; patriā, dimittit: ipse vero cum classe Romam contendit. *Id. pag. 54.*

Lueullus, Cornatio ad ordinandam Provinciam cum 6000. militibus relicto, ac 12. millibus peditum at minus tribus millibus equitum, *Plutarcho*, duas legiones & 500. equites habet, *App. p. 228.* Ad secundum bellum perrexit, ægre ferentibus militibus, *in Lucul.* In Cappadociam ingreditur; & Ariobarzane terræ regulo utens amico, *Memn. c. 57.* quam maximis itineribus contendit ad flumen Euphratem, quæ in parte Cappadocia ab Armenia disjungitur. *Salust. Hist. lib. 4.*

Inflatus turbidusque erat ex hyeme Euphrates; sed cum sub vesperā cœpisset unda subsidere, ubi diluxit, amnem ripis suis ostendit clausum. Unde incolæ Lucullum adoraverunt, quod haud temere id antea accidisset, fluviusque transitū illi præstaret expeditum

& maturum. Traducto quoque exercitu, lætum illi prodigium oblatum est. Ex bobus enim Dianæ Perficæ (quam eximie venerantur Barbari trans Euphratem colentes) sacratis, quæ haud facile capiebantur, una sponte semetipsam Lucullo præbuit hostiam. Qui Euphrati etiam, transitus causa, sacrificavit taurum, & toto eo die stativa illic habuit. *Plut. in Lucul. pag. 507.*

Postero die & insequentibus iter fecit per Sophem. Incolas, qui dedebant se & promte receperant exercitum, nulla re violavit. *Id. ibid.* Solas ab eis exigens pecunias; nam regionum earum incolæ abhorrebant ab armis, nec dignabantur se medios in genere Tigrani & Lucullo dimicantibus. *Appian. p. 228.*

Extentis deinde itineribus Tigrim transgressus Lucullus, iniit Armeniam. *Plutarch. in Lucul.*

Cotta Romam reversus, honore a Senatu affectus est, & Pontici cognomento, quod Heracleam cepisset, nobilitatur. *Memn. cap. 61.*

Porro Mithridates añum & iix. menses in partibus Armeniæ demoratus, necdum in generi conspectû admiffus erat. Hic tamen exoratus tandem, ut coram se sistendi potestatem ei faceret, splendida cum pompa occurrit, & regali focerum magnificentia excipit. Sed triduum absque colloquio cum eo transegit; lautissimis deinde conviviorum apparatus benevolentiam ei suam ostendit. *Id. cap. 57.* Tum in colloquio, quod habuerunt in regia arcanum, mutuas suspiciones in Metrodori Scepsii & aliorum capita lenierunt amicorum, in quos causas detorsere. *Plut. in Lucul.* Et Tigranes decies mille instructum equitibus Mithrida-

thridatem, in Pontum remisit. *Memnon. cap. 57.*

Lucullus agmen ad urbem adduxit, ubi Tigranis pellices, & de rebus pretiosis ac charis non pauca asservari didicerat. *Id. cap. 58.*

Nec quisquam Luculli adventum indicavit Tigrani: nam primus, qui nuntiarat, suspensus est, tanquam turbator populi: ut vero tãdem sensit, Mithrobarzanem præmisit cum duobus millibus equitum, *Appiano*: vel tribus, *Plutarcho*: & peditum ingenti numero contra Lucullum misit, cum mandatis, ut eum ad se vivum attraheret, ceteros obterreret. *In Lucullo.*

Luculli copiarum partim castra metabantur, pars adhuc erat in itinere, cum nuntiant ei, speculatores adesse Barbaros. Itaque timuit, ne distractos & incompositos turbaret incursum suos, quare substitit ad castra munienda. Sextilium Legatum cum mille sexcentis equitibus, militibus Legionariis, & levis armaturæ non multo pluribus misit, iussum, cum venisset prope hostem, consistere dum se castra permunivisset accepisset, & voluit quidem parere iussis Sextilium, verum a ferociter invehente coactus est Mithrobarzane manum conferere. In conflictu Mithrobarzanes pugnans cecidit, reliqui in fuga, demptis paucis, perierunt cuncti. *Id. ibid.*

Tum Tigranes relictis Tigranocertis grandi urbe, quam condiderat, ipse ad Taurum recepit se, eo copias omnes contrahens. Ceterum Lucullus spatium ei non permittens ad se parandum, Murenam misit ad premendos & carpendos eos, qui ad Tigranem conglobabant se; Sextilium alio, ut obsisteret magnæ, Arabum manui, ne conjungerent se Regi. *Id. ib.*

Sextilius castra ponentibus superveniens oppressit. majore ex parte Arabas: Murena Tigranem insequens aspera & arcta convalle longo agmine iter faciētem, opportunitate data, adoritur Tigranes, dimissis omnibus impedimentis, fugam capeffit. Multi recumbunt, plures capiuntur Armenii. *Id. ibid.*

Mancæo vero Sextilius intra Tigranocertā compulso, regiam mox extra mœnia sitam diripuit, urbem arcemque circumvallavit, ad motisque machinis, cuniculis etiam suffodit mœnia. *Appian. pag. 229.* In eo rerum progressu Lucullus versus urbem veniens, urbem castris cinctam obsedit acriter, non perpeffurum id ratus Tigranem, sed stimulante ira ad dimicandum descensurum. *Plutarch. in Lucul. p. 508.*

Mithridates Tigranem per Legatos & litteras *Plutarchus*, tum primum conveniens *Appianus*, deterruit ne signa cum Romanis conferret, sed cum equitatu tantum circumcurfando agrosque vastando, ad famem eos, si posset, redigeret, quemadmodum ipse a Lucullo pressus ad Cyzicum, sine certamine miserat exercitum. Id consilium irridens Tigranes, procedebat instructa acie. *Appian. pag. 229.*

Tigrani junxerunt se Armenii & Gordyeni, ad hæc omne nomen Medorum & Adiabenorū excitū Reges illarum gentium adduxerunt: frequentes quoque a mari Babylonico venerunt Arabes, multi item a mari Caspio Albani, & contermini illis Iberes, nec pauci ad Araxem colentium liberi Populi, studiis in Regem & donis evocati occurrerunt, spe, ferocia, minis barbaricis omnia personarunt Regis convivia, personarunt consilia, ibi in discrimen vitæ venit Taxiles,

xiles, qui oblique repugnabat sententiæ de committendo prælio. Videbatur etiam per invidiam avertere Tigranem ab insigni palma Mithridates: Unde nec illum est Tigranes præstolatus, ne in societatem veniret gloriæ, *Plut. in Luc. pag. 509.* & non prius ipse misisset, qui Mithridatem revocarent. *Memn. c. 58.*

Sex circiter militum millia Tigranes, ad tutandam urbem, in qua ejus pellices observabantur, ire jussit. Qui cum eo venissent per medium Romanorum agmen factò impetu, & exitibus ex eorum castris sagittariorum grandine interclusis, regias concubinas & gazas periculo exemptas noctu Tigrani tutas & salvas præmiserunt. Ubi vero illuxit, Romani & Thraces, certamine cum Armeniis feliciter inito, prolixam eorum stragem fecerunt; nec pauciores vivos ceperunt, quam ceciderunt. *Memn. cap. 58.*

Itaque Tigranes cum reliquo exercitu contra Lucillum progreditur: per quam ægre ferens (ut ferunt) apud amicos, quod cum uno sibi Lucullo, non cum universis esset Romanis Ducibus certandum. Siquidem sagittariorum & funditorum habebat 20. millia, equitum 50. gravis armaturæ pedites, partim in cohortes, partim in phalangas descriptorum 150. M. viarum munitorum & ad alia ministeria destinatorum 35. millia. *Plut. in Luc. p. 509.*

Ut Tauro superato, simul cum tanto agmine conspectus & ipse ex edito circumfidentem Tigranocerta exercitum Romanum est contemplatus, barbara colluvies, quæ in urbe erat, ululatu & plausu excepit Regis conspectum, Romanisque ex muro minitans commonstravit Armenios. *Id. ibid.*

Consulenti de prælio Lucullo, alii ducendum in Tigranem omiſſa obſidione ſuaſerunt, alii non relinquendum a tergo tam numeroſum hoſtem, neque intermittendam obſidionem. Ille utroſque dixit partū recte, ſed ambos recte cenſuiſſe: atque ita bipertito exercitu, Murenam cum ſex millibus peditum reliquit ad continuandā obſidionem; ſecum duxit quatuor & viginti cohortes, in quibus legionarii non amplius 10. M. erant, univerſum equitatum funditores & ſagittarios ad mille, atque ita proceſſit. *Id. ibid.*

Cum apud amnem in campo ſpatioſo conſediſſet, apparuit Tigrani admodum exilem eſſe, præbuitque ludibriorum adulatoribus ejus materiam. Hi namque irridebant, illi de manubiis jaciebant per jocum ſortem. Unuſquiſque Ducum & Regum Tigranem adiit, eam Provinciam ſibi depoſcens uni, ipſe ut ſpectator ſederet. Voluit ipſe quoque nonnihil urbanus & facetus eſſe Tigranes, atque uſurpavit illud vulgare: Si ut Legati veniſſent, multos eſſe, ſi ut milites, paucos, ac tunc quidem in iſtis dictis & ludis perſtitere *Id. ibid.*

At Lucullus prima luce armatas copias caſtris eduxit. Exercitus Tigranis erat ad partem fluminis orientalem. Flexū amnis ad occidentem habet, qua maxime erat ſuperabilis. Eo dum infeſtam aciem citus rapit, Tigrani viſus eſt retro recedere, appellatoque Taxile ridens, inviſtos hoſce, inquit, Romanos nonne vides fugere; ad quem Taxiles: Utinam aliquid, inquit, Rex fortunæ tuæ præter expectationem accedat. Atqui non ſumunt illi ad iter ſplendidam veſtem neque tum ſcutis terſis & nudis galeis utuntur,

tur, uti nunc coriaceis detractis armorum tegumentis; sed est splendor hic pugnare intendentium & in hostem jam euntium. *Id. pag. 510.*

Nondum sermonem finierat Taxiles, cum prima aquila flectentis agmen Luculli est conspecta, & cohortes manipulatim in ordines ad transitum euntes. Ibi tandem, tanquam ex magna vinolentia Tigranes emergens, bis aut ter exclamavit: In nos illi! Itaque magno tumultu acies instructa est tantæ colluviei. Mediam ipse tenuit Rex, Adiabeno attribuit lævum, Medo dextrum cornu, ubi cataphracti plerique erant in fronte collocati. *Id. ibid.*

Transmissurum flumen Lucillum quidam Duces admonere cavendam illam diem, quæ ex nefastis (quas atras vocant) erat una. At ille, etiam faustam hanc Romanis diem efficiam. Ita fatus, cum bono animo eos esse jussisset, amnem transmeavit, ac Princeps duxit in hostem, primusque ad tumulum aggressus, cum videret motum Barbarorum exclamavit: Vicimus, o Cornilitones! *Id. ib.* Dextro vero Tigranis cornu statim in fugam acto, mox inclinatio fit in proximo, dehinc grandem itaque & præcipitem Armenii fugam capeffunt, & pro hominum numero cædes sequitur. *Memnon. cap. 59.* Romanis armillas & torques calcando per 120. stadia cædem continuantibus, donec nox supervenit. Qui tum demum reversi, spoliabant cadavera; quod fieri ante cædem peractam Lucullus edicto vetuerat. *Appian. pag. 230.*

Cæsa e Tigranis copiis V.M. tantum & his plures captos Phlegon tradit. 30. M. narrat Orosius *lib. 6. cap. 2.* Pedites cecidisse supra 100. M. Equites paucos effu-

gisse scribit Plutarchus *in Lucul.* Ex Romanorum exercitu 100. vulnerati, 5. desiderati: Antiochus Philosophus negat a sole victoriam visam parem, *in Comment.* Ipsos Romanos puduit, & riserunt quod in ejusmodi mancipia induissent arma. *Strab.* Nunquam Romanos signa cum hostibus contulisse tanto numero inferiores scribit *Livius.* Neque enim vigesimam propemodum partem, imo nec minorem, æquarunt victores victorum. *Plutarch. in Lucul.*

Tigranes initio statim vix 150. equitibus comitatus effuso cursu ad castellum quoddam fugam arripuit. Filium cum videret in eadem fortuna, detractum ex capite diadema & tiaram illi profusissimis tradidit, alia via jubens, si qua posset, ut seipsum servaret. Adolescens, quia regni insignia non audebat capefferre, fidissimo amico ea servanda dedit, qui forte captus atque ad Lucullum est attractus. Atque ita inventam Tigranis tiaram vittasque milites Lucullo dederunt. *Oros. lib. 6. cap. 3. Xiphilin. in Epit. Dionis.* Lucullus vero signis retro Tigranocertam versus motis, majore conatu in obsidionem incubuit. *Memn. c. 59.*

Nec ad pugnam properavit Mithridates, solita Lucullum cautione & productione bellum ratus administraturum: itaque lente ad Tigranem pergebat. At postquam primum in paucos Armenios incidit in via, qui perculsi metuque exangues recipiebant se, conjecit adversum casum. Ut plures jam exuti & vulnerati occurrerunt, audita clade, Tigranem requisivit. Quem cum semel desolatum, & abjectum offendisset, non insultavit ei vicissim, verum ex equo defiliit, deploratisque communibus calamitatibus, regium comitatum,

mitatum, qui ipsum subsequabatur, dedit illi, eumque in futurum confirmavit. *Plutarch. in Lucul. pag. 511.* Fiducia ei adhibita, ornatum quoque regium, adfue- to non virorem circumposuit. Exercitus etiam colli- gendi proposuit consilium (cum & ipse manum non contemnendam haberet) ut victoriæ damna bello recuperaturo. Tigranes autem, plus virtutis & pru- dentiaë illi tribuens, & magis Romanorum bellis, ido- neum existimans, omnia Mithridati permisit. *Memn. cap. 60.*

Post eam cladem Mancæus Tigranocerta Præse- ctus milites mercenarios exarmavit, ut suspectos, qui veriti, ne comprehenderentur, arreptis fustibus con- gregati, & incidabant & quiescebant. Mancæo vero cum armatis barbaris eos invadente, obvolutis veste brachiis vice clypei, audenter in eos fecerunt im- petum: & quotquot occidissent, eorum arma inter se statim partiebantur. Cumque satis armorum viderentur nacti protempore, occupatis aliquot turribus, quibus distinguebantur mœnia, vocabant ad se Ro- manos obsessores, & ascendentes recipiebant intra mœnia. Ita Tigranocerta capta, ingenti præda ditavit exercitum, utpote urbs recens condita, ambitiose contractis undique incolis. *Appian. pag. 630.*

Ex peregrinis urbem inhabitantibus fuisse Cilices, eosque orta inter ipsos & Armenios seditione, Roma- nos noctu introduxisse, atque hos, præter ea, quæ Cilicum erant, omnia diripuisse affirmat Dio *lib. 35.* Tum, ait Memnon, Mithridatis in urbe Legati de- sperata rerum summa, Lucullo se dedere salutem pa- cti. *cap. 59.*

Lucullus Tigranocerta potitus, thesauros Regis, qui

qui ibi erant, cepit, urbem militibus dedit diripiendam, in qua, præter ceteras opes, octo millia talentum pecuniæ signatæ sunt inventa, sed & octogentas drachmas in singulos insuper de præda divisit. Cum repertos in urbe accepisset multos scenicos, quos undequaque conquieserat Triganes dedicaturus theatrum, quod extruxerat, his ad ludos & spectacula & triumphalia est usus. *Plut. in Luc. pag. 511.* Multas potentissimorum conjuges captas ab omni injuria custodivit: atque eo factò maritos earum sibi conjunxit. *Dio, lib. 35.* Græcos autem, præbito viatico, remisit in patrias suas. *Plut. in Lucul. ibid.* Cappadoces quoque & Cilices & alii Barbari, qui eo commigrare coacti fuerant, post hirimio domum redire permitti sunt. *Strabo, lib. 11. pag. 532.* Itaque accidit, ut, una urbe convulsa, multæ receptis civibus suis instaurarentur: a quibus ut bene de ipsis meritis & conditor est cultus Lucullus. *Plutarch. in Lucul. ibid.*

Tunc ad Lucullum totius pene Orientis supplices venere Legati. *Oros. lib. 6. cap. 3.* Antiochum Regem Commagenæ, Alchaudonium Arabiæ regulum, aliosque nonnullos per Legatos secum paciscentes in fidem recepit. *Dio, lib. 35.* Multas quoque Armeniæ partes sibi adjunxit. *Plut. in Luc. ibid.*

Tigranes & Mithridates, obeundo regiones, colligebant alium exercitum, cujus præfectura Mithridati est credita, quem alter putabat jam satis doctum suis calamitatibus. *Appian. pag. 230.*

Tum Legatos, qui auxilia peterent, tum ad alios vicinos miserunt, tum ad Arfacem Parthum, Romanos apud eum traducentes, eosque si victoriam obtinuis-

tinuissent contra se, ab aliis destitutos, in ipsum quoque arma statim versuros, dicentes. *Dio, lib. 35.*

Lucullus vero, de legationibus Tigranis & Mithridatis ad Arsacem missis factus certior, ipse quoque nonnullos ex sociis ad eundem ablegavit, minas ei si illos auxiliis juvare, promissiones autem, si Romanorum rebus studere maluisset, præponentes. *Dio, lib. 35.* Ille utrique parti societatem clam pollicitus, neutri præstitit. *Appian. pag. 230.*

Extat epistola Mithridatis integra ad Arsacem apud fragmenta *Hist. lib. 4. Salustii.* De Tigranis bello contra Arsacem ita exponit: *Iram recentis belli.... Ille enim obnoxius qualem tu voles, societatem accipiet..... Quia multitudinem arctis locis pugna prohibere, imprudentiam Tigranis, pro victoria ostentans..... Tu vero, cui Seleucia maxima urbium regnumque Persidis inclycis divitiis est, quid ab illis, nisi dolum in præsens, & postea bellum expectas? Romani in omnes arma habent, acerrima in eos, quibus victis spolia maxima sunt? audendo & fallendo, & bella ex bellis serendo, magni facti, per hunc morem extinguent omnia, aut occident, quod difficile non est, si in Mesopotamia, nos Armenia circumgredimur exercitus sine frumento, sine auxiliis, &c. Teque illa fama sequetur auxilio profectum magnis Regibus, latrones gentium oppressisse. Quod uti facias moneo, hortorque, neu malis pernicie nostra unum imperium prolatare, quam societate victor fieri.*

Lucullus ad Gordyænos profectus, quorum Regem Tigranes necaverat, quod societatem cum Romanis pepigisset, illius exequias celebravit. Pyræ veste & auro regali & Tigranis instructæ spoliis, ipse met

met subdidit facem, ac libamina cum amicis & necessariis illius infudit, amicum quoque suum & socium Populi Romani appellavit. Ad hæc monumentum iussit ei sumptuosum, ex thesauris regiis faciendos locari. Unde Gordyenorum gens ita fuit in Lucillum animata, ut relictis sedibus suis, illum sequi cum liberis & conjugibus vellent. *Plut. in Luc. p. 512.*

In Zarbieni regiis aurum & argentum sunt reperia. Frumenti in horreis decies trecenta millia medinnum condita erant. Ita & miles auctus est, & Lucullo fuit ingenti honori, quod, ne teruncio quidem ex ærario accepto, bellum ipsius belli sumptibus sustineret. *Id. ibid.*

Hic etiam Regis Parthorum Legati eum adierunt, amicitiam & societatem petentes. Fuit id Lucullo haud ingratum, qui Sextilium misit ad Parthum. *Id. ibid.*

Arfaces suspicatus, hominem bello clarum non tam pacti nuper initi causa, quam ut regionem copiasque suas exploraret, missum, Romanis auxilia nulla suppeditavit, ita tamen, ut ne contra illos quicquam etiam moliretur, sed in medio sese partium contineret. *Dio lib. 35.*

Cum ubi Lucullus Arfacem comperisse fluctuantem consilio, poscentemque etiam a Tigra ne societatis præmium, Mesopotamiam Sextilium rescivit, Tigra nem ac Mithridatem statuit, ut adversarios confectos transilire, & periclitari Parthorum vires atque expeditionem in eos movere. Itaque in Pontum ad Pontatum Legatum suum, & alios misit litteras, ut copias, quæ illic erant, adduceret, quasi ex Gordiene in Parthos moturus signa; sed illi cum morosos & contumaces

tumaces milites habuerunt, tum in præsentia cognoverunt proterviam eorum, quod nullis blandimentis, vel imperio movere illos valerent, testantes & vociferantes, neque illic permanuros se, sed relicto sine præsidio abituros Ponto. Hæc ad Lucullum relata insuper, quos secum habebat milites labefecerunt, ob divitias & delicias languescentes ad militiam, & otium quærentes. Ut vero illorum acceperunt ferociam, viros appellaverunt, imitandosque jactaverunt, multis etiam factis missionem se & requiem meritos. Atque ita Lucullus expeditionem Parthicam deponere coactus est. *Id. ibid.*

At Mithridates oppidatim instruxerat armorum fabricas & delectus habens, conscripsit ferme omnes Armenios, ex quibus selectis fortissimorum 70. M. peditum, & dimidio equitum, reliquos dimisit, hos vero in turmas & cohortes digestos proxime disciplinam Italicam dedit exercendos viris Ponticis. *Appian. pag. 230.*

Lucullus, ob nimium frigus, media tantum æstate movit in Tigranem, postquam superavit Taurum, & campos vidit virentes, deprehensus est. Adeo sunt illi ex algore serotina tempora. At tamen descendit in campos, ac duobus vel tribus præliis, coortos in ipsum Armenios fudit. *Plutarch. in Lucul. pag. 512.* Mithridates autem peditatum omnem & partem equitatus in colle continuit: cum reliquo Tigranes Romanos frumentatores adortus, victus est; unde postea securius frumentabantur etiam ex propinquis locis Mithridati & castra admoverunt propius. *Appian. pag. 231.* Inde libere vicos populati sunt, captoque qui com-

comportatus Tigrani fuerat commeatu, quam ipsi extimescebant, affuderunt inopiam hostibus. *Plut. in Lucul. pag. 513.*

Lucullus aliquam regionis partem, ut hostes eam defendentes ad pugnam eliceret, cumque nihil illi moverent, ad ipsos contendit, ibi tum equitatus hostilis graviter equitatum Romanum premebat, nemine cum peditatu manum conferente, statimque ubi Lucullus scutatis suis equitatu succurrebat, terga ostendebant; neque tamen cladem ullam accipiebant, sed sagittis in insequentes a tergo emissis, multos mox interimebant, multos vulnerabant. Ea vulnera gravia difficiliaque sanatu erant, nam duplices erant sagittis cuspides, & ita quidem adfixæ, ut siue manerent in corporibus tela, siue extraherentur, interitum eis celerrimum adferrent. *Dio, lib. 35.*

Romanus Imperator exercitum inde ad Tigranis regiam convertit Artaxata, ubi parvi liberi & conjuges ejus erant, non facturum ratus Tigranem, quin pro eorum salute dimicaret, ad hanc urbem contendentem Lucullum non tulit Tigranes, sed castris motis quarto die prope Romanos confedit, medium capiens Arsamiam amnem, quem transire necesse erat petituris Artaxata Romanis. *Plut. in Luc. p. 513.*

At Lucullus postquam Diis sacrificavit, quasi certus de victoria, exercitum traduxit. Duodecim cohortibus in fronte positis, reliquos, ne circumveniretur ab hostibus, in subsidiis collocavit. Multi enim & delecti equites stabant in hostium averfa acie, ante quorum signa sagittis ex equo utentes Mardi & Iberes hastati, quibus Tigranes præcipue inter externos milites ut pugna-

pugnacissimis fidebat. Nihil est ab illis tamen editum præclari. Paulisper cum equitatu Romano velitati, non tulerunt impetum legionum. Verum hinc inde fuga divulsi, equitem ad insequendum traxere.

Plutarch: in Lucul. ibid.

Simulatque hi dissipati sunt, provehentibus Tigranis equitibus, videns splendorem & multitudinem eorum Lucullus, subtimuit. Itaque equitem a confectandis hostibus revocat. Interim ipse Satrapis cum præstantissimo quoque sibi oppositis occurrit primus; quos, antequam manum conferere possent, consternatos pepulit. Ex tribus Regibus, qui una in hac acie fuerunt, foedissime fugit Ponticus Mithridates, qui ne clamorem quidem sustinuit Romanorum. Hi cum per longum spatium tota nocte hostium tergis inhærent, non solum trucidandis, verum etiam capiendis; pecuniaque & præda agenda ferenda fatigati sunt. Livius autor est priore prælio plures fuisse, in hoc nobiliores captos & cæsos. *Id. ibid.*

Hinc erectus Lucullus & fiducia plenus, superiores regiones petere & domare statuit barbarum. Cæterum sub æquinoctio autumnali graves tempestates nec opinantem corripuere. Igitur cum non multos secundum prælium dies fuissent Lucillum secuti, institerunt ei oblectari. Primum precibus ad Lucillum per Tribunos agere; deinde tumultuosius coire, & per tentoria noctu conclamare: quod esse seditiosi exercitus signum apparet. Cum etiam obnixè obsecraret Lucullus, obtestans eos hætenus, ut occiderent animis, dum Armeniorum Carthagine capta infestissimi hostis (Annibalem designabat) opifici-

um delevissent. Ubi nihil profecit, retro signa movit.
Id. ibid.

Per Armeniam aliisque jugis trajecto Tauro in regionem Mygdonicam appellatam descendit, munificam & apricam: in qua urbs ampla & populosa erat, Nisibin Barbari, Græci vocant Antiochiam Mygdonicam. Huic præerat autoritate Tigranis frater Guras, arte & solertia machinali Callimachus, is, qui Amisi plurimum negotii exhibuerat Lucullo. Castris prope urbem positis, postquam omne genus oppugnationis adhibuit. *Id. ibid.*

Initio autem hyemis, cum Barbari se victores Romanosque jam jam discessuros existimantes, negligentius nonnihil se gererent: noctem Lucullus nactus, in qua neque luna fulgebat, & imber ingens cum tonitribus coortus erat, ut neque cernere Barbari neque audire quicquam possent: atque ob id exteriorem murum fossamque in medio actam, paucis ibi relictis, desererent, ab omni parte murum aggressus est. Cumque per aggeres in eum haud difficulter evasisset, obtruncatis nullo negotio custodibus, qui ibi pauci relictis fuerant, partem fossæ aliquam, (ante enim Barbari pontes dejecerant) ingesta terra æquavit; cum ab hostibus neque sagittis, neque igne ob vim pluviarum lædi posset. Fossa superata, urbem ipsam statim cepit: neque enim erant interiora mœnia admodum valida, quod exterius obductis fidebant. *Dio lib. 35.*

Eos, qui in arce confugerant, fide data acceptaque, recepit. *Id. ibid.* In quibus Tigranis fratrem Guram, in potestatem ejus se dedentem, comiter habuit Callimachum autem non audivit, quamvis grandis pecu-

nizæ se reconditos thesauros profiteretur proditurum, verum in vinculis haberi imperavit ad poenas pendendas, quod inflammata Amisænorum urbe, gloriam sibi & benignitatis erga Græcos materiam declarandæ præcidisset. *Plut. in Luc. p. 514* Multa deinde accepta pecunia, Nisibi Lucullus hiberna habuit. *Dio lib. 35.*

Dum Nisibi Lucullus obsideret, Tigranes ad eam, quam inexpugnabilem esse existimabat, defendendam se non convertit, sed Mithridate propriam in regionem misso, ipse in Armeniam suam contendit, ubi L. Fabium resistentem sibi obsedit, tantisper dū Lucullus re cognita auxilio illi proficisceretur, *Dio ut suprà.*

Mithridatem, in Pontum ad regni sui reliquias profectum, sequebantur propriorum quatuor millia, & totidem accepti a Tigra. *Appian. p. 231.* Cum quibus ille alteram Armeniam ceterasque regiones invadens, multos Romanorum in iis regionibus vagantes ex improvise adortus interfecit, nonnullos prælio victos cæcidit, & pleraque loca magna celeritate cepit. Benevolentia enim illi homines erga Mithridatem affecti erant, tum quod suæ esset gentis, tum ob paternum ejus regnum: iidemque Romanos odio habebant, partim quod peregrini essent, partim quod a præfectis eorum male tractarentur: itaque Mithridati libenter accesserunt. *Dio lib. 35.*

Mithridates aggressus M. Fabium Ducem a Lucullo in iis locis relictum in fugam vertit, quingentis in ea pugna occisis. *Appian. pag. 231.* Magnopere usus auxilio Thracum, qui cum antea sub ipso stipendia fuissent, tum cum Fabio militabant: itemque servorum, qui in castris Romanorum erant. *Dio lib. 35.*

Primum Thraces a Fabio speculatum missi, cum nihil sani renuntiassent, isque incautus progressus in Mithridatem incidisset, Thraces quoque Romanos adorti sunt. Unde in fugam versus est Fabius, quingentis in ea pugna occisis. Fabius deinde, liberatis servis, quotquot castra sequebantur, rursus per totam diem dubio Marte pugnavit, donec servis libertatem Mithridate deferente, ipsi in praelio adjuverunt, perissentque haud dubie Fabiani omnes, nisi Mithridates saxo ictus in genu, & telo sub oculo fatuus, elatus celeriter fuisset e praelio. Dum barbari enim, de Regis salute solliciti, per multos dies a pugna cessarent, Fabio cum suis in tutum locum perfugiendi spatium concessus est. Curabant autem Regem Agari, gens Scythica, remediis confectis e serpentum virulentia: qui propterea semper sequebantur comitatum regium. *Dio & Appianus ut supra.*

Fabius deinde Cibiris inclusus oppugnatusque, a C. Triario servatus est: is enim cum ex Asia ad Lucullum iter ea faciens rem gestam accepisset, coacta ex iis, qui aderant, quam maxima poterat manu, Mithridatem, totum exercitum Romanum adversus se venire putantem, adeo terruit, ut priusquam in conspectum ejus veniret, castra movere cogeret. Unde Triarius audacior factus usque in Comana fugientem insecutus, ibi vicit. Castra habebat Mithridates ex altera ejus fluvii parte, qua Romani accedebant. Eos ut ex itinere fessos aggrederetur, ipse prior occurrit, reliquos inter praelium, per alium pontem invadere jussit. Cum diu æquo Marte certatum esset, pons abru-

abruptus, quod multi confertim per eum transire contenderent; Mithridatem subsidiis spoliavit, perturbavitque. Ab hoc conflictu utrique *ob. byemene* se in castella receperunt, & quieti dederunt. *Dio lib. 35.*

Postquam Mithridatem nuntiatum est, fuso Fabio, in Sornatium & Triarium pergere, milites verecundia moti, Lucillum ad suppetias illi ferendas secuti sunt. *Plutarch. in Lucul. pag. 515.* Mithridates interim ad Gaziursa Triario oppositis castris, provocare hominem ad prælium atque irritare intendit, cum aliis rebus tum quod ipse milites in oculis Romanorum exerceret, ac duces exercere juberet, ut cum eo congressus ante Luculli adventum, superiorque factus (quod sperabat) reliquam etiam regni partem recuperaret. Cum Triarium non eliceret ad castellum, cui Dadasa nomen erat, oppugnandum, suorum aliquos mittit, in quo impedimenta Romanorum deposita erant, ut saltem illorum tuendorum causa hominem ad conferendas manus adduceret, neque id eum ferellit. Cum enim eatenus Triarius Mithridatis multitudinem reformidans, Lucillumque quem acceperat, operiens, sese continuisset, postquam Dadasa oppugnari accepit, militesque rebus suis metuentes, tumultuantes, minati sunt se injussu ejus, nisi ipsos reduceret, ad defendendum ituros, invitus egressis excessit. *Dio lib. 35.*

Cum progressus esset Triarius in aciem contra Mithridatem, procella, qualis nulla ante in omni hominum memoria, exorta est; quæ in utrisque castris disiecit tentoria, jumenta transversum egit per devia, præcipitavit etiam nonnullos milites. Et tunc quidem

dem utrique retrocesserunt. Cum autem nuntiaretur adventus Luculli, Triarius absente illo depugnare cupiens, ante lucem invasit stationes Mithridatis: cūque diu pari virtute certassent, tandem Rex in suo cornu connixus incepit victoriam, & distractis hostibus peditatum eorum in fossam quandam cœnosam compulit, ubi cædebantur impune fidente vestigio. Usus deinde victoria, persequēbatur animose per campos equites, donec quidem Romanus Centurio, qui specie famuli equitantem cursū æquabat, in femur eum percussit graviter, quod tergum ejus non speraret se posse per thoracem perfodere, & hunc quidem statim in frustra conciderunt proximi: Mithridates vero in extremam aciem relatus est. *Appian. pag. 232.*

Amici Regii suis egregie vincentibus signum prope dederunt receptui id ut inopinatum, trepidationem iniecit pugnantibus, veritis ne forte aliunde aliquid mali acciderit, donec re cognita statim in campo tumultu affie cūcūm steterunt corpus regium. Tandem Timotheus Medicus cohibito sanguine, subliem eis ostendit. Mithridates, postquam recollegit animum, statim reprehendit eos, qui signum receptui dederant, & ea ipsa die Romanis castris admovit exercitum, quæ jam deserta erant pavore militum, Romanorum militum supra 7. M. cæsa fuisse dicuntur, *Plut.* Inter cadavera reperti sunt Tribuni 24. Centuriones 150. Quantus Praefectorum numerus haud temere in illa Romanorum clade desideratus est. *Appian. 36.*

Ad Scythum vero montem pugnam hanc factam fuisse, Appianus docet *pag. 254.* Non longis millibus passuum tribus a Zela Ponti oppido eum abesse indi-

cat *Hirtius de bell. Alexandr.* In illo campo Mithridates erexit trophæum, quod Julius Cæsar postquam in eodem loco postea Pharnacem Bosphori Regem Mithridatis filium vicisset, non sustulit, uti nefas erat, sed alterum posuit, cujus nobis sunt illius nummi argentei testes, in quibus ab una parte caput Veneris cum his litteris II. T. id est secundum trophæum, & in averfa illius parte, duo trophæa. Et ab hac victoria Cæsar's, Zelitzæ postea epocham libertatis suæ dinumerarunt, ut indicant nummi Juliae Piæ & Cara callæ cum annis 240.

Mithridates, curato vulnere, suspicatus alios quoque in suo exercitu hostes esse, militum delectum quasi aliis rei causa instituit; jussisque singulis confestim in sua tabernacula se recipere, Romanos solos deprehensos occidit. *Dio lib. 35.*

Inde in Armeniam, quam Romani Minorem vocant, se recepit, comineatus qui deportari poterant secum auferens, ceteros vero corrumpens, ne Lucullo venienti essent usui. Quo tempore Atilius, Romanus Senator, qui judicii metu dudum profugus ad Mithridatem in amicitiam ejus receptus fuerat, deprehensus est Regi struere insidias. Quem ille pro dignitatis pristinae reverentia torqueri veritum, simplici mortē necavit: sed conscios excruciauit graviter. Liberti vero, cum quibus Atilius consilium communicaverat, illæsi dimissi sunt, ut patroni sui ministri. *Appian. pag. 232. § 233.*

Adveniens Lucullus Frarium, quem insensu milites requirebant, clam eripuit, sed qui subcecidere ac militum cadavera reliquit inhumata, quod suorū mi-

litum animos imprimis ab eo putatur abalienasse.

Plut. in Luc. & Pomp. pag. 515

Ad Talaura loco edito Mithridates confidens, & adventantem cum ingenti manu Tigranem expectans, priusquam conjungerentur ambo, pugnam detrectabat, & Medus Mithridates alter Tigranis gener, Romanos palantes repente adortus, magna clade affecit. *Dio, lib. 35.*

Lege Gabinia Consul M. Acilius Glabrio in Bithyniæ & Ponti Provincia successor Lucullo datus est, & legionibus Fimbrianis quæ militia liberatæ prius, iterum stipendia faciebant, militiæ missio facta est. Quod cum illæ comperissent, victoria quieteque, & rerum copia luxuriantes, ad hæc absente Lucullo degentes; tumultuatæ sunt Lucillum quasi privatum jam contemptui habentes. *Id. ibid.*

Lucullus inops consilii, nec temere se movere loco, nec ibi hæere ausus, statuit obviam procedere Tigriani, si forte illum inopinantem simul ac itinere fatigatum fundens, aliquo modo seditiones militum componeret, quorum neutrum ipsi successit. Milites enim aliquandiu eum secuti, cum in Cappadociam iter spectandum esset, omnes unanimiter, ne verbo quidem ullo facto, sese converterunt. Valeriani qui & Fimbriani, cum Romæ exauctoratos se esse accepissent, & aliis decretas esse Luculli Provincias, omnino a signis dilapsi sūt. Nullam non hic indignitatem subiit Lucullus, singulos orando & tentoria obcundo, demissus & lacrymis oppletus: nonnullorum etiamprehendens manus. Illi vero prelationes repellere, inanes zonas objicere, jactareque, solus dimica-

micarēt cum hostibus; ex quibus discescere nosset solus: *Dio, lib. 35. & Plut. in Lucul. pag. 515.*

Ita Lucullum, ne persequeretur Mithridatem ac Tigranem, summamque victoriæ imponeret, sedicio militum tenuit, qui sequi volebant, cum legiones Valerianæ; impleta a se stipendia, dicentes, Lucullum relinquerent. *Liv. lib. 98.* Tandem tamen ceterorum quoque militum precibus Fimbriani isti expugnati, receperunt se illam æstatem ad signa mansuros; quod si nemo interea ad pugnandum secum descenderet, discessuros. His oportebat acquiescere Lucullum, aut desertam præsidio relinquere Barbaris Provinciã: continuavit ergo illos, non jam imperio, neque eos in aciem eduxit; verum satis huic erat, modo manerent, patiebaturque vastari a Tigrañe Cappadociam, & inolescere de integro Mithridatem; *Plut. in Luc. pag. 516.*

Scripterat vero jam ante ad Senatũ Lucullus confectum a se fuisse bellum Mithridaticum, advenruntque ad res Ponti componendas, sicut pacatas, Legati. Qui ubi jam adfuerunt, offenderunt ne ipsum quidem sui juris esse, verum a militibus haberi ludibrio & sugillari. Hi vero eo in Imperatorem progressi insolentiæ sunt, ut exacta æstate sumperint arma, gladiisque districtis provocarent nusquam apparentes, qui jam receperant se hostes, jubilantesque & brachia jactantes inaniter, excederent castris, testati completum tempus, quo Lucullo commoruros se promiserant. *Id. ibid.*

Adveniens deinde in demandatam sibi Provinciã Acilius Glabrio Consul, dimissis circa populos præconibus

nibus pronunciavit, Lucullum incusari a Senatu quod bellū diutius iusto protraheret: proinde Senatum missum facere ejus exercitum, publicaturum bona eorum, qui voluntati suæ non paruerint. Quibus ad exercitum perlatis, mox diffuebant milites; exceptis paucis, qui admodum pauperes, ideoque multam non timentes, maluerunt apud Lucullū permanere. *Appian. pag. 233.* Sicque prope totum regnum suum Mithridates recepit, & Cappadociæ multum detrimenti intulit: neque Lucullo obstante, neque ipso Acilia defendente. Is enim cum prius festinasset, ut victoriam Lucullo præriperet, ubi tum, quæ acta essent, rescivit, ne ad exercitum quidem venit; sed in Bithynia tempus traxit. *Dio lib. 35.*

Interea Tigranes junior Mithridatis ex filia nepos, a Trigrane patre deficiens, bello ab eo victus est; indeque primores sibi adjungens patris imperio offensos, ad Phrahatem *Sinatrockis filium*, Regem Parthorum, confugit. *Id. lib. 36.*

Pompeius in Luculli locum, ad gerendum bellum adversus Mithridatem profecturus, cum Rege Parthorum Phrahate amicitiam renovavit. *Liv. 98.*

Pro cujus cum Pompeio initi foederis ratione Phrahates Armeniam Tigrani subditam una cum juniore Tigriane, *cui filium uxorem dederat*, invasit. Pervenientes igitur usque ad urbem Artaxata, obvii omnibus subactis, eam obsederunt. Tigriane sensu eorum metu, in montes se subducente. *Dio. lib. 36.*

Ad tentandum Mithridatis animum, Metrophanem, qui amicus ei occasiones offerret, Pompeius misit. Mithridates Pompeium parvi admodum eo tempore

re

re pendebat, quod Phrahatem Parthorum regnum recens adeptum, adjunctum sibi sperabat. Quem ubi celeriter a Pompeio præoccupatum ad invadendum Tigranis Armeniam impelli percepisset; animo collapsus, Legatos ex templo ad Pompeium misit, qui de conditionibus pacis agerent, Pompeius ut arma deponeret, & transfugas traderet, jubebat. *Id. ibid.*

Ubi id primum in exercitu Mithridatis est auditum, transfugæ, quorum magnus erat numerus, ne traderentur veriti, atque Barbari, ne destituti auxilio horum bellare cogerentur, tumultuabantur, & admisissent aliquid in Mithridatem, nisi Legatos a se missos ille prætendisset, non pacis petendæ causa; sed ut Romanorum apparatus specularentur. *Id. ib.* Juravit se nunquam cum Romanis pacem habiturum, propter ipsorum avaritiam, nec traditurum eis quemquam, nec passurum quicquam nisi in communem utilitatem omnium. *Appian. pag. 238.*

Cum jam in Galatiam Pompeius venisset, ei Lucullus obviam factus est, *Dio lib. 36. ad Danaia castellum. Strabo. lib. 12. p. 567.* Erat Lucullus Consulatus ordine & ætate prior, sed Pompeii ex pluribus imperiis & gemino triumpho dignitas superior. Fasces utrique laureatæ, victoriarum causa, præferabantur. Quia vero venerat Pompeius longa via per loca arida & squalida, torridas laureas fascibus ejus circumjectas, cum considerarent Luculli lictores, benigne illius lictoribus largiti sunt ex suis recentibus & virentibus. Eam rem amici Pompeii in faustum omen vertere, Luculli victoriarum præmia & ornamenta Pompeium facturum. *Plutarch. in Lucul. pag. 516.*

Lucullus Pompeio de bellatum omnino Mithridatem affirmavit, neque expeditione quicquam opus esse militari: hac eadem de causa etiam viros, a Senatu ad res componendas ablegatos jam adesse. Pompeio cum ut retro cederet, non persuaderet, ad eum criminandum se convertit: inter alia probra, hominem multarum subinde rerum agendam, bellicae & imperii cupidum nominans. Pompeium parum ea moverunt: itaque proposito edicto iussit, ne quis in posterum Luculla obtemperaret. *Dio lib. 36.*

Lucullus in Galatia divisit pro arbitrio captum de hoste agrum, & dona alia dedit, indeque acerbe a Pompeio est reprehensus, quod hoste vivo Provinciae componeret, praemiaque & honores elargiretur, quae facere patrato & confecto bello victores solent. Milites ab eo Pompeius abstraxit omnes, 1600, solum ad triumphum illi relictis; itaque Lucullus Romam rediit, & Pompeius movit in Mithridatem. *Plutarch. in Pomp. & in Lucul. pag. 516.*

Pompeius castra metatus est in Mithridatis finibus: qui tum e propria ditione habebat lectissimum exercitum, 30. M. pedum, 3. M. equitum, 2, tantum *Plutarcho*, ad regni sui praesidium. Et quia Lucullus eam regionem nuper vastaverat, propter inopiam comitum, multa fiebant transfugia, quamvis Rex in deprehensos seviebat atrocibus suppliciis, quos aut de rupe dabat praecipites, aut multabat oculis, aut vivos comburebat: quo metu absterrebat quidem multos, sed nihilominus atterebatur inopia. *Appian. pag. 238.*

At Pompeius equitibus collocatis in insidiis, alios misit, qui propalam stationem Regis laceflerent: quos

justit post provocationem cedere, quasi territos, donec hostes in insidias proVecti terga verterent: & fortasse victores irrupissent in castra cum fugientibus, ni Rex hoc ipsum metuens, produxisset pedites: illi vero retrocesserunt. Hæc fuit prima inter partes equestris velitatio. *Id. ibid.*

Mithridates aliquandiu subterfugiebat, quod copiis esset minoribus instructus, vastabatque obviam quamque regionem, hostemque hinc inde circumducere & commeatum inopia affligere studebat. Ubi vero Pompeius Armeniam ingressus est, partim hac ipsa de causa, partim ut eam desertam occuparet, ibi desitum veritus Mithridates, ne ea regio se absente in potestatem hostium veniret, eo perrexit. *Dio lib. 36.*

Tumulum ex adverso hostium tutum infedit, ipse cum toto exercitu quietem regit, penuria rerum necessitatum Romanos se confecturum sperans, quæ sibi in sua ditione commoranti, undequaque affatim advehiebantur. Erat sub eo tumulto planities nuda posita: in eam subinde nonnullos equitum demittebat, qui obvios quosque læderent; quo effectum est, ut crebrius hoste ad eum transfugerent. *Id. ibid.*

Pompejus cum eo in loco hostem aggredi non auderet, alium castris locum obtinuit, circa quem omnia sylvis erant obsita, ut minus jam hostium equitatus sagittarumque nocere possent. Ibi insidiis commodo loco positis, ipse cum paucis ad castra hostium palam accessit: tumultuque excitato, ad locum, quem destinaverat, e castris eos pertraxit: ita magnam hostium cædem fecit. Addidit ea res animum, ideoque alios ad alias regionis partes emisit, qui comineatus explicarent.

Cum

Cum montem, in quo castra habuerat, quasi aridum Mithridates reliquisset, eum ipsum occupavit Pompeius, atque ex fruticum indole locorumque convexitate conjiciens subesse ibi fontes, imperavit puteos passim deprimi, fuitque in castris statim aquae affluentia, ut miraretur tam diu id Mithridatem fugisse. *Plutarch. in Pomp. pag. 635.*

Mithridates autem montem occupavit in Acilifena, qua praeditum, apud Dastria, non procul Euphrate, qui dividit minorem Armeniam ab Acilifena. *Strabo lib. 12. pag. 555.* Pompeius castra Regis in minore Armenia juxta montem Dastracum. *Oros. lib. 6. cap. 4.* Ibi vallum 150. stadiorum crebris castellis distinctum Regi circumdedit, ut difficilem ei frumentationem redderet. Id opus Rex non impedit, sive metu, sive imprudentia, quae plerumque solet calamitatem antecedere. Per dies 50. *Plutarcho* tantum 45. Pompeius obsessum tenuit, Mithridates quidquid jumentarum cum mactavisset, equis tantum servatis, ut famem exercitus sublevaret, abiit. *Appian. pag. 239.*

Rex Manaitin regionem Armeniae, Deo ejusdem nominis consecratam, per aliquot dies cepit, frequentesque alios se adungere, Marcii quoque exercitum Pompeio accessisse percepit, regionem hanc sibi relinquendam statuit. Igitur noctu castra movit, & nocturnis deinceps itineribus Armeniam Tigrani subditam petiit. *Dio lib. 36.* Atque Pompeium persequentem belle repellere statuens. *Oros. lib. 6. cap. 4.*

Pompeius vix eum affectus extremum agmen invasit. Rex ne tum quidem, quamvis amicis suadentibus, descendit in praelium, contentus hostem submo-

vere

vere persequites, & vespere in densissimas sylvas se abdidit. *Appian. pag. 239.*

Sequenti die vicum occupavit circumquaque munitum rupibus: ad quem unicus ascensus patebat, & servabatur a quatuor cohortibus. Romani quoque ex adverso stationem opposuerunt, ne Rex effugeret. *Dio lib. 36.* Cum in ipsos limites adventum esset, metuens Pompeius ne Euphratem transmittere Mithridates anteverteret, atque ita effugeret, nocturnam pugnam tentare instituit. *Plutarch. in Pomp. p. 636.* Eo statuto prior castra clam movit, fefellitque Barbaros meridie conquiescentes, ea pergens via, qua ipsi erant ituri, noctusque locum idoneum inter colles situm, ibi milites in edita traduxit, expectavitque hostium adventum. Barbari, quibus nihil tunc adversi evenerat, & jam in loca tuta se accedere credebant, secure neque custodiae etiam causa quoquam praemisso, ibant sperantes ab insequendo jam Romanos destitutos. *Dio lib. 36.*

Quo tempore fama fert vidisse Mithridatem in somnis speciem, quae futura ei pronuntiaret. Videbatur sibi in mari Pontico secundo navigare vento, Bosphorumque jam prospicere & comiter una ventos affari, ut qui certa & indubitata incolumitate gaudeat, verum repente ab omnibus se reperisse desertum, ac fragmento exiguo navigii jactari. His occupatum motibus & imaginibus assistentes amici excitavere, Pompeium nuntiantes adesse. Pugnandum igitur necessario pro vallo erat, eductisque copiis struxerunt Duces aciem. *Plut. in Pomp. p. 636.*

Quos parare se ubi Pompeius animadvertit, dubitavit

tavit per tenebras discrimen prælii, tantum circumfundendos, ne fugerent, arbitratus est, ac sub lucem exercitu suo, qui firmior erat, aggrediendos. At majores natu ordinum ductores precando & adhortando concitaverunt. *Id. ibid.*

Porro id prælium sic commissum est. Primo omnium ex composito omnes tibicines simul clavicum cecinere, post & milites & cætera turba clamorem bellicum sustulerunt; tum alii hastis scuta, alii faxis ærea vasa percusserunt. Montes circumcavi acceptum sonitum quam maxime terribilem reddiderunt, quem ut repente Barbari nocturnum in desertis locis accepere, vehementer animo dejecti sunt, se divinitus immissum in malum incidisse rati. Interim Romani undique de sublimi lapidibus, sagittis telisque jaculari, & ob tantam multitudinem nullum sine vulnere telum cadere: Barbari in summum discrimen adduci (non enim ad prælium, sed ad iter se composuerant, observabanturque eodem in loco equi camelique multiplices, tum viri mulieresque, partim equis, partim curru, bovini carrisque promiscue tractati.) Alios accepta vulnera, alios expectata terrere; igitur tanto facilius, ipsi se in concursu prementes, perire. *Dio lib. 36.*

Hæc eminus icti mala tolerabant: Romani, cum jacula omnia consumpserunt, in Barbaros decurrerunt, ibi extremorum cædes facta, (& erant plerique inertes; ita, ut ad mortem unus ictus sufficeret) quique in medio erant, undique ob præsens periculum huc se recipientibus exterioribus, premebantur, mutuoque sese trudentes conculcantesque peribant, cum

neque

neque se ipsos tutari neque hostem aggredi possent: quod major pars equites ac sagittarii erant, quibus neque in tenebris prospectus, neque in tantis angustiis conatus ullus procedebat. *Id. ibid.*

Ubi Luna effulfit, Barbari utique se in luce hostem depellere posse putantes gaudebant, poteratque ipsis commodum esse, nisi eam a tergo Romani habuissent: modo hac, modo illac incidentes, jussim conatusque eorum magnopere decepissent. Nam qui admodum frequentes erant, simul omnes umbram perquam densam edebant, quæ Barbaros, cum invaderentur, decipiebat. Frustra enim inanem umbram, ac si jam cominus starent, impetebant: cumque in umbra propius congregarentur, etiam præter expectationem vulnerabantur. Eo modo & plurimi sunt interempti, & haud pauciores vivi in potestatem hostium venerant. *Id. ibid.*

Nocturnum hoc fuisse prælium omnes fere Historici consentiunt; solus Appianus interdiu rem ita narrat. Postridie uterque exercitus primo mane armatus est, & progressi utrinque stationarii velitabantur per declivia: nonnulli etiam equites Regii, sine equis injussi opem ferebāt suis militibus: in quos cum complures Romanorum equites irruerent, Regii uno agmine castra cursu petebant, ut consensu equis cum Romanis æquo Marte confligerent. Eos ita cum clamore cursuque ruentes conspicati e superiore loco qui adhuc armabantur, rem non intelligentes, rati que hos captis diversa parte castris fugere, & ipsi projectis armis fugiebant: & cum non pateret exitus, impingebant in se invicem, glomerabanturque donec

Pars II.

L

per

per rupes defilirent. Atque ita Mithridatis exercitus periit propter temeritatem eorum, qui dum inmissi volunt suis succurrere, tumultum excitaverunt. Reliquum facile fuit Pompeio conficere, cadenti prehendentique inermes & impeditos rupibus. *Appian. pag. 239. § 240.*

Longe plus quam decem millia interisse narrat *Flutarchus*. Plurimos fuisse occisos, haud pauciores vivos in potestatem Romanorum venisse, *Dio*. Quadraginta millia, *Eutropius*. Totidem caesa vel capta, *Orosius*. Pompeium vero 20. vel 30. tantum de exercitu suo amisisse & duos centuriones, *Eutropius*. Romanos vulneratos mille, vix autem 40. interfectos scribit *Orosius*.

Ipsè Mithridates initio octingentorum equitum cuneo per Romanos erupit. Mox ceteris dilapsis, solus relictus cum tribus est: in quibus Hypsicratia fuit pellex, *Valerio Maximo* conjux, quæ semper quidem virilis audaciæ fuerat, quare Hypsicratem eam Rex appellavit. Tunc vero veste amicta virili Persica, & equo vecta, nec corpore ex fugæ prolixitate fatiscere visâ est, nec curando Regis corpore & equo est fatigata. *Plut. in Pomp. p. 636.* Filia quoque Dripetine Laodice Regina nata, duplici ordine dentium deformis admodum, comes fugæ patris fuit. *Val. Max. lib. 1. cap. 8.*

Sic igitur Rex inter tumultus belli fuga elapsus, adjunctus etiam beneficio sublustris noctis evasit: per devia equum manu trahens, atque ad omnes nocturnos strepitus trepidans; *Oros. l. 6. c. 4.* donec in quosdam equites mercenarios incidit, & peditum circiter tria millia, a quibus statim deductus est in castel-

lum Sinoregem; ubi multum pecuniæ coacervaverat. *Appian. c. 240.* Quod castellum Inora *Plutarcho*, Sinoria *Straboni*, in confinio minoris & majoris Armeniæ positum, *lib. 22. pag. 555.*

Mox data sunt ab eo munera & annua stipendia numerata fugæ comitibus, ablataque inde ferme sex millia talentorum. *Appian. pag. 240.* Indeque sumsit vestes pretiosas, quas confluentibus ad ipsum ex fuga distribuit. Præterea lethale virus cuique amicorum ferendum secum dedit, ne quis in manus hostium veniret invitus. Inde in Armeniam ad Tigranem contendit. *Plutarch. in Pomp. p. 636.*

Cum ab eo per Legatos compellato nullum amicorum responsum tulisset, quod is Mithridatem Tigrani filio suo (erat is nepos Mithridatis) contra se seditionis causam fuisse prætenderet: ac ob id præterquam quod Mithridatem non suscipiebat, Legatos etiam comprehensos in vincula coniecisset: ita spe sua frustratus, in Colchidem versus est. *Dio lib. 36.*

Cum nusquam cursum intermitteret, die quarta Euphratem transit. Per triduum deinde dispositis & armatis præsentibus, vel accedentibus copiis, invasit Chotenen, præfecturam Armeniæ, ubi Chotenos Hiberosque missilibus ac glandibus iter impedire conatos propulit, & pervenit ad Absarum fluvium. *Appian. pag. 240.*

Pompeius, qui Mithridatem insequerentur, emittit: Is vero Phasin flumen transgressus effugerat. *Dio l. 36.*

Tigranes pater in filium Tigranem, solum, Phrahate in regnum reverso, ad Artaxatorum obsidionem profectus, prælium eum vicit, atque is in fuga pri-

mum ad Mithridatem avum se contulit. Eum autem victum esse cum intelligeret, atque ipsum auxilio aliorum magis indigere, quam alii posse opitulari, ad Romanos se adjunxit, Pompeioque ad Araxem flumen occurrit, *apud Plutarchum*: eoque Duce usus Pompeius in Armeniam atque adversum patrem ejus, exercitum duxit. *Dio ibid.*

Tigranes pater re cognita territus, statim præconem ad Pompeium misit, traditis etiam Mithridatis Legatis, quos in vincula conjecerat. Cum filius impedimento esset, ne quicquam tolerabile posset impetrare, nihiloque minus Pompeius, transmissis Araxe fluvio Artaxatis appropinquaret, ibi demum Tigranes urbem ei dedit, ipseque sua sponte in castra Pompeii advenit, ne caduceatore quidem præmissis: ita se, quo & reverentia Pompeio, & misericordia dignus videretur, comparaverat, ut quantum ejus fieri poterat, maxime inter pristinam dignitatem, ac præsentem humilitatem, medium servaret statum. Togam namque, quam dimidia sui parte albam gerere solebat, & candyn totum purpureum exuerat, tiam autem cum fascia gerebat. *Id: ibid.*

Permissurus ejus arbitrio omne suum jus, & accusaturus filium apud ipsum judicem. Cui cum Pompeius Tribunos & Præfectos equitum obviam misisset honoris gratia, Regis comites parum securos ferati, quia caduceatorem non præmiserat, retro fugerunt. *Appian. pag. 243.*

Ubi ad castra Pompeii 16. ab Artaxatis milliario Tigranes venit, præsto ei fuerunt duo Pompeii lectores, qui jusserunt, ut equo descenderet, quo vectus patrio
more

more ipsum etiam vallum intraturus fuerat. Neminem enim mortalium in castris Romanis unquam visum, qui equo insideret. Obtemperavit Tigranes, gladiumque discinxit tradiditque eis. *Dio ut supra.*

Pedibus ingressum, projectoque diademate in terram prolapsum, adorantemque se more barbarico intuitus Pompeius, misericordia commotus exiit, & apprehensa dextera eum erexit, atque insigne regium, quod ille de suo capite abjecerat, reposuit; & sedere iussit ad latus suum, ex altero filium collocans; qui neque assurrexit patri, neque ulla comitate erga eum usus est. *Id. ibid.*

Tigranes se regnumque suum Pompeii ditioni permisit, & ab hoc deinde simul cum filio, ad coenam invitatus est: verum filius vocatus non adfuit, qua re in primis sibi Pompeium insensum reddidit. *Id. ibid.* Patri avitum Armeniae regnum restituit, filium vero in Gordena & Sophena regnare iussit. *Elut. in Lucul.* Has conditiones accepit pater: indignatus vero filius, fugam cogitantem in custodiam dedit, deinde in vincula, & tandem ad Pompeii triumphum servatus. *Plutarch. & Appian. pag. 241.*

Pompeius relicto ad praesidium Armeniae Afranio, per gentes circum colentes contra Mithridatem iter intendit: Albani & Iberi primo petenti transitum Pompeio dederunt. Alii narrant Oræzem Albanorum Regem & Artocum Iberorum cum 70. millibus insidias Pompeio struxisse circa Cyrtum flumen: bellum quidem propter hyemem dilataste ferunt Romanos. *Appian. pag. 242.*

Mithridates hybernabat in Dioscuriade. *Id. pag.*

240. Ubi initium est Isthmi Euxino & Caspio maris interjecti. *Strabo lib. ii. pag. 497.*

Vere Pompeius Cynnum transiit, qua re interritus Arfaces ad Pompeium de pace impetranda inter-nuntios cum donis misit, & eam tandem iniit. *Dio lib. 37.*

Mithridates per gentes Scythicas, vel infensas vel alienas, iter fecit, partim conciliatis hominibus, partim vi adactis, & Heniochos quidem, libenter exceptus, transiit: Achæos vero obsistere ausos fugavit. Mæotichas deinde ingressus, multis subditas regulis, ob famam rerum gestarum, regnique ab omnibus hospitaliter exceptus deductusque, multa dona dedit recepitque, atque etiam in societatem eos pertraxit: elocatis filiabus potentissimum quemque illorum sibi coniungens. *Appian. pag. 240. & 241. De Zygiorum autem transitu spem abiciens ob locorum difficultates istorum & feritatem hominum, ægre per oram incessit, plerumque mare conscendens. Strabo. lib. ii. pag. 496.*

Machares Mithridatis filius, qui in Bosphoro Cim-merio tunc regnabat & Romanorū rebus studebat, cum patrem audivisset tam brevi tempore, tot feras gentes, & quæ vocantur claustra Scythiæ, nulli antea permeata transisse, Legatos ad eum misit, qui excusarent, quod necessitate coactus Romanos coluerit; sed ubi cognovit eum implacabilem, fugit in Chersonesum Ponticam, incensis navibus, quo patri persequendi facultatem adimeret; sed cum ille immisisset in eum classem aliam, manus sibi intulit. Mithridates amicos, quos ipse Machari in regnum

abeun-

abeunti comites addiderat, omnes interemit, domesticos vero dimisit incolumes. *Appian. p. 241.* Patrem per ejus familiares, securitate & pecuniis missis, ad facinus impulsos, filium interfecisse, scribit *Dio, lib. 36.* Macharem quoque parricidio trucidatum ab eo fuisse refert *Orosius, lib. 6. cap. 5.*

Pompeius in Septentrionem Scythicum, iter tanquam in mari stellis secutus, & ad Phasim fluvium Servilius illi cum classe occurrit, qua tuebatur Pontum; sed Mithridatis infectatio, qui in gentes Bosphori & Mazotidis incolas abdiderat se, magnas perplexitates Pompeio tribuit. *Plut. in Pomp.* Depopulata Albanorum regione & cum iis pace instaurata & cum Iberis, in Armeniam minorem divertit. *Id. ibid.*

Ex Armenia in Syriam profectus, ubi Regum & populorum rebus constitutis hyemem transit; castellum vero Symphorium ei tradiderat Stratonice Mithridatis concubina, hoc unum pacta, ut si forte Pompeius Xipharem filium in potestatem redigeret, matri eum servaret incolumem. *Id. ibid.*

His cognitis, Mithridates filium Xipharem interfecit ad fretum, inspectante matre ex adverso lictore, & cadaver insepultum, projecit pietatem negligens, modo matri doleret quæ peccaverat. *Appian. p. 245.*

Dum rebus in Syria & Judæa tractandis destinetur Pompeius, Mithridates Pontum circumlustravit, & Panticapeum, quod est in Europa ad ostium Ponti emporium, occupavit. *Id. p. 244.* Ipse quoque Legatos ad Pompeium adhuc in Syria morantem, & nescientem eum esse superstitem, misit, qui tributa Populo Romano pollicerentur, si concederetur ei regnū

paternum. Cumque ille postularet, ut ipse Rex veniret, sicut Tigranes venerat, id se facturum negavit, ut parum decorum personæ Mithridatis, missurum tamen filios & amicos. *Id. pag. 245.*

His dictis, delectus maximos habuit promiscue, tam e servis quam ex ingenuis: arma quoque multa & tela fabricabat & machinas, nulli parens materis, ne bobus quidem aratoribus in usum nervorum. Tributâ omnibus etiam tenuibus præscripsit, quæ a Ministris exigebantur cum multorum injuriis, non sentiente Mithridate. Morbus enim quidam ulcerosus faciem ejus invaserat, ut a solis tribus Eunuchis aspicere pateretur, qui eum curabant. Quo percurato, jam etiam copiæ paratæ aderant, 60. cohortes sexcentariæ & aliâ multitudo numerosa, navisque, & loca opportuna, quæ Duces illo ægrotante occupaverant, trajecitque partem exercitus Phanagoriam alterum emporium situm in ostio, ut aditum utrinque teneret; Pompeio etiam tum hærente in Syria. *Id. ibid.*

Eodem tempore Castor Mithridatis præfectus, qui Phanagoriæ præerat, Tryphonem Eunuchum Regium (a quo tortus aliquando fuerat) intrantem ad ortus interfecit, & plebem ad libertatē vocavit; quæ quamvis jam arx teneretur ab Artapherne ceterisque Mithridatis filiis, aggestis circumquaque lignis eam incendit. Quo metu Artaphernes, Darius, Xerxes, Oxathres & Eupatra, liberi Mithridatis, sese dediderunt. In his solus Artaphernes erat ferme quadragenarius; reliqui formosi pueri: Cleopatra vero, altera filia, restitit: cujus generositate pater delectatus, submissis multis Dicrotis eam eripuit. *Id. ibid. § p. 246.*
Reli-

Reliquos Castor arce occupata, ad præfides Romanorum transmisit. *Oros. lib. 6. cap. 9.*

Quotquot erant in propinquo castella nuper occupata a Mithridate, audaci exemplo Phanagorensium permota defecerunt Chersonesus, Theudosia, Nymphæum, aliaque circa Pontum opportuna bello gerendo. *Appian. pag. 246.*

Mithridates accensus ira, non solum defectorum nonnullos deprehensos supplicio affecit; sed etiam complures amicos suos & Exipodram filium suum interfecit. *Oros. lib. 6. cap. 5.* Et videns crebras defectiones, & suspectum habens exercitum, ne parum constantis esset fidei, quippe coactus ad militiam, præsertim accedentibus gravibus exactioibus, & adversitate fortunæ semper intuta apud mutabiles subditorum militum animos, misit ad Scythiam per Eunuchos ad Regulos nuptum filias; petens ut quamprimum cum copiis venirent ad auxilium. Hæ deducebantur a 500. militibus, qui parum a Mithridate digressi, Eunuchos interfecerunt, quod ab his apud Regem semper molesti fuerant, & puellas ad Pompeium adduxerunt. *Appian. pag. 246.*

Pompeius, relicta Syria, Amisum in Ponto profectus est: ubi ambitione impulsus, quod in Lucullo tantopere reprehenderat, ipse egit: dominans enim in Bosphoro Mithridate, qui manum haud contemnendam jam contraxerat, quasi omnibus confectis, Provincias ordinavit & dona contulit. *Plutarch. in Pomp. pag. 638.*

Et quidem Pontum, vivente adhuc Mithridate, in Provinciæ formam ab eo redactum Livius indicat *lib.*

102. Sed Pompeius illo dejecto, quæ ad Armeniam sunt & Colchidem regulis divisit, quorum opera in bello usus fuerat, reliqua in undecim Respublicas distribuit, & Bithyniæ addidit, ut ex utrisque una constaret Provincia. *Strabo lib. 12. pag. 541.*

Mithridatium a Ponto avulsam Bogodiatore Pompeius dedit. *Id. ibid.* Lunæ, quæ a Comanis colitur, Archelaum Regia Dynastia præditum, creavit Pontificem. *Appian. pag. 251.* Attalum Paphlagoniæ Regulum fecit. *Ibid.* Attalo & Pylæmeni Paphlagonia reddita est. *Eutrop. lib. 6.* Circa mediam illius postea a Pylæmene moriente P. Romanus relictus est hæres. *Sex Ruf. brev.* Circa medium Armeniam minorem Dejotaro Galatiæ Regi concessit. *Appian. pag. 251.*

Mithridates tot liberis & castellis totoque regno spoliatus, dignitate quoque amissa & spe auxiliorum e Scythia, tamen ne tum quidem quicquam humile aut præsentem calamitatem dignum cogitabat: sed ad Gallos, quorum jam ante hac de causa paraverat amicitias, iter destinabat, ut cum eis per Alpes Italiam invaderet; sperans multos Italiæ populos odio Romanorum sibi adjungendos. *Id. pag. 246.*

Eos magnificos conatus destituit exercitus, deterritus ipsa immensi audacia & expeditionis longitudine, tum quod ducerentur contra viros, quos ne domi quidem sustinere potuerant: & existimabant Mithridatem rebus suis desperatis velle fortiter potius ac regie vitam finire, quam in otio. Attamen durabant aliquantisper, & quieti eum patiebantur: erat enim non mediocris & haud quaquam contemnendus Rex vel in calamitatibus. *Id. pag. 247.*

Contra

Contra Aretam Arabiæ Regem Pompeius expectationem suscepit. *Dio lib.37.* Quæ expeditio apud multitudinem castrensem non quidem carebat reprehensione: declinationem enim putabant eam insequendi Mithridatis, atque in illum vertenda arma censéant, veterem hostem, qui jam bellum instaurabat & parabatur per Scythiam & Pannoniam cum exercitu invadere Italiã. At Pompeius pronius sibi factu existimabat vires opprimere bellum gerentis, quam corpus capere fugientis. *Plut. in Pomp. p.640.*

In hoc rerum statu Pharnaces filiorum & sæpe regni hæres designatus; patri struxit insidias, sive quod timebat, ne Italica patris expeditio omnem ei apud Romanos spem reconciliationis præcluderet, sive alia causa vel cupiditate permotus. Captis autem conscis & ad torturam admotis, Menophanes persuasit Mithridati, non oportere in discessu necari filium ad eam diem carissimum: solere enim has mutationes existere belli tempore, quo finito & illas conquiescere: sic ille persuasus, filio veniam obtulit. *Appian. p.247.*

At ille indicio quodam territus, & sciens exercitum alieno esse ab expeditione animo, noctu primarios Romanorum transfugas proxime Mithridatem tendentes accessit, & periculum si in Italiã irent, ipsis non ignotum exaggerans, multa que si manerent, eis pollicens, induxit eos, ut a patre deficerent. Moxque nocte eadem ad alia propinqua castra dimisit nuntios; & illis quoque pertractis in suam sententiam, mane primi transfugæ conclamaverunt, quibus proximi quoque, & mox alii post clamorem reddiderunt, atque etiam navalis exercitus: fortasse nõ omnes præmoniti, fed

sed suapte facilitate proxi ad contemnendum miserum & novarum rerum semper cupidi, alii consciorum ignari, putabant omnes corruptos, rati que se solos non posse resistere pluribus, necessitate magis quam voluntate adducti acclamabant cum ceteris.

Id. ibid.

Mithridates excitatus clamore, misit quosdam rogatum, quid sibi poscerent: illi non dissimulantes aiebant se filium Regem petere juvenem, pro sene Eunuchis dedito, interfectore multorum filiorum, ducum & amicorum. His auditis Mithridates eos allocuturus prodiit, & interim manus quaedam praesidiorum conferebat se ad transfugas: qui negabant se eos admittere, nisi ad fidem impetrandam ederent aliquod facinus, simulque Regem ostendebant: at illi equum fugientis interfecerunt, & Pharnacem quasi jam voti compotes Regem appellaverunt: quorum quidam membranam chartaceam longam latamque ex templo depromptam vice diadematis circumdedit ejus capiti. *Id. pag. 248.*

Id conspicatus senex ex superiore porticu, alios post alios mittebat ad Pharnacem, qui tutum abitum peterent: sed cum nemo rediret, veritus ne Romanis dederetur, satellites & amicos, qui adhuc apud eum permanebant, laudatos misit ad novum Regem, quorum aliquot in via praeter opinionem occidit exercitus. *Id. ibid.*

Ipse diu ex altissimo muro filium frustra precatus, ubi inexorabilem vidit, moriturus exclamasse fertur: *Quantam Pharnaces mori jubet, vos si estis Dei patris, precor, ut quandoque & ipse hanc vocem a liberos suis audiat.* Statimque descendens ad uxores, pellices ac filias suas, venenum omnibus dedit. *Oros. lib. 6. c. 5.* Sic

Sic Dio rem narrat. Pharnaces facillime sibi conciliatis, quos ad eum comprehendendum pater miserat, cum his, iisque, quos jam ante paraverat, recta ad ipsum patrem contendit. Is tum Panticapæi debebat: audiensque nonnullos milites adversus filium emisit, ipse statim subsequitur; sed hos quoque, quippe qui Mithridatem ipsi etiam non amabant, Pharnaces levi momento convertit: urbeque haud invito occupata, patrem, qui in regiam confugerat, interfecit. *Lib. 37. pag. 36.*

Mithridates exempto ex involucro veneno quæ semper accingebatur, una cum gladio, id miscebat; duæ vero filia virgines, quæ apud eum educabantur Mithridatis & Nyssa, Ægypti Cyprique Regibus desponsæ, enixè rogabant, ut ante illum potionem venenatam fumerent, vetabantque bibere, donec ipsa hauserunt, & has quidem veneni vis penetravit continuo: in Mithridatem quamvis data opera ambulanti concitatus nihil agebat, propter quotidianam Pharmacorû cõsuetudinem, quibus se cõtra veneficos præmunire solebat, quæ nunc quoque vocatur Mithridatis. *Id. ib.* Ictus gladii, quem sua manu intulerat, cum propter ætatem, præsentisque, quæ circumstant calamitates, imbecillior factus, tum veneni sũptione, cuicumodi rãdem id fuerit, debilitatus. Igitur cum ne se ipsum cõfecisset, & diutius tempus trahere videretur. *Dio lib. 37. p. 36.* Bivium, vel, ut ex nummis, Bitovium Gallum, cujus dextera usus fuerat in prælio, ut se periclitantem interimeret, rogavit, ne in triumphum abstraheretur; qui precibus permotus, Regi officium præstitit necessarium. *Appian. pag. 248. & 249.* Denique

que a se ipſo & ab hoſtibus cæſus oppetiit. *Dio ut ſupra.*

Sic perit Mithridates Panticapzei in Boſphoro Ci-merio, vir neque ſilendus, neque dicendus ſine cura, bello acerrimus, virtute eximius, aliquando fortuna, ſemper animo maximus, conſiliis dux, miles manu. *Vell. Paterc. lib. 2. cap. 18. tandem Rex poſt Alexandrum maximus. Cicero in Lucul.*

Vixit annos 72. ex Eutropio *lib. 6. & Oroſio lib. 6. cap. 5.* Qui Livium ſequi ſolent & quem etiam ſequimur, & Appianum, illi tantum 68. aut 69. aſſignant; at cum ex ipſo autore & Memnone ingens cometes affulſit quando natus eſt Mithridates, Seneca illum cometem apparuiſſe Attalo regnante refert: ideo Mithridates genitus eſſet poſt extinctum Attalum, & non eo regnante, cometes non viſus fuiſſet. Regnavit annos 60. ſi ipſi annos 12. concedamus, cum ejus mortuus eſt pater.

Bellum Mithridatem cum Romanis geſſiſſe per annos 46. narrat Juſtinus *lib. 97. cap. 1.* annos 42. numerat *Mith. initio*, alibi 40. *in Syriac. p. 218. & Miſb. pag. 249.* Florus *lib. 3. cap. 5.* ut & Eutropius *lib. 6.* Plinius totidem *lib. 7. cap. 26.* Titulus in delubro Minervæ a Pompeio poſitus, bellum hoc 30. annorum fuiſſe notat. Oroſius ita inquit: Sed in hiſ temporibus 30. gerendi *Mithridati* belli inveniuntur anni: qualiter autem 40. a plerique dicti ſint, non facile diſcernitur *lib. 6. cap. 1. in fine.* Atqui ab initio primi belli Mithridatici uſque ad ipſum Mithridatis exitum, non plures quam 26. inveniuntur anni; intermediis quoque pacis annis ſimul annumeratis. Ut rotundario numero

ro bellum illud 30. annorum fuisse dicatur, putat Ufserius *stat. mund. 6. pag. 450.*

Pompeius interea Judæos perdomuerat, & redux in Cilicia reliqua, quæ nondum Imperium Romanum agnoscebat, subjugans, cum muria conditum corpus Mithridatis Pompeii ad eum misit, rei gestæ argumentum, simul se & regnum ei dedens. *Dio lib. 37.*

Cadaver patris Sinopen in trireme transmisit, simulque eos, qui Manium ceperant & obsides multos Græci Barbarique generis, rogans, ut aut paternum regnum, aut Bosphoranum tantum, quod Machares frater a Mithridate acceperat, tenere sibi liceret. *Appian. pag. 250.*

Ita rem narrat Plutarchus. Cum jam Pompeius non procul a Petra *Arabie* abesset, atque adeo illo die jam esset castra metatus, accurrerunt ex Ponto lætum nuntium afferentes. Pompeius suggestum conscendit & nuntiavit exercitui Mithridatem decessisse: qui, quod secessisset ab ipso Pharnaces filius, manus sibi ipse intulerat. Omnia illic Pharnacem occupasse, eaque sibi & Romanis scripsisse facere. Inde exercitus haud immerito, quasi in Mithridatis corpore sexcentis extinctis hostibus, ovans convertit se ad sacrificandum & convivia. *Plut. in Pomp. pag. 640. & 641.*

Pompeius imposita factis suis & expeditionibus quam haud ita expectaverat facilem coronide, ex templo signa retro ex Arabia movit. Provincias intermedias cursim emensus, Amisû pervenit, invenitque multa dona a Pharnace allata, multa corpora ex familia regia, ipsum etiam Mithridatis cadaver non admodû ex facie cognitû. Nam cerebrum, qui corpus cura-

verant,

verant, mactare omiserant, verum agnovit eum ex cicatricibus, quid spectaculi desiderabant: nam ipse non sustinuit id videre Pompeius, verum aversus Deorum invidiam, Sinopen amandavit. *Id. pag. 641.*

Corpore vasto fuit, ut arma ab ipso Delphos Nemeamque missa indicant sed robusto in tantam ut ad extremum equitationibus jaculationibusque valeret, & mille stadia una die mutatis equis confecerit, currum quoque regebat octijugem. *Appian. p. 250.*

Com. vita Mithridatis nomen hostile extingendum existimans, nullas in defunctum frustra iras exercendas putavit, sed in patrio sepulchro condijussit. *Dio lib. 37. pag. 37.* Corpus illius regie sepeliendum curatoribus ejus, addito sumptu, tradidit, & inferri jussit apud Sinopen monumentis regis, laudatum ob gestorum excellentiam, ut Regum ætatis suæ præstantissimum. *Appian. pag. 250.*

Præter summam in bello periciam, eruditus erat Græcis litteris, & ideo peritus sacrorum Græciæ delectabatur etiam musica, sobrius plerumque ac laborum patiens, circa muliebres tantum voluptates intemperantior. Erat quidem crudelis & sanguinarius, matris fratrisque interfector, & trium filiorum ac filiarum totidem. *Id. ibid.*

Vestem, qua amicire solitus erat se, armorumque molem & splendorem miratus est Pompeius. At gladii vaginam, quæ constiterat talentis quadringentis, Publius furatus venum dedit Ariarathi. Cidarim Caius Mithridatis collataneus Fausto Syllæ filio petenti occulte dedit, operis mirifici, quod in præsentia Pom-

Pompeium fefellit: at Pharnacés, cum post rescivisset, in illos, qui ea averterant, animadvertit. *Plutarch. in Pomp. pag. 641.*

Ita Mithridate de medio sublato, regnum quoque ejus paucis locis demptis captum est. Pharnaci mercedem parricidii Bosphori regnum donavit Pompeius, eumque Populi Romani amicis & sociis adscripsit. Etiamnum quidam in præsidio castellorum aliquot extra Bosphorum positi, non statim se dediderunt, haud resistenti quidem animo, sed veriti, ne cujus pecuniæ sibi tuendæ custodia esset data, eam alii diripientes, sibi culpam imponderent; quibus causis moti, expectandum Pompeium, eique omnia tradenda duxerunt. *Dio lib. 37. pag. 37.*

In Tauris vero, quam urbem Mithridates habuerat apparatus promptuarium, duo millia poculorum ex Onyce gemma factorum compactorumque auro, inventa sunt, multæ phialæ psycteresque, calices, lecti, sellæ, ornatissima omnia, item fræna equorum, pectorales humeralesque phaleræ gemmatae aurataeque, quibus recipiendis percensendisque 30. dies quæstor insumpsit. Eorum pars a Dario Hytapis filio successoribus per manus tradita fuerat; partem ex Ptolemæorum Regum gaza Cleopatra penes Coos deposuerat; unde Mithridates a civibus tradita deportaverat: partem ipse Rex paraverat ac collegerat elegantioris suppellectilis percupidus. *Appian. pag. 251. & 252.*

Cum triennio tardius quam debuerat, Lucullus de Mithridate victor non triumpharet, quod C. Memmius Tribunus Plebis, adversus eum inflammasset P.

Pars II.

M

Roma-

Romanum, hoc tantum anno Consules introduxerunt pene in urbem currum clarissimi viri.

Triumphum non pompæ prolixitate & rerum tractarum copia portentosum & fastidiosum duxit, sed armis hostilibus, quorum erat vis ingens & machinis regis circū Flaminiū exornavit, quod erat per se haud contemnendū spectaculū. Ipso in triūpho equites cataphracti pauci, currus falcati decem traducti, amici & duces regii sexaginta. Naves longæ rostratæ decem supra centum translatae. Ipsius Mithridatis aurea senum pedum statua, & gemis distinctum scutum. Fercula viginti vasorum argenteorum, aureorum poculorum, armorum & nummorum triginta duo. Hæc per viros traducta. Octo muli lectos aureos portaverunt, sex & quinquaginta argentum infectum, alii centum & septem, argenti signati paulominus vices septies centena millia drachmarum. In tabulis breviarum pecuniæ, quam Pompeio ad bellum piraticum & quæstoribus dederat. *Hut. in Luc. p. 517.*

Pompeius anno sequenti tantum Romam advenit, & suum de Mithridate triumphum ad diem natalis sui, qui erat pridie Kalend. Octobr. distulit, jam autem ex Africa unum & alterum ex Europa egerat, & tertius ex Asia fuit; & sic de quot partibus terrarum orbis erant, totidem fecit monumenta suæ victoriæ: hic vero per biduum.

In portus adduxit Pompeius naves 700. integras, plaustrorum quibus arma in pompa sunt transvecta, ingens fuit numerus & in his rostra navium: post hæc multitudo captivorum ac piratarum, non victorū, sed cultorum habitu patrio. Ipsum sublimem præcedebant

debant Regum Satrapæ vel Duces vel filii, partim captivi, partim obsides; in summa 324. *Appian. pag. 252.*

Inter hos Tigranes, Tigranis, Regis Armeniæ, filius, cum conjugè & filia, & ipsius Tigranis uxore Zofime: ad hæc Mithridatis soror & quinque filii, Artaphernes, Cyrus, Oxathres, Darius, Xerxes & duæ filiæ, Orsiabaris & Eupatra: traductus est, & Colchorum Rex Olthaces & Judæorum Rex Aristobulus, tyrannique Cilicum, Scytharum item regiæ femina, Duces tres Iberorum, Albanorum duo, cum Menandro Laodicensi, qui equitum Mithridatis præfectus fuerat. Albanorum quoque & Iberum obsides, & Commagenorum Regis. Trophæa etiam permulta traducta sunt numero pugnis omnibus paria, quibus aut ipse aut per Legatos palmam tulerat. *Idem pag. 253. & Plut. in Pomp. pag. 631.*

Absentium effigies transvehebantur. Tigranis & Mithridatis pugnantium & cedentium ac fugientium. Mithridatis vero etiam oppugnatio & noctu tacita fuga repræsentata fuit: ac postremo etiam mors ejus subjecta fuit spectatorum oculis: appictis & virginibus mortis ejus sociis. Præferiebantur & tabulæ cum filiorum & filiarum ante illum defunctorum imaginibus, & Deorum barbarorum figuræ cū ornatu patrio. *Appian. ibid.*

Ipsè Pompeius geminato curru vehebatur amictus, ut fertur, Alexandri Macedonis chlamide. Currum sequebantur socii hujus expeditionis præfecti militū, partim equites, partim pedites. *Id. ibid.*

Illà fuit prioris Pompeii triumphii pompæ traductio,

quæ tertio Kalend. Octobr. acta est. Pridie vero Kalendas, die natalis sui transtulit alveum cum tesseriis lusorium e gemmis duabus, latum pedes tres, longum pedes quatuor, in quo fuit Luna aurea pondo 30. lectos tricliniarios tres, vasa ex auro & gemmis abacorum novem, signa aurea tria, Minervæ, Martis, & Apollinis: coronas ex margaritis triginta tres, montem aureum quadratum cum cervis & leonibus, & pomis omnis generis, circumdata veste aurea. *Plin. lib. 37. cap. 2.* Museum ex margaritis, in cuius fastigio horologium erat. Ipsius Pompeii imaginem e margaritis. *ibid.*

Carpenta quoque in pompa traduxit & fercula onusta auro & ornamentis aliis variis, in quibus erat lectus Darii Hystaspis filii, & sella ac sceptrum Mithridatis Eupatoris, aureaque ejus effigies octo cubitorum pectore tenus. *Appian. pag. 252.* Pharnacis, qui primus regnavit in Ponto, argentea statua, & currus aurei argenteique. *Plin. lib. 33. cap. 12.* argenti signati septem millia myriadum & 510. drachmæ insuper. *Appian. pag. 252.*

In ærarium retulit vasa, aurum & argentum signatum ad viginti millia talentum. *Plutarch. in Pomp. pag. 642.* Inter dona in Capitolio ab eo dicata, Mithridatis daëtylotheca fuit. *Plin. lib. 37. cap. 1.* Ibidemque pretiosissima, quæque Mithridatis dicata sunt, in novo castello reperta. *Strab. lib. 12. pag. 557.*

Ubi verò triumphans pervenit Pompeius in Capitolium neminem captivum necavit, ut triumphatores alii; sed publicis impensis remisit quemque in suam patriam, exceptis regiis. *Ap. p. 253.* Ex quibus Tigræes & Aristobulus

bulus retenti fuit Romæ, prior in catenis apud Flavianum Senatorem. *Ascon. in orat. Milon.* Sed uterque postea effugit.

NUMMUS

MITHRIDATIS EUPATORIS.

E THESAVRO REGIO.

Caput Regis diademate cinctum: Ex aversa parte Equus alatus pascens ante quem astrum in Luna crescente, cum epigraphæ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΜΙΘΡΑΔΑΤΟΥ ΕΥΠΑΤΟΡΟΣ, & in area ΒΙΣ. id est anno 212.

Cognomen ΕΥΠΑΤΟΡΟΣ huic Regi in nummo adscriptum, haud dubie illum ad Mithridatem VI. Mithridatis V. filium revocat, ita ab Appiano præter Strabonem, appellatum, quibus cognominibus, tot Mithridates sese distinguere cœperunt. At filius quod patrem habuisset a suis populis Evergetem, seu Beneficum auncupatum gloriatus, se Eupatorem vocavit, Antiochi V.

Syriæ Regis exemplo, quem sic vocatum refert Appianus in Syriacis, ob patris virtutem, qualis felix esset, cui talis pater contigisset.

Litteræ numerales ΒΙΣ annum Æræ Ponti Regum 212. indicant, desumpto ejus initio, ab anno tertio Olymp. 118. correspondente V. C. 448. ut supra retulimus in Mithridate II. hujus Imperii conditore, ita a Strabone appellato, nempe quod regnum sub Alexandro M. eversum, postea recuperaverit sine tributo, unde Ponti monarchæ Epocham suam dinumerarunt; illique anni 212. incidunt in regni Eupatoris 29. cujus initium adsignamus anno V. C. 631. hi vero juncti efficiunt 660. quo percussus est ille nummus. Equis ille alatus pascens in hoc Mithridatis Eupatoris nummo, Amisi urbis insigne est, ut similes typos videre est apud Goltzium, tab. 2. num. insularum Asiæ, in qua signantur cum Epigraphe ΑΜΙΣΟΥ.

Amisus inter Ponticas urbes a Strabone collocatur, ab aliis inter Cappadoces recensetur; de illa sic ait Geographus lib. 12. pag. 547. *Καὶ ταύτην δὲ κατέχον οἱ βασιλεῖς. Οἱ δ' Εὐπάτωρ ἐκόσμησεν ἱερῶς, καὶ προσέκτισε μέγας.* Hanc quoque Reges tenuerunt, & Eupator templis ornavit, partemque urbi de integro adjecit. Nil mirum igitur si munifico & de se bene merito Principi, Amisus nummos percusserit.

Sed unde Amisus equum alatum & pascentem pro insigni acceperit, nisi ut denotaret in suis campis equos velocissimos ali, qualis erat Themiscyra, de qua ait Strabo loco laudato. Hac de causa planities hæc semper rosca est & herbis viret, sufficitque alendis boum & equorum armentis. Ad pabulum illud indicandum pascentis equus, & ad equorum velocitatem adduntur alæ.

Amisus olim ex Homero *Ενέτης* nomine fuit indigitata, ut ab Hecatæo Milesio, apud eundem Geographum pag. 553. Unde ob singularem quandam illorum equorum præstantiam *Ενετιδὲς ἵπποι*, aut *Ενέται*, seu *ΗΕΝΕΤΙ ΕΚΟΥΙ*, ab Euripide Hippol. v. 231. & 1332. aliisque veteribus celebrati.

Non autem hic pascentis equus & alatus pro Pegaso Bellerophonis accipiatur, qui semper sublimis & elatis pedibus in aere volitans depingitur, cum de illo nullum sit pro Amisi urbis symbolo indicium ac vestigium; sed sæpe videas alatum equum ad ve-

locitatem ejus indicandam depictum, unde simul Africæ in signe ob equorum in hoc tractu præstantiam ab Ant. Augustino & Trifano producitur.

An non Amiseni hunc potius equi pascentis & alati equi typum, quam alium selegere, ut equum illum, quo ad sui corporis custodiam cum aliis animalibus utebatur Mithridates, cujus meminit Ælianus lib. 7. in sua regione educatum docerent, unde illum pascentem pinxerunt, & ad illius velocitatem significantem alas addiderunt, ut & sequentem nummum cum cervo altero animale Mithridatis familiari Amiseni percusserunt, in quo de Sole in Luna crescente dicturi.

EX MUSEO NOSTRO.

Caput Regis diadematum: Ex aversa parte cervus pascentis ante quem astrum in Luna crescente, cum epigraphæ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΜΙΘΡΑΔΑΤΟΥ ΕΥΠΑΤΟΡΟΣ, in area ΓΚΣ. id est anno 223. In corona bederacea intercurrentibus uæ botris.

Alter prodit ex argento tetradrachmalis Mithridatis Eupatoris nummus, quem Amisii etiam percussum ob idem astrum in crescente Luna in utroque; tanquam ejusdem monetæ symbolum suspicamur, Solem & Lunam esse præcipua gentium numina, ad quæ referebant omnia, in libro de Coloniais sæpe diximus.

Cervus ab Amisenis videtur expressus pascentis, ut in superiore nummo equus item pascentis, ad denotandum illum etiam ex suæ Themiscyræ regionis sylvis esse abductum, qui cum equo alterum fuit Mithridatis Eupatoris animal familiare: de locis iis sylvestribus in Themiscyra loquitur Strabo pagin. 548. Cum montana etiam tantam

abundantiam præbeant sponte sua nascentium & sylvestrium fructuum, vitis, piri, mali, & eorum, quæ sunt de genere nucum: ita ut toto anni tempore largiter decerpere fructus possint, qui in sylvas eunt: unde videtur iis in locis cervorum abundantia.

De cuius & equi familiaritate cum Mithridate sudias loquentem Ælianum. Mithridates Ponticus, inquit, cum somnum caperet, sui corporis custodiam non modo armis & satellitibus excubitoribus committebat: sed magis etiam tauro & equo & cervo, quos mansuefactos habebat. Hi enim ad custodiam ejus dormientis advigilantes, si quis accederet, illius sensum ex ipsa respiratione, quam mox percipiebant atque ille mugitu, alter hinnitu, alius propria voce eum e somno excitabant. Sic ille lib. 7. cap. 46.

Litteræ numeræles ΓΚΣ, annum Æræ Mithridaticæ 223. designant, quo percussus est nummus, in annum regni Mithridatis 40. incidentes, & V. C. 659. respondent, desumpto ejus initio ab anno tertio Olympiadis 118. uti supra assignavimus, qua vero Epochâ Reges Ponti ex Mithridatis stirpe usi sunt, imo & Bosphori monarcha Pharnaces, licet in Ponto non regnaret.

Sed ad coronam hederacæam intercurrentibus uvæ botris in hoc munino expressam transeamus. Hæc Libero patri est consecrata, nam Mithridates ab Asiaticis non solum *Ευπατρως* sed & *Διονυσός*, seu Liber, fuit nuncupatus. Cicero pro Flacco. MITHRIDATEM DOMINUM, ILLUM PATREM, ILLUM CONSERVATOREM ASIÆ, ILLUM BROMIUM, EVIUM, NYSIUM, BACCHUM NOMINABANT. Cur vero Dionysius vocatus fuit, exponit Plutarchus lib. 1. Symp. quem consulas.

MITHRIDATIS UXORES ET FILII. 185
MITHRIDATIS UXORES
ET FILII.

UXORES.

LAODICE MONIME BERENICE

Soror: Milefia Chia.

STRATONICE. HYPsicRATEA.

Diversæ Concupinæ, ex quibus nati,

ARIARATHES
expulsi e Cappado-
cia Ariobazanem.

ARCA'THIAS
Macedoniam sube-
git, morbo extin-
ctus est.

MITHRIDATES
Rex Colchorum a
patre necatus.

MACHARES
Rex Bosphori, de-
inde a patre necatus.

PHARNACES

Rex Bosphori, a
Pompeio constitutus.

ATAPHERNES
in triumpho ductus.

ORSAGARIS
in triumpho ductus.

OXATRES
in triumpho
ductus.

DARIUS
in triumpho
ductus.

CYRUS
in triumpho
ductus.

ARTAPHERNES
in triumpho ductus.

M 5

FILI.

FILIAE.

CLEOPÀTRA
major nupta Ti-
grani Armeniæ
Regi.

CLEOPATRA
minor erepta Pha-
nagonensi obfidio-
nis periculo.

EUPÀTRA
ducta in tri-
umpho.

MITHRIDATIA
destinata Ægypti Regi
sponsa.

NISSA
destinata Cypri Regi sponsa.

Sorores Mithridatis.

LAODICE
major fratri
Mithridatis
nupta.

LAODICE
minor Ariara-
thi Cappado-
ciæ Regi nupta.

.....
occiditur
a fratre.

RHOXANE
innupta vene-
num sumpsit.

STATIRA
innupta venenum
sumpsit.

NISSA
capta a Lucullo
vita donata est.

DRYPETINE
in Sinhorio castel-
lo necata ad pu-
dorem servan-
dum.

Frater unicus.

Anonymus ab eo veneno necatus.

REGUM
BOSPHORI
HISTORIA.

PHARNACES, REX BOSPHORI
PRIMUS,
de familia Mithridatis.

PHARNACES. Mithridatis Eupatoris ex concubina, cujus nomen ignoratur, filius, filiorumque charissimus & sæpe regni hæres designatus a patre, sive quod expeditio quam Mithridates cogitabat in Italiam ipsi videretur periculosa, speranti etiam tum a Romanis veniam, quæ omnino nulla contingere poterat, si pater vexaret Italiam, sive ob alias causas cupiditate sive, illi struxit insidias. *Appian. Mithrid. pag. 247.*

Captis Pharnacis consiliis, & ad torturam admotis, Menophæes persuasit Mithridati, non oportere in discessu *pro Italia* necari filium ad eam diem charissimū; solere enim has mutationes existere belli

tempo-

tempore, quo finito & illas conquiescere, sic ille persuasus, filio veniam obtulit. *Id. ibid.*

At Pharnaces indicio quodam territus, & sciens exercitum alieno esse ab expeditione animo, noctu primarios Romanorum transfugas proxime Mithridatem tendentes accessit, & periculum si in Italiam irent, ipsis nō ignotū exaggerans, multaque si manerent, eis pollicens, induxit eos, ut a patre deficerent. Moxque nocte eadem, ad alia propinqua castra dimisit nuntios; & illis quoque pertractis in suam sententiam, mane primi transfugæ conclamaverunt, quibus proximi quique & mox alii, post clamorem reddiderunt, atque etiam navalis exercitus: fortasse non omnes præmoniti, sed suapte facilitate proni ad contemnendum miserum, & rerum novarum semper cupidi, alii consciorum ignari, putabant omnes corruptos, ratique se solos non posse resistere pluribus, necessitate magis quam voluntate acclamabant cum cæteris. *Id. ibid.*

Aliter id narrat Dio. Dedisset statim pœnas Pharnaces, si vel minima benevolentia pars satellitibus erga senem patrem fuisset: igitur filius facillime sibi conciliatis, quos ad eum comprehendendum pater miserat, cum his, aliisque, quos jam ante paraverat, recta ad ipsum patrem contendit. Is tum Panticapæi degebat; auditaque re, milites nonnullos adversus filium emisit, ipse statim subsequitur: sed hos quoque quippe qui Mithridatem ipsi etiam non amabant, Pharnaces levi momento convertit, urbemque haud invitam occupavit. *Dio lib. 37. pag. 36.*

Sic pergit Appianus. Mithridates excitatus clamore

more militum, misit quosdam rogatum quid sibi poscerent: illi non dissimulantes, aiebant se filium Regem petere, juvenem pro sene Eunuchis dedito, interfectore filiarum, ducum ac amicorum. His auditis Mithridates eos allocuturus prodiit, & interim manus quædam præfidiatorum conferebat se ad transfugas, qui negabant se eos admittere, nisi ad fidem impetrandam ederent aliquod facinus, simulque Regem ostendebant: at illi equum fugientis interfecerunt, & Pharnacem quasi jam voti-compotes Regem appellaverunt: quorum quidam membranam chartaceam longam latamque e templo depromptam vice diadematis circumdedit ejus capiti.

Appian. pag. 248.

Id conspicatus senex e superiore porticu, alios post alios mittebat ad Pharnacem, qui tutum abitum peterent; sed cum nemo rediret, veritus ne Romanis dederetur, satellites & amicos, qui adhuc apud eum permanebant, laudatos misit ad novum Regem, quorum aliquot in via præter opinionem occidit exercitus. *Id. ibid.*

Ipse exempto ex involucro veneno, quo semper accingebatur, una cum gladio, id miscebat: duæ vero filix virgines Mithridatis & Nyssa Ægypti Cypri- que desponsæ Regibus, enixe rogabant, ut ante illum potionem venenatam fumerent, vetabantque bibere donec ipsæ hauserunt, & has quidem veneni vis penetravit continuo: in Mithridatem, quamvis opera data ambulanti concitatus nihil agebat, propter quotidianam Pharmacorum consuetudinem, quibus se contra veneficos præmunire solebat. *Id. ib.*

Cum conspicatus ducem quendam Gallorum Bitui-

tum (*nummi vocant Bitonium*,) rogavi, ut periclitāter interimeret, ne in triumphum abstraheretur, eo quod veneno necari nō posset, nec prævidisset omnium suorum perfidiam. His precibus permotus Bituitus, Regi officium præstitit necessarium. *Id. ibid.*

Dio autem hæc narrat. Sed neque Mithridati ad mortem venenum satis fuit. Ictus autem gladii, quem sua sibi manu intulerat, cum præter ætatem, præsentisque, quæ circumstabant calamitates, imbecillior fuit, tum veneni sumptione, cuicui moditandem id fuerit, debilitatus. Igitur cum neque se ipsum confecisset, & diutius tempus trahere videretur, ii, quos in filium emiserat, irruentes gladiis ac lanceis mortem ei accelerarunt. *Dio lib. 37. p. 36.* Per defectionem civium Pharnacisque filii scelere præventus male tentatum veneno spiritum ferro expulit, inquit Florus. *Lib. 3. cap. 5. in fine.*

Pharnaces corpus Mithridatis patris muria condiri iussit, & ad Pompeium misit in trireme, rei gestæ argumentum simul & se & regnum dedens. *Dio lib. 37. ibid.* Sinopem corpus transmisit, simulque eos, qui Manium ceperant, & obsides multos Græci Barbaricique generis, rogans ut aut paternum regnum aut Bosphoranum tantum quod Machares frater a Mithridate acceperat, tenere liceat. *App. pag. 250.*

Tabellarii accurrerunt ex Ponto lætum nuntium adferentes Pompeio in Arabia tunc moranti. In suggestum ascendit acceptis litteris, & militibus nuntiavit Mithridatem decessisse, qui, quod secessisset ab ipso Pharnaces filius, manus sibi ipse intulerat. Omnia illic Pharnacem occupasse, eaque sibi & Romanis scripsisse facere. *Plutarch. in Pomp. pag. 640.*

Pompeius extemplo signa retro ex Arabia movit. Provincias intermedias cursim emensas, Amisū pervenit; invenitq; multa dona a Pharnace allata, multa corpora ex familia regia, ipsum etiam Mithridatis cadaver non admodum ex facie cognitum: non ipse Pompeius illud sustinuit videre, Sinopen amādavit. *Id. ibid. p. 641.* Regis corpus regie sepeliendum curatoribus ejus, addito sumptu, tradidit monumentis regiis, laudatumque ob gestorum excellentiam ut Regum ætatis suæ præstantissimum. *Appian. p. 250.*

Pharnaci mercedem parricidii, Pompeius Bosphori regnum donavit, eumque Populi Romani amicis & sociis adscripsit. *Dio lib. 37. p. 36.* Exceptis Phanagorensibus, quos liberos suo jure permisit vivere, quoniam primi recolligenti vires Mithridati, jamque classem, exercitum receptaculaque habenti, deficientes exhibuerunt negotium, exemploque dato aliis causa fuerunt Mithridatis interitus. *Appian. p. 250.*

Pharnaces cum Bosphori regna adeptus est, ætatis añum 35. agebat, eoque tranquille potitus est, usque ad initium belli civilis inter Pompeium & Cæsarem, quo, spe recuperandi regni paterni, rebus novis studuerit, non Pompeio in auxilium apud Thessaliam fuit, ut tradit Eutropius *Hist. lib. 6.*

Itaque oppugnavit Phanagorenses, eorumq; vicinos, donec præ fame ad pugnam progressi, oppidani victi sunt: quos illæsos recepit in amicitiam, acceptis tantum obsidibus. *Appian. p. 253.* Strabo illum pæe tranquilla fruentem narrat Hypanin fluvium, expurgata quadã vetere fossa, Dandariis induxisse, agrumq; eorū proluisse. *L. II. p. 495.* Nec multo post Si-

nopen

nopen cepit, Amisum quoque appetens bellum gessit cum Romanis, duce Calvino & non Calvisio apud Appianum, quo tempore Cæsar in Ægypto conflabatatur. Tum Colchidem Pharnaces transiisse videtur ex Strabone, cum tradat in ea Lemotheæ templum a Phrixo conditum spoliassè. *Lib. ii. pag. 499.*

Rex Dejotarus ad Domitium Calvinum, cui Cæsar Asiã, finitimasque Provincias administrandas tradiderat, venit oratum, ne Armeniam minorem, regnum suum, neve Cappadociam, regnum Ariobarzani, possideri vastarique pateretur a Pharnace: quo malo nisi liberarentur, imperata sibi facere, pecuniamque promissam Cæsari non posse se persolvere. Domitius, non tantum ad explicandos sumtus rei militaris, cum pecuniam necessariam esse judicaret; sed etiam turpe Populo Romano & Cæsari victori, sibi que infame esse statueret, regna sociorum atque amicorum ab externo Rege occupari, nuntios confestim ad Pharnacem misit, Armenia Cappadociaque decederet, neve occupatione belli civilis Populi Romani jus majestatemque tentaret. *Hist. de Bell. Alexand. pag. 373.*

Hanc denuntiationem cum majorem vim habituram existimaret, si propius eas regiones cum exercitu accessisset: ad legiones profectus, unam ex tribus 36. secum duxit, duas in Ægyptum ad Cæsarem mittit, litteris ejus evocatas: quarum altera in bello Alexandrino non occurrit: quod itinere terrestri per Syriam erat missa, adjungit Cn. Domitius legioni 36. Duas a Dejotaro, quas ille disciplina, atque armatura nostra complures años constitutas habebat, equitesque centum,

tum, totidemque ab Ariobarzane sumit: mittit P. Sextium ad C. Plætorium Quæstorem, ut legionem adduceret, quæ ex tumultuariis militibus in Ponto confecta erat; Quintumque, Patifium in Ciliciam ad auxilia accersenda. Quæ copiarum celeriter omnes jussu Domitii Comanæ convenerunt. *Id. ibid. pag. 373 & 374.*

Interim Legati a Pharnace responsum ferunt, Cappadocia se decessisse, Armeniam minorem recepisse, quam paternò nomine obtinere deberet: denique ejus regni causa integra Cæsari servaretur: paratum enim se facere quod is statuisset. *Id. ib. p. 374.*

Cn. Domitius cum animadverteret eum Cappadocia decessisse, non voluntate adductum, sed necessitate, quod facilius Armeniam defendere posset subjectam suo regno, quam Cappadociam longius remotam, quodque omnes legiones tres adducturum Domitium putasset; ex quibus, cum duas ad Cæsarem missas audisset, audaciusque in Armenia substitisset, perseverare cœpit, ut eo quoque regno decederet: neque enim aliud jus esse Cappadociæ, atque Armeniæ: nec juste eum postulare, ut in Cæsaris adventum res integra differretur, id enim esse integrum, quod ita esset, ut fuisset. *Id. ibid.*

His responsis datis, cum iis copiis, quas supra scripsi, profectus est in Armeniam, locisque superioribus iter facere instituit; nam ex Ponto a Comanis jugum editum sylvestre est, pertinens in Armeniã minorẽ, quo Cappadocia finitur ab Armenia, cujus itineris hæ erant certæ opportunitates, quod in locis superioribus nullus impetus repentinus accidere hostiũ poterat,

& quod Cappadocia his jugis subiecta magnam com-
meatus copiam erat subministratura. *Id. ibid.*

Complures interim legationes Pharnaces ad Domi-
tium mittit, quæ de pace agerent, regiaque munera
Domitio ferrent. Ea constanter omnia aspernabatur :
nec sibi quidquam fore antiquius, quam dignitatem
Populi Romani & regna sociorum recuperare, lega-
tis respondebat. Magnis & continuis itineribus con-
fectis, cum adventaret Nicopolim, quod oppidum in
Armenia minore positum est, plano ipsum loco, mon-
tibus tamen altis ab duobus lateribus objectis, satis
magno intervallo ab oppido remotis, castra posuit
longe a Nicopoli circiter millia passuum 8. *Id. pag. 375.*

Quibus ex castris, cum locus angustus atque impe-
ditus esset transeundus, Pharnaces in insidiis delectos
pedites, omnesque pene disposuit equites : magnam
autem multitudinem pecoris intra eas fauces dissipa-
ri iussit, paganosque & oppidanos in iis locis obversari ;
ut si amicus Domitius eas angustias transfiret, nihil de
insidiis suspicaretur, cum in agris & pecora & ho-
mines animadverteret versari, tanquam amicorum
adventu, sin vero ut in hostium fines veniret : præ-
da diripienda milites dissiparentur, dispersique cæ-
derentur. *Id. ibid.*

Hæc cum administraret, nunquam tamen inter-
mittebat Legatos de pace atque amicitia mittere ad
Domitium, cum hoc ipso crederet, cum facilius deci-
pi posse. At contra spes pacis Domitio in iisdem ca-
stris morandi attulit causam. Ita Pharnaces, amissa
proximi temporis occasione, veritus ne cognosce-
rentur insidiæ, suos in castra revocavit. *Id. ib.*

Domitius postero die propius Nicopolim accessit,

castraque oppido contulit; quæ dum muniunt Romani, Pharnaces aciem instruxit suo more atque instituto. In fronte enim, simplici directâ acie, cornuatrinis firmabantur subsidiis, eadem ratione hæc media collocabantur acie, duobus dextra, sinistraque intervallis, simplicibus ordinibus instructis, perfecit ineptum castrorum opus Domitius, parte copiarum pro vallo instructa. *Id. ibid.*

Proxima nocte Pharnaces, interceptis tabellariis, qui de Alexandrinis rebus litteras ad Domitium ferebant, cognoscit Cæsarem magno in periculo versari, flagitarique a Domitio, ut quam primum sibi subsidia mitteret, propiusque ipse Alexandriam per Syriam accederet. Quâ cognita re, Pharnaces victoriæ loco ducebat, si trahere tempus posset, cum discedendum celeriter Domitio putaret. *Id. ib. p. 376.*

Itaque ab oppido, qua facillimum accessum & æquissimum ad dimicandum Romanis videbat, fossas duas directas, non ita magno medio intervallo relicto, 4. pedum altitudinis in eum locum deduxit, quo longius constituerat suam non producere aciem, inter has fossas aciem semper instruebat. Equitatum autem a lateribus omnem extra fossam collocabat: qui neque aliter utilis esse poterat, & multum numero anteibat Romanum equitatum. *Id. ibid.*

Domitius autem, cum Cæsaris magis periculo, quam suo commoveretur, neque se tuto discessurum arbitraretur, si condiciones, quas rejecerat, rursus appeteret; aut sine causâ discederet: ex propinquis castris in aciem exercitû eduxit, 36. legionem in dextro cornu collocavit, Ponticam in sinistro, Dejotari legio-

nes in mediam aciem contulit: quibus tamen angustissimum frontis reliquit intervallum, reliquis cohortibus in subsidiis collocatis. Sic utrimque acie instructa, processum est ad dimicandum. *Id. ibid.*

Signo sub idem tempus ab utroque dato concurritur, acriter varieque pugnatur: nam 36^a. legio, cum extra fossam in equitatum Regis impetum fecisset, adeo secundum prælium fecit, ut manibus oppidi succederet, fossamque transiret, adversosque hostes aggrediretur. At Pontica ex altera parte legio, cum paululum averfa hostibus cessisset, fossam autem circumire acies secundo conata esset, ut aperto latere aggrediretur hostem, in ipso transitu fossæ confixa & oppressa est. Dejotari vero legiones vix impetum sustinuerunt. *Id. ibid.*

Ita victrices Pharnacis copiarum cornu suo dextro, mediaque acie convertunt se ad 36^{am}. legionem: quæ tamen fortiter vincens impetum sustinuit: magnis copiis Regiis circumdata, præsentissimo animo pugnans in orbem se recepit ad radices montium: quo Pharnaces insequi, propter iniquitatem loci, noluit: ita Pontica legione pene tota amissa, magna parte Dejotari militum interfecta, 36^a. legio in loca se superiora contulit, non amplius 250. desideratis. Ceciderunt eo prælio splendidi ac illustres viri nonnulli Equites Romani. Quo tamen incommodo Domitius accepto, reliquias exercitus dissipati collegit, itineribusque tutis per Cappadociam se in Asiam recepit. *Id. ibid. pag. 377.*

Pharnaces rebus secundis elatus, cum de Cæsare ea, quæ optabat, speraret, Pontum omnibus copiis occupava-

cupavit, ibique & victor & crudelissimus Rex, cum sibi fortunam paternam, feliciore eventu, destinaret, multa oppida expugnavit, bona civium Romanorum, Ponticorumque diripuit, supplicia constituit in eos, qui aliquam formæ, atque ætatis commendationem habebant, ea, quæ morte essent miseriora, Pontumque nullo defendente, paternum regnum se recepisse glorians, obtinebat. *Id. ibid.*

Amisum urbem, cum diu restitisset, vi expugnatam diripuit, omnibus puberibus interfectis, ac in Bithyniam Asiamque cum spe ejusdem successus, quo pater ejus usus fuerat, contendit: verum audito, Asandrum, cui tutelam Bosphori crediderat, res novas molitum, substitit. Is enim, simul atque annuntiatum ei fuit, Pharnacem longe jam progressum, eumque censuit, si vel maxime in præsentia Romanos lateret, tamen in posterum, id haud impune laturum, bonæ gratiæ a Romanis ineundæ causâ, speque regni Bosphorani ab eis accipiendi, contra dominum suum insurrexit. Cujus rei allato nuntio, Pharnaces in eum ire instituit, quanquam id frustra fuit Cæsare adventante. *Dio lib. 42. pag. 206.*

Cæsar non excessisse Ponto Pharnacem audierat, commoratus fere in omnibus civitatibus, quæ majore sunt dignitate, tandem in Cappadociam venit, deinde in Pontum, ubi copias omnes coegit. Tunc Legati a Pharnace missi Cæsarem adeunt, atque in primis deprecantur, ne ejus adventus hostilis esset; facturum enim omnia Pharnacem, quæ imperata essent; maximeque commemorabant, nulla Pharnacem auxilia contra Cæsarem Pompeio dare voluisse, cum Dejo-

tarus, qui dedisset, tamen ei satisfacisset. *Hirtius pag. 393.*

Respondit Cæsar, se fore æquissimum Pharnaci, si quæ pollicetur, repræsentaturus esset, monuit autem mitibus verbis Legatos, ne aut Dejotarum sibi objicerent, aut nimis eo gloriarentur beneficio, quod auxilia Pompeio non misissent, nam se neque libentius facere quidquam, quam supplicibus ignoscere, neque Provinciarum publicas injurias condonare iis posse, qui non fuissent in se officiosi; id ipsum, quod commemorassent, officium utilius Pharnaci fuisse, qui providisset, ne vinceretur, quam sibi, cui Dii immortales victoriam tribuissent. *Id. ibid.*

Itaque se magnas & graves injurias Civium Romanorum, qui in Ponto negotiati essent, quoniam in integrum restituere non posset, concedere Pharnaci: nam neque interfectis amissam vitam, neque exactis virilitatem restituere posse, quod quidem supplicium gravius morte Cives Romani subissent. Ponto vero decederet confestim, familiasque publicanorum remitteret, ceteraque restitueret sociis civibusque Romanis, quæ penes eum essent, si fecisset; jam tunc sibi mitteret munera ac dona, quæ, bene rebus gestis, Imperatores ab amicis accipere consueverent. Miserat enim Pharnaces coronam auream. *Id. ib. p. 394.*

His responsis datis, Legatos remisit. At Pharnaces omnia liberaliter pollicitus: cum festinantem ac properantem Cæsarem speraret libentius crediturum suis promissis, quam res pateretur, quo celerius honestiusque ad res magis necessarias proficisceretur (nemi enim erat ignotum, plurimis de causis ad urbem Cæsarem

farem

farem revocari), lentius agere, decedendi diem postulare longiorem, pactiones interponere, in somnia frustrari cepit. *Id. ibid.*

Cæsar, cognita calliditate Pharnacis, quod aliis temporibus natura facere consueverat, tunc necessitate fecit adductus, ut celerius omnium opinione manum confereret. Ziela est oppidum in Ponto posita, ipso ut in plano loco, satis munitum; tumulus enim naturalis, velut manu factus, excelsiore undique fastigio sustinet murum, circumpositi sunt huic oppido magni, multique intercisi vallibus colles: quorum editissimus unus, qui propter victorias Mithridatis, & infelicitatem Triarii detrimentumque exercitus Romani, superioribus locis, atque itineribus pene conjunctus oppido, magnam in illis habet nobilitatem, nec multo longius millibus passuum tribus habet a Ziela, hunc locum Pharnaces, veteribus paternorum felicitum castrorum relictis operibus, copiis omnibus suis occupavit. *Id. ibid.*

Cæsar cum a Pharnace millia passuum quinque, castra posuisset, videretque eas valles, quibus regia castra munirentur, eodem intervallo sua castra muniturus: si modo ea loca hostes priores non cepissent, quæ multo erant priora regis castris, aggerem comportari jubet intra munitiones. Quo celeriter collato, prima luce, non opinantibus regiis, eum ipsum locum cepit, in quo Mithridates secundum prælium adversus Triarium fecerat, huc omnem comportari aggerem e castris servitiaque agi iussit: ne quis ab opere miles discederet: cum spatium non amplius mille passuum intercisa vallis castra regionum divideret ab opere incepto castrorum. *Id. p. 393.*

Pharnacés, cum id repente prima luce animadvertisset, copias suas omnes pro castris instruxit, quas interposita locorum iniquitate, consuetudine magis pervulgata militari credebatur instrui Cæsar, vel ad opus suum tardandum, quo plures in armis tenerentur, vel ad ostentationem regię fiducia, ne munitione magis quam manu, defendere locum Pharnaces videretur. Itaque deterritus non est, quo minus prima acie pro vallo instructa, reliqua pars exercitus opus faceret. *Id. ibid.*

At Rex impulsus sive loci felicitate, sive auspiciis & religionibus inductus, quibus obtemperasse eum postea audiebant Romani, sive paucitate horum, qui in armis erant, comperta, cum more operis quotidiani magnam illam servorum multitudinem, quæ aggerem portabat, militum esse credidisset, sive etiam veterani fiducia, exercitus sui, quem cum legione 22. in acie conflixisset & vicisset Legati ejus gloriabantur, simul contemptu exercitus Romani, quem pulsum a se, Domitio duce, sciebat, inuito consilio dimicandi, descendere prærupta valle cœpit, cujus aliquandiu Cæsar irridebat inanem ostentationem, & eo loco militum coarctationem; quem in locum nemo sanus hostis subiturus esset: cum interim Pharnaces eodem gradu, quo præruptam descenderat in vallem, ascendere adversus arduum collem instructis copiis cœpit. *Id. ibid. pag. 396.*

Cæsar incredibili ejus vel temeritate, vel fiducia motus, neq; opinans imparatusq; oppressus, eodem tempore milites ab operibus vocat, arma capere jubet, legiones opponit, aciem instruit. Cujus rei subita trepidatio

pidatio magnum terrorem attulit Romanis, nondum ordinibus instructis falcatae regiae quadrigae permittos milites perturbant, quae tamen celeriter multitudine telorum opprimuntur. Insequitur has acies Regiorum, & clamore sublato configitur, multum adjuvante natura loci, plurimum Deorum immortalium benignitate. *Id. ibid.*

Magno atque acri cominus praelio facto, dextro cornu, quo veterana legio sexta erat collocata, initium victoriae natum est ab ea parte, cum in proclive detruderentur regii multo tardius, sed tamen iisdem Diis adjuvantibus, sinistro cornu, mediaque acie, totae profligantur copiae Regis, quae quam facile subierant iniquum locum, tam celeriter gradu pulsae premebantur loci iniquitate; itaque multis militibus partim interfectis, partim suorum ruina oppressis, qui velocitate effugere poterant, armis tamen projectis, vallem transgressi, nihil ex loco superiore inermes proficere poterat: at Romani, victoria elati, subire iniquum locum, munitionesque aggredi non dubitarunt; defendentibus autem iis cohortibus castra, quas Pharnaces praesidio reliquerat, celeriter castris regiiis sunt potiti. Interfecta multitudine omni, aut capta suorum, Pharnaces cum paucis equitibus profugit, cui nisi castrorum oppugnatio facultatem attulisset liberius profugiendi, vivus in potestatem Caesaris adductus esset. *Id. ibid. pag. 397.*

Tali victoria toties victor Caesar incredibili est laetitia affectus, quod maximum bellum tanta celeritate confecerat: eratque subiti periculi recordatione laetior, quod victoria facilis ex difficillimis rebus acciderat. *Id. ibid.*

De hoc bello sic loquitur Suetonius. Ab Alexandria in Syriam & inde Pòntum transiit, urgentibus de Pharnace nuntiis, quem Mithridatis Magni filium, ac tunc occasione temporum bellantem, jamque multiplici successu præferocem, intra quintum, quã adfuerat, diem, quatuor, quibus in conspectum venit, horis, una profligavit acie: crebro commemorans Pompeii felicitatem, cui præcipua militiæ laus de tam imbelli genere hostium contigisset. *In vita Cæsaris pag. 46.*

Ea victoria, quamvis non splendidissima, Cæsar magnopere se jactavit, ut nulla alia magis, quod eadem die & pervenisset ad hostem, & vidisset eum & vicisset. *Dio lib. 42. pag. 207.* Hujus pernicitatem & celeritatem conflictus Romam significans, ad amicum quemdam Amintiũ scripsit tria verba, *Veni, Vidi, Vici*, quæ dictiones similiter cadentes non illepidam habent brevilloquentiam. *Plut. in vit. Cæsar. p. 731.* Quod confirmat Suetonius his verbis: Pontico triumpho inter pompæ fercula trium verborum prætulit titulum *Veni, Vidi, Vici*; non acta belli significantem, sicut ceteris, sed celeriter confecti notam. *In vita Cæsaris pag. 48.*

De hoc bello ita loquitur Florus. In Asia quoque novus rerũ motus a Ponto: plane quasi de industria captante fortuna hunc Mithridatico regno exitum, ut a Pompeio pater, a Cæsare filius vinceretur. Rex Pharnaces magis discordiæ Romanæ fiducia, quam virtutis suæ, infesto in Cappadociam ruebat: sed hunc Cæsar aggressus uno, & (ut sic dixerim) non toto prælio obtrivit, more fulminis, quod uno eodemque momento, venit, percussit, abscessit. Nec vana de se

prædicatio est Cæsaris, ante victum esse hostem, quam visum. *Florus lib. 4. cap. 2. circa finem.*

Pharnaces victus refugit Sinopen cum mille equitibus, cumque Cæsari non vacaret eum prosequi, misso contra se Domitio, urbem tradidit, & pace accepta dimissus cum equitibus, equos interfecit, iniquissime id ferentibus eorum dominis. Inde conscensus navibus in Pontum fugit. *Appian. de bell. Mitbrid. p. 254.*

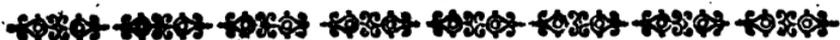
Cæsar post victoriam de Pharnace relatam, Manubias omnes, quamvis plurimæ essent, militibus donavit: cumque trophæum eo in loco Mithridates de Triario statuisset, quia id consecratum belli Deis evertere fas non erat, ipse de Pharnace suum opposuit, atque ita Mithridaticum obscuravit, quodamque modo dejecit. Postea receptis omnibus, quæ vel Romanis, vel eorum sociis Pharnaces ademerat, singulatis, qui amiserant, restituit. His actis & reliquis rebus constituendis Domitio præfecto, in Bithyniam venit. *Dio lib. 42. pag. 207.*

Pharnacem in Bosphorum vi intrare conatum, Afander in carcerem conjecit atque interemit. Cæsar vero Mithridati Pergameno tetrarchiam Galatiæ, cum regio nomine tribuit, eique bellum contra Afandrum mandavit, quo & ejus in amicum perfidia pleteretur, & Mithridates Bosphori dominus fieret. *Id. ibid.* Hæc si vera sunt, mors Pharnacis contigit, antequam Cæsar ex Asia fuisset egressus.

Rem aliter tradit Appianus: Pharnaces collecta Scytharum ac Sarmatarum manu, Theudosiam Panticapæumque occupavit; & cum rursus ab Afandro bello peteretur, equites ejus, equis destituti, nec assueti

pede-

pedestri prælio, vincebantur: solus Pharnaces egregie pugnans, tantum confauciatus cecidit quinquagenarius, postquam regnavit in Bosphoro annis 15. Atque ita etiam Pharnaces regnare desiit, cuius regnum Cæsar Mithridati Pergameno dedit. *De Mitrid.* p. 254. Reliquit filium, nomine Darium & Dynamin.

N U M M U S

PHARNACIS, REGIS BOSPHORI.

EX TABULIS WOLPHANGI LAZII.

Caput Regis diadematum: Ex aversa parte Apollo sedens ante tripodem; dextra lauri ramum; sinistra cubito lyra innixos; cum epigraphæ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΜΕΓΑΛΟΥ ΦΑΡΝΑΚΟΥ. REGIS REGUM MAGNI PHARNACIS. In area ZMΣ. ist est anno 247. Infra numeralis littera Δ.

Hic est Pharnacis Bosphori, & non Pharnacis ejus atavi Ponti Regis nummus, cujus effigiem supra exhibuimus. At Bosphoranus titulum magnificentum præfert, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ, id est *Regis Regum*, aliorum monarcharum exemplo, nempe

pe

pe Arfacidarum & præsertim Tigranis Armeniæ cognati sui, qui cum Reges haberent tributarios, superbam illam nomenclationem sibi arrogarunt.

Pharnaces Reges proximos sibi vectigales fecisse oportet, ut non solam *Regis Regum*, sed & ΜΕΓΑΛΟΥ appellationem a Provinciarum aut rerum gestarum amplitudine ut plurimum desumptam, acceperit: hæc quidem Alexandro, imo & Michridati ejus parenti concessa est, quam tamen in eorum nummis usurpatam non leges; porro eam in suis Antiochus III. Syriæ Rex admisit: illa postea frequentius ad Arfacidas transiit, ab antiquis Persarum Regibus tanquam originis suæ autoribus mutuata, & tandem usque ad Regulos pervenit, sub Sept. Severo, ut in nummis Abgari observatur, quam ab illo Imperatore in Parthorum Regis ludibrium huic Dynastæ datam existimat Tristanus.

Andreas Morellius hunc Pharnacis ex auro nummum in secundæ editionis specimine vulgavit, cujus ectypum, cum Parisios primum appulit, nobis dederat, ut inter Reges, quos describendos aggressi eramus, suo loco poneremus. Illud ex museo D. Veseri Patricii Norimbergensis delineaverat, & quid sibi vellent litteræ in area signatæ cum postulasset, libenter illum Æram Ponti Regum docuimus, quem forte minimum in priore specimine non edidit, ne tot nummorum a nobis acceptas interpretationes tanquam suas exponeret.

Litteræ autem ΖΜΣ. in area percussæ, Ponti Regum Æræ sunt numerales, annum ejus designantes 247. cujus initium ut detegatur, magni est momenti:

alte-

206 PHARNACES BOSPHORI REX.

altera Δ. paulo infra eas posita, annum regni Pharnacis quartum denotans, ut similes in Asandri ejus in Bosphoro successoris monetis exaratae indicant: nam si ad annum V. C. 691. quo mortuus est Mithridates Eupator, addideris annum quartum Regis Pharnacis, habebis 695. a quibus si tollas 247. tibi supererit 448. quo permittente Antigono Mithridates II. regnum Ponti avitum recuperavit; & quidem sine tributo, unde Cristes a Strabone appellatus, ut in illius vita dictum est.

Ut vero Morellius tunc ne quidem nummorum descriptiones aggredi ausus, quare Appollo in Pharnacis averſa parte eſſet collocatus, poſtulare neglexit; ideo in illius explicatione ingenuè fatetur his verbis: *Quam ob cauſam Apollo in hoc nummo ſcalptus ſit, me fugit, nec ſequentia ſomniaſſet: ſed intelligat illum Panticapæi urbis Bosphori primariæ percuffum, in qua ſummus erat Apollinis cultus, utpote illa a Mileſiis condita, tradente Strabone, poſt ejus deſcriptionem, inquit, κήσμά ἐς τὴν Μιληſίων.*

Nemo neſcit Mileſios plurimum fuiſſe veneratos Apollinem, cujus erat celeberrimum Oraculum in Branchidis, unde illi in nummo tripus, & templum Deo ſub nomine Didymei templum omnium maximum conſtruxerunt, teſte eodem Strabone pag. 634. Laurum tenet, quia hæc arbor erat in ejus tutela. Innititur lyræ, qua a Mercurio donatus fuerat.

ASAN.

ASANDER,
ASANDER.

207

ASANDER
REX BOSPHORI

*In Com. Em. Card. Maximus
Exc. num. Aur. dragm.*

ASANDER, Pharnacis coëtaneus, nam triennio tantum erat ætate superior, ut ex Luciano eruitur *de Macrobiis*. Ita amicitia conjunctus, ut cum eo contra Mithridatem Regem conspiraverit ex ipsius intimis familiaribus, ut regni administrationem reliquerit,

querit, dum ad patrum recuperandum properaret. Is Pharnacem propositi poenas daturum a Romanis putavit, aut eorum gratias initurum si eum regno, quod ab iis acceperat, spoliaret, contra dominum suum insurrexit, teste Dione *lib. 42. pag. 206.*

Quo nuntio accepto, Pharnaces ira percitus in eum mox ire constituit; sed cum classem non haberet in Ponto paratam, & per Armeniam adventare Cæsarem, qua esset transeundum, cognovit, converso itinere ei ad Zelam Ponti urbem occurrit; præterita felicitate potius quam consilio fretus, prælium, in quo totus ejus exercitus est profligatus, & ipse pene captus, imprudenter commisit, & ex Sinope, in quam confugerat cum reliquis militibus in Bosphorum solvit. *Dio ibid. & Appian. pag. 254.*

Pharnacis in Bosphorum exscensum non prius accepit Asander, quin copias, quas contra illum comparaverat, adversus eum duxerit; sed Rex collecta Scytharum ac Sarmatarum manu Theudosiam & Pantuapæum urbes occupavit: sed cum continuo bello ab Asandro peteretur, tandem inter illos acre prælium est commissum, equites vero Pharnacis equis destituti, nec assueti pedestri prælio, vincebantur: solus Pharnaces egregie pugnans, interfectus est. *Appian. de Mitbrid. pag. 254.* Dio tradit Pharnacem ab Asandro captum, posteaque interemptum, *lib. 42. pag. 207.*

Cæsar Pharnacis mortem ægre tulit, &, ut jam dictum est, Mithridati Pergameno, cui tetrarchiam Galatiæ cum Regis nomine tribuerat, bellum contra Asandrum mandavit, quo & ejus in amicum perfidia ple-

plecteretur, & Mithridates Bosphori dominus fieret.
id. ibid.

Is credebatur filius Mithridatis Magni ex pellice nomine Adobogione de Galatarum tetrarchis stirpe. Eidem Cæsar tetrarchiâ legibus, Gallo-Græcorum, jure gentis & cognationis adjudicavit. *Hirtius de bell. Alexand. pag. 397.* Propter nobilitatem Mithridates pater Pergano parvulum secum asportaverat in castra, unde illi Pergameni cognomen. Multos ibi tenuerat años, regiisq; disciplinis educari eum curaverat, in amicitiam Cæsaris redintegratus propter auxiliares copias adversus Alexandrinos ipsi adductas. *Id. ib. p. 368.* Dynamis Pharnacis filia inter pacis conditiones a patre Cæsari pro uxore oblata, injuriæ memor, & quod ipse regnum paternum Mithridati spurio concessisset, ad se pertinens, Afandro nupsit, ut sic per conjugium ipsi translatum jure defenderet.

Mithridates Pergamenus Afandro quidem bellum intulit; sed veterum Scriptorum penuria quomodo gestum sit, ignoratur: Afandri tamen numismatum fide & testimonio, in mari præliû inter eos commissû fuisse judicatur; nam in illis pars averfa victoriâ cum palma proræ navis insistentem exhibet, quæ victoriâ navalem demonstrat. Strabo de illo inquit: *κατελύθη δὲ ὑπὸ Δασάνδρου τῆ αὐ Φαρνακίην ἀνελόντος. Evertit eum Afander, ubi male Lyfander, qui Ἐ Pharnacem interfecit.* Mithridates autem, qui & scientia bello peritus & virtutis, tamen in hoc prælio victus & occisus est.

Quid egerit Afander deinde, in tenebris latet, illum ut Nomadû incursiones in regni sui fines cohiberet, Isthmum peninsulæ ad Mæotidem 360. stadia longû,
Pars II. muro

inuro ducto muniisse, denis turribus in singula stadia constitutis. Nam refert Strabo *lib. 7. pag. 311.* Bosphoranos Regulos omnia ad Tanaim obtinuisse maxime postremos. *Φαρνακίης καὶ Ασάνδρος καὶ Πολέμων. Pharnaces & Asander & Polemo. Lib. 11. p. 495.*

Lucianus & nummi ipsius Afandri, initio principatus sui Bosphori, regium nomen, quod forsitan non esset ex regia stirpe natus, non usurpasse nos edocent, sed solum Ethnarchæ dignitate contentum, id omnino probat averfa illius nummi pars, quæ exhibet victoriam cum hac inscriptione, *ΑΣΑΝΔΡΟΥ ΕΘΝΑΡΧΟΥ ΒΟΣΠΟΡΟΥ*, de qua infra. Lucianus autem hæc habet *in Macrobiis. Ασάνδρος ἰὸς ὑπὸ τῆς Σεβαστῆς ἀντὶ Ἐθναρχῆς Βασιλεὺς ἀναγορευθεὶς Βοσπόρης. Asander autem ab Augusto pro Ethnarcha Rex Bosphori renunciatur.*

Hanc Regis pro Ethnarchæ appellationem ab Augusto videtur accepisse Afander ob præstitum illi auxilium; & copias contra M. Antonium missas in pugna Actiaca 23. Septembris anni 723. V. C. inter eos commissa, in qua victor Augustus recessit, & Romanum inde adeptus est imperium.

Reges illi, qui a M. Antonio & ab Augusto nominabantur, tributum Romanis pendebant; quare res militaris ad eos videbatur spectare, ut sparsim apud historiæ Scriptores legiones in eorum regnis ad eorum contra Barbaros tutelam, aliquando missæ observantur; quare cum Afander ad summam senectutem esset proventus, Augustus ei quendam Scribonium misit: quare narrat Lucianus *in Macrobiis*, nonagenarium obiisse corpore validum & quidem ex inedia, quod rem militarem Scribonium creditam videret.

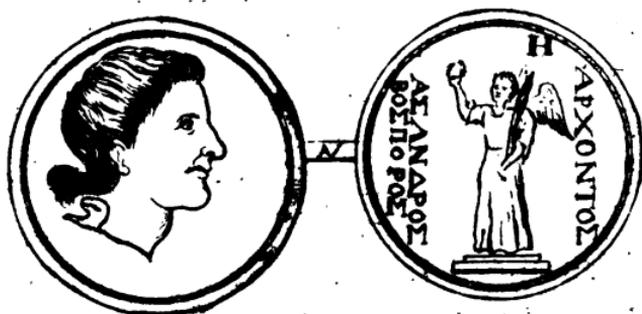
Mors

Mors Afandri contigit anno V . C. 741. cum principatum Bosphori sub Ethnarchæ titulo annos 17. ab anno scilicet 706. quo Cæsar Pharnacem profligavit, usque ad annum prælii Achaici 723. quo Rex ab Augusto renunciatus, & sub Regis dignitate annos 18. in summa 35. nullos ex Dynami filios habuit, ipsi vero regnum, quod ad eam spectare videbatur, testamento reliquit.

Scribonius, qui ab Augusto rei militari præfectus in Bosphori regno fuerat, illius occupandi occasionem Afandri morte nactus, se Mithridatis Magni nepotem mentitus, ab Augusto regnum accepisse fingit, ut Dynami jus conservaret, eam duxit uxorem, ut tradit Dio his verbis: Scribonius quidam Mithridatis se nepotem esse perhibens, sibi que id regnum, quia Afander diem suum clauserat, ab Augusto traditum, uxorem Afandri Dynamim, cui a marito regnum fuerat relictum, filiam Pharnacis, neptem Mithridatis, in matrimonium duxit, Bosphorumque occupavit. *Lib. 54. pag. 537.*

Cum autem Bosphorani Romanos bellum Scribonio, quod hoc regnum sine Augusti permisso sibi vindicasset, inferre decreverant, & Polemoni Ponti Regi curam commisisse, fraude Scribonii detecta, hominem necaverunt, ut hunc non amplius pro Rege haberent, sed eorum Regina Dynamis imperaret. *Id. ibid.*

**ASANDER,
NUMMUS
ASANDRI, BOSPHORI PRINCIPIS.**

EX PICTURIS RUDOLPHI IMPERATORIS.

*Caput sine diademate. Ex aversa parte Victoria insistens
proræ dextra coronam, sinistra palmæ ramum
cum epigraphæ ΑΡΧΟΝΤΟΣ ΑΣΑΝΔΡΟΥ ΒΟΣ-
ΠΟΡΟΥ; id est, PRINCIPIS ASANDRI BOSPHORI.
In area desuper littera numeralis H. id est octo.*

INter tabulas numismatum Imperatoris Rudolphi
II. numero M. habentur duo nummi Asandri, quo-
rum prior valde illustrat Lucianum in *Macrobiis*, qui
Asandrum non primo Regis titulum assumpsisse tra-
dit: idcirco in illo caput diademate non redimitum
est, & pro Ethnarchæ nomine, quod ei tribuit, ἀντι
Ἐθνάρχου, hic novam & insolentem ΑΡΧΟΝΤΟΣ
tribuit dignitatem.

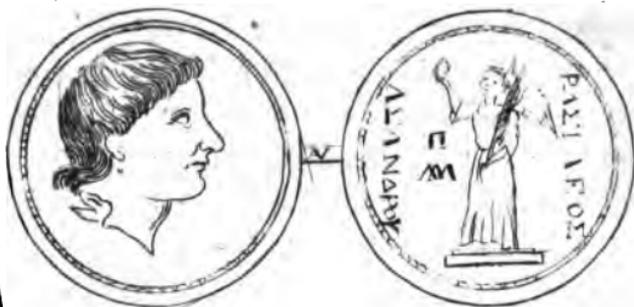
Αρχων,

Ἀρχων, id est principatum obtinens, qui præest, & aliquando Magistratus, ut aliquando observamus in nummis, verbi gratia ΑΙΑ. ΚΑΠΙΤΩΝ Α. ΤΟ. Β. ad designandum summum urbis Magistratum. Aliquando pro Præsilibus Provinciæ, quocumque seu Proconsulum, Consularium, vel Legatorum Proprætorum titulo eas administrarent, ut diserte id observat Dio lib. 54. At ne Asander hoc ΑΡΧΟΝΤΟΣ nomen in nummis suis sumeretur, eleganter addidit ΒΟΣΠΟΡΟΥ, ut denotaret, se esse Bosphori Principem, cum Bosphorus esset sub Regum potestate, porro hoc titulo propter Romanos, abstinuit, quem ab illis aliquando obtenturum sperabat.

Littera numeralis H. in area desuper exarata, magni nobis momenti esse videtur; quippe Principatus Asandri annum 8. designant, uti supra in Pharnacis nummo observavimus. Unde ante annum hinc Regis titulum non sibi arrogasse demonstrant; imo Lucianus ab Augusto ipsi concessum illi indicat, nempe, ut conjicimus ob præstitum illi contra Antonium in prælio Actiaco officium, quod evenit anno V. C. 724. & ipse Bosphorum tenuit ab año V. C. 707. vel 708.

Victoria insistens proræ, aliquam ab Asandro relatam denotat, etsi nobis conjicere liceat, contra Mithridatem Pergamenum, cui Julius Cæsar Bosphori regnum, ut Pharnacis mortem ulcisceretur, concesserat; at, cum ille Galatiam cum Regis nomine jam obtineret, classem ut in Bosphorum appelleret, construxisse videtur, cui obviam factus Asander, prælio navali commisso eum interfecit, ut scribit Strabo; in cujus memoriam hunc typum percussit.

ASANDER,
NUMMUS
ASANDRI, REGIS.

EX MUSEO CARD. MAXIMI.

Caput diademate ornatum. Ex aversa parte eadem Victoria proæ insistens, dextra coronam, sinistra palmæ ramum cum epigraphæ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΣΑΝΔΡΟΥ. Et in area littera numeralis Ζ. & monogrammate ΑΠ.

ECce prodit Asander ΒΑΣΙΛΕΩΣ titulo insignis, cujus caput diademate redimitum est, ut patet ex typo, quod in Museo nostro servamus, & non cum nescio quo a plustri a tergo, ut illud descripsit Spanhemius in ipsius nummi descriptione Diff. 5. p. 461.

Hæc nova Regis dignitas nummis ejus inscripta Lucianum eximie illustrat, apud quem legimus ΒΑΣΙΛΕΥΣ ἀναγορεύθεις Ποσπονδίας, REX BOSPHORI RENUNCIATUS. Ita ut non amplius ΑΡΧΟΝΤΟΣ ut supra, Principis seu Domini Bosphori titulum Pharnacis usurpet, sed ut Pharnaces exemplo ante ipsum Bosphori Rex etiam appelletur, non usurpata quidem dignitate, sed ipsi ab Augusto concessa; unde inflatus

tus non annum sui Principatus, ut in superiore nummo, sed recentis tituli in hoc dinumeret, nempe sextum, quem indicat littera numeralis Ξ in area signata.

At cum sub hac littera numerali monogramma videatur, in quo inserta est littera A. in altera nempe Π. videntur, esse initiales nominis Παντοκράτειρ, in qua urbe Bosphori metropoli nummus iste percussus sit, talia urbium monogrammata inspicere licet apud Golzium in Asia minore tabula 32. ubi plurimæ Alexandro Magno nummos percusserunt.

Eadem Victoria proræ insitens repetitur in Afandro ut solemne Principatus sui confirmationis argumentum, nempe victo & occiso Mithridate Pergameno, ex Mithridatis Magni stirpe credito, & Bosphori regno a Julio Cæsare donato, seu ut se maritimæ potentæ hac Victoria compotem ostenderet.

DARIUS,
DARIUS,
PONTIREX.

EX Bosphori Regibus, in quos familia Mithridatis Ponto ejus regno in Provinciam Romanam a Pompeio redacto nos adduxerat, in Ponti iterum Reges restitutos revertamur, cum id regnum tandem Mithridatis Magni nepoti tanquam a vitum a Romanis concessum nos edoceant Historiæ Scriptores.

Darius Pharnacis Bosphori Regis filius, ut regnum paternum Asandri perfidia sibi ereptum vidit, ad insidias usurpatoris vitandas, in aliquam se regionem ab ipso remotam confugisse videtur, aliquod fortunæ præsidium ad illud recuperandum aut ad aliud a Romanis obtinendum expectans, occasionem civilis belli inter Triumviros contra Dictatoris interfectores nactus, memor quod hic Mithridati Pergameno bellum contra Asandrum, quo ejus in amicum *Regem* perfidia plecteretur, mandasset. Mox Octaviani Cæsaris & M. Antonii partes sequitur, iisque ad prælium Philippense, quas potuerat copias colligere, in eorum auxilium duxit cum amicis.

Victis postea ad Philippos Macedoniæ urbem Bruto & Cassio, cum M. Antonii ad bellum Parthis inferendum profectionem cognovit, ipsi occurrit supplex Athenis, ut hyberna illic æturû rescivit, quã in urbẽ multi ipsius studiosi etiam venerunt: de quibus hæc ait Appianus. Reges aliquot appellavit, arbitrato suo, dũtaxat qui certum tributum penderent, Ponti Darium Phar-

Pharnacis filium, Mithridatis nepotem, Idumæorum Samaritarumque Herodem, Amyntam Pisidarum, Polemonem partis Ciliciæ, aliosque aliarum Gentium. *De bell. civil. lib. 5. pag. 715.*

Appianus Antonium Polemoni regnum ponti dedisse debuerat potius referre; cum Dio illum nominet his verbis: Solo Polemone Ponti Rege bellique Antonii socio, capto, ac pecunia data dimisso. *Lib. 49. pag. 408.* nisi dicamus hunc Polemonis titulum Regis, a Librariis in illo prætermisum, & tantum partem Ciliciæ, quam revera habuit, esse relictam.

Nec Lectorem moveat duos Ponti Reges a M. Antonio eodem tempore constitutos; Dario Pharnacis filio regnum Ponti avitum, Bithyniæ scilicet conterminum, Polemoni vero, eam Ponti partem, quæ ad Cappadociam vergebat, concessit. De Polemone igitur tum ut Ponti, sed ut Bosphori etiam Rege mox dicturi sumus.

Darius anno V. C. 715. avitum Ponti regnum quidem recepit, & filium Pharnacis, nepotemque Mithridatis fuisse ex Appiano tantum dedicimus; sed quid postea egerit & quot annos regnarit, tota illius gesta in tenebris sepulta sunt, tamen filium nomine Mithridatem regni successorem reliquisse, ex illis eruere conabimur.

MITHRIDATES VII.
MITHRIDATES VII.
PONTI REX.

MITHRIDATES ordine Regum Ponti, qui stirpem ab Achæmenc deducere gloriabantur, septimus, Dario patri Pharnacis filio, in avito Ponti Principatu, etsi nulli meminerint Historiæ Scriptores, successisse videtur: etenim añorum 80. spatium, quod effluxit, inter Ponti regnum Dario Pontico ex Antonii Triumviri munificentia receptum, apud Appianum anno V. C. 715. usque ad regnum Bosphoriæ Claudio Imperatore Mithridati concessum ex Dione anno 795. Mithridatem hunc Bosphoranum, qui proles Magni Achæmenis dicitur apud Tacitum, potius Darii nepotem, quam filium aperte demonstrat.

Itaque Darii Ponti Regis fuisse filium, qui Mithridatis Bosphorani pater extitit, necesse est; in ea versatus sententia Hieron. Henninges illum appellat Mithridatem, quo autore, non refert, forsan, quod id nomen Ponti Regibus sit familiare, vel quod ejus filius Mithridates Bosphoranus illud tulerit, & de ipso hæc pauca habet, *Mithridates vixit fama & nomine obscuro*: nec eum inter Reges collocat, quem titulum revera tulisse ex sequentibus auguramur.

Si Mithridates VII. Ponti Rex Mithridatis Bosphorani pater renunciatur, ex qua uxore illum genuerit, inquirere necessarium videtur; Tacitus Mithridatem Bosphori Regem & Cotym illius in regno successorem fratres appellat; cū vero ille sit Achæmenides ex

eadem Scriptore, & Cotys e regio sanguine Thracio ortus, eos esse haud dubie fratres uterinos necesse est, eorumque matrem foeminam principem primo Mithridati VII. Ponti Regi, & secundo Cotyi Armeniae Principi nupsisse.

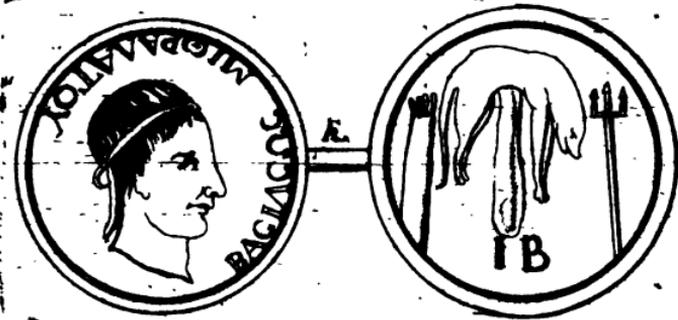
Præmatura morte præventus Mithridates VII. fuisse videtur, & cum tantum in tenera ætate constitutum haberet filium, ab Imperatore Romano in Bythiniam Pontum redactus Pontus est & Bythiniae adjunctus; at Mithridatis uxor ut Reginae nomen nõ amitteret, in novas nuptias cum Cotye minoris primum Thraciae deinde Armeniae Rege se conjunxit.

Avito Ponti regno spoliatus filius in Thraciam sequutus est matrem, & tandem sibi benevolam reddidit Claudium Imperatorem, ut ab ejus liberalitate, aliud avitum Bosphori regnum obtinuerit.

Quot annos regnaverit Mithridates VII. & quo tempore e vivis abierit, incertum est. Plura de illo in ejus nummo.

MITHRIDATES VII.
NUMMUS
MITHRIDATIS VII. PONTI REGIS.

EX THESAURO REGIO.

Caput Regis diademate ornatum cum epigraphe ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΜΙΘΡΑΔΑΤΟΥ; id est, REGIS MITHRIDATIS. In aversa parte IB. hoc est anno duodecimo clava: spoliis leonis onusta, a dextris pharetra, & a sinistris tridens.

SI Mithridates VII. Darii Ponti Regis filius & Pharnacis Bosphori Principis nepos, ab Historiæ Scriptoribus prætermiffus est, nihil mirum, si ejus nummi ab antiquariis haud cogniti fuerint. Seguinus tamen unum vulgavit in *Selectis* pag. 62. Sed illum alii Principi adjudicavit, ut vero Mithridatis Regis inscriptionem legit, illius famosi Reipublicæ Romanæ hostis numisma esse duxit, sed inspecto accuratius vultu, ut ait, & cum argenteis ipsius Eupatoris tetradrachmis collato faciem omnino diversam apprehendit.

Caput illud juvenile, Mithridatis Pergameni esse suspicatus est, tum propter verbum ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ, quod in alio Pergami urbis nummo observavit,

ad Strategū quemdā Mithridatem spectantem, cum Regis nomine non sit insignitus: reliquit igitur Ponticum propter diversa in utroque lineamenta, tum quod magnus ille Ponticus in ære sincerus vix reperiatur; addere debuisset, quod ille semper ΕΥΠΑΤΟΡΟΣ cognomen præfert, & Epocham qua Mithridatis Cūstis successores utebantur.

Relicto igitur Pontico, totum se ad Pergamenum contulit, cujus historiam & res gestas describit, in quibus illum Tetrarchiam Gallo-Græcorum accepisse a Julio Cæsare refert, & postea regno Bosphori donatum, si Afandrum Pharnacis interfectorem tolleret, sed ipse ab Afandro occisus est, & sic regnum nunquam obtinuit, nec proinde Rex unquam dici potuit.

Cui ergo Regi Mithridati nummus est ascribendus, si ad Eupatorem nec ad Pergamenum spectet; ad alios sane confugiendum. Duo supersunt Reges nomine Mithridates, ambo ex Achæmenidarum stirpe oriundi: alter Mithridates, Darii filius, Ponti Rex, & ejus filius Bosphori Princeps; ad hunc pertinere nequit nummus cum annis regni duodecim, siquidem is ad annum V. C. 795. Bosphoro præesse cepit, & anno 802. regno suo spoliatus est.

Redit denique nummus hie secundæ formæ ad Mithridatem VII. Darii Regis Ponti filium, quem ille appellat Mithridatem, ut præfert ejus epigraphe, & Regem fuisse nos edocet ΒΑΣΙΛΕΥΣ titulus; & quidem Ponti tanquam paterni regni hæres: quod confirmât principatus sui anni in eo consignati: at obijciat quidam Reges ex prosopia Achæmenidarum
in

in nummis æram Mithridatis conditoris vocati computare solere, quod in aureis & argenteis forsân moris fuit, in æreis vero annos tantû regni sui apponere.

Denique nummi modulus Asiaticum redolet, ut similes ejus tractus & ævi, qui manibus Antiquariorum quotidie feruntur, demonstrant: non autem illa est Bosphororum Regum rudis & barbara fere forma ab imperitis artificibus earum regionum signata, quales in horum Principum serie mox describenda prodibunt, & certe is non est in Antiquariorum peritorum numerum referendus, qui mox ex nummorum forma, regionem, in qua cusi sint, non dignoscatur & pronuntiet, quod usus & frequens illorum tractatio iis comparare debuit.

Herculea insignia in averfa parte nummi exarata, Mithridatem adscivisse refert Seguinus, eo forte quod per Achæmenidas, a quibus Pontici Reges orti sunt, ad Herculem genus referret. Plurimos extitisse, & quidem in variis orbis regionibus nemo nescit: at cum hic pro insigni tridentem etiam ferat, eum ab aliis distinguere illud videtur; & si mihi conjicere liceat, ille Hercules Tyrius est, quem Jovis & Asteriæ filium fuisse fabulantur, a quo Persarum ille Monarcha Achæmenes se ortum prædicabat, cum illa regio sub ejus esset imperio. Tridentem præfert tanquam maris imperium habens, ut qui navium inventor fuerit, & illas Tyrios fabricare docuerit, si Nominio fides in Dionysiâcis.

ALIA

POLEMO I.

225

ALIA REGUM PONTI ET BOSPHORI
FAMILIA.

POLEMO I.

POLEMO I.
PONTI ET BOSPHORI REX.

*Ap. P. Vaillant D. M.
Ex num. cr. 2. mod.*

DISCERPTO post Magni Mithridatis mortem
toto Ponti regno, ab illo longe lateque propa-
gato, Pompeius avitum illius principatum Bythiniae
coa-

conterminum in Provinciam Romanam ipsi conjunctam redegit, partem aliam gentibus, quas subegerat, propter missa auxilia, libertate donatam concessit, aliasque Regibus attribuit. *Appian. de bell. Mitbrid. pag. 251.*

Postea M. Antonius Triumvir Imperii Romani divisione cum Augusto facta, post Philippensē victoriam, cum illi oriens cessisset, Ponti regnum olim Mithridatis pro Arbitrio mutavit, partem illam Bithyniæ conterminam, quam Pompeius in Provinciam Romanam redegerat, iterum in regnum erexit, & Dario Mithridatis Magni nepoti avitum concessit; alteram Ponti partem, quæ vergit ad Cappadociam, Polemoni attribuit. *Appian. & Dio.*

Polemo non regia quidem stirpe ortus, sed ut loquitur Strabo, qui ob res præclare gestas, regno dignatus est, *lib. 12. pag. 578.* filius fuit Zenonis Rhetoris Laodicensis, qui, cum Hybreæ altero Mylassæ Oratore, eodem Geographo teste, Labieno cum Parthis Asiam vastanti nō cessit, ambo urbes suas contra eum concitarunt anno V. C. 713. *lib. 14. pag. 660.*

Hoc patris erga Antonium officio, & in suo Philippeni prælio huic Triumviro præstito, Polemo eum Athenis hyberna agentem anno sequente invisit, a cujus munificentia Ponti regnum ex ea parte, quæ vergit ad Cappadociam, sub tributū titulo accepit, ut innuit Dio *lib. 49. pag. 407.* & Ciliciæ parte donatur apud Appianum *lib. bell. civil. 5. pag. 715.* Pontus ab eo Polemoniachus accepisse nomen videtur, apud Justinianum. *Novella 28.*

Cum Antonius in Armeniam ire instituisset anno

718. ad bellum Artavasdi Medorum Regi faciendum, statim Polemo copias ad auxilium ipsi ferendum comparavit, Triumvirumque comitatus est; Antonius autem ab Artavasde Armeniæ majoris Rege inimico ejus impulsus: cumq; intelligeret, Regem Mediæ, ad opem Parthis ferendam procul domo abiisse, impedimentis ac parte exercitus, in quo erat Polemo, teste *Plutarcho in Antonio pag. 959.* cum Oppio Statio relictis, subsequique se jussis, ipse cum equitibus, ac peditatus optima parte, festinato profectus est, sperans, se primo impetu omnem Mediam subacturum. *Dio lib. 49. pag. 407.*

Ad Praespa (regia Mediæ) cum Antonius venisset, aggere jacto, eam oppugnare cœpit, sed Parthus ac Medus cum id cognovissent, laborare eum frustra in oppugnanda urbe, validis muris, ac multis defensionibus munita, passi sunt: ipsi vero Statianum, in itinere fatigatum, improviso adorsis, ad unum omnes, qui cum eo erant, conciderunt, solo Polemone Pontii Rege, bellicæ socio capto, ac pecunia data dimisso. *Id. ibid.*

Annò subsequente 719. Artavasdes Mediæ Rex, Phrahati Parthorum Regi succensens, quod neque prædæ magna parte, neque alio honore esset ab eo præditus, cupiensque Armeniæ Regem ulcisci propter inductos sibi ab eo Romanos, Polemone ad Antonium misso, amicitiam ac societatem ejus ambiit, qua quidem re adeo delectatus fuit Antonius, ut inita cum Medo pace, præmium legationis Polemoni Armeniam minorem postea dederit. *Id. p. 411. & 412.*

Antonius anno 721. usque ad Araxem fluvium profectus,

Pars II.

P

fectus,

fectus, quasi Parthis bellum illaturus, satis habuit cum Medorum Rege societatem junxisse, & illi parte Armenia recens occupatae tradita, secundum hæc Polemonem Armenia minore donavit. *Id. p. 418.*

Postea cum Antonius & Cæsar inter se civile bellum excitassent, Polemo beneficiorum memor, subito in Antonii partes descendit, & ipsi copias non paucas adduxit in prælio ad Actium commisso anno 723. Cæsar illi condonavit, quod benefactori suo auxilium merito præstitisset. Deinde Polemo in Cæsaris amicitiam receptus est: de quo ait Dio eodem anno, *scilicet* 728. Polemo Rex Ponti inter socios ac fœderatos Populi Romani adscriptus est, ac prima subsellia in theatris per totum ejus regnum Senatoribus tributa. *Id. lib. 53. pag. 513.*

Bello strenuus erat Polemo, vicinaeque gentes olim Mithridati subjectas, regno suo addidit, Chaldaeos ab Tibarenos & alios: at cum Asander Bosphori Rex mortuus esset, & Scribonius rei militari ab Augusto tunc præfectus regnum occupasset, ducta in uxorem Dynami Pharnacis filia & Asandri conjuge, se Mithridatis esse nepotem & regnum sibi ab Augusto concessum mentitus, contra eum ab Agrippa Augusti genero missus est.

Hic Asiae Provincias intrans, cum quod Scribonius in Bosphoro ausus fuerat, Polemonem, inquit Dio, Ponti ejus, quæ est ad Cappadociam sita, Regem, misit, ut ei bellum faceret, isque Scribonium superstitem non invenit; fraude enim ejus cognita, Bosphorani jam necaverant hominem. *Lib. 54. pag. 538.*

Resistentes autem Bosphoranos, quod metuebant,

ne

ne is Rex ipsis constitueretur, prælio vicit, neque tamen eos subegit; cum vero Agrippa contra ipsos exercitum adduxisset, Bosphoranos superavit; & signis Romanis, quæ illi quondam sub Mithridate sustulerant, bello recuperatis, victos ad deditionem coegit. *Oros. lib. 6. cap. 21.* Armis demum positis, Polemoni traditi sunt, conjuxque Dynamis eidem data, Augusto nimirum id probante. *Dio ib. p. 538.*

Polemo cum Dynamis non diu vixisse videtur, jam hæc ante 32. annos Afandro & nuper Scribonio nupserat: ex ea nullos itaque suscepit liberos.

Deinde sibi secundo matrimonio copulavit Rex Pythodoriem filiam Pythodori Asiarchæ, qui Nyfæ natus, Trallim postea ob claritatem urbis migraverat, interque amicos Pompeii cum paucis floruit; regiæ ei fuerunt opes, ampliores duobus talentum millibus, quas cum Cæsar publicasset, propter ejus cum Pompeio amicitiam redemit Pythodorus, & non minores liberis suis reliquerat. *Strabo lib. 14. pag. 649.* Multis autem donariis Pythodorus Laodiceam urbem exornavit, ut & Polemo ejus gener, eodem Geographo teste, *lib. 12. pag. 578.*

Polemo fines regni sibi a M. Antonio concessi & ab Augusto confirmati propagaverat, Pharnaciam ac Trapezuntem possidebat, & addit Strabo, ultimo Polemon Colchidem habuit. *Lib. 11. pag. 499.* quam armis subegerat.

Nec minus limites in Bosphoro extendere conatus est; nam omnia usque ad Tanaim obtinebat, Aspungitanos, inter Phanagoriam habitantes, & Gorgippiam ad 10. stadia, subigere volebat, quibus cum

insidiaretur sub amicitiae prætextu, re comperta, bellum illis inferens, in potestatem eorum vivus pervenit & interiit. *Id. lib. II. pag. 495.* Sed quando, plane incertum est.

Reliquit tres liberos, Polemonem, Zenonem, & filiam Pythodoritidem Cotyi Sapæo nuptam, regnique administrationem Pythodori conjugii.

NUMMI

POLEMONIS PONTI ET BOSPHORI
REGIS.

EX SÜETONIO CAR. PATINI,

Caput diademate cinctum, cum epigraphæ, ΒΑCΙΛΕΩC ΠΟΛΕΜΟΝΟC, id est, REGIS POLEMONIS: Ex averfa parte caput nudum Antonii, cum infcriptione M. ANΤΩΝΙΟC ΑΥΓ. ΤΡΙΩΝ ΑΝΔΡΩΝ, hoc est, M. ANTONIUS IMPERATOR TRIUMVIR.

Rariffimum hunc ex argento nummum vulgavit Card. Patinus in Suetonii libro, quem notis & numismatibus illustravit; exhibet ille Polemonem, qui ab Antonii munificentia Ponti regnum ex ea parte, quæ ad Cappadociam vergit, acceperat: memor tanti honoris, Triumvirum in averfa parte cudi voluit;

luit; nam ut jus cudendæ monetæ dignitatis erat symbolum, multo magis in ea repræsentari debebatur, qui regna distribuebat.

Polemo quidem ut Rex, diademate Regum insigni ornatus est; Marcus autem Antonius, nudum tantum exhibet caput Romanorum more, sed cum titulo Triumviri Magistratus, si modo Magistratus dicenduserat, qui contra leges fuit institutus, a Lepido, Antonio, & Octaviano, ut sub specie ulciscendi Cæsaris mortem, sibi de ordinanda & corrigenda Republica potestatem arrogaverant, & sic publice constituendis & administrandis rebus, ut præficerentur, inter se convenerant: idque non in perpetuum, sed in quinquennium.

EX MUSEO NOSTRO.

Caput Regis diademate revinctum cum epigraphe:

ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΟΛΕΜΟΝΟΣ REGIS POLEMONIS:

Ex aversa parte caput nudum cum inscriptione: IMP.

CÆSAR AVG.

QUOD Polemo in partes M. Antonii, ad prælium Actiacum descendisset, ignovit Augustus, cum ab eo regnum accepisset; imo & ejus amicitiam meruit,

ruit, & ut illum M. Antonius Ponti Regem fecerat, Augustus postea eum Bosphori regno donavit, non minor virtutis in Polemone quam Triumvir collega, æstimator.

Prior Polemonis cum M. Antonii effigie percussus ex argento nummus, drachmalis est Romanæ monetæ more: habet quidem utraque pars epigraphem Græcam, nempe a parte Polemonis, cum in ejus regno lingua illa esset in usu, saltem nummi hoc idioma scribebantur; pariter circa M. Antonii caput, quod illi Orientis Imperium cessisset, Græca est inscriptio, ubi hæc lingua per omnes ipsius Provincias erat propria & communis.

Hic vero nummus ex ære est, & quidem minimi moduli ad majorem populi & commercii commoditatem; habet vero inscriptionem ex parte Polemonis Græcam, propter linguam, quam Pontii, quorum Rex erat, loquebantur: circa autem Augusti effigiem Latina adest epigraphe, quod Romanorum esset Imperator, quibus ipsa esset nativa lingua.

PYTHODORIS, PONTI
PYTHODORIS
 PONTI ET BOSPHORI REGINA.

ARCHELAUS
 REX CAPPADOCÆ ULTIMVS.

*Ap. D. Baudelot. I. C. Paris
 ex num. arg. didrac.*

PYTHODORIS, mortuo Polemone Rege marito,
 ipsa in principatus sive testamento sponsi, sive ut
 filiorum impuberum nutrix, successit; prudens mu-
 lier & præesse rebus gnara, ut loquitur Strabo *lib. 12. p.*

555. regnum Ponti & Bosphori gubernavit, & in Colchos Trapezuntem, Pharnaciam & supra aceolentes Barbaros tenuit. *Idem lib. 11. pag. 499.* Phanaream & Zelitin, præterea ac Megalopolitidem, possedebat. *Id. lib. 12. pag. 559.*

Hæc secundo matrimonio Archelao Cappadociæ Regi nupsit, & cum illo, dum is in vivis permanfit, vitam exegit. *Id. ibid. pag. 556.* Archelaus Tiberio in-
visus est, quod eum Rhodi agentem nullo officio co-
luisset: ab eo Romam evocatus anno V. C. 770. in
Senatu falso accusatus est, quasi res novas moliretur;
homo non solum summa senectute, sed etiam poda-
græ doloribus oppressus, finem vitæ sponte an fato
implevit, postquam annis quinquaginta regno poti-
tus esset, & ejus Cappadociæ regnum in Provinciam
redactum est. *Tacit. Annal. lib. 2. pag. 53.*

Liceat mihi ad illustrandam Ponti Regum seriem,
rarissimum Archelai Cappadociæ Regis huic regno
conterminæ nummum exhibere, tum quod ille Re-
ginæ Ponti conjux fuerit, tum quod nullum nobis sit
ejus Pythodoridis numisma superstes.

PYTHODORIS, PONTI
NUMMUS:
ARCHELAI REGIS CAPPADOCIÆ.

EX CIMELIO D. FONCAULT.

*Caput Archelai Regis juvenile diademate redimitum. Ex
aversa parte Clava, in cujus ambitu epigraphæ: ΒΑΣΙ-
ΛΕΥΣ ΑΡΧΕΛΑΟΥ ΦΙΛΟΠΑΤΟΡΟΣ ΤΟΥ
ΚΤΙΣΤΟΥ, id est, REGIS ARCHELAI PHILOPATO-
RIS FILII FUNDATORIS. In area K. forsan ΚΑΠ-
ΠΑΔΟΚΩΝ, CAPPADOCUM.*

Archelaus, quem exhibet ex argento nummus,
Rex Cappadociæ primus & ultimus ex sua fa-
milia, post Ariarathem Ariobarzanis Cappadociæ
filium juniorem, jussu M. Antonii interfectum, inau-
guratus est ab eodem anno 718. in gratiam Glaphy-
ræ matris, quæ Triumviro placuit.

Is filius fuit Archelai, qui Sacerdos Comanorum
in Ponto investitus a Pompeio Magno post devictum
Pompeium, & Glaphyræ filius: hic post fugam Pto-
lomæi Auletis, regno in Berenicem ipsius filiam
translato, cum hac matrimonium contraxit, Rexque
Ægy-

Ægyptiorum acclamatus est; & licet tantum sex menses imperarit, cum fuerit interemtus, *τον Κεσην* ipse tamen se fundatorem appellat, ut qui primus titulum Regis in familiam transmiserit, nam ejus pater Archelaus Mithridatis Eupatoris tantum dux fuit.

Archelaus autem noster in tanti patris, quem Dio acrem & magni nominis virum appellat *lib. 39. pag. 117. memoriam*, se Philopatorem nuncupavit; quæ cognomina patris, nempe conditoris *τον Κεσην*, & filii *Φιλοπατορος*, amantis parentem, prorsus sine nummorum auxilio ignorarem: gratitudinis erga Antonium causa in bello Actiaco, pro eo pugnavit Archelaus; ideo veniam a Cæsare obtinuit anno 724. ex *Dione lib. 51. pag. 443.* imo ita ejus amicitiam postea sibi conciliavit, ut anno 734. minoris Armeniæ regnum & Trachiam Ciliciam in donum acceperit, eodem teste *Scriptore lib. 53. pag. 526.*

Primo se connubio cum conjuge, cujus nomen deperditum est, ex qua cum solum filiam nomine Glaphyram ad secundas cum Pythoridite Polemonis vidua nuptias conjecit, ex qua nulli procreati sunt liberi.

Clava ut Herculis insigne est, Archelaum genus suum ad hunc Heroem seu Deum deducere indicat: Archelaus Cappadox illius proavus ex Archelaïs Temenidis originem habere se gloriabatur? an vero illi ex Hercule?

Littera K. in area nummi posita, utrum sit monetarii nominis initialis, dubius sum; an vero potius referatur ad titulum ΒΑΣΙΛΕΥΣ, & sic Καππαδοκων gentem significet; pro Doctorum arbitrio relinquor, nisi ut grandior littera id prorsus denotet.

Zeno Polemonis & Pythodoridis filius minor, anno sequente 771. Armeniæ majoris Rex electus est, de quo ait Tacitus: Armenii illa tempestate Regem non habebant, amoto Vonone: sed favor nationis inclinabat in Zenonem, quod is prima ab infantia, instituta & cultum Armeniorum æmulatus, venatu, epulis, & quæ alia Barbari celebrant, proceres plebemque juxta devinxerat. Igitur Germanicus in urbe Artaxata ad probantibus nobiles circumfusa multitudine, insigne regium capiti ejus imposuit; cæteri venerantes Regem, Artaxiam consalutavere; indiderant ex nomine urbis, *scilicet* Artaxatæ Regiæ. *Lib. Annal. 2. pag. 59.* Sed illa urbs nomen habuerat ab Artaxia Antiochi M. Duce, qui Armeniam in regnum erexerat.

Artaxias Armeniæ majoris Rex, vivente adhuc matre, post 15. regni annos defunctus est, V. C. 786. Polemo autem filiorum major Pythodoridis, cum matre privatus interea regnum Ponti & aliorum administrabat. *Strabo lib. 12. pag. 556.*

Supereft, ut de filia Polemonis & Pythodoridis quædam dicamus, cum illius ex Cotye Thraciæ Rege filius, Michridatis VII. ultimi Ponti Bithyniæ terminæ Principis, de quo nos supra, viduam duxerit uxorem, ex qua duo filii, scilicet uterini fratres, Bosphori regnum postea tenuerunt; & illud, extincta

Mi-

Mithridatis Magni progenie, tãdem ad Principes ex Thracia oriundos pervenit, de quo in sequentibus.

Filia Polemonis & Pythodoridis, eodem nomine, quo mater, Pythodoris junior appellata, Cotyi Thraciæ Regi Sapæo nupta est ex Strabone; & si conijcere licet ex filiis Polemonis primogenita Marti pater Rhæmetalce cum e vivis excessisset, qui Thraciam omnem possidebat, Augustus partem Thracum Rhescuporidi fratri ejus, partem filio Cotyi permisit: huic mite ingenium & amœnum, patruo atrox & avidum & societatis impatiens, astu Cotys aggreditur a Rhescuporide, & tandem perfide necatur anno 772.

Rhescuporis Tyberii jussu, per Pomponium Flac- cum Mæliæ Proprætorem, ejus nuncium in præsidia Romana evocatum, necessitatis gnarus in urbem tra- ctus est. Accusatus in Senatu a Pythodoride Cotyis uxore damnatur, ut procul regno teneretur, Thra- cia in Rhæmetalum Rhescuporidis filium, quem pa- ternis consiliis adversatum constabat, inque liberos Cotyis dividitur.

Cum nobis Pythodoridis Polemonis uxoris num- mi supersint, non ingratum forsan Lectoribus vide- bitur, si hic Pythodoridis junioris nummum appen- damus.

PYTHODORIS, PONTI
 NUMMUS
 PYTHODORIDIS JUNIORIS
 THRACIÆ REGINÆ

IN THESAURO REGIO.

Caput Tiberii laurea ornatum sine literis. In aversa parte
 Bilanx cum epigraphe in ambitu ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΠΥ-
 ΘΟΔΟΡΩΝ ΚΟΤΥΩΝ idest REGINA PYTHODORIS CO-
 TYIS conjux.

Hic rarissimus ex argento nummus a Seguino
 cum suis esset, in selectis numismatibus pag. 45.
 vulgatus est. Tiberii imperatoris effigiem illustris
 Antiquarii, etsi nulla illius inscriptione gaudeat, ap-
 prime novit tum ex ejus Cæsaris lineamentis, tum ex
 historia Cotyis & Pythodoridis, quam ex Tacito
 erudite suo more retulit.

- Imperator Romanus in Thraciæ Reginæ num-
 mo tanquam regnorum distributor, ut supra nota-
 vit Tacitus. Thracia in Rhæmetalcem inque liberos
 Cotyis dividitur, *Annal. lib. 2.* a Tiberio scilicet: no-
 men ejus circa imaginem haud scribitur, ut qui ab
 omnibus populis solo vultu cognosci debet, laurea
 re.

redimitur, quã a Julio Cæsare Imperii Romani fundatore mutuati sint omnes post eum Cæsares appellati.

Pythodoris Reginae nomen sibi assumit, licet filiis nondum adultis Tribellius Rufus vir Prætorius ex Tacito datus sit, qui regnũ tractaret. Reginae nomen indelebile est, & jus monetæ a Pythodoride retentum non omnino res a tutoribus Romanis esse administratas & totam iis in regno potestatem fuisse datam nos edocet.

Regina illa Thraciæ se, Cotyos subintellige, Regis uxorem nominat, ΠΥΘΟΔΩΡΙΣ ΚΟΤΥΟΣ, ut Sabina in nummis suis vivo Imperatore dicitur SABINA AUG. HADRIANI AUG. sicut & plurimæ aliæ Augustæ postea usurparunt.

Libra cum lancibus in averfa nummi parte, eadem ratione videtur exarata, quæ in Romanis: ipsa Æquitas muliebri habitu stans cum bilance dextra gerente, & epigraphæ, ÆQUITAS AUG. ad indicandam Tiberii iustitiam, qui ob eadem Cotyis per Rhescuporin patratam; illum regno privavit, & in exilium Alexandriam Ægypti misit: ubi adveclus & fugam postea tentans; an ficto crimine interfectus est.

Pythodoris vidua permansit, cum liberos haberet, de quibus natu maximus, nomine Cotys, rerum potitus est, ut narrat Strabo lib. 11. pag. 556.

Possidet Gaza regia perrarum hujus Cotyis Pythodoridis filii Nummum ex ære, non quidem in Thracia, sed in Armenia minore, cujus regnum a Caligula accepit, quem in hoc loco non apponimus, sed illius infra nomen Lectoris oculis subjiciemus.

Pythodoris mater, dum vixit, rerum & principatum suorum administrationem cepessivit, & Polemo filius licet adultus, cum ea ut privatus degebat: non autem Imperio nimis dignus videbatur: ipsaque obiisse videtur sub finem Tiberii, aut initio Caligulæ imperii anno 791.

POLEMO II. PONTI
POLEMO II.
 PONTI ET BOSPHORI REX.

POLEMO. II.
 REX PONTI.

*Ap. D. Foy Vaillant D. M.
 ex num. argenteo argm.*

POLEMO Polemonis & Pythodoridis filius natus
 major, qui vivente matre, quasi privatus res ad-
 ministraverat, ut & placebat; tandem mortua, regni
 habenas suscepit, de quo ait Dio, Polemonii pater.
 num:

num Imperium *Caligula* ex Senatus-consulto videlicet tribuit anno 791. *lib. 49. p. 646.* sicut ipse *Caius Coty* Polemonis ex sorore filio Armeniam minorem pro parte Thraciæ, cuius Rex erat, quam Ræmetalci tribuit, concessit.

Non diu Polemo paternum post Pythodoridis matris mortem tenuit Bosphori regnum; siquidem Claudius anno 795. tradente ipso Dione, Mithridati, qui genus a Magno illo Mithridate deducebat, Bosphorum largitus est, pro eo, parte Ciliciæ Polemoni data. *Lib. 60. pag. 667.* Hæc Ciliciæ pars, erat Thracæ aspera, quam paulo ante tenuerat Archelaus, qui ejus matri Pythoridi secundo connubio nupserat; & is Mithridates, de quo loquitur Dio, filius erat Mithridatis VII. de quo nos supra.

Polemo dum accepit Regem Judææ Agrippam, Claudii Imperatoris familiarem, ad curam regni sui misisse Tiberiadem an. 797. ad eum venit, ut inviseret; ibi reperit plurimos alios Reges, inter quos Cotys sororis suæ Pythodoridis filius aderat, & Herodes frater Regis, qui secum duxerat Berenice uxorem. *Joseph. lib. 19. cap. ult.*

Porro post Herodis obitum anno Claudii 8. & V. C. 802. Berenice, quæ illum maritum habuerat, licet patrum, aliquanto in viduitate acta, cum spargeretur rumor cum fratre eam congregari, suavitè Polemoni Regi Ciliciæ, ut circumcisus prius, se duceret, rata se cogaturâ mendaciû. Nec recusavit Polemon, indutus maxime mulieris divitiis: id tamen conjugium diuturnum non fuit, propter intemperantiam (ut fertur) discedente ab eo Berenice, qui mox desertus

Pars II.

Q

ab

ab uxore & ipse Judaicæ Religionis defertor factus est. *Id. lib. 20. cap.*

Exutus Bosphori regno Polemon a Claudio, licet pro eo Ciliciam Thracæam asperam, quam Asander ultimus matris suæ maritus hubuerat, acceperit, nescio quo pacto persuasus a Nerone regnum etiam Ponti illi concessit, de quo ait Suetonius: Ponti modo regnum concedente Polemone, item Alpium, defuncto Cottio, in Provinciæ formam redegit. *In vita Neron. num. 18.* Addit Aur. Victor: Id cujus gratia Polemoniacus Pontus appellatur, *de Cæsar.* Hujus etiam meminit Eutropius: Duæ tamen Provinciæ, inquit, factæ sunt, Pontus Polemoniacus, concedente Rege Polemone, & Alpes Cotticæ, Cottio Rege defuncto. *Lib. 7. pag. 75. 78.*

Undecimo Neronis anno, V. C. 817. *scilicet,* Cottio Rege mortuo, Alpes Cottias in Provinciam redactas scribit Eusebius *in Chron.* quod sequenti anno Pontus Polemoniacum in Provinciam pariter redactum esse innuunt nummi istius Regis Polemonis, quos anno V. C. 810. ut infra ostendemus, percussit. Sic Pontus antiquus & Polemoniacus, sub Regibus esse desierunt, & Magistratus Romani in has Provincias missi sunt.

Polemo post Ponti regnum Neroni concessum, sex annos supervixisse videtur, cum eo mortuo 722. Anicetus tum temporis, ut inquit Tacitus, Polemonis libertus, præpotens olim; & postquam regnum in formam Provinciæ verterat, mutationis impatiens. Igitur Vitellii nomine adscitis gentibus, quæ Pontum accolunt, corrupto in spem rapinarum egentissimo quoque, haud contemnendæ manus ductor, Trapezun-

tem

tem vetustam admodum Asiæ civitatem, a Græcis in extremo Ponticæ oræ conditam, subitus irruit. *Histor. lib. 3. pag. 74.*

~~10301 10201 10101 10001 10901 10801 10701 10601~~

NUMMI

POLEMONIS II. PONTI ET BOSP HORI REGIS.

EX MUSEO NOSTRO.

Caput Regis Polemonis diademate redimitum, cum epigraphe: ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΠΟΛΕΜΩΝΟΣ, id est, Regis Polemonis. Ex aversa: caput Neronis laurea ornatum cum litteris ΕΤΟΥΤ ΙΗ. id est anno 18.

Incidit in manus meas, dum Romæ morabar, nummus iste ex argento elegantissimus drachmalis, ab utraque parte caput exhibens, unum diademate cinctum, alterum vero laurea ornatum. ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΠΟΛΕΜΩΝΟΣ epigraphe ex una, me Regem Polemonem esse edocuit, in altera Neronem ex vultu protinus deprehendi, quod me laurea circa caput ut Imperatorem Romanum confirmavit.

Q₂

Super-

Supererant litteræ ΕΤΟΥCΙΗ. annum 18. designantes, quæ cum Neronis imperio convenire non possent, haud dubie ad Polemonis regnum spectant: hæc autem ab anno V. C. 791. quo in fine scilicet Caligula Pontum Polemoni concessit, inchoantes in annum 809. incidunt, secundum nempe Neronem usque ad 3. Id. Octobris.

Similes numerales notæ in nummo hujus Polemonis ΚΓ. id est 23. in errorem Card. Patinum induxerunt in Suetonio suo pag. 298. ubi Polemonis filii ad Polemonem patrem, & Regis annos ad principatum Augusti revocat: computando, non a tempore, quo Polemo ab Antonio regno Ponti donatus fuerat anno 714. sed quo ab Augusto inter socios numeratus est 728. quod ad annum 730. protrahit, & initium e cæde Cæsaris ducit.

EX MUSEO ANT. CAPELLI NOB. VEN.

Caput Polemonis II. diademate cinctum cum litteris BAC.

Π. ΚΑ. id est, ΒΑΣΙΛΕΥC ΠΟΛΕΜΩΝΟC.

Καππα δελτα, id est anno 24. Ex aversa parte caput laureatum Imperatoris cum epigraphæ: Imperator

Nero Cæsar Augustus.

Præstantissimus est hic ex argento nummus, tum

quod sit bidrachmalis, ideo inter rariores adscribendus, tum quod bilinguis, idcirco inter elegantiores annumerandus; præstantiam rursus adauget in utraque nummi parte exarata epigraphæ, cum Polemonis nummi alii pro Neronis inscriptione, numerales regni ipsius Principis exhibere tantum soleant.

Hic autem nummus nomen Regis, sed quasi initialibus litteris, & annos ejus regni ex parte vultus simul continet; inscriptio quidem Græca, more patrio; nam hi Principes, quorum dominatus erat in Asia minori, hac lingua utebantur, imo & Arfacidæ ipsam scribebant in suis numismatibus.

Litteræ numerales ΚΔ. annum principatus Polemonis 24. designant, deducto nempe initio ab anni 791. fine, a quo Caligula Polemoni, ut supra diximus ex Dione, regnum tribuit; itaque respondent anno regni Neronis nono 815. quem ad 3. Id. Octob. mortuo Claudio inchoavit anno 807. & Polemo regno Ponti adhuc potiebatur, quod nondum Neroni concesserat: ergo & Ponti regnum & Cottix Alpes in Provinciam Romanam videntur redactæ tantum anno 817.

Q3

MI-

MITHRIDATES VIII.

BOSPHORI REX.

UTROQUE Ponti regno, seu antiquo, sive Polemoniaco, ex Mithridatis Eupatoris olim ditio-
ne, in Provinciam Romanam iterum redacto, ut stir-
pem regiam illius magni Regis describere absolva-
mus ad Bosphori principatum, quem ille armis etiam
acquisiverat, & Pharnaces filius post ejus mortem
tenuit, reverti nobis congruum videtur.

Ecce Mithridates nomine VIII. ex Achæmenida-
rum progenie ultimus, qui Bosphori regnum a Clau-
dii munificentia accepit, is fuit Mithridatis VII. Pon-
ti Regis filius, qui propter ætatem avito regno, quod
avus Darius & pater Mithridates tenuerant, alter ab
Antonii liberalitate, alter a Tiberio, privatus, Roma-
nam aulam adultus est sequutus, assiduisque obse-
quiis Claudium coluit, ut Bosphorum, quod pro-
vus Pharnaces tenuerat, regnum obtinuerit.

De hoc loquentem audias Dionem. Mithridati,
qui genus a magno illo Mithridate deducebat, Bos-
phorum largitus, pro eo, parte Ciliciæ Polemonida-
ta. *Lib. 60. p. 667.* Addit Scriptor Consularis, in Sena-
tum ingredi eum, & patribus Græcæ gratias agere
permisit. Hæ Claudii erant actiones laudatæ ab om-
nibus. *Id. ibid.* quod regnum dedisset Principi ex
Achæmenidis orto, & principatu avito ob tenellam
ætatem tantum spoliato.

Non prius Mithridates in Bosphorum pervenit,
quin regni administratione suscepta, avi Mithridatis
Eupa-

Eupatoris moribus imbutus, propagandis dilatandisque principatus sui finibus studuerit, & ita nulla de causa Regibus proximis bellum indixit; illi vero mox Legatos Romam miserunt, se a Mithridate injuste laceffitos querentes. Claudius, ut a bello absteret Mithridates, mox jussit; sed ille mandatis Imperatoris nullo modo obsecutus est, imo cum Zorfine Siracorum, qui ad Caucasi montis radices sunt, Rege societatem iniit.

Claudius, ut Mithridatem mandatis suis refragantem audiit, contra eum a Senatu rebellum declaratum copias per mare & per terras undequaque misit; bellum quidem per multos annos protractum est: cum tandem advenisset Didius pro Duce Romanorum, Cotys Mithridatis frater uterinus, qui nuper patre Armeniæ minoris Rege defuncto, ad eum se receperat, ut fratrem audacem nimis, Romanis exosum, & vicinis invidiosum vidit, illum prodidit, Didiusque Mithridate sic e toto regno expulso, illud Cotyi fratri concessit; quod postea Claudius ei confirmavit.

Ille Didius Romanorum Dux videtur fuisse A. Didius, quem Imperator Ostorio in legatione Britanniæ mortuo, præfecit anno V. C. 804. de quo loquitur *Tacit. Annal. lib. 12.*

Ut idem Scriptor Mithridatem & Cotyn fratres appellat, eos fuisse uterinos oportet, Mithridatem quidem Bosphoranum illum Tacitus Achæmenidâ fuisse asserit. Cotyis nomen ex Odryfarum Principibus originem hunc arcessere indicat: ideo Mithridatem & Cotyn eandem habuisse matrem necesse est, quæ

Q4

primo

primo connubio Mithridati VII. Ponti Regi, & secundo Cotyi Thraciæ prius, deinde Armeniæ minoris Regi nupsit. Ex Mithridate Pontico Mithridatem Bosphoranum, & ex Cotye Thracio, Cotyn nunc Bosphoranum filios suscepit. At cum Bosphori regnum ad Thracios Principes, quorum seriem hic & nummos proferre cogitamus, translatum sit Cotyis Thraciæ, deinde Armeniæ minoris historiam, ad majorem rerum, quas tractamus, notitiam, scribere nobis liceat.

PROSAPIA REGIA MITHRIDATIS EUPATORIS.

PHARNACES

Rex Bosphori.

anno V. C. 691.

DARIUS DYNAMIS nupta Afandro,
Rex Ponti. Scribonio, Polemoni.

Ejus uxor Anonyma nupsit
Coty Thraciæ deinde Ar-
meniæ Regi.

MITHRIDATES.

Rex Ponti.

MITHRIDATES

Rex Bosphori,
mortuus sub Galba
anno V. C. 821.

COTYS

C O T Y S

THRACIÆ *deinde* ARMENIÆ MINORIS REX.COTYS REX
ARMENIÆ MINORIS

*In thesauro Regis Christ.ⁿⁱ
Ecc. mun. æt. 2. form.*

COTYS habuit patrem Cotyn Thraciæ Regem,
& matrem Pithodorim Polemonis Ponti & Bos-
phori Regis filiam, cui nondum adulto post patris
cædem a patruo Rhæscypori partis alterius Thraciæ
Princi-

Qs

Principe patratam, Trebellius Rufus vir Prætorius a Romanis, Ptolemæi Regis olim exemplo, missus est tutor, anno V. C. 772.

Rhæmetalces Rhescuporidis filius, ut consiliorum patris haud fuerat particeps, imo iis adversatus, partem Thraciæ parentis Tiberii jussu retinuit, & Cotys ad nubendi ætatem perductus, viduæ Mithridatis VII. Ponti Regis nuper defuncti, ex qua tulerat Mithridatem, nupsit, scæminæ ut videtur Principi, & quidem adolescenti: ex qua Rhescyporim & Cotyn, de quibus mox dicemus, suscepit.

Ignoratur, qua de causa Caligula, ubi ad Imperium advenit, Rhæmetalci totum Thraciæ regnum contulerit, & pro Cotyis parte, ei Armeniæ minoris principatum dederit anno V. C. 791. in fine. Hæc nobis narrat Dio. Interim Sohæmo Arabum Ituræorum regnum, Cotyi Armeniam minorem, ac deinde nonnullas Arabiæ partes: Rhæmetalci Cotyis ditionem: Polemoni Polemonis filio paternum imperium ex Senatus-consulto videlicet tribuit. *Lib. 49. p. 646.*

Polemo ille avunculus Cotyis ex Pythodoride erat; sed quod Caligula hoc anno concessit, Claudius post quatuor annos videlicet V. C. 795. ei abstulit.

Zeno frater minor Polemonis II. alter Cotyis avunculus, Armeniæ majoris Rex, postulâtibus proceribus sub Tiberio factus fuerat: demum post ejus mortem, Parthi cum illam occupassent, Mithridate Ibero ejus Rege a Caligula Romam accersito, Claudius Mithridatem ad regnum recuperandum remisit; & licet fuso tandem ab eo Duce Parthorum Démonacte, quidam proceres in Cotym Zuüonis, seu Artaxiæ foris

ris

ris filium, & quidem Armeniæ minoris tunc Regem inclinabant; de quo ait Tacitus, paululum cunctationis attulit Rex minoris Armeniæ Cotys, versis illic quibusdam procerum; deinde litteris Cæsaris coercitus, & cuncta in Mithridatem fluxere. *Annal. lib. 11. pag. 156.* Id evenit anno V. C. 800.

Paulo post, ut videtur, Cotys fato functus est, relictis duobus filiis Rhæscyporide & Cotye ex vidua Mithridatis VII. Ponti Rege: Armeniæ autem minoris regnum non obtinuisse videtur Rhæscyporis Cotyis natu major filius, sed tantum Arabiæ partes, quas patri Caligula, postquam illi Armeniæ minoris regnum dedisset, concessit. Quoad confirmat Josephus, cum Aristobulum a Nerone regno Armeniæ minoris donatum refert has urbes anno V. C. 807. scilicet primo Neronis Principis anno Regi Emesorum Azizo defuncto, frater in principatu successit: minoris vero dominium Aristobulus Herodis Regis Chalcidis filius a Nerone accepit. *Lib. Ant. 20. c. 3.* Idem fere scribit *lib. 2. de Bello Jud. cap. 21.*

Ad confirmandum quod Rhæscyporis Cotyis filius paternum Armeniæ minoris regnum patre mortuo non obtinuerit, sed tantum nonnullas Arabiæ partes, legendus est Tacitus, qui ad defendendum contra Parthos regnum Armeniæ majoris, quod recens Nero anno 813. Tigrani Alexandri ex progenie Herodis Judæorum Regis concesserat, hæc refert. Et quo facilius novum regnum tueretur, pars Armeniæ majoris scilicet, ut cuique finitima, pars Rhæscipoli & Aristobulo atque Antiocho parere iussæ sunt. *Annal. lib. 14. pag. 228.*

Arabiæ pars Rhæscypori a Caligula concessa, non

est intelligenda de Arabia Petræa aut Damascena, nam sub Caio Aretas erat Rex Arabiæ Petrææ & regionis Damascenæ: Dio itaque intelligit de Mesopotamiæ aut Trans - Euphratensis regionis parte, quæ cum ab Arabibus occupata fuisset, dicta est Arabia, & quidem Morion, de qua Plinius agit lib. 5. cap. 25. Itaque Rhæscypori, quæ ipsi finitima Armeniæ pars erat, tuenda data est.

COTYIS ARMENIÆ MINORIS REGIS.

E THESAURO REGIO.

Caput Regis imberbe, longis capillis ornatum, & diadmate cinctum, cum epigraphe ΒΑCΙΑΕΩC ΚΟΤΥC, id est REGIS COTYS. Ex averſa parte litteræ MH, initiales vocis Μηλιτιναιων, in medio coronæ ex quercus foliis compositæ.

CUm jam Cotys primum Thraciæ, deinde Armeniæ minoris, Regis res gestas expoſuerimus, liceat ad majorem eorum Principum in hoc opere deſcriptorum elucidationem, illius Cotyis nummum in hoc loco appendere.

Perrarus eſt, licet æreus, Medii, ut aiunt, moduli, e Gaza Regia depromptus. Præfert quidem eius epigraphe nomen ΒΑCΙΑΕΩC ΚΟΤΥC, quod quibuſdam dubium movere poteſt, ad quem hujus nominis Regem, an ad illum, qui Thraciæ imperabat Rhæmetalciſ filium, an vero ad Cotyn Armeniæ minoris ſuperioris natum, an denique ad illum hujus natu minimum prioris que nepotem, qui Boſphorum obtinuit, pertineat.

For-

Forma quidem illius nummi in hoc rerum æstu facem præferre debet: qui autem Thraciorum Principum nummos, quos in appendice libri hujus nummi sumus allaturi, paululum novere; hunc Cotyi Thraciæ Regi non adjudicabunt. Rudis & omnino barbarus Bosphoranorum numismatû modulus, hic non item augent, imo confirmant nostram opinionem litteræ MH. initiales vocis Μηλιτηρον, Melitenum, urbem Armeniæ minoris metropolim in corona civica exarata designantes, ut Ptolemæus & notitiæ Episcop. nos doceat. Vide; si velis, Salmasium in Exercit. Plin. p. 630. & ad Hist. August. p. 96.

Cotys imberbis pingitur, Romanos imitans cum a Caligula Armeniæ minoris regnum accepisset, sed longos capillos habet Thraciorum Principum more, uti videre est sculptum apud Segulinum select. num. pag. 38. edit. 2. & in nummo Rhæscyporidis ejus patris; qui penes me est. Et barba ornatus conspicitur Meliteni coronam querceam Cotyi suo Regi offerunt, ut qui gnaviter a Parthorum incurSIONIBUS urbem defenderat, cum Mithridates Hiberius Armeniæ majoris Rex a Caligula Romam accersitus, in vincula conjectus fuisset, quod contra eos parum strenue se gesserat.

COTYS.
C O T Y S,
B O S P H O R I R E X.

255

COTYS·REX
BOSPHORI CIMMERII.

In thesauro Regis Christ.
Exe. num. aet. 3. formae.

CO T Y S, filius fuit Cotyis Thraciae primum Re-
gis, deinde Armeniae minoris, natu minimus,
qui patre mortuo ad Mithridatem Bosphori Regem,
uterinum fratrem, uti supra diximus, confugerat, &
pro-

propter traditum flum Romanis, ejus regnum ab iis acceperat, cujus initium hic ab expulsionem fratris duximus, cum in illud nunquam redierit, & ab hoc tempore omnino privatus eo fuerit.

Postquam Dux Romanus Didius e regno Bosphorano Mithridatem expulisset, & fratrem ejus Cotyn juvena rudem in eo collocasset, robur exercitus inde abduxit, quibusdam tantum cohortibus cum Julio Aquila equite Romano, novo Regi ibi relicto. Mithridates Bosphoranus amissis opibus vagus, ut Didium abiisse cognovit, spretis Aquila & Cotye, concire nationes, illicere perfugas, postremo exercitu coacto, Regem Dandaridarum exturbat, imperioque ejus potitur. *Tacit. Annal. lib. 12. pag. 176.*

Quæ ubi cognita, jamjamque Bosphorum invasurus habebatur, diffusi propriis viribus Aquila & Cotys, quia Zorines Siracorum (ad Caucasum) Rex Mithridati se adjunxerat, & hostilia resumpserat, externas & ipsi gratias quæsivere, missis Legatis ad Eunonem; qui Aororum (apud Scythas) genti præcelebat. Nec fuit in arduo societas, potentiam Romanam adversus rebellem Mithridatem ostendantibus. Igitur pepigere, equestribus præliis Eunones certaret, obsidia urbium Romani capefferent. *Id. ib.*

Tum composito agmine incedunt; cujus frontem & terga Aorfi, media Romanæ cohortes & Bosphorani tutabantur: sic pulsus Mithridates, ventumque Soza, oppidum Dandaricæ, quod desertum a Mithridate, ob ambiguos popularium animos obtineri relicto ibi præsidio visum. Ad Siracos deinde pergunt, & transgressi anem Pandam, circumveniunt urbem Uspen,

Uspen, editam loco, & mœnibus ac fossis munitam, nisi quod mœnia non saxo, sed cratibus junctis, ac media humo adversum irrumpentes invalida erant, eductæque altius turres facibus atque hastis turbabant obsessos. Ac ni prælium nox diremisset, cœpta patrataque expugnatio eandem intra diem foret. *Id. ibid.*

Postero die misere Legatos, veniam liberis corporibus orantes, servitii decem millia offerebant. Quod aspernati sunt victores, quia trucidare deditos sævum, tantam multitudinem custodia cingere arduum, ut belli potius jure caderent. Datumque militibus, qui scalis evaserant, signum cædis. Excidio Uspensium cæteris metus injectus, nihil tutum ratis, cum arma, munimenta, impediti vel eminentes loci, amnesque & urbes juxta perrumperentur. Igitur Zorsines diu pensitato, Mithradatis ne rebus extremis an patrio regno consuleret: postquam prævaluit gentilis utilitas, datis obsidibus, apud effigiem Cæsaris procubuit, magna gloria exercitus Romani, quem incruentum & victorem, tridui itinere abfuisse ab amne Tanai constitit. *Id. ibid.*

Sed in regressu dispar fortuna fuit; quia navium quasdam, quæ mari remeabant, in littora Taurorum delatas circumvenere Barbari, Præfecto cohortis & plerisque aliis interfectis. *Id. ibid.*

Interea Mithradates, nullo in armis subsidio relicto, consultat, cujus misericordiã experiretur. Frater Cotys proditor olim, deinde hostis metuebatur. Romanorum nemo id auctoritatis aderat, ut promissa ejus magni penderentur, ad Eunonem convertit, propriis

odiis infensum, & recens conjuncta Romanis amicitia validum. Igitur cultu, vultuque quam maxime ad præsentem fortunam comparato, regiam ingreditur, genibusque ejus provolutus. *Mitbradates*, inquit, *terra marique a Romanis per tot annos quaesitus, sponte adsum. Utere ut voles prole magni Achaememis: quod mihi solum hostes non abstulerunt.* Id. ibid.

At Eunones claritudine viri, mutatione rerum, & prece haud degenerere permotus, allevat supplicem, laudatque quod gentem Aorforum, quod suam dexteram petendæ veniæ delegerit, simul Legatos litterasque ad Cæsarem in hunc modum mittit. *Populi Romani Imperatoribus, magnarumque nationum Regibus, primam ex similitudine fortunæ amicitiam, sibi & Claudio ex communionem victoriæ esse. Bellorum egregios fines, quoties ignoscendo transigatur. Sic Zorsini victo nihil ereptum. Pro Mitbradate, quando gravius mereretur, non poterit jam neque regnum precari; sed ne triumpharetur, neve pœnas capite expenderet.* Id. ibid. p. 177.

Atque Claudius, quamquam nobilitatibus externis mitis, dubitavit tamen accipere captivum pacto salutis, an repetere armis rectius foret. Hinc dolor injuriarum & libido vindictæ adigebat: sed differebatur contra *suscipi bellum avio itinere, importuoso mari, ad hoc Reges feroces, vagos populos, solum frugum egens: tum tedium ex mora, pericula ex properantia, modicam victoribus laudem, ac multum infamiæ si pellerentur, quin arriperet oblata & servaret exulem: cui inopi quanto longiorem vitam, tanto plus supplicii fore.* Id. ibid.

His permotus scripsit Eunoni, *meritum quidem novissima exempla Mitbradatem, nec sibi vim ad exequendum deesse:*

deesse: verum ita majoribus placitum, quanta pervicacia in hostem, tanta beneficentia adversus supplices utendum; nam triumphos de populis regnisq; integris adquiri. Id. ib.

Cotyis Regis Bosphori Cimmerici meminerat Phlegon *lib. 15. Olympiadum*, ut docet nos Imperator Constantinus Porphyro genita *Them. 2. cap. 2.* Testificatur etiam Phlegon *Olymp. pag. 15.* Bosphorum fuisse sub dominatu Cotyis Bosphorani Regis, cui Cæsar Claudius jussit diadema gestare, & urbes ejus ditioni subjecit, in quibus connumerat hanc etiam Cherfonem nempe Tauricam.

Traditus post hoc Mithradates, vetusque Romanam anno 802. per Junium Cilonem procuratorem Ponti, ferocius quam pro fortuna differuisse apud Claudium ferebatur, elataque vox ejus in vulgum his verbis: *Non sum reversus ad te, sed reversus: vel si non credis, dimitte & quære.* Vultu quoq; interrito permansit, cum rostra juxta custodibus circumdatus, visui populo præberetur. *Tacit. Annal. l. 12. p. 177.*

Post Claudium Mithridates Neronis benevolentiam sibi conciliasse videtur, ut qui Galbam deridere dicitur apud Plutarchum, illudens calvitiei & rugis illius, num aliquam habet, inquebat, de eo Populus Romanus expectationem: verum simul atque in conspectum ejus venerit, videbitur horum dierum esse, quibus dicitur Cæsar opprobrium. *Plutarch. in Galba pag. 1058.*

Hujus dicitur meminit Galba, cum Nymphidius Præfectus cohortium urbanarum, qui sub ejus adventum sibi pararet imperium, in ipso conatu periisset confossus a militibus Prætorianis, auctore Antonio

Honorato Tribuno, Galbæ fido; quod ut Galbæ nunciatum est, consortes quoque conjurationis ejus, qui non præverterant, sibi met ipsis mortem consciscere, interfici imperavit, inter quos fuit Ponticus Mithridates. *Plutarch. in Galba pag. 1059.*

De Cotyis vero rebus gestis altum est apud Historicos silentium; ut vero ad illum pertineret, sequens nummus, requireretur ut fere 60. annos regnasset; potius ergo ad ejus filium ejusdem nominis referendum esse existimarem.

NUMMUS
COTYIS BOSPHORI REGIS.

EX THESAURO REGIO.

Caput Regis barbati cum capillis oblongis diademate ornatum, ante faciem sceptrum; illius inscriptio est: ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΚΟΤΤΙΟΥ; id est, Regis Cotyis. Ex aversa parte caput laureatum cum litteris numeralibus ΘΚΦ. hoc est anno 529.

Olim hic argenteus nummus cum toto Cimelio P. Seguini in Thesaurum Regium Numismatum translatus est, quem V.C. lib. select. numeratim descriperat. Non miror, cur celebris Antiquarius illum Cotyi Rhæmetalcis filio Thraciæ Regi tribuerit, *Æræ* Principum & plerisque nummis consignatæ, vix suo tempore cognitæ, a Numismatographis evolvebantur; sed illa, ut mox dicturi sumus, ad Cotym Bosphori Regem ejus nepotem aut pronepotem spectat.

Cotys, Mithridatis Pontici, ut loquitur Plutarchus, uterini fratris regnum Bosphori occupaverat: at cū Principes ut & urbes de antiquitate sæpe certarent; ideo attenti erāt in *Æra* sua in nummis apponēda,

fic populis Cotys majores suos Thraciæ Reges ante Mithridates Ponti Principes regiam dignitatem obtinuisse videtur demonstrare ipsa nummis suis appo-
sita.

Vetusta est Thraciæ Regum series, siquidem Thucydides Hist. lib. 2. p. 119. tradit, primum ex illis Thorem, imperium fundasse post bellum Persicum & ante Peloponnesiacum: at cum ille Sitalcem & Sparadocum filios reliquisset, & Sitalces Seuthi Sparadoci filio regnum testamento donasset, & inde Seuthis hujus successores æram inde dinumerarunt a ño primo Olympiadis 89. quæ respondet an. V. C. 330. & 331. Postquam Sitalces periisset a Triballis victus, ut demonstraret Thracios Reges esse Ponticis Principibus antiquiores, qui Epocham suam computarunt tantum anno 2. Olymp. 118. respondenti V. C. 497. & 498. ut in illorum nummis ostendimus.

Ex computo igitur Thraciorum Regum Æræ ab anno V. C. 331. in hoc Cotys Bosphori Principis nummo exarata, hæ litteræ numerales 529. designantes, efficient simul junctæ annum V. C. 860. quo Trajanus Tribuniciam potestatem agebat 9. & 10. & Cotys Imperatorem Romanum, cui pendebat tributum, in moneta ut plurimi Reges ad obsequium Romanis suum denotandum signare voluit.

Excusandus est omnino noster Seguinus, si numq̃ Cotyi Rhæmetalcis filio adjudicato, si in aversa parte Augustum exhiberi existimavit, in cujus gratiam litteras numerales Θ. Κ. Φ. explicuit Θεός Κότταρ Φίλος, sed eum egregie monuit in secunda editione erud. Henr. Valesius litteras esse numerales æram notantes; quando autem illa cœperit, inquirere parum fuit sollicitus

ININTHIMÆVUS,
ININTHIMÆVUS
 BOSPHORI REX.

263

ININTHIMÆVUS
 REX BOSPHORI QMMERI

In thesauro LUDOVICI MAGNI
 ex num. æreo 3. moduli.

DE Ininthimævo nulla apud Historiæ Scriptores,
 sola in nummis mentio : ejus nomen in selectis
 Seguini habetur ; illum ΒΑCΙΑΕΩC ΙΝΙΝΘΗΜΗ-
 ΥΟΥY inscriptio, Regem arguit : sed existimat erudi-
 tus

R 4

tus Scriptor litteras numerales A. A. Φ. in eo exaratas superioribus Thraciæ Regibus, de quibus illi sermo fuit, coævum fuisse designare, quod partim verum est, sed non in Thracia, & cum iisdem Principibus, imo in Bosphoro, cum Cotyis successoribus ex Thracio regno in Cimærium imperium translatis.

Nummi quidem epigraphæ, Ininthimævum fuisse Regem demonstrat; sed diadema circa caput revinctum, & sceptrū ante omnis hujus faciem, omnia regiæ dignitatis insignia, penitus demonstrant; porro ipsius dignitas in tenebris omnino lateret, nisi illud manifestarent litteræ numerales, antiquam Thraciorum Principū epocham denotantes, quam Bosphorani Reges ut originem ab iis deducunt, suis nummis consignavere, ad Regis titulum in eorum familiis jam a seculis fuisse usurpatū, populos suos edocerent.

Cotys, quem supra Bosphori Regem ex Taciti Annalibus produximus, litteras numerales in ejus nummo signatas Θ. Κ. Φ. annum æræ Thraciorum Principum 529. exhibet, hæ vero respondent V. C. 860 quo, ut dictum est, Trajanus in averfa Regis parte signatus, 9. & 10. Tribuniciam potestatem egit, Ininthimævus habet in suis nummis A. A. Φ. annum ejusdem epochæ, ut rudis eorum & inconcinna forma illorum probat, ipsi Cotyi successorem in regno demonstrant; hinc vero, quo nomine & gradus successione inquirendum, ut Antiquariorum disquisitioni permittit Seguinus noster. *Edit. 2. pag. 47.*

Ininthimævus in nummo barba prolixa decoratus rugisq; in facie venerandus prodit, & Cotye senior videtur. Cotys Mithridatis Pōtici frater uterinus ipsius
regnum

regnum obtinuit sub Claudio anno V. C. 802. & si ejus nummus supra cufus existimatur, percussus est sub Trajano V. C. 860. ideo 58. annos saltem regnasse oportuit; quomodo autem nondum adultos filios reliquisset, illius ergo filium fuisse Cotyn istum, cujus nummum protulimus, & Ininthimævū patris ejus patruum ad tutelam alterius etiam Cotyis, de quo loquitur Arrianus in Periplo Ponti Euxini p. 19. Edit. Oxoniæ 1698. vocatum esse mihi facile persuaderem.

Barba quidem prolixa ornatus depingitur Ininthimævus, quam semper nutrit Thraciorum Principum more, qualis exhibetur Seuthes apud Seguinum pag. 38. Ipse videtur fuisse filius natu minor Cotyis illius, qui primum Thraciæ regnum adeptus, deinde Armeniam minorem a Caligula obtinuit. Fratres illi fuere: natu major Rhescyporis, cui, patre mortuo, Claudius tantum Arabiæ partem, quam ipsius pater habebat, concessit; & postea Armeniæ majoris parte, quæ illi contigua erat, a Nerone donatus est, alter ejus frater fuit Cotys juventutæ rudis, qui Bosphori regnum a Claudio impetravit, cujus filius Cotys etiam nomine, cum filios reliquisset nondum adultos, a Bosphoranis permittente Romano Imperatore, Curator eorum & Rex appellatus est.

Eam sane sententiam firmat Epochæ Thraciorum Principum in nummo signata, quam alienus ab eorum profapia nunquam computaret; imo subsequens & eadem in pupillo postea Rege penitus evincit Ininthimævum e Seuthis sanguine ortum, a quo Æra initium desumpsit.

E TRESAURO REGIO.

Caput senile Regis barbari & diademate redimitum, ante quod sceptrum, cum epigraphæ: ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΙΝΙΝΘΙΜΗΥΟΥ, hoc est, Regis Ininthimævi. Ex aversa parte caput laureatum imberbe, sub quo litteræ numerales ΑΛΦ. id est 531.

Vulgavit hunc nummum Cl. Seguinus in *Select.* p. 47. Edit. 2. de quo pauca loquitur, nec argentum, nec bidrachmale esse profert; Ininthimævum ex inscriptione appellat, sed Regulum quem Thraciæ ex ejusmodi Principum barbara & inconcinna nummorum forma, suspicatur. Caput laureatum in aversa parte percussum, ut & simile alterum in Cotye, Augusto tribuit; alterum vero in Rhescupori subsequente, incognitum fatetur, de hoc ne loquitur quidem.

Seguinus ut *Æræ Thracum Regum* investigationem fugeret, unde, inquit, hæc cœperit, alias inquiremus: ad marginem notat, De *Æra Spanhennius*

nus pag. 868. ubi ne verbum de illa nec de Thracibus facit, sed non ita Æræ cujusdam caput detegere facile est; hanc vero ad Seuthem, ubi primum Thracum regnum ex Sitalcis patruelis testamento accepit, a quo tempore ejus successores ex eadem stirpe procreati dinumerarunt ab anno primo Olympiadis 89. quæ respondet, uti supra diximus, anno V. C. 330. & 331. qui si adjunxisset litteras ΑΑΦ. 531. annis V. C. incidisset in Trib. potestatem XI. & XII. Imp. Trajani.

Cum notæ in nummo Ininthimævi recentiores tantum sint annis duobus, quam in Cotye, & ille senior ipso videatur, tutoris loco regnum administrasse necesse est, præsertim cum Rhescuporis illum ex ipsa Thracum Regum Æra sequatur, & juvenis admodum depingatur: sed an diu Ininthimævus regnum nondum ex nummis, historia de illo affatim silente, licet illi plurimi occurrant, observavimus.

Quia vero sunt illi nummi Bosphorani rudes & inconcinni, fatemur, versatum maxime in re antiquaria esse oportet, ad Imperatores, quos exhibent sine eorum nomine dignoscendos; sed ii, qui de illis scribunt, & eorum imagines Lectoris oculis subjiciunt, aliis minus peritis excellere debent, quos ignorare nequeunt, præsertim cum in illis Æra sit consignata, illorum dux & regula.

RHESCYPORIS I.
RHESCYPORIS I.
 REX BOSPHORI.

RHESCYPORIS REX
 BOSPHORI CIMMERII

Ap. P. Vaillant D. M.
 ex num. ar. 3 mod.

BOSPHORANORUM Regum Historia, cum in obscuro plurimum lateat, ægre si describenda videtur, saltem eorum seriem e locis Scriptorum peregrinis & e nummis illorum Principum superstibus

bus texere nobis liceat : illam igitur ex utriusque subsidio aggredimur. Nullus quidem Codex de Rhescuporide Bosphori Rege loquitur, omnes eum Thraciæ adjudicant Historici : en porro nummus, qui hunc Principem ad Bosphori regnū procul dubio revocat.

Cotyn Thraciæ Regem, ex parte, quam possidebat in illo Principatu, in Armeniam minorem a Caligula Imperatore translatum narrat Dio Cassius. Cotyn alterum illius filium ad Bosphori regnum a Claudio transmissum tradit Tacitus. Nummi vero Rhescuporidis Thraciorum Regum Æra insigniti, illum ipsius Cotyis filium vel potius nepotem fuisse evincūt.

Æra in hoc ultimi Cotyis nummo signata, añum dinumerat 529. Altera eorumdem Thraciæ Principum in Rhescuporide nostro computat 541. Intermedio nempe Ininthimævo tutore cum 531. Unde certa illorum Regum series eruitur, eam ita ex indubitatis veteribus monumentis probatam non negat, sed stirpis ordinem arguit & Rhescuporim Ininthimævi, pro filio haberi posse existimat, cum Cotys ipse progeniem forte non reliquerit, aut Ininthimævus in familiam suam regnum transmiserit, cui respondeamus ætatem in Rhescuporidis nummo juvenilem, Cotyis potius filium, qui in ætate florenti exhibetur, quam Ininthimævi, qui senex prodit, denotare.

Quando autem Rhescuporis regnare cœperit, difficilius est pronuntiare; nam Ininthimævi nummus notat annum hujus Æræ 531. & Rhescuporidis noster dinumerat 541. longū est quidem temporis spatium, cum inter utrumq; effluerint añi decem : porro non ideo Ininthimævum tot regnasse años existimandum

&

& id nummus non probat; sed ut Seguini nummus Rhescuporidis denotat Æræ Regum Seuthidarum annum 542. & noster añum tantum 541. novi reperiri aliquando possunt; qui Rhescuporidis regni principium alius repetant, & sic de illius regni tempore tanquam incerto loqui supersedendum.

Quod de illo certius afferri potest, id saltem demonstrat noster illius Principis nummus; nam indicat ex computo Æræ, quam exhibet, illum sub Hadriani initium Bosphori regnum occupasse, & hoc confirmatur ex ipsius imagine in ejus Regis averfa parte expressa.

Alter vero Rhescuporidis noster nummus cum annis in illo signatis 547. illum ad annum V. C. 878. imperii Hadriani anno nono correspondentem, pervenisse arguit; & si vera sunt ea, quæ in Arriani Periplo Ponti-Euxini leguntur, eum non diu regnasse nos edocent: nam illius, ut existimamus, fratrem Cotyn ei successisse, imo & utrumque ultra Hadriani imperium Bosphori regnum haud tenuisse, ut mox videbimus, demonstrant.

EX MUSEO NOSTRO.

Caput Regis juvenile cum capillis oblongis diademate revinctum, cujus epigraphe: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΡΗΣΚΥΡΟΥ ΠΟΡΙΔ. Id est: Regis Rhescyporidis. In averſa parte caput laureatum Imperatoris, cum litteris numeralibus ΑΜΦ. hoc est: anno 541.

Dubitavit Seguinus, an similem sculpendum traderet nummum, ob rudem & inconcinnam illius formam ab artifice imperito elaboratam; plurimos quidem ejus Bosphori Regis possidemus, quorum alii melius, alii deterius sculpti sunt, utpote in regione fere barbara. Verum id ab illo tandem obtinuit inscriptio, qua istius Reguli nomen, quo scribendum modo erat, edoceremur. Si vero apud Romanæ Historiæ Scriptores plurimis modis variatum sit nomen, non mirum cum in nummis nostris diverse etiam scribantur: ita ut alii habeant: ΡΗΣΚΟΥΡΟΥ ΠΟΡΙΔ, alii vero ΡΗΣΚΟΥΠΟΡΙΔ.

Non ingratum forsitan videbitur, si varias illas, quæ ab Autoribus lectiones exponuntur, hic exhibeamus. Appianus ΡΑΣΚΥΠΟΛΙΝ & ΡΑΣΚΟΥΡΟΥ ΠΟΛΙΝ.

ΑΝ. Dio ΡΑΚΥΠΟΡΙΝ. Jul. Cæsar *Rascpolim.*
 Velleius & Lucius *Rhascpolim.* Suetonius *Thra-*
scypolim. Tacitus *Thescyporim.* Ut Thracii nummi
 Bosphoranis antiquiores, & melior Bosphoranorum
 pars præfertur: unde nummorum istorum fide, re-
 tinendum *Rhescporidis* nomen videtur.

Licet nostri omnes *Rhescporidis* Regis nummi
 diversam dinumerent Æram, unum ex illis tantum
 sculpendum existimavimus cum antiquiore signa-
 tum scilicet ΑΜΦ. id est an. 541. monendo Lectorem,
 nummum ex iis recentiorum notare annum 547. ita,
 ut omnes illius regni sex annos solum exhibeant; an
 altius regnare cœperit, an paulo post ultimum ejus
 Æræ annum mortuus sit, difficile est pronuntiare.

Singuli nostri Bosphorani istius Regis nummi, in aversa parte
 caput Imperatoris laureatum habent cum sceptro ante faciem;
 & licet Hadriani nomen in illis non sit scriptum, porro ejus ima-
 go barbata illum esse demonstrat. Cotys & Ininthimævus, ex-
 hibent Imperatorem Romanum imberbem, nempe Trajanum:
Rhescporis, qui eos Principes ordine sequitur, barba decorum
 præfert Augustum, scilicet Hadrianum Trajani successorem,
 qui barbam ut cicatrices quædam tegetet, primus ex Cæsaribus
 tulit; sed non modo imago ejus barbata Hadrianum denotat, sed
 Æra Seuthidarum in omnibus nummis *Rhescporidis* signata,
 in ejus Imperatoris regnum incidit.

Inquit Amicus, cur sceptrum, quod ante faciem Cotyis & In-
 thimævi exaratum est, in hoc meo *Rhescporidis* nummo ante
 Hadriani effigiem, ut in cæteris, quos possidemus, sculptum sit:
 quod fecisset *Rhescporis* majoris adulationis gratia erga Ha-
 drianum, quasi testaretur Bosphori regnum potius esse Impera-
 toris, quam suum; nam, Romani Imperatores pro arbitrio regna
 largiebantur, ut in Trajani nummo videmus REGNA ADSIGNA-
 TA, & tres Reges stantes ante suggestum Imperatoris, qui ab illo
 diademata, Regum insignia, recipiunt.

RHOEMETALCES, BOSPHORI REX.

RHOEMETALCES, nomen fuit olim Regis Thraciæ, Cotyis senioris filii, qui a Romanis contra Bessos adjutus est, & vicissim illos contra Dalmatas & Pannonios in eorum Provincias irrumpentes defendit: ideo percharus Augusto extitit; nihil mirum si ejus nomen apud posteros, etiamsi ad Bosphorum translatus regnum, post duo fere sæcula exurgat.

Prioris Rhœmetalcis Thraciæ Principis nobis supersunt plurimi raritate insignes nummi, cum Augusti imagine in averfa parte; sed posterioris hujus Bosphori Monarchæ hæctenus nulli conspecti sunt: licet vero Æræ Seuthidarum ope destituti, accedit apprime Capitolinus, qui nobis illum sub Antonino Pio Bosphori regno potitum fuisse, his verbis nos edocet: *Rimetalcen in regnum Bosphoranum, audito inter ipsum & curatorem negotio, remisit.*

Rhimetalcis nomen apud Capitolinum tanquam mendosum delevimus, Rhœmetalcis appellatione genuina, illi ex nummis ΒΑCΙΑΛΕΩC ΡΟΙΜΗΤΑΛΚΟΥ, Thraciæ Regis substituta.

Nummum æreum secundæ magnitudinis percussum exhibemus. In eo ab una parte caput Augusti cum inscriptione, ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΥ. In altera duo capita videntur, Regis ipsius & uxoris, seu potius Augusti & Livix, additis verbis, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΡΟΙΜΗΤΑΛΚΟΥ.

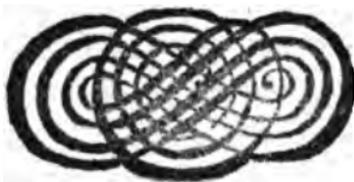
Cum Rhœmetalces igitur in vita Antonini Pii Bosphoranus Rex renuntietur, & Rhescyporis II. ex nostro nummo Seuthidarum Æra insignito, sub ipso Imperatore Bosphori etiam regnum administrasse noverimus; Rhœmetalcem Rhescyporidis filium fuisse cum quadam rationis fiducia nobis persuadere possumus; præsertim ut nummorum ope Rhescyporim non diu regnasse, compertum est, siquidem Capitolinus ipse Rhœmetalcem in puerili ætate post mortem patris relictum, Dumillum habuisse curatorem nobis asserit.

Si res Bosphori Principum domesticas scrutari nobis liceat, ex Capitolini superiore fragmento litem inter curatorem Regis, & ipsum Rhœmetalcem fuisse ortam cognoscemus, quæ nulla alia, nisi de regno esse potuit. Curator videtur filius Anonymus Rhescy-

Rhescyporidis, fratris Cotyis, qui ob ætatem puerilem prætermiffus est, & regnum ipsi Rhescyporidi datum: atqui cum hic Rhœmetalcem postea reliquisset impuberem, tutela Cotyis filio patris Rhescyporidis patrueli commissa, qui regnum ad se, ut filium primogeniti propter ætatem prætermiffum; nec regni administrationem relinquere volebat.

Qua de re quisque Legatos Romam miserunt; at cum inter regna Imperii Romani adsignata, hoc tempore accensitum fuit regnum Bosphoranum, ut certe erat ætate etiam Strabonis, cujus hæc verba sunt: *Καὶ γὰρ ὑπὸ τοῖς τῶν Βοσπορευῶν Βασιλεῦσι, ἕς Ῥωμαῖοι κατέλαβον, ἀπέναντί ἐστιν. Nunc sub Rege Bosphori, quem Romani constituerunt, omnia sunt. Lib. 7. pag. 312.* Ideo Antoninus Pius utrumque Principem Romam accersivit; & audito eorum negotio, Rhœmetalcem ultimi Regis filium, cui Populi curatorem creaverant tantum ad tempus, in Bosphorum remisit, curatori vero adempta omni potestate.

Quot annos regnarit Rhœmetalces, & quo tempore mortuus sit, ignoratur; filium ei successisse, sed illius nomen deperditum, nummi ejus pronepotem Rhescyporim III. Bosphori regnum tenuisse nos edocent.

ANONYMUS, BOSPHORI REX.

NOMEN illius Principis, qui in Bosphori regno Rhœmetalci successit, in libris nec in nummis hæctenus occurrit, licet a quibusdam eruditis viris Rex Eupator cognomine obtrudatur; sed Sauromatarum & non Bosphori Rex ille fuit, ut ex sequentibus aperte videbimus.

Alii sententiam firmare conantur verbis Luciani in vita Alexandri, narrantis, se Legatos Bosphori reperisse petentes Bythyniam ex parte *REGIS EUPATORIS*, tributum, quod solvebat quotannis Imperatori *M. Aurelio* ferentes: at cum sub Antonino Pio regnasset in Bosphoro Rhœmetalces, illis visum est Eupatorem sub *M. Aurelio* illi successisse.

Alii freti litteris Plinii junioris ad Trajanum, in quibus legitur: *Si qua legatio a Bosphoro venisset; & postea de Legato Sauromatæ Regis fiat mentio, mox Sauromatam Bosphori Regem esse voluerunt, & ut eorum Principum seriem firmarent, numismata unius Regis Sauromatæ cum Trajani effigie alterius REGIS EUPATORIS cum M. Aurelio & Vero, tertii tandem cum Sept. Severi imagine, singula, eadem Æra subsequente insignita protulerunt.*

Nummus quidem *REGIS EUPATORIS* cum *M. Aurelio* & *L. Vero* conjunctus, videtur prima fronte iis favere, qui ex Luciani verbis illum in Bosphoro regnasse sub *M. Aurelio* autumant; sed cum in Sauromatarum Principum serie exponatur non
Rhe-

Rhœmetalci, de quo loquitur Capitolinus, successisse ullo modo potuit.

Bosphorus autem apud Romanos latiori nomine fumebatur pro illis regionibus, quæ ultra Pontum-Euxinum extensæ, plurimas Provincias & Regna complectebantur; quemadmodum hodie Italia diversos Ducatus & Principatus continet, & ita intelligendi sunt Lucianus & Plinius; Lucianus quidem ait, Legati Bosphori, velut si diceret, Legati Italiæ, qui ex parte Regis Eupatoris, Sarmatiæ Asiaticæ scilicet Principis; & sic Plinius audiendus, si qua legatio a Bosphoro, id est ab Italia, venisset; & cum postea loquitur de Legato Sauromatæ Regis, Sarmatiæ subintelligendus.

Quoad regna, Bosphorus proprie dictus & Sarmatia Asiatica, duo erant diversæ; ita ut Rex Sauromata non erat Bosphoranus, & illa aperte dividit Eutropius sub Trajano de ipso loquendo: *Iberorum Regem, & Sauromatarum et Bosphoranorum in fidem accepit.*

Sola Bosphori & Sarmatiæ Regum diversæ Epocha rem dijudicat. Spanhemius nummum ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΕΥΠΙΑΤΟΡΟΣ cum Aurelii & Veri imaginibus, quas Antonino Pio barbato scilicet, & M. Aurelio imberbi tribuere debuisset, in notis ad Julianum p. 421. vulgavit cum literis numerabilibus ΘΝΥ. id est 459. cuius Æræ caput ut non adferret, ait: *Outre que ce n'est pas ici le lieu d'en parler, j'en laisse même de bon cœur le soin à M. Vaillant, qui travaille à nous donner un recueil de ces Rois barbares, & à les illustrer par leurs Epoques.*

Nostrum est igitur, hoc loco utriusque regni & Bosphori & Sarmatiæ Æras exponere: jam abunde de

priori diximus illam habere initium ab anno primo Olympiadis 89. quo Seuthes Sparadoci filius Sitalci patrueli in regno successit, quæ respondet anno V. C. 330. & 331. unde numeranda esset in medio imperiæ M. Aurelii a morte Antonini Pii in Regibus Bosphori 591. At in Eupatore computantur tantum anni 459. Æra ergo Sarmatarum Principum centum & amplius annis recentior est Bosphorana; illa enim tantum cœpit ab anno quarto Olympiadis 119. V. C. 453. quo Sauromates regnum Sarmatiæ recepit post mortem Antigoni ad Hypsum Phrygiæ in prælio occisi, ut plurimi alii Reges sub Alexandro M. regnis spoliati.

COTYS II.

REX BOSPHORI.

Si Ininthimævi Bosphori Regis Rhefcyporim nummorum ope, in qua Seuthidarum Thraciæ Principum Æra signata est, successorem fuisse didicimus, nunc Arriani Periplus Ponti-Euxini Rhefcyporidi Cotyn II. pariter in Bosphori regno successisse nos edocet, unde quanta lux Historiæ silenti numismata sint, & loci peregrini quantam utilitatem illi afferant, norunt Antiquarii.

Arrianus Legatus pro Præatore Hadriani ab eo in Cappadocia constitutus anno sui imperii 19. in Provinciam vix advenit, cum pro recepto officii munere primas a se administratæ Provinciæ rationes sub exitum anni reddit, ne quid Imperatorem celaret, quod Reipublicæ, si nesciretur, perniciem afferre posset. Hæc scribit: Postquam Cotyis, Regis Bosphori Cimmerii, obitum cognovi, operam dedi, ut hanc tibi ad Bosphorum navigationis itinerisque rationem notam facerem, ut si quid forte de Bosphoro capere velis consilii, facilius id atque commodius, hac tibi navigatione cognita, facere possis. *Peripl. Pont. Euxin. pag. 18.*

Si Rhefcyporidis nummos cum Æra Seuthidarū 547. retulerimus, qui in 8. imperii Hadriani annū incidunt, & Arrianus notat Cotym ejus successorem anno imperii ejus Cæsaris 19. saltem Cotys ad plurimum regnavit decem annos; & si conjicere liceat,

Rhescupotidis frater potius quam filius fuisse videtur, præsertim quod alterum Rhescuporim nummi Cotyi secundo successorem fuisse penitus declarent.

Nulli hætenus Cotyis istius nummi in nostras manus venerunt.

RHESCYPORIS II. 281
RHESCYPORIS II.
BOSPHORI REX.

RHESCYPORIS II
 REX BOSPHORI CIMMERII.

*In Cim. Ill. Harlez cogn. gnal.
 Ec num. aer. 3 magn.*

AD seriem Bosphoranorum Regum provehen-
 dam, dum nobis defunt omnino Historiæ Scrip-
 tores, feliciter in nostras manus incidit nondum con-
 spectus ex iis Principibus nummus, cum literis circa
 S; caput,

caput, superiorum more, ΒΑCΙΑΕΩC ΡΗCΚΟΥ-ΠΟΡΙΔΟC, sed non satis esset communis his Bosphori Regis Rhescuporidis inscriptio, nisi notæ numerales Seuthidarum annos ΓΞΦ. id est 563. continuarent, & ex dubii nominis appellatione, novum seu alterum Rhescuporim nobis exponerent.

Litteræ illæ numerales ΓΞΦ. 563. cum anno V. C. 330. & 331. a quo Olympiadis 89. primo incipit Epocha Thraciorum Principum ex progenie Seuthis ortorum, efficient simul junctæ, nempe prior numerus annum 893. decurrentem usque ad Julii mensis 894. quo computabatur imperii Antonini Pii annus 3. & 4. Igitur novus est Rhescuporis ille, quem vulgamus, & dissimilis ab altero, cujus regnum Hadriani initio adscripsimus nummis ipsius Imperatoris in fidem præbatis & inter priorem illum Rhescuporin, & hunc recentiorem Arrianus, Cotyn scribit 19. Hadriani mortuum Bosphori Regem præfert.

Quis autem ille sit Rhescuporis nomine secundus, an Cotyis ultimi Regis filius, an ex Rhescuporide Cotyis fratre genitus, ambigitur: porro si conjecturæ nobis locus sit, filius Cotyis potius, quam Rhescuporidis filius fuisse videtur, Si Rhescuporis & Cotys pro fratribus habentur, & non diu regnarint, uno vel altero tantum anno Rhescuporide natus minor potuit esse Cotys; & cum per decem postea imperarit, filium reliquit ætate ad regnum administrandum idonea, & sic præterminati sunt Rhescuporidis filii, & Cotyis stirps in principatu remansit, Capitulinus in sequentis Regis historia innuetur, de quo mox acturi sumus.

Quid

Quid egerit Rhescyporis II. in regni administratione, cum nullus historiae Scriptor de rebus ejus gestis meminerit, nihil certi de illo habetur; tridens tamen ante ejus faciem in area signatus, aliquam insignem victoriam in mari Euxino contra illius orae Reges retulisse denotat, unde hujus pelagi imperium eo lemmate penes se esse donotare voluit.

Etsi in hoc nummo Rhescyporis in ætate juvenili depictus videatur, ex Capitolino tamen Antonini Pii imperii finem non vidit; Rhescyporis regni habenas suscepit anno V. C. 889. & Antoninus Pius A. D. Non. Martii 914. mortuus est, & ex hoc computo Rhescyporis quindecim aut sedecim annos regnasse videtur, relicto filio Rhœmetalce.

RHESCYPORIS II.
NUMMUS
RHESCYPORIDIS II.

EX MUSEO NOSTRO.

Caput juvenile Regis imberbis & cum capillis oblongis, diademate ornatum, ante quod tridens, & circa ambitum ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΡΗΣΚΟΥΠΟΡΙΔΟΥ; id est, Regis Rhescyporidis. In aversa parte caput Imperatoris laureatum, ante quod littera Κ. & infra litteræ numeralis ΓΞΘ. hoc est anno 563.

Licet ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΡΗΣΚΟΥΠΟΡΙΔΟΥ in hoc nummo æreo parvuli moduli epigraphe, cum capite Imperatoris laureato in aversa parte percusso, Bosphoranum Regem more solito demonstraret, forma tamen illius a prædecessoribus Principibus multo tenuior quosdam Antiquarios ut ad Rhescyporin hujus nominis Thraciæ Regem sub Tiberio regnantem revocare possent, impelleret; sed rem omnino dirimit Æra in Bosphoranis solita, quæ nulla in Thraciis Monarchis occurrit: materia vero metalli minus densa, quæ illius pondus multum minuit, an

an ad monetæ elegantiam restituendam, an ad belli sumptus parcendos, Lectoris esto iudicio.

De Tridente ante Rhescyporidis faciem percusso, quod ille maris imperium penes se esse gloriaretur diximus; nam Bosphori regnum, oræ Meotidis paludis parti & alteri Ponti Euxini erat expositum: ut erant in his regionibus ex vicinis Regibus aut gentibus potentiores, navium & triremium classem instituere insignem poterant.

Ex antica ad aversam, nummi partem transeamus; Caput laurea ornatum, Imperatoris quidem Romani effigiem, utpote in Rege Imperii Romani tributario percussam denotaret, sed quis esset ille, vix inconcinnam figuram, quæ ultra caput humanum nihil aliud demonstrat, vel peritus agnosceret, nisi Seuthidarum Æra in eo impressa anno V. C. 904. respondens, Antoninum Pium omnino indicaret; nam si anno urbis 330. vel 331. adjungas ΓΞΘ. id est 563. incidet in Trib. pot. hujus Imperatoris, qua per Legatos ille victoriam in Britannia retulit, qua de re Augusto gratulans Rhescyporis nummum hunc percussit.

Littera K ante Antonini Pii faciem expressa, meo iudicio, initialis est, & *Καίσαρ* videtur explananda: nam cum Bosphorani Reges Romanum Imperatorem, cui pendebant tributum, non nomine, sed imagine tantum designarent, Rhescyporis Antoninum Pium per litteram unicam Cæsaris nomen omnes titulos complectens designare voluit, ut in sacris codicibus dicitur: *Redde, quæ sunt Cæsaris, Cæsari*. Ipse Julianus Imperator, suos omnes prædecessores uno nomine appellat Cæsares.

RHE.

RHESCYPORIS III.

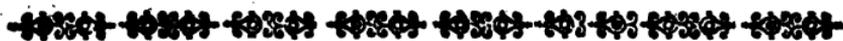
BOSPHORI REX.

CUm post Rhoemetalcem Bosphori Regem a Capitolino nobis indicatum sub Antonino Pio Historiæ Scriptores nullum amplius postea ex iis Principem nominarint & Rex Eupator, qui Rhoemetalci successisse sub M. Aurelio ab eruditis quibusdam existimabatur, a nobis Sarmatiæ Asiaticæ, cui imperabat, restitutus sit; parva seriei Bosphori Principum continuandæ spes affulgebat; sed nummi ex terræ visceribus quotidie eruti Historiæ vindices in subsidium veniunt, & ecce Rhescyporis novo vultu insignis, novoque Imperatori Romano sociatus, qui locum suum inter Bosphoranos Monarchas postulat.

Rhescyporidis nomen, licet Thraciæ & Bosphori Principibus ex eadem progenie sit familiare, forma tamen nummi illum ad Bosphoranos revocat; & solemnis Seuthidarum Æra huic inserta, Rhescyporim sub Sept. Severi imperio, Bosphori regnum tenuisse aperte demonstrat; ideo ille, Tertius nomine scilicet, venit appellandus. Si vero audiendus est Zozimus in *Valeriano lib. 1.* qui illos Monarchas Bosphoranos quandiu regnarint, in regnum paternum filios successisse narrat, iste Rhescyporis Anonymi sub M. Aurelio degentis filius, & Rhoemetalcis sub Antonino Pio nepos fuisse videtur.

Quando Rhescyporis III. regni habenas suscepit; an sub Commodo, vel sub Severo, licet in nummi averſa parte sit percussa ejus effigies, silent Historici:

rici: Quot annos regnarit, nummus indicare nequit. Quando mortuus sit, incompertum est: Zozimus filios habuisse indicare videtur, siquidem rex illo Scriptore ejus progenies ad Philippum usque processit. Successoris nomen aliquando forte suppeditabunt nummi.

NUMMUS
RHESCYPORIDIS III. BO-
SPHORI REGIS.

EX MUSEO NOSTRO.

Caput Regis imberbis, capillis longis insigne & diademate revinctum, ante quod tridens cum epigraphe: ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΡΗΣΚΥΠΟΡΙΣ. Ex aversa parte caput laureatum Imperatoris, sub quo HIX. id est anno 618.

QUanta ad seriem & annos regni exterorum Principum illustrandos sit momenti Æra eorum in nummis exarata, dijudicabunt rei Antiquariæ studio.

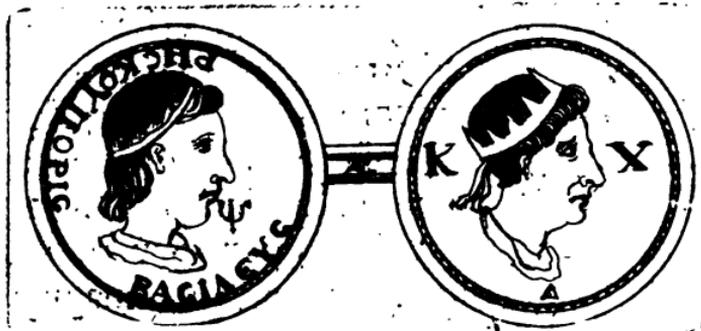
studiosi, qui Bosphori Regum numismata in cimeliis recondunt, quos ea deleta aut non integra vix noscent, vel qui fuerint illi Imperatores in averſa parte ſignati, pronuntiare non poſſent, cum illorum nomina honoris cauſa, circa capita, ſolito more, non adſint ſcripta: ex ſolis igitur notis numeralibus, & Rex & Imperator dignoſcuntur.

Hæc præfert litteras HIX. annum 618. ſignificantes, & ita Rheſcyporis in nummo appellatus, alius & novus a ſuperioribus illarum auxilio arguitur, & ſub Sept. Severo regnaſſe oſtenditur; ſi enim ÆRæ, cujus caput a régni Seuthis nomine primi initio, ex Thucydide aſſignavimus anno primo Olymp. 89. correfpondente V. C. 330. & 331. addideris numerum hunc 618. efficient ſimul 948. & 949. quo Sept. Severus ſecundum imperii annum dinumerabat a morte Did. Juliani Kal. Jul. 946. occiſi, & ad ſimile tempus ſequentis anni decurrentis.

Tridens ante Rheſcuporidis faciem ſignatus, jam ante in Rheſcyporidis II. nummis prodiit, quem ad Imperium maris ſibi a Bosphori Regibus attributum, ſpectare diximus ob magnam navium copiam, quam in Ponto Euxino, & in Palude Mæotide tenebant.

NUMMUS

R H E S C Y P O R I D I S I I I .

EX MUSEO NOSTRO.

Caput idem Regis diadematum, cum inscriptione in ambitu: ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΡΗΣΚΟΥΠΟΡΙΣ; Sante faciem, tridens. Ex aversa parte caput Severi laureatum cum notis numeralibus in area KX. id est anno 620.

Alter ecce Rhescyporidis III. nummus, in quo ut in superiore legitur ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΡΗΣΚΟΥΠΟΡΙΣ pro ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΡΗΣΚΟΥΠΟΡΙΔΟΣ: insolens quidem apud Bosphoranos Reges epigraphæ, & parum usitatum in cæteris Principibus scribendi genus. Interea fatentem, hosce Bosphori Reges ferme obscuros & aliunde, quam ex nummorum penû notos, nunc abunde illustrari ut eorum laterculi inter alios Monarchas describi possint Æra præsertim antiquissima insignes.

Pars II.

T.

Hæc

Hæc Porro adeo in illis nummis necessaria est, ut sine ejus auxilio Sept. Severi effigies ab imperito artifice deformata vix agnosci queat; illa exhibet litteras numerales **KX.** annum Seuthidarum Principum 620. notantes, quæ in quartum imperii Severi a Kal. Jul. V.C. 950. usque ad 951. decurrentem incidunt, quo Imperator Getam filium minorem primo dixit Cæsarem, & deinde Antoninum natu majorem appellavit Augustum, communicata illi Tribunicia potestate; qua de causa ut Rhescuporis Severo gratularetur, hoc anno nummum cum ejus imagine percussit.

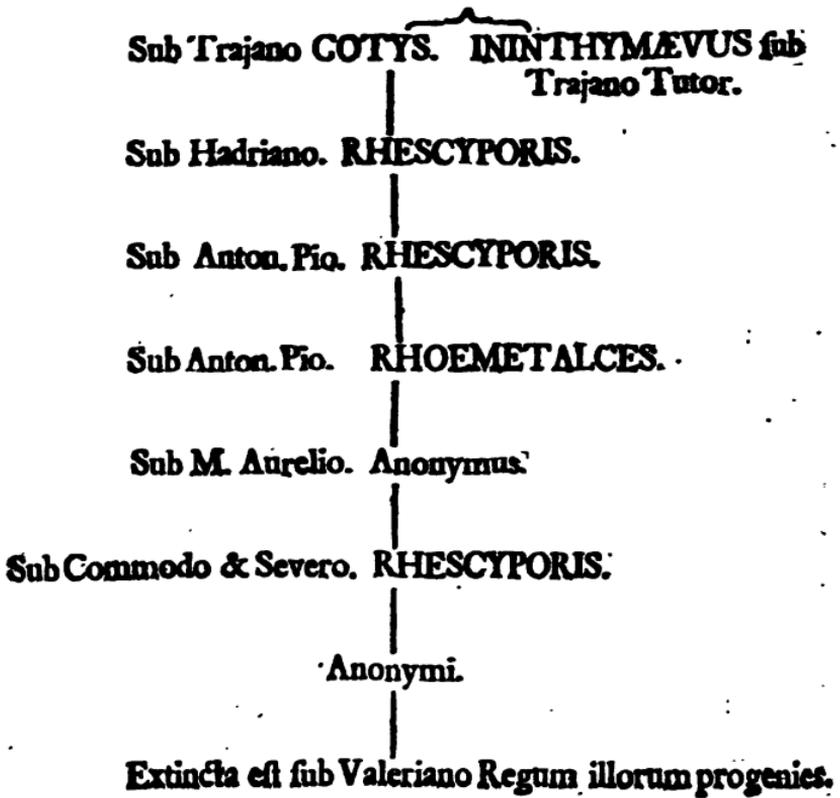

DE RELIQUIS BOSPHORI Regibus Anonymis.

Post Rhefcyporim III. sub Sept. Severo regnantem in Bosphoro, nulli ejus successorum nummi in manus nostras inciderunt, ut seriem eorum Principum absolvamus; sed non sine spe eos videndi aut recuperandi, cum ejus filius, & postea nepos ei successisse videantur usque ad Philippum Imperatorem, sub quo extincta est Bosphoranorum ex Sæthe Thraciæ Rege progenies, ut his verbis Zozi-mus abunde tradit.

Et quidem *Borani*, inquit, in Asiam quoque transjicere conabantur: idque per incolas Bosphori sane quam facile obtinuerunt: qui metu potius, quam animi voluntate adducti, naves eis dederunt, & in trajiciendo Duces fuerunt. Quam enim diu Reges illi habebant, filiis in regnum paternum succedentibus; partim propter amicitiam cum Populo Romano, & commerciorum opportunitatem, partim propter ea munera, quæ ab Imperatoribus quotannis eis mittebantur, Scythas in Asiam transjicere volentes arcere non desinebant. Verum postea, quam extincto genere regio, quidam viles & abjecti principatum obtinuissent; sibi met ipsi metuentes, Scythis adeundæ per Bosphorum Asiæ facultatem concesserunt, & suis eos navibus transvexere. Sic ille in vita Valeriani pag. 647.

S T E M M A
REGUM BOSPHORI
EX PROSAPIA PRINCIPUM THRACIÆ.

S T E M M A
R E G U M T H R A C I Æ.

I
T H E R E S.

2
S I T A L C E S. S P A R A D O C U S.

|
S A D O C H U S.
non regnavit.

3
S E U T H E S.

|
A M A D O C U S
in parte.

4
M O E S A D E S.

|
M E D O C U S
in parte.

S E U T H E S II.

|
B A R I S A D E S
in parte.

|
A M A D O C U S
in parte.

|
C O T Y S,

|
F i l i i A n o n y m i.

K E R S O B L E P T E S. A R I O P H A R N E.

|
S E U T H E S III.

|
C O T Y S II.

|
D I E G U L I S.

|
S O T H I M U S.

|
C O T Y S III.

|
S A D A L E S.

R H E S C Y P O R I S.

|
S A D A L E S II.

4
R H E S C Y P O R I S. R H O E M E T A L C E S. C O T Y S IV.

3
R H O E M E T A L C E S. C O T Y S V. R H E S C Y P O R I S II.

Eo mortuo Thracia in
Prov. Rom. redacta
anno V.C. 79a.

|
C O T Y S VI. in Armeniam translatus
anno V.C. 79a.

REGUM
BITHYNIÆ
HISTORIA.

DE BITHYNIA.

BITHYNIA est regio Asiæ minoris, quam ab Ortu definiunt Paphlagones & Mariandyni atque Epicætorum quidam : a Septentrione Ponticum mare ab ostiis Sangarii fluvii usque ad fauces intra Byzantium & Chalcedonem : ab Occasu Propontis ; a Meridie Mysia & Phrygia minor, quæ & Hellepontica dicitur. *Strab. lib. 12. pag. 563.* Difficile est distinguere fines Bithynorum, Myssorum, Phrygum, Dolionum circa Cyzicum, Mygdonum & Troum, quamvis in confesso est, gentes istas a se invicem esse dividendas. *Id. pag. 564.* Nam diversus fuit Bithyniæ status.

Illa diversis nominibus appellata est olim Cronia, dein Thessalis, postea Mariandine. *Plin. lib. 5. cap. 32.* Bithynia & Bebricia vocata est. *Servius ad Æneid. lib.*

7. v. 373. Mygdonia dein a Bithyno Rege dicta est Bithynia. *Solin.*

Græci, Thraces existimant, qui cum Rhefo militarunt ad Ilium, Duce nocturnis insidiis per Diomedem sublato, quemadmodum canit Homerus, secessisse ad os Ponti, qua trajectus est in Thraciam brevissimus, & partim quod carerent navibus, ibi mansisse, dixisse regionem Bebriciam, partim trajectisse supra Byzantium, ubi Thraces Bithyni colebant juxta Bithyam, fluvium, unde fame pulsos revertisse in Bebryciam, & nomine mutato eam vocasse Bithyniam a fluvio, quem reliquerant: durasseque id nomen hac ratione in posterum, cum non multum Bithynia differat a Bebrycia, ut nonnulli putant. Alii ferunt Bithim primum hic regnasse Jovis & Thraces filium, & ab his regiones dominatas. *Appian. in Mitbrid. pag. 171.*

Enimvero, ait Strabo, Bithynos cum ante Mysi essent, sic denominatos esse a Thracibus Bithynis atque Thynis, qui eo commigraverunt, plerique uno ore affirmant: indiciumque adferunt de Bithynis, quod etiam num in Thracia gens Bithynorum extat: de Thynis, quod Thynias est acta ad Apolloniam & Salmydessum. Sed & Bebryces, qui ante hos Mysiam incoluerunt, Thraces fuisse ego conjicio. *Lib. 12. pag. 541.*

Unde canit Claud. 2. in Eutrop.

Bithyni Thraces erant, quæ nunc Bithynia fertur.

Bithynos interiora occupasse veteres dicunt. Plinius ait: *Tenent oram omnem Bithyni, interiora Bithyni. L. 6. c. 32.* & ante illum Pomponius Melas: *Interior Bithyni sunt & Mariandini. L. 1. c. 19.* Bi-

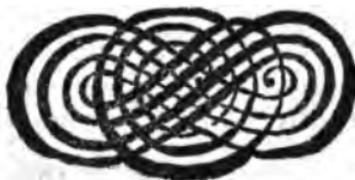
Bithyniā, Manilio Dives vocatur, *lib. 4.* Laudes ejus decantat vetus Geographus, a Jac. Gothofredo editus. Libanius, *Διείταί δὲ τὸ Βιθυνῶν ἔθνος τοῖς ἁ τὸν ἐν ἐπιθυμῆσι λαβέν.* Bithynos equites fuisse refert Juvenalis.

- - - - - *Equitesque Bithyni.*

Bithynum & Bithym fuisse eundem, refert Stephanus. Unde Bithyniæ nomen; sic dicta, inquit; a Bithyno, Jovis filio, & Thracæ, Titanidis filiæ, quæ quidem ex Jove peperit Bithym. *Stephanus lib. de Urbib.*

Megarenſes Coloniam deduxerunt in Bithyniæ Aſtacum, Olymp. 17. V. C. 42. quæ urbs Oraculi juffu denominata ab Aſtaco quodam generoſo & cordato viro, ex eorum profapia, qui Sparti & terri-genæ olim Thebis vocabantur. *Memnon. cap. 21.*

Chalcedon Bithyniæ etiam urbs in ore Ponti ſita, a Megarenſibus condita eſt: item pagus Chryſipolis, ac fanum Chalcedonenſium. *Strab. lib. 12. pag. 563.*

D Y D A L S U S,

REX BITHYNIÆ I.

DYDALBUS Memnoni, qui sub Augusto florebat, *Doedalsus* vero Straboni lib. 12. pag. 563. dictus, primus inter Reges Bithyniæ recensetur. *Memnon. cap. 21.* Is principatum gerebat versus annum V. C. 371. quæ vero gesserit, a Photio præterita sunt. Hic tantum narrat, Astacum Megarensium Coloniam, multum a finitimis appetitam, & crebris accisam bellis, Athenienses postmodum huic adjecisse, & vexationum finem & incrementa gloriæ & potentiæ non mediocria adeptam esse, Dydalso tunc inter Bithynos rerum potiente. *Memn. cap. 21.* Strabo loco supra citato ait, Astacum a Megarensibus & Atheniensibus conditam, quæ ita intelligenda sunt, nempe Megarenses in sinu versus Chalcedonem, quam constituerant Coloniam, Astacum primo condidisse, unde sinus ille dictus est Astacenus; & deinde Athenienses in eam, cum hanc oram maritimam occupassent, Coloniam deduxisse; & tandem a Dædalso, cum ille Bithyniæ regnum teneret, instauratam fuisse.

Quando mortuus fuerit Dydalsus, & quot annos in Bithynia principatum gesserit, obscurum est; an vero filios habuerit, incertum dedit Photius in compendio Memnonis, post eum regnasse Botiram tantum reliquit.

B O T I R A S,

REX BITHYNIÆ II.

BOTIRAS Bithyniæ Rex a Memnone memoratur post Dydalsum; & licet hujus filium fuisse non referat Photius, eum extitisse auguramur: nam Bithynorum Principum seriem, quæ ad ultimum ejus regni Monarcham pervenit, recenset; & a Dædalso nisi illam inchoasset, historiam eorum haud recensuisset. In ea sententia versatus est Is. Casaubonus his verbis: Reperio hæc Bithyniæ Regum nomina Dædaltes, cujus filius fuit Botiras. *Comment. in lib. 12. Strabonis pag. 563. num. 1.* Forfan quod pauca memoratu digna egerit, quot annos vixerit, tantum enumerat, nempe de illo hæc profert Memnon. Quo defuncto, nempe Dydalso, Botiras regnat ad 75. annos ætate producta c. 21. filium vero, ut Regum Bithynorum seriem continuat, nomine Biantem scribit.

BIAS.
BIAS,
 REX BITHYNIÆ III.

BIAS Botiræ Regis filius, post ejus mortem, quæ accidisse videtur anno 3. Olymp. 100. V. C. 376. ad Bithyniæ regnum pervenisse dicitur, teste Memnone *cap. 21.* Hic apud illum vocatur *Bas*, sed in manuscriptis erratum fuisse verisimile est, nam a Casaubono etiam vocatur Bias his verbis: *Dædalès, cui filius fuit Botiras, Botiræ, Bias. Comment. in lib. 12. Strab. pag. 563 num. 1.* Hoc pariter nomen fuit unius Argivorum Regis.

Inter plurima egregia belli facinora, quæ gesserit Bias Bithyniæ Princeps, memorat Memnon, eum etiam Calantum, vel potius Caranum, Alexandri copiarum Præfectum, licet optime ad pugnam instructum profligavisse acie, & ut Macedones a Bithynia abstinerent, effecisse; quod accidit Olymp. an. 3. V. C. 420. regni Biantis 44. quando Alexander M. ad Granicum Persas vicit.

Postea Bias in pace vixit, & annos natus 76. vitam & regni administrationem reliquit, postquam in Bithynia regnasset annos 50. filiumque habuit & successorem nomine Zipetem. *Memn. cap. 21.*

Z I P O E T E S,

REX BITHYNIÆ IV.

ZIPOETES Memnoni, qui & a Diodoro Zibytes dicitur *lib. 19. p. 703.* patre Biantes defuncto, an. 1. Olymp. 113. V. C. 426. regni Bithyniæ habenas suscepit, dum Alexander nationes Orientales subigere susceperat, & jam ad Bætrianos pervenerat. Hoc Zipœti nomen e Thracia originem habere, quantum ex ipsa nominis voce conjicere possum, existimat Pausanias *lib. 5. pag. 310.*

Post autem Alexandri mortem a quibusdam ejus Ducibus aliquot regni sui urbes sublatae videntur; quas ut recuperaret, narrat Diodorus Ptolemæum fratris Antigonis filium, cum in Cappadocia obsesam ab Asclepiodoro Cassandri Præfecto Amisum offendisset, periculis illam exemisse, hinc per Bithyniam cum exercitum duceret, Zibytæ Bithynorum Regem in oppugnatione Astacorum & Chalcedoniorum urbis occupatum reperisse, & obsidionem solvere coegisse. Initaque societate cum urbibus & Zibyte, postquam obsides acceperat, abiisse anno 2. Olymp. 116. V. C. 439. *Diodorus Biblioth. Hist. lib. 19. pag. 703.*

Male tractatus est etiam a Lyfimacho ab eo oppugnatus, cum Amastrin Dionysii Haracleæ Tyranni viduam in uxorem duxit anno 3. Olymp. 118. V. C. 448. urbem condidit Astacum, quam a Lyfimacho deletam fuisse refert Strabo *lib. 12. pag. 563.*

Meliori tandem usus est fortuna; nam, ut ait Memnon

non clarus bellis e Lyfimachi Praefectis alium occidit, alium quam longiffime a finibus fuis depulit; quin & ipfum Lyfimachum repreffit. Itaque cum Lyfimachus in Afiam tranfgreffus effet anno V. C. 452. & a Zipoete repulfus eft, plurimas fibi Afiae urbes subjecerat, fed fuperveniente Antigono, retrocedere coactus fuit; & hiberna in Salmoniae campo, in Bithyniae & Heracleae confiniis; ut commectus fibi compararet, & ideo pacem iniit cum Zipoete, unde ille Rex vocatus ab eo Epocham inde dinumerarunt fucceffores, ut infra videbimus.

Lyfimacho mortuo, cum Heraclienfes Heraclidem Tyrannum ad libertatem obtinendam in vincula conieciffent, ne a Zipoete bello appeterentur, miffa ad Seleucum legatione Phocritum civitatis Principem & curatorem faciunt. *Memnon. cap. 10.*

At Zipoetes Heracleotis infenfus, antea Lyfimachi, tunc etiam Seleuci caufa: (nam cum utroque fimultates habebat) excurfionibus in agros eorum factis, a nullo maleficiorum genere abftinuit. Exercitus tamen ejus, dum huic negotio incumbit, cladum non expers eft: fed non multo mitiores, quam infert, recepit. *Id. cap. 11.*

Seleuchus fucceffu contra Lyfimachum elatus, tranfitum in Macedoniam instituit, ubi a Seleucho Cerauno occifus eft, & Antiochus Soter ejus filius imperare coepit. *Id. cap. 13.* Hic autem mox expeditam manum in ulteriora Tauri mittit Patrocle Duce, qui Hermogenem, Afpendum genere Legatum fibi adoptat. Hic cum alias urbes, tum Heracleam quoque infettare conftituerat; veru Heraclienfium lega-

legatione placatus e finibus eorum excedit, & percussio amicitiae foedere, per Phrygiae agros in Bithyniam se convertit. Exceptus vero Bithyniorum insidiis, una cum exercitu internecione caeditur, cum strenui viri facinora, suo loco in hostes edidisset. *Id. cap. 17.*

Post haec Antiocho Seleuci, qui Asiam tamen & Macedones imperio coercebat, superior factus Zipoetes, urbem condidit ad Lyperum montem nomine suo insignem. *Id. cap. 21.* De illa vero Stephanus, Zipoetium, urbs Bithyniae a Zipoete Rege. *Lib. de Urb.*

Rex autem Zipoetes, postquam regnasset annos 47. aetatis vero 76. mortem obiit anno. 4. Olymp. 124. V. C. 473. relictis quatuor filiis, Nicomede, Zipoete, & aliis duobus Anonymis. *Memnon. cap. 21.*

NICOMEDES.
N I C O M E D E S,
 REX BITHYNIÆ.

NICOMEDES EPIPHANES.
 REX. NICOMEDIA.

*In museo P. de Monjeux Burg.
 Ex num. arg. tetradr.*

NICOMEDES natu maximus Zipœti patri successit. *Memnon. cap. 21.*

Antiochus Syriæ Rex, cum ob cœdem Patroclis Præfecti a Bithynis in acie patratam, in eos expeditionem

tionem instituisse, Nicomedes per Legatos subsidium ab Heraclicensibus petit & impetrat, gratiam se relaturum, ubi in simili necessitate tempus flagitaverit, pollicitus.

Eo fere tempore, Sosthene Macedonum Duce, qui Gallos repulerat, defuncto; Antiochus & Antigonus Gonatas, Macedoniam tanquam paternum regnum ambiebant; & dum utrimque magnos apparatus faciunt in copias militares, tempus satis longum consumitur. Antigono Nicomedes Bithyniæ Rex operam navabat, Antiocho complures alii. *Memnon. cap. 19.* Hac occasione Cierum & Tium, & Thyniadem terram ad se reduxerunt Heraclicenses. *Id. cap. 17.*

Sub tempus illud bellum adversus Zipceten Nicomedis fratrem, qui Tynidem cum imperio Thraciam obtinebat, Heraclicenses excepit. Quo in bello, Heracleotarum bona pars fortiter dimicando cæsa fuit, & victoria quidem summa vi potitur Zipcetes; sed ubi sociorum auxilia supervenerant Heracleotis, fuga illam dehonestat, & Heracleotæ sub arbitrium suum redigunt idè quibus bello disceptabatur. *Id. c. 18.* Antiochus vero priusquam in Antigonom eruptionem faceret, bellum adversus Nicomedem instituit. Hic igitur Nicomedes & aliunde auxilia collegit, & de belli societate missis Legatis Heracleam, tredecim in subsidium triremes accipit, & tum demum classem suam Antiochi classi opponit; etsi autem adversas aliquandiu tenebant acies, neutri tamen pugnae initium faciunt, sed absque effectu tandem divelluntur. *Id. cap. 19.*

Antiochus cum longe imperaret in Asia, pace inita

Pars II.

U

cum

cum Antigono, qui nullum regnum possidebat, ei Macedoniam cessit.

Post Brenni Gallorum Principis in Græcia cladem, hi ad Byzantium delati, cum maximam ditionis partem, depopularentur, fracti bello Bizantini, sociorum huc illuc missitantes, auxilia implorant, & quisque pro virium modo suppeditat. Nec longum in medio spatium, cum Nicomedes Gallis, qui incurfatis adhuc Byzantinorum finibus, tametsi sæpe numero in Asiam trajicere conati, toties ab incepto desistere, adversantibus Byzantinis, coacti essent, certis tamen conditionibus transitum conciliavit. *Id. cap. 20.*

Conditionum formula hæc erat: *Ut Barbari Nicomedi ejusque posteris perpetuo amicitiae fœdere conjuncti manerent: Absque Nicomedis sententia & voluntate, nemini, a quo per Legatos sollicitarentur, in bellis opem ferrent, sed amicis hujus amici, & inimicis hostes forent: A Byzantinis etiam starent, si qua necessitas incidere: societatem præterea colerent cum Tiansis & Heracliensibus & Chalcedoniis & Cieranis & nonnullis, qui alias sub jurisdictione gentes haberent.* *Id. ibid.*

His pactorum legibus Nicomedes Gallorum multitudinem in Asiam transmisit, & illorum auxilio contra Bithynos primum; & ea parte, quam Zipætes frater obtinebat, recuperata, illum expulit, fratrum autem non frater, sed licitor factus est: confirmavit tamen hic Bithyniæ regnum, nam quos ex Heraclea armasset Barbarorum, & Provinciam subegit, & concidit incolas; quod alioquin erat prædæ inter se dispartiti sunt Galatæ. *Id. ibid. Justin. lib. 26. cap. 2.*

Adversus Zybcæam partem tenentem Bithyniæ,
Nico-

Nicomedi auxilia dant gerenti bellum, atque eorum maxime opera devictus Zybæa est, Bithyniaque omnis in deditioem Nicomedis concessit. Profecti ex Bithynia in Asiam processerunt. *Linus lib. 38.*

Galli vero longe lateque terram depopulati, retro demum cesserunt, & de subacta id sibi amputarunt, quod nunc Galatiæ nomen habet, in tres partes distributum. Alios enim Trocmos nominant, alios Tolistobogios, alios Tectofages. Urbes etiam condiderunt, Trocmi Ancyram, Tolistobogii Tavium, Tectofages Pessimumtem. *Memnon. cap. 20.*

Hanc regionem, nempe Galatiam sive Gallo-Græciam, sive Galli occupaverunt, demum Galatæ cum diu vagati incursionibus Attallicorum Regum Bithynorumque ditionem vexassent, tandem ab iis volentibus acceperunt eam terram, quæ nunc Bithynia & Gallo-Græcia dicitur. *Strab. lib. 12. pag. 566.*

Nicomedes Ditizelem gente Phrygia in uxorem duxit, ex qua natus est illi filius nomine Zelas; illa vero mortem obiit, cum canis regius abripuisset mordicus dexterum humerum illius amplexantis Regem, quod eam nondum satis notam haberet, sepulta monumento inaurato ex lapide constructo, & veste textili ex auro induta, eaque conflata, inventum est pondus auri librarum 113.

Mortua Ditizele conjuge, alteri sponsæ, Etazetæ nomine, nupsit, ex qua plurimos suscepit liberos, inter alios filium Zibaten: at Etazeta cum filios adulescere vidisset, Zelam novercæ machinis per Nicomedem ex aula expellit; ille vero ad Armeniorum Regem profugit: morte deinde Nicomedis imminente, quam

Simfonius anno 4. Olymp. 133. V. C. 509. assignat. *Chron. Cathol. part. 5.* Rex ex secunda uxore hæredes regni scripsit: & curatores, Ptolemæum *Evergetam* cum Antigono & populis Byzantiorum, nec non Hæraclientium Cianorumque designavit.

Moritur Nicomedes postquam regnasset annos 35. reliquitque ex priore uxore filium Zelas, & alios ex secunda conjugē. Ipsius in honorem statua eburnea in Olympii Templo collocata est. *Pausan. lib. 5. p. 159.*

Ὅτῃ Ζεῖπάτῃ μὲν υἱὸς ἐκεῖνος Νικομήδης.
Ὅ κτίσας Νικομήδειον, πατὴρ τῆ Περυσίαι.

Zixeta filius iste Nicomedes,
Qui condidit Nicomediam, pater Prusie.
Izetzes *Chiliad. 3. v. 950.*

Ἐστὶ καὶ Ζήλας Τριουιδάβωσ, πόλις Καππαδοκίας, ἣν ἐκτίσεν ὁ Νικομήδης υἱὸς Ζήλας. *Vide Steph.*

ZELAS,

REX BITHYNIÆ V.

ZELAS & non *Zielas*, ut quidam volunt, accepto de Nicomedis patris morte nuntio apud Armeniæ Regem, ad quem confugerat, mox cum instructa manu militum, cui e Galatis Tolistobogii animos augebant (nam hi contermini sunt Bithyniæ), in regnum paternum redit. *Memn. cap. 23.*

At Bithyni, dum conservare dominatum parvulis fatagunt, matrem horum Nicomedis fratri, (*an Zi-peti, an alteri ex aliis duobus, incertum*) in matrimonium elocant, & ipsi accepto à Curatoribus exercitus Zelam opperiantur. Et crebris utrobique præliis & viribus usi, pacem ad extremum ineunt. *Id. ibid.*

Ex Trogi verbis, quæ profert Justinus, Dum sibi fratres in Bithynia bellum agunt, Eumenem Pergamini Regem, plurimas eorum civitates cepisse patet; nam ait Rex Bithyniæ Eumenes, & postea hinc Bithynus Eumenes; inde Galli Asiam depopulabantur: cum interea nemo defensor Asiæ inter tot prædones inveniebatur. *Lib. 27. c. 3.* quæ forte Nicomedis filios coegerunt, ut ad pacem simul devenirent.

Eumenes autem postquam duos & viginti annos regnasset, ei in regno successit Attalus Attali frater anno 4. Olymp. 134. V. C. 513. qui primus Asiam incolentium Gallis stipendium abnuvit, audacique incepto præter omnium opinionem adfuit fortuna; namque Galli mox bellum denuntiarunt, signis vero collatis superior fuit. *Livius lib. 38. pag. 469.*

Zelas cum vidisset Antiochum Hieracem, qui Gallos mercede conduxerat, a Seleuco fratre devictum, in Paphlagoniam irrupisse contra Gallos, qui Paphlagoniæ & Cappadociæ partem sub Gallatiæ nomine occupaverat, videtur; nam Stephanus Zelam Nicomedis filium cepisse atque diruisse refert Cressam Paphlagoniæ urbem, quam Meriones Idomenici Cretæ Regis auriga & Dux in bello Trojano, ex obsidione redux condiderat.

Imo ex eodem Stephano apparet Zelam Regem penetrasse in Cappadociam, ubi narrat eum urbem ibi de suo nomine Zelam condidisse, quæ Plinio dicitur: *Nobilis clade Triari, & victoria Caji Cæsaris.* Quod verissime denotant urbis hujus nummi, in quibus habetur vox ΖΗΛΙΤΩΝ a Zelitis, cum Epocha civitatis a tempore, quo Julius Cæsar Pharnacem Mithridatis Eupatoris filium vicit, desumpta nempe V. C. 707. Pax tandem cum illis inita videtur.

Tandem in ipso juventutis flore, Galatarum Duces hospitii & amicitiae prætextu, cum ex insidiis adoriretur, ipse occubuit. *Asben. lib. 2. cap. 17.* De quo loquitur Trogus in *Prologo lib. 27.* dum ait: Utque Galli Pergamo victi ab Attalo Zelam Bithynum occiderint, ut refarciit ex corrupto codice Henricus Valesius in except. Polyb. pag. 50. Sed ille hic male contra Strabonem contendit, qui Zelam nominat, Zielam vocari debere.

Mortuus vero circa annum V. C. 522. vel 23. filium Prusiam reliquit regni successorem, rebusque agendis idoneum.

PRUSIAS.

311

P R U S I A S,
REX BITHYNIÆ VII.

PRUSIAS, I.
REX NICOMEDIÆ.

*Ap. D. Fev. Voillant. D. M.
ex mun. arg. tetradr.*

PRU SIAS, quod fuerit Zelæ filius, inquit Strabo
his verbis: *Deditque aream Prusie Zelæ filio*, lib. 12.
pag. 563. Hic vero cognominatus est *ΟΨαλος*, id est
Claudus, sub ultimis vitæ annis, teste Memnone *cap.*

U 4

29. Sed

29. Sed hoc ludibrii cognomen in ejus actis reperitur. Prusias autem tredecim ad quatuordecim annos natus, dum mortuus est illius pater Zelas, siquidem Bichyniæ regnum anno V. C. 509. tantum susceperit.

Inter Reges, qui Rhodiis ob eorum urbem terræ motu quassatam, munera contulerunt, recensetur a Polybio. Seleucus pater Antiochi, præter immunitatem Rhodiis omnibus concessam, qui in ditionem ipsius, navibus appellerent; præter quinqueremes instructas decem, & mensurarum frumenti ducenta millia: hoc amplius, materiæ, resinæ & crinis, aliquot dena millia cubitorum & millena pondo. Similia his Prusias & Mithridates. *Lib. 5. p. 430.* Hic vero terræ motus evenit tempore Seleuci Callinici Antiochi M. ante ejus obitum anno V. C. 528.

Callinico successit filius Seleucus Ceraunus, qui, patre mortuo, copias, quas pro illo contra Parthos comparaverat, in Attalum Pergami Regem, qui sub eorum motibus præcipuam cis Taurum Asiæ partem occupaverat, vertit: sed Ceraunus post duos ad tres annos, postquam Taurum prætergressus fuerat, Ducum suorum insidiis sublatus est; Achæus ejus cognatus vindicata ejus morte cum copiis Attalum aggreditur.

Attalus Gallos, propter opinionem virtutis ad bellum contra Achæos ex Europa accivit; & cum propter defectionem Lunæ non progredi vellent, dimisit: petulanter autem flagitiosi ac violenti urbes ad Hellepontum male tractabant, qui cum llienses ad extremum obsidem essent aggressi, egregium sane facinus ab Alexandrensis, qui Troadem eolunt, est editum; missi enim Themista cum quatuor mili-

tum

tum millibus, non solum Ilienses obsidione libera-
runt, sed etiam ex universa Troade Gallos ejece-
runt, impediendo commeatus & eorum conatibus
se opponendo. *Polyb. lib. 5. pag. 447.*

Galli, occupata in Abydena ditone urbe, quam
Arisbam dicunt, cætera ejus tractus oppida ex insi-
diis conabantur invadere, & assiduum cum illis bel-
lum gerebant; adversus hoc igitur expeditionem
Prusias suscepit, & acie dimicavit, ac viros quidem in
ipso prælio, dum manus conferuntur, contrucidavit,
sobolem vero propemodum omnem atque conjugia
in ipsis castris jugulavit: utensilia victori militi di-
ripienda concessit. *Id. ibid.*

Sic Rex Zelæ patris mortem, in Gallorū gentem
ulcus est, & hæc victoria Hellespōticas urbes magno
metu ac periculo absolvit. Ideo in ejus regno multæ
supplicationes decretæ sunt, & in urbe Nicomedia
Soteria sunt delata ad perpetuam rei memoriã quot-
annis celebranda, quasi Dii per eū gentes servassent;
apud finitimos populos & præcipue a Byzantiis ima-
gines illi decretæ hoc tempore fuerunt. *Id. ibid. § 40.*

Porro Rex Byzantiis succensebat, quod imagines,
quas sibi decreverant, non dedicassent; sed ludibrio
atque oblivioni tradidissent. Idem factum hoc insu-
per illorum non probabat, quod ad dirimendas ini-
micitias inter Achæum & Attalum tantum studii
adhibuerant; nam Achæus illum inter Pergami
muros recluserat; adempta ipsi tota regione, & pa-
cem mediantibus illis dederat; & ita Prusias multis
modis inutiliter rebus suis inter ipsos amicitiam exi-
stimabat. *Id. lib. 4. pag. 319.*

U 5

Accen-

Accendebat etiam hoc iræ incentivum, quod Byzantii ad Attalum quidem Minervæ ludicrum celebrantem, suos mitterent, rem divinam simul facturos; ad Severum *Soteriorum* solemne agitantem, nemo ab illis fuerat missus. Ille igitur ex omnibus hisce causis in præcordiorum penetralibus latentem iram foveret, oblatam a Rhodiis occasionem avidè arripuit. *Id. ibid. pag. 316.*

Byzantii cum Portorii vetricis ab iis, qui in Pontum navigabant, instituissent, Rhodii ea offensi, bellum adversus eos ideo decreverunt. Itaque missis illico ad Prusiam Legatos ad societatem belli ipsum hortabantur. *Id. ibid.*

Prusias cum Legatis, ut rem mari gerere illis fraderet, ipse non minora hostibus detrimenta se terra illaturum polliceretur. *Id. ibid.*

Rhodiiorum exemplum secuti sunt & Byzantii, qui & ab Attalo & ab Achæo per Legatos auxilium petierunt; & erat quidem Attalo voluntas prompta, & Achæus auxilia promisit, atque is has partes amplexus, quia Asiæ cis Taurum late dominans, rerum potiebatur, quique Regis nomen paulo ante assumpserat, spem magnam, Rhodiis contra, & Prusis ingentem terrorem injecit; itaque cum illis bellare ausi sunt. *Id. ibid.*

Prusias animi sui impetum secutus, Byzantio bello aggressus, Hieron (id loci nomen) illis ademerat, quod quidem paucis ante annis magna pecuniæ vi emptum propter opportunitatem loci quæsierant, ut omnes omnibus nocendi occasionem eriperent, tum quod ad illos pertineret mercatores, qui in Pontum

tum navigant, tum quod ad servos suos, aut cæterum quæstum, quem e mari faciebant. *Id. ibid.*

Ademit præterea Rex Byzantiis eam Mysiæ partem, quam in Asia a longo jam tempore obtinebant. *Idem ibidem.*

Byzantii per initia, dum a partibus suis Achæum stare confidunt, strenue bellum faciebant: accitoq; e Macedonia Tibite, Prusiæ, quem timebant, belli metum ac periculū vicissim se allaturos sperabant. *Id. ib.*

Rhodii sex navibus instructis, quatuor item aliis sociorum accedentibus, Duce Xenophanto Hellepontum petierunt. Ibi reliquæ in ancoris stantes circa Sestum, navigationem Pontum versus impediabant. Unam Navarchus abducit ad tentandos Byzantinorum animos; ecquid tanto belli apparatu territi, consilium mutarent, qui cum rationem ejus nullam haberent, abiit; cæterisque assumptis navibus Rhodum cum universâ classe est reversus. *Id. ib.*

Byzantii interea ad Achæum miserunt, qui auxilia poscerent, & ad Tibiten, qui ipsum e Macedonia adducerent. Existimabatur enim Bithynorum regnum pari jure ad Tibiten pertinere, atq; ad Prusiã, cujus ipse patruus erat, *δια τὸν πατέρα ἀδελφόν.* *Id. ibid.* Nicomedes vero avuus Prusiæ testamento filium minorem Tibiten, Regem dixerat, quem Zelas ex prioris matrimonio armis in Macedoniam propulsaverat.

Rhodii ubi constantem Byzantium fiduciam cernunt, Andromachum Achæi patrem apud Ptolemæum Egypti Regem redimunt captivum, & illum filio restitunt; & ita spem Byzantiis, Achæo plurimum intentibus, ademerunt: sed & alia quoque res tunc

cia

cidit, parum illis opportuna. Tibites enim dum in patriam ex Macedonia reducitur, fato fungitur, & morte sua consilia ipsorum vehementer conturbat: ut eo casu isti Byzantii animos desponderent. *Id. ibid. pag. 317.*

At Prusias nova spe ad bellum accensus, simul ipse ab Asiæ partibus bello intendere, & rem acriter gerere: simul per Thracas mercede conductos, Byzantios impedire, quo minus ab Europæ partibus pedem porta possent efferre. Byzantii, quos omnes suæ spes defecerant, undique vexati bello, honestum aliquem rerum exitum circumspiciebant. *Id. ibid.*

Eo tempore cum Cavarus, Rex Gallorum, qui in Thracia erant, Byzatium venisset, cuperetque bellum dirimere, & hinc inde qua Prusiæ, qua Byzantiis manus ingenti studio porrigeret, petitioni illius locum utrique dederunt. Rhodii Cavari studium ut resciverunt, & quantum illi Prusias tribueret; qui nihilominus destinata perficere averent, Legatum quidem Aridicen ad Byzantios decreverunt: sed & Polemoclem cum tribus trieribus una proficisci iusserunt. Volentes, sicut dicitur, hastam & caduceum simul Byzantiis mittere. Horum super-ventu pax convenit. *Id. ibid.*

Cum Rhodiis quidem pax simpliciter facta est in verba: *Ne Byzantium Populus Portorii nomine quicquam ab ullo eorum exigeret, qui in Pontum navigant. Hoc si fieret, Populum Rhodiorum ipsorumque socios cum Byzantiis pacem servaturos.*

Cum Rege vero Prusia hæc legibus: *Prusiæ & nullo Byzantium pax & amicitia in perpetuum esto.*

Neque

Noque Byzantii Prusiam infesto exercitu ullo modo invadunt, neque Prusias Populum Byzantium. Agros, Castella, Populos, & bello capta mancipia sine pretio Prusias Byzantiis reddito; item naves per initia belli captas quicquid telorum in munitionibus fuerit repertum. Ad hæc, materiam, marmora, lateres & tegulas e loco sacro ablatas.

Rex enim Prusias Tibitæ adventum metuens, omnia Castella, in quibus aliqua videbatur esse ad res bello gerendas opportunitas, demolitus erat. *Sed & quæcumque Bithynorum nonnulli habente Myzaco Byzantium agro rapta, omnia ad agrorum cultoribus reddantur, Prusias cogito.* Hoc igitur modo & susceptum & confectum est bellum, quod fuit inter Prusiam & Byzantios. *Id. ibid. pag. 318. & 319.*

Prusias Apamen Philippi Macedonum Regis filiam ducit in uxorem, & cum adversus Ætolos socius ejus bellum gereret, socius in hoc bello illi fuit, præsertim cum Romani & Attalus Pergami Rex Ætolis se adjunxissent; Prusias ut hostiles copias Attali, quæ Orcum Eubœæ urbem diripiebat distraheret, Pergami fines cum exercitu ingreditur; quod ubi accepit Attalus, omissis Romanis rebus atque Ætolico bello in Asiam trajecit. *Lucius lib. 28. cap. 7.*

Fœderi inter alios Prusias Bithyniæ Rex a Philippo, Ilienses & Attalus Rex a Romanis adscripti sunt. *Polyb.*

Pax facta est tandem inter Philippum & Ætolos anno V. C. 149. ipsis a Romanis desertis, induciis cū his factis; & sic pacata est Græcia: porro Prusias adver-

adversus socios Ætolorum Cianos, qui in Bithynia erant, bellum paravit.

Rex itaque obsidione Cium urbem cinxit, quam cum capere non posset, Socerum Philippum accersivit, qui mox venit, & urbis Cianorum potitus, se præclaro & gravi aliquo facinore edito, lætitia gestiebat, ut qui genero prompte opem tulisset; omnibus, qui a sua amicitia se alienarent, terrorem incussisset. *Polyb. lib. 15. pag. 709.*

Prusias vero etsi propositum suum ad exitum fuisse perductum, gaudio exultabat, quia tamen incepti illius præmia alter abstulerat; ipse, deleta urbe, soli deserti hæreditatem creverat; iniquo rem animo ferebat, deinde remissam cum eo amicitiam habuit, sed quid ageret? *Id. ibid.*

Philippus & Antiochus M. Ptolemæo Philopatore mortuo, filium ejus Epiphanem admodum puerum, ejusque regni inter se dividendi consilium inierant. Philippus Chersoneso Thracia in potestatem redacta, Abydum Asiæ urbem oppugnavit; Romani contra copias miserunt: & prælio tandem inter eos ad Cynoscephalas edito, in quo victus est Philippus, pax inter eos facta est an. V. C. 557. Decemvero Legatis, qui in Græciam ad eam fanciendam venissent, injunctum est, ut de Cianorum libertate Quintus Flaminius, qui Philippum debellaverat, Prusiæ Bithyniorum Regi scriberet, quid Senatui & decem Legatis placuisset. *Livius lib. 33.*

De Cio autem in Astaceno sinu urbe sita, sic loquitur Strabo. In eo Prusa est, quæ olim evertit Philippus Demetrii filius, Persei pater, deditque aream
Pru-

Prusiæ Zelæ filio, qui in ea evertenda ipsum iuverat, & Myrlæam vicinam urbem Prusiæ. *Lib.22. pag. 563.* Myrlæam a Myrlo Colophoniorum Duce, vel a Mirlea Amazone conditam scribit Plinius *lib. 5. cap. 432.* Mela illam Colophoniorum Coloniam dicit.

In Prusias has urbes e ruderibus excitatas, Cium Prusiam a se, Myrleam ab uxore Apameam denominavit. Hic est, qui Annibalem recepit, cum is ad ipsum post Antiochi cladem veniret. *Strab. l. 12. p. 563.* Ille est Prusias Prusiæ filius. Stephanus vero, quod patri Strabo tribuit, illud ad Nicomedem eius filium refert, his verbis: Nicomedes vero Epiphanes Prusiæ Regis filius, a matre Apama, *Apamiam* nominavit; hæc deinde facta est a Romanis Colonia, ut videre in nostro *Coloniarum* libro. De Clanis multi sunt nummi Imperatorum in nostro *Urbium Græcarum* libro.

Duæ vero sunt in Bithynia urbes nomine Prusia, Straboni, una ad Olympum montem; quæ in nummis ita scribitur, ΠΡΟΥΣΑΕΩΝ ΠΡΟΣ ΟΛΥΜΠΙΟΝ. Altera Prusias alias dicta, & in nummis vocantur incolæ ΠΡΟΥΣΙΕΩΝ ΠΡΟΣ ΤΗΩ, ad Hypium fluvium; hæc a Cii urbis muris a Prusia secundo restaurata, nomen habuit: sed prior ad Olympum a Strabone dicitur ab eo Prusia, qui bellum gessit cum Cræso, Stephanus pro Cræso, Cyrum nominat; porro Cræsus a Cyro captus est, & suspicor hiatum fuisse hoc loco, potuitque urbs illa ab uno ex illis condita, quæ a Prusia Zelæ filio postea restaurata fuit, cui nomen suum Prusiæ imposuit.

Cius autem urbs, Heracliensium jurisdictioni erat subdita apud Memnonem, qui eam Cierum appellat, &

& quam a Prusia Zelæ filio nuncupatam scribit fuisse Prusiadem; hanc vero Regem bello subjecisse, ut sic undique per mare circumscriberet. *Memnon. cap. 29.*

Prusias postea Heracleam violenta obsidione pressit, & plurimos obsessorum interfecit, & jam prope erat, ut urbs caperetur, nisi Regis, dum scalis sursum nititur, lapide cujuscumque de propugnaculis icto crus fractum esset, & hic casus ab oppugnatione desistere eum coegisset. Ita enim percussus, lectica, non sine doloris acerbitate, domum a suis Bithynis refertur. *Id. ibid.* Licet vero tempus, quo id accidit, ignoretur, porro ut Memnon non multo post annis exactis nomine & re Claudum regnasse proferat.

Cum Antiochus Sardes venisset, & Lucium Scipionem jam in Macedonia cum exercitu esse audivisset, ad Prusiam misit, qui eum hortarentur ad in eundam secum societatem. Prusias superioribus quidem temporibus non erat alienus a consilio jungendæ cum Antiocho societatis: admodum enim Romanos formidabat, ne ad tollendas omnes dominationes in Asiam trajicerent. *Folyb. Legat. 22. pag. 811.*

Postea vero quam allatæ ei fuerunt litteræ a Lucio & Publio Scipionibus fratribus, atque ille eas accepit legitque, jactatione animi aliquantum est liberatus, & futurum belli eventum non levibus conjecturis est auguratus. Publius siquidem, ut fidem illi faceret, multis argumentis, iisque perspicuis & evidentibus in litteris ad eum datis usus fuerat. Hæc ut consideraret Prusias per litteras monebant Scipiones: & ut posito metu de suo regno, Populi Romani partem amplecteretur; fore enim nunquam, ut ejus consilii ipsum pœniteat. *Id. ibid. § p. 312.* His

His auditis Prusias alium animum induit. Venit postea ad eum legatio, cujus princeps C. Livius: tum vero Rex cum his Legatis collocutus, spes consiliaque sua ab Antiocho penitus separavit. *Id. ibid.*

Antiochus postquam a spe societatis Prusiae decidit, Ephesum ab Sardibus ad classem invisendam transit. *Liv. lib. 37.* Et cum Rhodia classis & Eumenis Pergami Regis, cum omnibus suis Consuli obviam in Hellespontum profecti essent, Prusias e vita decedisse videtur ex Memnone; siquidem ille Regis hujus mortem ante transitum Romanorum in Asiam memorat. *Memn. cap. 29.*

Pausias mirifice industrius & gnarus, multisque rebus claris memoratus a Memnone, regnavit annos 40. relicto Prusiae filio regni successore.

Henricus Valesius non assentitur Car. Sigonio, qui in libro primo de antiquo jure Prov. cap. 13. Prusiam hunc cognomine Καλον cum ejus filio confundit, nec ego Usserio doctissimo viro, qui Prusiae secundo societatem Antiochi renuntianti tribuit, ut Polybii & Memnonis testimonio eruitur.

P R U S I A S II.
 REX BITHYNIÆ VII.

PRUSIAS II.
 REX BITHYNIÆ.

*In museo D. Monjeux Paris,
 Exnum arg. tetradr.*

PRU SIAS Prusiæ filius, mortuo patre, regni habenas suscepit, & ab Appiano Κωνρυς, id est, Venator, appellatur, in *Mithridat.* pag. 172. Apud Scholiastam Theocriti male Αθημων pro Βιθυνων Rex dicitur, pag. 112. Antio-

Antiochus a Romanis victus est, quo Prusias II. regnare cœpit: at cum Romani ab Antiocho, inter ceteras condiciones pacis deditioem Annibalis deponerent, admonitus a Rege, in fugam versus Cretam desertur. Ibi cum diu quietam vitam egisset, invidiosumque se propter nimias opes videret, ad Prusiam contendit. *Iustin. lib. 32. cap. 4.*

Inter Prusiam & Pergami Regem Eumenum bellum ortum est, quod Prusias Annibalis fiducia, rupto fœdere, prior intulit. *Id. ibid.* Bellum inter eos gerebatur & mari & terra; sed utrobique Eumenes plus valebat, propter Romanorum societatem. Cumque domesticis rebus minus esset robustus Prusias, ceteros Reges conciliabat illi Annibal, adungebatque bellicosas nationes. *Æmil. Prob. in Annibal. c. 10.* Inter Reges erat Philippus Macedo, qui Philoclem Legatum cum auxiliis ad Prusiam misit. *Polyb. Legat. 46.* & Ortiogon Galatarum Rex. *Id. lib. 3. p. 153.*

Cum Prusias terrestri bello ab Eumene victus esset & prælium in mare transferens, navium multitudine superaretur; Annibal novo consilio auctor victoriæ fuit. Quippe omne serpentum genus in fictiles lagæ, nas conjici jubet, medioque prælio in naves hostium mitti. Id primum Ponticis ridiculum visum, fictilibus dimicare, qui ferro nequeant, sed ubi serpentibus repletae naves cœpere, ancipiti periculo circumventi, hosti victoriam cedere. *Iust. l. 32. c. 4.* Bithynis igitur universis navem Eumenis ad orientibus, cum ille eorum vim sustinere non posset, fuga salutem petiit, quam consecutus non esset, nisi intra sua præsidia se recepisset, quæ in proximo littore erant collata. *Æm. in An. c. 11.*

Sic Annibal confilio arma Pergamenorum superavit, neque tum solum, sed sæpe alias pedestribus copiis pari prudentia pepulit adversarios. *Id. ibid.* Ubi semel, cum illi pugnare placeret, & negaret Prusias se audere, quod exta prohiberent. An tu, inquit, caruncula vitulina, quam Imperatori veteri mavis credere? *Valer. Max. lib. 3. cap. 7. externa num. 6.*

Nam ab Eumene legatio cum fratre ejus Atheno Romam venit, ad quærendum quo in Bithyniam Prusie bellum adversus Eumenem gerenti auxilia missa forent. *Liv. lib. 39.*

Quæ ubi Romam nuntiata sunt, missi a Senatu Legati sunt, qui utrumque Regem in pacem cogere, Annibalemque deposcerent. *Justin. lib. 32. cap. 4.* Titum Quintium Flamminum ad Prusiam, cum L. Scipione Asiatico & P. Scipione Nasica nominat Livius. *Lib. 39. in fine.*

T. Flaminius ubi ad Prusiam venit, quem suspectum Romanis & receptus post fugam Antiochi Annibal, & bellum adversus Eumenem motum faciebat: ibi seu quia a Flammino inter cætera objectum Prusie erat, hominem omnium, qui viverent, infestissimum Populo Romano apud eum esse, quia patriæ suæ primum, deinde fractis ejus opibus, Antiocho Regi auctor belli apud Populum Romanum fuisset. *Livius lib. 39. cap. 61. pag. 500.*

Prusias ut gratificaretur præsentis Flammino Romanisque, per se necandi aut tradendi ejus in potestatem consilium cepit; a primo colloquio Flammini milites ex templo ad domum Annibalis custodiendam missi sunt. Semper talem exitum vitæ suæ Annibal

nibal prospexerat animo, & Romanorum inexpiable odium in se cernens & fidei Regum nihil sane confisus: Prusiae vero levitatem etiam expertus erat.

Id. ibid.

Annibal, posteaquam est nuntiatum, milites regio in vestibulo esse, postico, quod devium maxime, atque occultissimi exitus erat, fugere conatus; ut id quoque occursum militum obseptum sentit, & omnia circa clausa custodiis dispositis esse, venenum, quod multo ante praeparatum ad tales habebat casus, poposcit. Liberemus, inquit, diuturna cura Pop. Rom. quando mortem senis expectare longum censent. Horum patres Pyrrho Regi hosti armato exercitum in Italia habenti, ut a veneno caveret, praedixerunt: hi Legatum Consularem, qui auctor esset Prusiae per scelus occidendi hospitis miserunt. *Id. ibid.*

Execratus deinde in caput regnumque Prusiae, & hospitales Deos violatae ab eo fidei testes invocans, poculum exhausit. *Id. ibid.*

Alii dicunt Prusiam nec Romanis negare Annibalem ausum, nec hospitis violare jura, permisit ut, si possent, comprehenderent, continuo occupato castello, ubi habitabat, illum se veneno sustulisse, & de ejus morte oraculum fuisse.

Annibalis cineres terra Lybissa teget.

Quod ille de Africa acceperat, cum viculus esset ille Bithyniae maritimus, de quo Plinius *lib. 5. cap. 38.* Fuit Libyssa oppidum, ubi nunc Annibalis tantum tumulus.

Philippus Macedoniae Rex, postquam regnasset an-

nos 40. mortuus est, & Perseus filius ejus nothus ei successit. *Livius lib. 40. cap. 54. pag. 517.*

Legatos Romam mittit ad amicitiam paternam renovandam, petendumque, ut Rex a Senatu appelletur. *Id. ibid.*

Prusias Legatos ad Perseum mittit, ut sibi Apamen sororem in matrimonium concedat, quæ illi a fratre conceditur. *Id. lib. 42.*

Ut Philippus decessit relicto magno belli apparatu adversus Romanos, quo postea Perseus usus est, & Gallos Scordiscos in Thracia ad belli societatem perpulit. *Justin. lib. 32. cap. 3.*

Legati Romani ad res Regum invisendas missi, renunciant conveniendi Regis Persei potestatem non factam: facile tamen apparuisse sibi bellum parari. *Livius lib. 42.*

Alios Romani Legatos ad Reges socios miserunt, inter quos Prusias statuit abstinere armis, eventumque expectare; nam neq; se æquum censere adversus fratrem uxoris arma ferre, & apud Persea victoriam, veniam per sororem impetrabilem fore. *Id. ib.*

Bellum itaque gestum est inter Romanos & Persea, & cum incertus tunc eventus esset, Legati Romam venerunt a Prusia missi de pace reconcilianda cum Perseo, ubi in Senatu sunt auditi Prusiæ preces magis quam postulatio fuere, profitentis, & ad id tempus se cum Romanis stetisse, & quoad bellum foret, statutum. Cæterum cum ad se a Perseo Legati venissent de finiendo cum Romanis bello, & iis pollicitum deprecatores, apud Senatum futurum petere, si possent inducere in animum, ut finiant iram, se quoque in gratia

gratia reconliatæ pacis, posse uti. *Id. lib. 44. cap. 14. pag. 558.*

Prusias, ne Persei cognati victi cladem lugere videretur, ipse Romam venit gratulaturus Senatui Populoque Romano de Macedonibus & Illyriis debellatis. Is magno comitatu urbem ingressus, ad forum a porta tribunalque Q. Cassii Prætoris perrexit: concursuque undique facto, Deos, qui urbem Romam incolerent, Senatumque Populum Romam salutatum, se dixit venisse, & gratulatum quod Persea populumque Reges vicissent. *Livius lib. 45. cap. 44. pag. 583.*

Cum Prætor Senatum ei, si velit, eo die daturum dixisset, biduum petiit, quo templa Deum urbemque & hospites amicisque viseret. Datus qui circumduceret eum L. Cornelius Scipio Quæstor, qui & Capuam ei obviam missus fuerat: & ædes, quæ ipsum comitesque ejus benigne reciperent, conductæ. *Id. ibid.*

Tertio post die Senatum adiit, gratulatus victoriã est: merita sua in eo bello commemoravit: petiit ut votum sibi solvere, Romæ in Capitolio 10. majores hostias, & Præneste unam Fortunæ liceret: ea vota pro victoria Populi Romani esse. Et ut societas secum renovaretur; agerque sibi de Rege Antiocho captus, quem nulli datum a Populo Romano Galli possiderent, daretur; filium postremo Nicomedem Senatui commendavit. Omnium, qui in Macedonia Imperatores fuerant, favore est adjutus. Itaque cætera, quæ petebat, concessa. *Id. ibid.*

De agro responsum est, Legatos ad rem inspiciendam missuros. Si ager Populi Romani fuisset, nec cuiquam datus esset, dignissimum eo dono Prusiam

habituros esse. Si autem Antiochi non fuisset, eone Populi quidem Romani factum apparere: aut si datus Gallis esset, ignoscere Prusiam debere; si ex nullius injuria quicquã ei datum vellet Populus Romãus. Ne quod detur quidem gratum esse donum posse, quod cum, qui det, ubi vellet ablaturum esse sciat. *Id. ibid.*

Facile Nicomedis commendationem accipere: Quanta cura Regum amicorum liberos tueatur Populus Romanus documento Ptolemæum Ægypti Regem esse. Cum hoc responso Prusias est dimissus. Munera ei ex sestertiis jussa dari, & vasorum argenteorum pondo 50. & filio Regis Nicomedi ex ea summa munera dari censuerunt, ex qua Masgabæ filio Regis Masanissæ data essent: & ut victimæ aliaque, quæ ad sacrificium pertinerent, seu Romæ, seu Præneste, immolare vellet, Regi ex publico sicut Magistratibus Romanis præberentur; & ut ex classe, quæ Brundisii esset, naves longæ viginti assignarentur, quibus uteretur, donec ad classem dono datam ei Rex pervenisset, L. Cornelius Scipio jussus est, ne ab eo abscederet, sumtumque ipsi & Comitibus præberet, donec navem conscendisset. Mire lætum & ea benignitate in se Populi Romani Regem fuisse ferunt: munera sibi ipsum emisse, filium jussisse donum Populi Romani accipere. Hæc de Prusia nostri Scriptores. *Livius ibid. pag. 584.*

Polybius eum Regem indignum majestate nominis tãti tradit: Pileatum capite raso obviam ire Legatis solitum, libertumque se Populi Romani ferre, & ideo insignia Ordinis ejus gerere. Romæ quoque cum veniret in curiam, summis se & osculo limen curiæ

conti-

contigisse, & Deos servatores suos Senatū appellasse, aliamq; orationem non tam honorificā audientibus, quā sibi deformem habuisse. Moratus circa urbem 30. haud amplius dies, in regnum est profectus. *Id. ib.*

Prusias nequaquam majestate regia ullo modo dignus erat, nam cum Legati ad ipsum venirent, raso capite, pileatus, togotus, & more Romano calceatus, obviam iis processit, plane eohabitu ornatus, qualis solet esse apud Romanos recens manumissorum, quos libertos vocant; & cum Legatos salutasset; Ecce me, inquit, vestrum libertum, omnia vestra causa cupientem, instituta omnia vestra imitari paratum, qua voce nulla potest fingi minus generosa. *Polyb. Leg. 97. pag. 927.* Riserunt illi, & Romam miserunt hominem, qui cum ibi quoque visus esset ridiculus, impetravit veniam. *Appian. pag. 172.*

Tum vero ingressus Curiam, ad januam stans Curiae ex adverso patrum, demissis manibus salutavit, Senatorumque confessum, & simul, Salvete, inquit, Dii servatores mei, quae vox adeo indigna viro est, adeo muliebres sapit blanditias & adulationem, ut nihil foedius ventura post aetas sit latura: similis istis & oratio fuit, quam ingressus Curiam habuit cujus & meminisse dedecet. *Id. ib. pag. 928.*

Prusias in Bithyniā reversus didiscit Eumenem fines suos depopulari; ideo Pitho Legatus a Rege missus de Bithynino Principe Senatui est conquestus, quod fines suos vastaret, & accusans eū, insuper loca ab eo sibi adempta conquerens; & quod Galatia omnino non abstineret, nec Senatus decretis morem gereret, sed eos quidem, qui suas partes sequerentur,

aleret, omnibusque rebus ornaret: eos vero, qui Romanæ partis erant, & ex Senatus decretis administrari Rempublicam cupiebant, humiliores redigeret. His auditis Senatus, neque criminationes respuit, neque mentem aperuit suam, sed clam apud se habuit. *Polyb. Legat. 104. pag. 932.*

Cum Prusias Eumenum, Romanis alias ob inventas societatis ab eo cum Perseo contra ipsos initæ indices satis suspectum, non solum ipse omni studio accusavisset, sed etiam Galatas & Selgenfes & multos alios Asiæ ad faciendum idem impulisset, Attalus & Athenæus a fratre Eumene Romam missi, non solum omnia, quæ objiciebantur crimina, coram Senatu diluerunt; sed etiam honoribus aucti in patriam redierunt. At non propterea suspicionem dudum conceptam adversus Eumenum & Antiochum *Epiphanem*, remisit Senatus, sed Cajum Sulpicium Galum & Manium Sergium Legatos misit, qui de consiliis Antiochi atque Eumenis accurate inquirerent, nunquid bello necessaria apparerent, ac societatem adversus Romanos junxissent. *Id. Legat. 106. pag. 936.*

Moritur Antiochus Epiphanes Rex Syriæ, cum regnum tenuisset sex annos, illi successit filius ejus Antiochus Eupator.

Eumenes Pergami Rex decessit, cum annos 39. regnasset, & principatum reliquit Attalo fratri.

Inter Attalum & Prusiam Reges inimicitiiis ortis, Andronicum Attalus, Nicomedem & Antiphylum Prusias Legatos Romam misit. Cum primum vero Prusiæ impressionem narraret Andronicus, diebus illius non movebantur Romani; sed in suspicionem venic-

veniebant, Attalum, quod cuperet ipse Prusiam adoriri, occasiones belli præparare & criminationibus eum antevertere. Deinde Prusiar Legatis testantibus, ejusmodi nihil esse factum: multo adhuc minus fidei habebant iis, quæ de Prusia nuntiabantur. Mox vero magis magisque re omni explorata, Senatus incertus quantum his nuntiis tribuere fidei deberet, L. Apuleium & C. Petronium Legatos miserunt, ad invisendum, quo loco Regum illorum res essent. *Polyb. Legat. 128. pag. 959.*

Porro quantum erant alienati Patrum animi a Rege Eumene, quem oderant, tantum benevolentiar erga Attalum præ se ferebant. *Id. Leg. 221.* Aliquanto post Prusias infensus Attalo Regi Pergamenæ Asiæ, agros ejus vastavit. *Appian. Mitr. pag. 172.*

Quod postquam Senatus Romanus didicit, denunciavit ei, ne Attalo amico socioque Populi Romani bellum inferre pergeret. Cumque ille parere gravaretur, Legati rigide mandarunt ei, aut paret Senatui, aut ad disceptandum veniret cum mille equitibus ad confinia; ubi & Attalum expectare ajebant cum totidem aliis. *Id. ibid.*

Ille contempta paucitate, quæ erat circa Attalum, sperans eum posse a se opprimi, præmisit Legatos, quasi secuturus cum mille suis: sed concitato universo exercitu, venit tanquam ad prælium. Attalus & Legati præmòiti diffugerunt, qua quisque poterat; ille etiam jumenta Romanorû relicta comprehendit. *Id. ib.*

Prusias consilio ac spe capiendi Attali frustratus, Nicephorium sub ipsis Pergami mœnibus situm vastare coepit, ac templum quidem ipsum disturbavit: statuas vero atque imagines Deorum immortalium, atque in

his celebre Æsculapii simulacrum, cuius artifex fuisse perhibetur Phylomachus; denique sacra omnia diripuit. *Diodor. Excerpt. Vales. pag. 336.*

Deinde Attalum intra Pergamum compulsum oppugnavit. *Appian. Mithrid. p. 172.* Cum sub hyemis exitum Senatus P. Lentulum, qui recens ex Asia redierat, super iis, quæ fecerat Prusias audivisset, Athenæum quoque Attali Regis fratrem in Curiam revocavit. Ibi non fuit multis verbis opus, sed statim cū prædicto Legatos mittere decrevit C. Claudium Centonem, L. Hortensium, & C. Aurunculeium, quibus mandata dedit, ut prohiberent Prusiam, quo minus bellum cum Attalo gereret. *Polyb. Leg. 129. p. 960*

Prusias victo Attalo Pergamum ingressus cum sumptuoso sacrificii apparatu, Æsculapii templum adiit, mactatisque victimis cum pertilasset, tum quidem in castra est reversus. Deinde Deos propitios orare, omnemque aram ac lapidem exquisito quodam genere adornare & venerari flexis genibus & muliebri superstitione, quod Prusias facere solebat; atque interim eadem fana labefactare, eorumque eversione contumeliam Diis facere, quis neget animi id esse rabie perciti, hominisque de statu mentis deturbati? Quod quidem tum Prusiae contigit. *Excerpt. Polyb. Henr. Vales. pag. 168.*

Cum ille Rex nullum in expugnatione generosi animi facinus edidisset, sed prorsus imbelli ac muliebri animo adversus Deos hominesque esset usus, exercitum Elæam traduxit; & tentata urbis obsidione, cum nihil proficeret, eo quod Sofander Attali collectaneus cum præsidio militari urbem ingressus, impetum

petū ipsius repellebat, Tyathira navibus contendit.

Porro inter redeundum sanum Dianæ, quod est in Hieraconta, vi illata spoliavit. Apollinis quoq; Cynii delubrum circa Temnum non spoliavit solum, sed etiam igni tradidit. Atque his peractis domum rediit, illato hominibus & Diis immortalibus bello. *Id. p. 171.*

Horum scelerum brevia Diis Prusiæ inflicta pœna est: plerique enim ex pedestribus copiis sanguinis profluvio perierunt. Nec dissimilis casus navales copias affixit: quippe ingenti tempestate in Propōtide subito excitata, naves pleræque mari absorptæ sunt, una cum ipsis militibus ac remigibus, nonnulli in terram everti sunt naufragi. Has primas impietatis suæ pœnas tunc Prusias dedit. *Excerpt. Diod. p. 336.*

Cum Hortensius & Aurunculejus Pergamo reversi renuntiassent, quanto contemptui Senatus mādata Prusias habuisset, qui violato fœdere adversus ipsos & Attalum Pergami inclusos, omnem vim atq; injuriam esset expertus: Patres irati, & indignatione facinoris commoti, decem extemplo Legatos decreverunt, in quibus L. Anicius & C. Fannius, & Q. Fabius Maximus: eosque statim cum mandatis miserunt, ut bello finem imponerent; & Prusiam pro injuriis bello illatis pœnas Attalo pendere cogerent. *Polyb. leg. 133. pag. 962.*

Attalus, dum adhuc esset hyems, magnū exercitū coegit: cū & Ariarathes Cappadociæ & Mithridates Ponti Reges ejus socii copias ipsi tum equestres, tum pedestres Duce Demetrio Ariarathis filio submisissent. In his apparatibus dum occupatur Attalus, Legati Romani veniunt: qui Regem Quadis conven-

runt,

runt & de omnibus rebus cum eo locuti ad Prusiam recta sunt profecti. *Id. legat. 135. pag. 964.*

Eo ut venturi, voluntatem Senatus serio illi declararunt. Prusias ex iis, quæ imperabantur, nihil facturum se promittebat, de plerisque negabat. Itaque Romani Legati pertinacia illius offensi, amicitia & societati ipsius renunciarunt; atque extemplo omnes eo relicto ad Attalū pergere. Tum vero Prusias pœnitentia ductus, orans obsecransque Legatos aliquandiu sequi; & cum nihil proficeret, domum reversus, in summa consilii inopia versatus est. *Id. ib.*

Interim Romani Attalo auctores sunt, ut cum exercitu in regni finibus manens, ipse quidem bello neminem laceffat, sed urbes suas ac pagos ab injuria defendat. Ipsi in varias partes divisi, partim Romam properant ad significandam Senatui Regis Prusiae pertinaciam, partim in Ioniae regiones tendunt: quidam ad Hellepontum & vicinos Byzantio tractus: quorum omnium unum idemque erat propositum, ut ab amicitia & societate Prusiae homines revocarent: Attalo vero benevolentiam eunctorum conciliarent, & quibuscunque modis possent, eum adjuvarent. *Id. ibid, pag. 965.*

Circa idem tempus, Athenæus Attali frater, classem adduxit navium testarum octoginta: quarum quinque triemes Rhodiorum erant, quæ ad bellum Creticum fuerant missæ, viginti Cyzicenorum, septem & viginti Attali; reliquæ aliorum sociorum. Is directo cursu in Hellepontum, quoties aliquam præterveheretur earum urbium, quæ Prusiae parebant, crebras excursiones faciens, agrum illarum populabatur. *Polyb. legat. 136 p. 965.* Se-

Senatus auditis Legatis, qui a Prusia redierant, tres alios continuo misit, Appium Claudium, Lucium Oppium, & Aulum Posthumium. Hi in Asiam ubi venerunt, bello finem imposuerunt, & ut Reges ambo in hujusmodi conditiones consentirent, per vicerunt. *Prusias ut Attalo viginti naves rectas confestim tradat, talenta quingenta intra viginti annorum spatium pendat. Agrum uterque ut possideat, quem ante incensatum hoc bellum obtinebat. Item ut Prusias damna sarciat agris illata Methymnæorum, Ægeensium, Cumæorum & Herocleotarum, centumque illis talenta solvat.* Hoc fœdere istis scripto, Attalus copias suas & navales & terrestres domum reduxit. Atque hoc modo singula sunt eo bello gesta, quod Attali & Prusiæ controversia excitaverat. *Idem ibidem.*

Prusias vero cum se ob nimiam sævitiam subditis exosum & Nicomedem filium valde ab eis amatum animadverteret, filium suspectum Romam misit, ut ibi degeret. *Appian. Mitbrid. pag. 173.*

Quem postquam cognovit, ibi quoque gratiosum esse, mandavit ei, ut a Senatu peteret, remitti sibi, quod supererat pecuniæ debitæ Attalo: & addidit ei Menam, ut simul legatione fungeretur, cui clam mandatum dedit, si impetraverit remissionem pecuniæ, ut amplius Nicomedi parceret; si minus, in urbe illum interficeret, & ad hæc cercuros aliquot misit cum eo & duo millia militum. *Id. ibidem.*

Rex interea consulere studebat minoribus filiis, quos susceperat ex noverca ejus Diegyllis Thraciæ Regis filia. *Justin. lib. 34. cap. 4.*

Ex

Ex istis liberis unus erat nomine Prusias ut pater, cognomine ΜΟΝΟΔΟΡΣ, quod pro superiori ordine dentium unum os aequaliter extantum habuit, nec ad speciem deforme, nec ad usum ulla ex parte incommodum. *Valer. Max. lib. I. cap. 8. externa num. 12.*

Attalus Legatum miserat Andronicum Romanum, cum accepit Menam illuc esse profectum, & demonstravit multam minorem esse, quam rapinam. Cum igitur multa non remitteretur Prusiae, & Nicomedem Romae Menas videret esse in pretio, in ops consilii, nec occidere eum ausus est, nec reverti in Bithyniam. *Appian. Mithrid. p. 173.*

Ita morantem convenit non invitum juvenis, conspiraruntque in Prusiam, ascito in societatem Andronico, ut is Regi suo persuaderet, Nicomedem in Bithyniam deducere. Congressi igitur in Bernice oppidulo Epiri, noctu conscensa nave, quid agendum esset, collocuti sunt, & diversi discesserunt eadem nocte. *Id. ibid.*

Mane vero Nicomedes exscendit navem purpuratus & diadematus more regio, cui mox Andronicus occurrit & Regem appellatum deducebat cum centum, quos circa se habebat, militibus. Mena vero simulabat, se tum primū sensisse Nicomedis praesentiam, & circumcursans illa duo millia indignabatur: tandem procedente sermone; E duobus, inquit, Regibus alter domi est, alter in itinere, vos rebus vestris prospicite in futurum & recte consulite, quandoquidem vestra salus nunc agitur: ut sagaciter applicemus nos ad eum, qui futurus est potior, ille senex est, hic juvenis: Bithyni illum averfantur; hunc optāt.

Roma-

Romanorum optimates juvenem diligunt. Andronicus jam ejus satellites promittit ab Attalo auxilium, Rege vicino Bithynis & late regnante, & Prusiae hoste vetere. Ad hæc memorabat crudelitatem Prusiae, detegens ejus in omnes patrata facinora, & inde odium publicum. *Id. pag. 174.*

Ut vero & hos milites animadvertit abhorrere a Prusiae sceleribus, statim ad Nicomedem adduxit & secundus Regem eum appellavit post Andronicum, stipavitque duorum millium satellitio. *Id. ibid.*

Attalus vero prompte excepto juvene, Prusiam jussit filio civitates aliquot ad inhabitandum & agros ad victum attribuere: respondit ille mox ei daturum se universum regnum Attali, in cujus gratiam & ante invalisset Asiam. Hæc locutus misit Romanam, qui accusarent Nicomedem & Attalum, citarentque ambos in judicium. *Id. ibid.*

Nicomedes, Phœllonis Epirotidis oraculo fretus, quod suis ex commodis ipse, interpretabatur, hortatu Attali bellum patri Prusiae fecit. *Zosim. Hist. lib. 2. pag. 690.*

Itaque Attalus cum Nicomede mox in Bithyniam profectus est, ad quos Bithyni paulatim defeecerunt. *Appian. Mithrid. pag. 174.*

Prusias vero nemini se credens & sperans Romanos se crepturos ex insidiis, a Diegyllæ Thraciæ Rege socero suo, quingentos Thracas impetravit, quibus solis commisit corporis sui custodiam, & in arcem Niceæ se inclusit. *Id. ibid.*

At Romæ Prætor Urbanus non statim ad Senatû adduxit Legatos Prusiae, Attalo gratificans; & postquam

Pars II.

Y

quam

quam tandem introduxit, jussus a Senatu Legatos eligere, qui bellum cōpescerent, elegit tres: quorum unus saxo quondam in caput percussus, fœdas cicatrices præferebat; unus laborabat pedibus, unus usque ad stultitiam simplex habebatur: ita ut Cato in legationem cavillaretur, eam nec mentem habere, nec pedes, nec caput. *Id. ibidem.*

Legati profecti in Bithyniam, jusserunt partes ab armis discedere. Nicomede autem & Attalo simulantibus se auctoritati Senatus cedere. Bithyni subornati negabant se posthac ferre posse immanitatem Prusiæ, maxime postquam deprehensi sunt moleste ferre ejus imperium: sic legati, quia nondum hæ querelæ ad Senatum pervenerant, abierunt infecto negotio. *Id. ibid. 5 pag. 175.*

Prusias desperata ope a Romanis, quibus fretus nulla paraverat auxilia, migravit Nicomediã, ut hac munita hostem inde arceret: sed oppidani Rege pro dito portas aperuerunt. Nicomedes cum exercitu introgressus est Prusiam religione fani Jovis se tutantem confoderunt quidam immissi a filio. *Id. ibid.* Ab ipso filio ad aram Jovis confugientem interfectum fuisse narrat Diodorus, *in Phot. Bibliot. cod. 244.* Ab Attalo occisum refert Strabo *lib. 13. pag. 624.* his verbis: Et Prusiam interfecit, substituto ei filio Nicomede. A filio adjuvante Attalo, Livius *lib. 50.* A subditis suis casum ex Dione refert Zonaras. Tantum enim Bithynorum in eum fuisse odium narrat Polybius *in Excerpt. Vales. pag. 174.* ut omnes impetu effuso non ad defectionem modo, sed ad pœnas etiam de eo sumendas ferri cœperint.

Prusias aspectu erat deformis, tamen si iudicio & sagacitate haud quaquam spernendus: cæterum corporis specie dimidiato homini similis, & ad res bellicas plane ignavus ac mollis, neque enim solum timidus, sed præterea laboris impatiens atque effœminatus in omni vita & animo & corpore erat; quod omne genus vitii, cum omnes mortales, tum maxime Bithyni in Regibus ferre non possunt. *Id. pag. 172.*

Prusiam etiam valde dissolutum denotat Athenæus ex poculo: ait autem Prusiam erectum poculum esse, appellationem eam sortitum a Prusia Bithyniæ Rege, luxu & vitæ genere dissoluto, ut narrat Colophonius Nicander lib. 4. de iis, quæ Prusiæ contigerunt.

Regnavit annos 41.

NICOMEDES II.

NICOMEDES R.

BITHYNIÆ REX IX.

NICOMEDES II. interfecto patre Prusia secundo in Bithynia, consentientibus & applaudentibus universim populis, regnare cepit anno fere in eunte V. C. 605. Epiphanes cognomen ipsi inditum est ab illis, quasi apparuisset ut ab immani sævitia, qua omnes premebat, liberaret.

In pace quietus cum Regibus proximis nullum gessit bellum: at cum Attalus, ultimus Asiæ Pergamænæ Rex Philometor dictus, morbo ex solis feryore contracto, decessisset, Pergamenum regnum testamento reliquit Populo Romano, hac inscriptione: *Populus Romanus honorum hæres esto.* Eudemus Regis testamentum attulit, & Tib. Graccho Tribuno plebis tradidit. *Plut. in Tib. Graccho pag. 830.* anno V. C. 621. Tanta cura Græcæ Linguae notitiam animo comprehenderat, ut eam in quinque divisam genera per omnes partes ac numeros penitus cognosceret. Quæ res maximum ei sociorum amorem conciliavit, qua quis eorum Lingua apud tribunal illius postulaverat, eadem decreta reddenti. *Quintilian. lib. II. cap. 2.*

Aristonicus Eumenis Pergami Regis filius notus ex pellice Ephesina, & Attali defuncti frater, velut paternum regnum Asiæ invasit. *Justin. lib. 36. cap. 4.* Contra eum missus est Licinius Crassus Consul, qui Pontifex Maximus erat, anno 623.

Inter Asiæ Reges, qui auxilia Romanis tulere, nomina-

minatur Nicomedes ab Eutropio *lib. 4. ait enim: Nam & Bithyniæ Rex Nicomedes Romanos iugit.* Alia erant Mithridates Evergeta Ponticus, Ariarathes Cappadox, & Pylæmenes Paphlagon ex Orofio, *lib. 5. cap. 10.* Sed Crassus, licet suis & Regum auxiliis adjutus, inordinata acie prælium conferens, victus est, & ex vulnere mortuus. *Just. obsequens de prodigiis.*

Anno sequente victus est Aristonicus a Perpenna Consule, & captus, auxiliantibus, ut videtur, iisdem Regibus, nisi quod Ariarathes occisus fuerat in superiore prælio.

Post victoriam Regibus, qui adversus Aristonicum auxilia tulerant, præmia persoluta. *Justin. lib. 37. c. 1.*

Cum Mithridates Eupator Ponti Rex de Asia subigenda cogitaret, clam profectus est ex regno cum quibusdam amicis; universam pervagatus est, omniumque urbium situm ac regiones cognovit. Inde Bithyniam transcendit. *Id. cap. 3.* Et cum Nicomedem aliquo modo metueret: postea inita cum sua societate, Paphlagoniam invasit, victamque cum socio divisit, expulso Rege Pylæmene. *Id. c. 4. año 630.*

Paphlagoniam cum a Nicomede a Mithridate Regibus teneri Senatui nuntiatum esset, Legatos ad utrumque misit, qui gentem restitui in pristinum statum juberent. Mithridates cum jam se parem magnitudini Romanorum crederet, superbo responso hæreditarium patri suo regnum obvenisse respondit; nec territus minis Galatiam quoque occupat. *Id. ibid.*

Nicomedes, quoniam se tueri jure non poterat, iusto Regi redditorum respondit; atque ita filium suum mutato nomine Pylæmenem Paphlagonum Regem

nomine appellat, & quasi stirpi regiae reddidisset regnum, falso nomine tenet. Sic ludibrio habiti Legati Romam revertuntur. *Id. ibid.*

Mithridates post Galatiam occupatam Cappadociae inhians, Ariarathem illius Regem, qui sorori Laodici nupserat, per Gordium insidiis tollit: ejus autem postea filium Ariarathem tollere meditatur. Nicomedes interim vacuam morte Regis Cappadociam invadit. Quod cum nuntiatum Mithridati fuisset, per simulationem pietatis auxilia sorori ad expellendum Cappadocia Nicomedem mittit: sed jam Laodice per pactiorem se Nicomedi in matrimonium tradiderat. Quod ægre ferens Mithridates, praesidia Nicomedis Cappadocia expellit, regnumque sororis filio restituit. *Id. lib. 38. cap. 1.*

Populus Romanus ut accepit Nicomedem & Mithridatem tanquam rivales hanc sponsam Cappadociam, ut sibi commodam atque vicinam mirum in modum procarum ac ambire, Aufeius Tribunus Plebis legem tulit de Cappadocia suis Regibus restituenda. Legem dissuasit Tib. Gracchus his verbis: Qui prodeunt dissuasuri, ne hanc legem accipiatis *Quirites*, petunt non honorem a vobis, sed a Nicomede pecuniam. Qui suadent, ut accipiatis, ii quoque petunt non a vobis bonam existimationem, verum a Mithridate rei familiaris suae pretium & praemium; nam uterque Rex Legatos miserant. *Aul. Gell. lib. 11. cap. 10.*

Mithridates, interjectis mensibus inter avunculum & Ariarathem diffidio exorto pro Gordio, quem Mithridates ab exilio revocare volebat, ad colloquium inter Reges ventum est & avunculum, Ariarathe per insidias

dias occiso, & alteri ex fratribus octo annorum filio, imposito Ariarathis nomine, additoque ei rectore Gordio, tradidit. *Justin. lib. 38 cap. 1.*

Marius cum adversus Cimbro expeditionem pararet, & Senatus auxilia ex transmarinis gentibus accersendi potestatem illi dederat; Consul ergo ad Nicomedem de suppeditandis auxiliariis Legatos misit, cui respondit Rex, Bithynos a Publicanis in servitutem majori ex parte abstractos in Provinciis hic illic attineri. *Diodor. lib. 36. Ecloga prima, pag. 908.*

Sed Cappadoces, crudelitate ac libidine Præfectorum vexati, a Mithridate deficiunt, fratremque Regis, & ipsum Ariarathem nomine, ab Asia, ubi educabatur, revocant: cum quo Mithridates prælium renovat, victumque Cappadociæ regno expellit. Nec multo post adolescens ex ægritudine collecta infirmitate decedit. *Id. ibid. cap. 2.*

Post hujus mortem Nicomedes timens, ne Mithridates accessione Cappadociæ, etiam Bithyniam finitimam invaderet, subornat puerum eximie pulchritudinis, quasi Ariarathes tres, non duos filios genuisset, qui a Senatu Romano paternum regnū peteret. Uxorem quoque Laodicen Romam mittit, ad testimoniū trium ex Ariarathe susceptorum filiorum. *Id. ibid.*

Quod ubi Mithridates cognovit, & ipse pari impudentia Gordium Romam mittit, qui Senatui affereret, puerum, cui Cappadociæ regnum tradiderat, ex eo Ariarathe genitum, qui bello Aristonici auxilia Romanis ferens cecidisset. Sed Senatus videns Reges illos usurpare regna aliorum sub nomine Principum, quos falso fingebant ex stirpe regia, ademit & Cappadociam Mithra-

dati, & Paphlagoniam Nicomedi donavit, ut Mithridates id facilius ferret, & ne Reges injuriam sibi illatam crederent, si darentur aliis regna, quæ illis adempta erant, uterque populus libertate donatus est. *Id. ibidem.*

Sylla Prætor Provincialis Asiam fortitus, in eam cum advenisset, Nicomedem Epiphanem Pylæmeni Cappadociam, cui eam ademerat, ex S. C. redere compulit.

Denique Nicomedes post 57. regni annos, Socratis filii insidiis e vivis tollitur: quod nefandum facinus ita detestati sunt Bithyni, ut eum e regno expulerint, & Nicomedem e Nufâ genitum Regem appellarint, qui ex S. C. confirmatus est: Socrates vero ad Mithridatem confugit. *Memnon cod. 32.*

Interfectus a proprio filio, poenam talionis luit, passus a filio, quod ipse in patrem commisit, equus vero ejus, ipso defuncto, inedia vitam finivit. *Plin. lib. 8. cap. 42.*

Nicomedi vero Epiphani uxor fuit nomine Consigne. *Plin. lib 8. cap. 40.*

NICOMEDES III.
 REX BITHYNIÆ X.

NICOMEDES III
 REX BITHYNIÆ.

*In museo Ill. Carolæ B. Galis.
 Ex num. arg. romæ.*

NICOMEDES III. Nicomedis Epiphaniſ filius,
 ex Nufa, quam ſaltatricem appellat Mithrida-
 tes Eupator *in Orat. ad Milites, apud Juſtinum lib. 38. c.*
 4. Poſtquam a Populis Socrates cognomine *Kepros* appe-

Y 5

appellatus, ob eandem parenti illatam e regno expulsus esset, & ad Bithyniæ principatum vocatus est.

Quidam ajunt, Nicomedem filium tunc Romæ degentem, cum ad Senatum pervenit hoc nuntium, & ab illo tunc ex S. C. Bithyniæ Regem esse nominatum. Ille ut ex S. C. in regno paterno est confirmatus, sibi cognomen Philopatoris imposuit; ut mortem patris se vindicaturum demonstraret, sic *Amans patrem* dici voluit. *Appian. ibid. pag. 175.*

Mithridates Eupator, ad quem fugerat Socrates, ubi vidit Nicomedem, qui a vitum Bithyniæ regnum ex Senatus-Consulto acceperat, fratrem ipsius cum exercitu misit Socratem Chrestum cognomine, id est frugi, qui regnum hoc sibi usurpavit. *Appian. Mithrid. pag. 176.*

Cum regno pulsus Nicomedes supplex Romam venisset, Romani eum simul & Ariobarzanem in suum quemq; regnum restituerunt. Legatione ad hoc missa, cujus Principes erant Manius Aquilius Consularis ac triumphalis, & Manius Acilius Prætorius, jussisque adjutare L. Cassio, qui *Prætor Provincialis* Asiam Pergamenâ obtinebat cum exercitu exiguo, & hoc ipso Eupatore: verum is propter controversâ jus Cappadociæ & ablatam sibi nuper ab ipsis Romanis Phrygiam, nihil juvit. *Id. ibid. 5 pag. 177.*

Licet Mithridates ipse in oratione, quam Trogus Pompeius commemorat, Regem Bithyniæ Chrestum a se in gratiam Romanorum occisum fuisse affirmet. *Just. lib. 38. cap. 5.*

Cassius & Manius cum Cassiano milite, aliisque contractis e Gallo-Græcia Phrygiaque, reduxerunt Nicome-

comedem in Bithyniam, Ariobarzanem in Cappadociam: moxque ambobus suadebant, ut vicinam Mithridatis ditionem incursionibus vexando materiam belli quærerent, ostendentes spem auxilii. Neuter tamen vicinum tam potentem laceffere armis ausus est. *Appian. pag. 177.*

Nicomedes, qui magnam pecuniam pro restitutione Ducibus & ipsis Legatis ex pacto debebat, magnam etiam alias a Romanis Asiaticis ad usuram acceperat, quæ tum repetebatur, invitus in ditionem Mithridatis irrupit, & usque Amastrim urbem populatus est, neinine vetante occurrenteve; nam Mithridates, quamvis paratas haberet copias, tamen cedebat, ut multas justasque causas belli haberet. *Id. ib.*

Ubi vero Nicomedes cum magna præda domum rediit, Mithridates Pelopidam misit ad Romanos Duces Legatosque, non ignarus ipsos bellum appetere, & incursionis ejus causam fuisse; dissimulabat tamen captans plures honestioresque futuri belli causas, suam ac paternam societatem amicitiamque commemorans. *Id. ibid.*

Legati Nicomedis culpam in Mithridatem, a quo primum injuriæ initium sumptserant rejicientes, responderunt, illum jamdudum a Mithridate appetitû insidiis, cum Socratem armis in regnum induceret, quieturum alioquin & cessurum ætati fratris majoris. Hunc, inquit legationis Princeps, Mithridates cõcitavit adversus eum, quem Senatus Populusque Romanus constituit Regem Bithyniæ. *Id. ibid. p. 178.*

Romam Mithridates Legatos misit, petens a Romanis, ut si Nicomedem pro amico haberent, vel

per-

persuaderent, vel cogent hominem ex æqui-
que ratione secum agere: sin autem hostis ulciscendi
potestatem sibi facerent, Romani non modo nihil eo-
rum egerunt, quæ volebat; sed etiam minas addide-
runt, ut Cappadociâ Ariobarzani restitueret, pacem-
que cum Nicomede coleret. *Dis Legat. 31. vel 32.*

Interim vero Pelopidam ad Romanorum Duces
Mithridates ablegavit, ut eis significaret, se Legatos
questum de illis ad Senatum misisse, & ut ibi ad cau-
sam dicendam adessent, denuntiaret; neve quicquam
absque communi Senatus Populique Romani decreto
inciperent. Cujus oratio quoniam visa illis insolenti-
or, jusserunt Mithridatem abstinere a Nicomede &
Cappadocia, Pelopidam autem statim castris exce-
dere, & nisi Rex jussa faciat, non redire amplius. *Id.*
pag. 179. c. 181.

Moxque non expectata de tanto bello Senatus aut
Populi sententia, colligebatur exercitus e Bithyniâ,
Cappadocia, Paphlagonia, Gallo-Græcia. Ut vero &
propius L. Cassii exercitus, cum quo Asiâ obtinebat,
satis instructus est, & auxilia convenere omnia; divi-
sis copiis Cassius castra metatus est in confinio Bithy-
niæ Gallo-Græciæque; Manius qua transitus patebat
Mithridati in Bithyniam: tertius Dux Q. Oppius, in
finibus Cappadociæ cum quadragenis peditum equi-
tumque millibus habebant & classem, cui Minucius
Rufus & C. Popilius præerant, ad oris Ponti custodi-
am; juvabat eos & Nicomedes cum peditum quin-
quaginta, equitum sex millibus. *Id. pag. 181.*

Mithridates in exercitu proprio habebat 250. pedi-
tum, 100. equitum millia, 200. naves rectas, 100. di-
cro-

erota; inter auxilia vero Arcathias ipsius filius adduxerat ex Armenia minore 10. equitum millia. *Id. ibid.*

Ut vero ad Attniam fluvium in latis campis confpexerunt se Nicomedes & Duces Mithridatis, instruxerunt acies; Nicomedes omnes suos, Neoptolemus & Archelaus expeditos tantum, & equites Arcathiae, & currus aliquot: nam Phalanx adhuc erat in itinere. Eminebat campis saxosus tumulus, quem missis eo patucis occuparent, ne circumvenirentur a Bithynis numero longe superatis: ex quo suos depulso videns Neoptolemus, tanto magis circumventionem metuens, festinus succurrit, accito simul Arcathia. *Id. p. 182.*

Id animadvertens Nicomedes occurrit, moxque eruentu certamen commissum est. Tandem Bithynus conexus, hostes propulso fugabat, donec Archelaus a dextro cornu transcurrens, persecutores invasit: quibus mox in eum conveffis cedebat paulatim, ut Neoptolemus cum suis posset se e fuga recipere: quod ubi factum cogitavit, in pugnam revertit. *Id. ib.*

Tum vero immissi in Bithynos falcati currus magno impetu, alios in duas, alios in plures partes lacerabant: quod maxime illos terruit, dum vident dimidiatos viros spirantes adhuc, aut in multa frustra disceptos, aut artus pendentes a curribus, ut sceditate magis spectaculi, quam pugna victi turbarint praemetu ordines. Turbato Archelaus a fronte, Neoptolemus & Arcathias e fuga reversi, a tergo aggressi sunt: illi in utrosque obversi diu repugnarunt. Tandem post magnam suorum stragem Nicomedes fugit cum reliquis in Paphlagoniam, militesque Mithridatis castris & pecuniis sunt potiti. *Id. ibid.*

Tunc

Tunc Nicomedes prope Manium castra admo-
vit, Mithridates Scorobam montem ascendit, qui est
Bithynorum & Ponticorum confinium. Hujus ante-
cursores 100. equites Sarmatæ, cum forte offendis-
sent 800. Nicomedis equites, ceperunt ex eis ali-
quot: hos Mithridates remisit in patriam cum viati-
co. *Id. ibid. pag. 183.*

Manium retrocedentem Neoptolemus & Ne-
manes Armenius, circa primum Pachium vicum af-
secuti hora septima, cum abiisset Nicomedes ad Cas-
sium, cœgerunt pugnare ducentem equitum 4000.
peditum vero decuplum; cæsisque decem milibus,
trecentos vivos ceperunt. Manius castra quoque a-
misit; ipse fugiens ad Sangarium fluvium, noctu
eum trajecit & evasit in Pergamum. *Id. ibid.*

Cassius Nicomedesque & cæteri, quotquot Legati
Romani aderant, moverunt castra in Leōtocaphalen,
quod est Phrygiæ castellum munitissimum, ubi novi-
tiam tironum multitudinem collectā ex opificibus,
aut agricolis, aut plebe infima; in armis exercebant,
& novos ex Phrygia delectus faciebant; sed cū utri-
que pigri essent ad officium, noluerunt amplius face-
re negotium viris imbellibus, dimissisque omnibus
recesserunt. Cassius Apameam cum suis copiis, Nico-
medes Pergamum, Marius versus Rhodum. *Id. ibid.*

Quæ ubi audierunt oris Ponti custodes, dispersi
sunt, claustris Ponti & Nicomedis navibus Mithri-
dati traditis; ille uno impetu potitus tota Nicomedis
ditione, obibat eam, civitates constituens & ordi-
nans: Nicomede vero in Italiam se subducente. *Id.
ibid. Memnon. cap. 33.*

His

His Romæ auditis, expeditionem contra Mithridatem decrevit Senatus, etsi bello Italico & domesticis seditionibus Romani essent occupati; cumque Provincias sortirentur Consules, Asia Cornelio Syllæ obvenit, simulque bellum Mithridaticum. *Valerius Paternus l. 2. c. 17. 18. 19. Appian. Mithrid. pag. 184.*

Mithridates Asia potitus, postea Archelaus Mithridatis Dux in Græciam cum classe missus est. *Appian. pag. 188.* Sylla vero ex Italia cum Nicomede, qui eum sequebatur, transectus in Græciam, contra Archelaum transit in Atticam. *Id. ibid. pag. 190.*

Valerius Flaccus Proconsul in Asiam mittitur, ut Syllæ in bello Mithridatico gerendo succedat. Ipse autem rei bellicæ ignarus C. Flavium Fimbriam Legatum sibi assumit, ipsum in Bithynia apud Nicomediam interfecit; & occupato exercitu Imperator appellatus, aliquot præliis non improspere pugnavit cum Mithridatis filio, ipsumque Regem compulit intra Pergamum, & inde profugum insecutus, apud Pitanem obsedit. *Id. ibid. pag. 204. & 205.*

At Mithridates postquam etiam ad Orchomenium cladem acceptam audivit, scripsit Archelao, ut faceret pacem quam honestissimam, qui cum Sylla congressus ad colloquium, & pacis condiciones proposuit, quas dimisso ad Regem Archelao, ut acciperet scripsit. *Id. ibid. pag. 207.*

Cumque Legati a Mithridate reversi cætera probarent, solam excipientes Paphlagoniam, postea Sylla vere transit per Hellepontum in Asiã. Mithridates a Pergamo obviam venit, ambobus cum exiguo comitatu in campum progressis, inspectante utrimque exer-

exercitu. Ibi Mithridates inter alias res factus est dis-
simulata Nicomedis violentia, cui respondit Sylla oc-
tatione istius Regis: Nicomedes queritur, te autore
& corpus suum ferro fauciatum ab Alexandro, & re-
gnum a Socrate Christo invasum, sequē lacessitum
his injuriis, fines tuos ingressum cum exercitu: atra-
meni tibi laesum putabas immerito, debueras Lega-
tos Romam mittere & responsum expectare. *Id. ibid.*
pag. 208.

Iracunda Syllae oratione territus Mithridates, con-
sensit in leges pacis datas Archelao. Mox Nicome-
dem & Ariobarzanem accivit, controversisque eo-
rum cum Mithridate direntis, Curionem iussit ut
Nicomedem & Ariobarzanem in propria regna re-
duceret, & Mithridates ad solum paternum regnum
reversus est. *Id. ibid. pag. 210.*

Sylla L. Murenam ad ordinandas res in Asia Prae-
torem reliquit, additus est L. Lucullus Proquestor,
Murena vero triumphī cupidine mox pacem cum
Mithridate fregit. *Appian. ibid. pag. 213.*

Licinius Murena Praeceptor, Asiam pro lato Syllae
iussu, imperio obtinuit, & bellum cum Mithridate
continuavit. Quo nuntio Romam perlato, Sylla indi-
gnum censens foederatū infestari, A. Gabinius missus
est in Asiam, qui serio Murenæ denuntiaret, abstin-
eret arma a Rege, & Mithridatem cum Ariobarzane
reduceret in mutuam gratiam. *Id. ibid. p. 215.*

Nam solus bello a Mithridate impetebatur, &
Nicomedes in Bithynia quietus pace fruebatur: in-
terea Murena a Sylla revocatur, & finitum secun-
dum cum Mithridate bellum. M. Minucius Thernius
Praetor

Prætor extra ordinem a L. Sylla tunc Dictatore in Asiam missus est, ut Murenæ succederet; Julius Cæsar annorum novemdecim natus, stipendia prima fecit in Asia sub eo, a quo in Bithyniam missus ad accersendam classem, defecit apud Nicomedem, non sine rumore prostratæ Regi pudicitia: quem rumorem auxit inter paucos rursus dies repetita Bithynia, pecuniæ exigendæ prætextu, quæ deberetur cuidam libertino clienti suo. *Sueton. in Julio cap. 2.*

Ipse Cæsar in oratione, quam pro Bithyniis habuit, sic loquitur: Vel pro hospitio Regis Nicomedis, vel pro horum necessitate, quorum res agitur, defugere hoc munus non potui. *Aulus Gel. Noct. Att. lib. 5. cap. 13.*

Nicomedes, Nicomedis filius, tandem mortuus est, postquam regnasset annos 17. Eutropius quidem refert L. Licinio Lucullo, M. Aurelio Cotta *Coff. lib. 6.* Alii sine liberis hæredem testamento Populum Romanum reliquisse scribunt: alii præterito filio proprio narrant; Sallustius vero ait postremo. Totam Bithyniam Nicomede mortuo, diripere Romani, cum filius Nyfæ, quem Regem appellaverant, genitus haud dubie esset. *Lib. 4. in Epist. ad Arsacem.*

Ille videtur esse, de quo Suetonius in *Julio*, quondam etiam in Senatu defendenti Nyfæ causam, filii Nicomedis, beneficiaque Regis in se commemoranti. Non ignoro plurimos MSS. habere *Filia*, sed *Forrentius Lævinus Comment. in Suet. n. 49.* se pariter vidisse unum, in quo *Filii*. Unde dubium reliquit, cum fragmenta Sallustii superiora id affirmare videantur.

Mox post Nicomedis ultimi mortem & allatum in urbem testamentum sub anni V. C. 679. finem, Bi-

Pars II.

Z

thy.

thynia redacta est in Provinciam, & hujus administratio videtur Asiæ Proconsuli fuisse subiecta, qui hoc tempore M. Junius ex Plutarcho vocabatur *in vita Julii Caesaris*. Junio cognomen erat Silanus.

A. Pompeius, quod in Provinciæ formam ex decem Legatorum sententia, Bithyniam redegerit, Bithynici cognomen inde retinuit, testibus Livio, Appiano & Eutropio, hoc etiam confirmatur a Festo *in voce Rutrum*, qui narrat hoc anno omnem suppellectilem Regiam, testamento Romanis relictam direxisse Romam.

Anno deinde sequenti 680. M. Aurelius Cotta Consul missus est, ut eam tueretur contra Mithridatem, qui tertium bellum Mithridaticum & ultimum inchoavit.

Quot fuerint in Bithynia Reges; undecim nominat Memnon, ad octo tantum reducit Georgius Syncellus, initium sumens a Zipæte, illius patrem Biantem non referens in Regum album, quoniam, inquit Alex. Tollius *in not. ad Appianum*, non a patre per successionem acceperat Regis nomen, sed primum *ἄναρχος* dictus, pag. 172. sed illi Reguli sic ut plurimum appellabantur hoc tempore.

Appianus tres in fine Reges nomine Nicomedes, primum Epiphanem, secundum Philopatorem, tertium Nicomedem, qui testamento Populum Romanum scripsit hæredem, sed corruptus in ejus textu videtur; nam Nicomedes Philopator, quem nominat, a Senatus-Consulto non confirmatus, sed ille, qui regnum Romanis testamento reliquit. Duo tantum Nicomedes post Prusiam Venatorem regnaverunt,

runt, & si ex Appiano Philopator fuit Epiphanis filius, hoc cognomen accepit ultimus, quod amaret patrem, quem Socrates frater interfecerat. Porro illius numismata hæctenus non occurrerunt, in quibus forsân illud exaratum repèrretur.

Quot annos regnaverint Reges Bithyniæ, si a Dædalio computemus, usque ad mortem ultimi Nicomedis, erunt anni 308. circiter. Hæc autem habet Georgius Syncellus, *οι Βιθυνῶν Βασιλεῖς ὁ κατὰ Διονύσιον ἔντεν ηξάντο διακεκοσῶντες ἐτη C. I. Γ. Reges Bithynorum 8. secundum Dionysium, a quo cæperunt in annos 213. duravere.*

Sincellus videtur a Biante numerasse, cum non sint in fine tres Nicomedes, sed tantum duo: Sic Bias erit primus.

STEMMA REGUM BITHYNIÆ.

DIDALUS.

BOTYRAS.

BYAS.

ZIPOETES.

NICOMEDES I.

ZELAS.

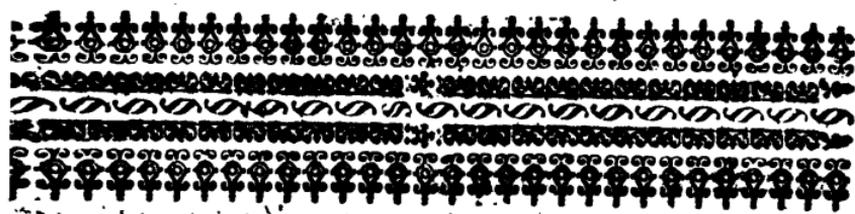
PRUSIAS I.

PRUSIAS II.

NICOMEDES II.

NICOMEDES III.

BITHY.

BITHYNIA, ROMANORUM PROVINCIA.

BITHYNIA a Nicomede sine liberis defuncto testamento relicta Populo Romano, Provincia facta est, & sub Asiae Proconsulatu adjecta; cui praeerat M. Junius Silanus; quod ubi accepit Mithridates societate cum Sertorio, qui Hispaniam occupaverat, inita, vere incunte in Paphlagoniam properavit: ubi in eam ventum est, Rex concione magniloqua ad milites habita, irritato contra Romanos exercitu, invasit Bithyniam. *Appian. Mithrid. pag. 218.*

L. Lucullus & M. Cotta Consules erant hoc anno; priori bellum hoc tertium Mithridaticum demandatum est; posterior multis precibus a Senatu obtinuit, ut cum classe ad Propontidem tuendam & Bithyniam protegendam mitteretur. *Plutarch. in Lucullo p. 495.* Aequè itaamboad bellum hoc sunt jossi, ut alter Bithyniam tueretur, alter in Asia Mithridatem prosequeretur. *Cicero pro Murena.*

Concitato Mithridates itinere per Timonitidem; Cappadociam & Galatiam pergens, ad diem nonum

Bithyniam attigit; Lucullus interim Cottam in Chalcedoniorum portu stationem habere jussit cum omni classe. *Memn. cap. 39.*

Mithridatis classis Heracleam in Ponto perlegit, & Rex tandem ad Cottam pervenit, qui multis nuntiantibus Lucullum adventare & jam in Phrygia castra habere, existimans triumphum se tantum non in manibus tenere, ne consors ejus Lucullus foret cum Mithridate maturavit dimicare. *Flut. ib. p. 496.* Varius & Eumachus Duces a Mithridate adversus Lucullum missi, magno exercitu brevi congregato cum P. Rutilio *M. Cottæ Legato* apud Chalcedonem congressi sunt, eumque cum plurima ipsius parte ceciderunt. *Oros. lib. 6. cap. 1. pag. 578.*

Mithridates Chalcedonem petente, quo Romani undique ad Cottam confluerant, Cotta negotiis bellicis minime affuetus non prodiit: sed classis ejus Præfectus, nomine Nudus, cum exercitus parte campum occupavit, qua erat munitissimus, pulsusque inde refugit ad portam Chalcedonis, laboriose multa septa superans, & in ipsa porta simul irruentium ea fuit compressio, ut persecutores nullum telum in eos frustra mitterent: ut vero portæ custodes dimiserunt Clathros præ metu, Nudum & aliquot alios Præfectos subdixerunt funibus: reliqui amicos inter & hostes trucidati sunt, incassum manus tendentes ad utrosque. *App. Mithrid. pag. 212. Cap. 19.*

Mithridates utendum fortuna ratus, eadem die classem ad portum admovit, perruptaque in ore portus catena ferrea, quatuor naves hostiles incendit, reliquas 60. ligatas ad puppes suarum abstraxit, nec

Nudo

Nudoprohibente, nec Cotta, qui se continebant intra moenia. *Id. pag. 219.* Afflictus terra marique, præter 60. naves cum ipsis viris, terra peditum 4. millia amisit. *Plutarch. in Lucul. pag. 496.*

Atque hoc fuit prælium ad Chalcedonem, quo M. Aurelius Cotta Consul victus est. *Lucius lib. 91.* Quæ Cottæ res & terra & mari calamitosæ, vehementer & opes Regis & nomen auxerunt. *Cicero pro Murena.*

Sed Lucullus ad Sangarium fluvium castra habens, percussos militum animos verbis erexit. *Memnon cap. 41.* Ut vero Rex Cyicum obsidione cinxit, Lucullus legionem ex Chalcedone abduxit, ad quam duabus Fimbrianis & aliis duabus adjunctis eum in univèrsam haberet triginta millia peditum, & mille sexcentos equites, circa Cyicum castra cum Mithridate contulit. *Appian. pag. 219.*

Mithridates Urbis obsidionem solvere coactus, per mare noctu cum classe abiit, terrestres copię se Lampfacum reciperè: Lucullus eas obsessit, quas Rex classe illuc missa transportavit Nicomediam, & reliquit 50. naves cum 10. M. selectorum militum Ducibus suis. *Id. pag. 222.*

Lucullus postquam terra gessit rem prospere, naves ex Asia contractas suis Legatis distribuit. Ex his Triarius in Apameã appulsus, diu a se obsessam, tandem intromissus est; & Apamenorũ, in fanis, ad quæ cõfugerant, magnam cædem edidit: Barba robustã Itatorũ manũ adducens, Prusiadem sub môte Olympo sitam, potentissimam civitatem captam expugnatamq; Romanus exercitus cepit. Hinc Prusiadem, mari impositã, Triarius cũ exercitu petiit, ut urbi appro-

pinquavit, facile Prusienſes eum receperunt, Ponticis ejeſtis. Niczam deinde, quam Præſidium Michridatis tenebat, ventum eſt. Pontici vero intellecto cives animis ad Romanos propendere, noctu ſe ad Mithridatem Nicomediam ſubdlexerunt. Romani igitur ſine moleſtia urbem ſuz poteſtati ſubjecerunt. *Memn. c. 43.*

Lucullus mari Varium, Alexandrum & Dionyſium Michridatis Duces circa Lemnum adeptus, in deſerta inſula cõcitatatis navibus contemptim in eos invec-tus eſt, & vicit & fugavit: tres illi Duces in ſpehuncæ latebris capti ſunt. De ſuis rebus geſtis ad Senatum miſit laureatas litteras, ut mos eſt victoribus: ipſeque properavit in Bithyniam. *Appian. ibid. p. 223.* Sic illa in poteſtatem Populi Romani rediit, & videtur Aſiæ Proconſulatu ſubjecta eſſe.

Mithridates relicta Bithynia Pontum petiit, quo illum inſecutus eſt Lucullus, urbes illius cepit, prælio proſtigavit, & Pontum penitus occupavit.

Cotta in Bithynia manens, Heracleam obſidionẽ cinxit, Bithynis plurimis cum Romanis adjunctis; ſed cõ Heraclienſes ſtrenue urbem tuerentur, obſidionem ſolvere cogitant: inde omni circa eam regione devaſtata, in magnã cives difficultatem cõegit. *Memn. cap. 51.* Agros Heracleæ populatus Cotta, muros iterum adortus, eam cepit. *Id. c. 54.* Poſtea Teio & Amas-tri urbibus per Triariũ receptis, Cotta pedes tres copias una cum equitatu Lucullo tradidit, & ſociorum auxilia, in ſuã quæque Patriam, dimiſit. Ipſe vero cum claſſe abiit. *Id. ibid.* Romam Cotta reverſus, honore à Senatu affectus eſt, & Pontici cognomine, quod

quod Heracleam cepisset, nobilitatis. *Id. cap. 61.*

Scripterat ad Senatum Lucullus confectum a se fuisse bellum Mithridaticum, ideo M. Acilio Glabrioni Procons. decreta est Bithynia, adveneruntque ad res Ponti componendas, sicut pacatas Legati. *Plut. in Lucull. Dio lib. 36. pag. 21.* Qui cum advenerunt, offenderunt, ne ipsum quidem sui juris esse & a militibus haberi ludibrio. *Plutarch. in Pomp. pag. 631.*

Cum Piratae omnia maria intercipientes, navium omniumque meatus, Insulas & Provincias vastarent. *Plut. in Pompeio pag. 631.* Legem Gabinia Pompeio ad triennium maris imperium delatum est, & inter Legatos, quos ad Piratas expellendos Senatus misit, Bithynia & Thracia L. Pisoni commissa est. *Florus lib. 3. cap. 6.*

Adveniens in demandatam sibi Provinciam Glabrio Consul, dimissis circa populos praekonibus pronuntiavit Lucullum incusari a Senatu, quod bellum diutius jussu protraheret: proinde Senatum missum facere ejus exercitum, quibus ad exercitum perlatis mox disfluebant ejus milites, exceptis paucis. *App. ibid. p. 233.* Sicque prope totum regnum Mithridates recepit: neque Lucullo obstante, neque ipso Glabrione defendente. Is enim cum prius festinasset, ut victoriam Lucullo praeriperent: ubi tumque acta essent, rescivit, ne ad exercitum quidem venit, sed in Bithynia tempus traxit. *Dio l. 35.*

M. Cotta cum Quaestorem suum P. Oppium, quem peculatus & insidiarum suspectum habebat, repudiasset: ipse autem quod magnam viam pecuniae ex Bithynia corrasisset, a C. Carbone Tribuno plebis accusatus est. *Dio lib. 36. pag. 20.*

Pompeius adhuc erat in Cilicia, cum Manilius Tri-

bunus Plebis ei lege lata bellum contra Tigranem ac Mithridatem, tum Bithyniæ & Ciliciæ administrati-
onem simul decrevit. *Id. ibid. pag. 21.*

Pompeius cum in Galatiam venisset, & Lucullus obviam factus est, inter quos maxima exorta sunt iur-
gia. Pompeius ei militibus tantum 1600. ad trium-
phum relictis, alios abduxit, postea Lucullus Ro-
mam abiit. *Platarch. in Lucul.*

Mithridate interfecto, confectoque bello Mithri-
datico a Pompeio, Bithyniæ Pontis est adjectus, &
una facta Provincia. *Strab. lib. 12. pag. 141.* Bithynis ve-
ro & Ponticis leges & iura constituit Pompeius. De
quibus Plinius postea Bithyniæ Prætor meminit *in*
Epist. ad Trajanum lib. 10.

Siliano aut Murenæ Coss. Bithyniam eum Ponto,
ut unus esset Consularis exercitus in Asia, apud no-
vas provincias nondum assuetas & vicinis regulis un-
dique cinctas suspicatur *Vin. Fighius lib. 16. ad annum*
V. C. 693.

P. Clodius Tribunus Plebis legem tulit de Provin-
ciis Consularibus, inter quas nõ enumerata Bithynia,
videtur ipsa esse Prætoria, licet Rector in nummis
nominetur *Αὐτοκρατορ*; idque contigit anno V. C. 694.

Dio narrat C. Carbonem, qui accusaverat peculatu
M. Cottam Proconsulem Bithyniæ, *de quo supra.* Et si
præter Tribunatum plebis, honorem alium nullum
gesserat, ob id Consularibus exornatum esse, atque
ipsum deinde cum Bithyniam Provinciam obtineret,
& nihilominus quam a Cotta peccasset, ab ejus filio
vice versa in iudicium tractum, reum peractum fuis-

Lib. 36. pag. 20. & 21. Sed quo tempore Bithyniam
ministravit, non refert.

C. Pa-

C. Papirii Carbonis nummus a Nicæensibus Bithyniæ percussus, in quo legitur ex una parte ΕΠΙ ΓΛΙΟΥ ΠΑΠΙΡΙΟΥ ΚΑΡΒΩΝΟΣ, cum caduceo clavæ inserto; & ex altera ΝΙΚΑΙΕΩΝ ΒΚΣ, id est anno 222. cum vase dioto: nos illum Bithyniæ Rectorem fuisse confirmat, sed epocha illa Nicæensium a primo Nicomedis Zipoetis filii regni anno desumpta anno V. C. 473. respondens, Carbonem illi Provinciæ præfuisse nos edocet V. C. 695.

Non abs re erit, si alius hic producat mediocris formæ Carbonis nummus, in ejus Bithyniæ Provinciæ administratione ab Bithyniensibus ejus Provinciæ urbis populis, in cujus averfa parte exaratum est; ΕΠΙ ΓΛΙΟΥ ΠΑΠΙΡΙΟΥ ΚΑΡΒΩΝΟΣ ΡΩΜΗ; Roma sedens dextra victoriolam gerit; ex ætica vero ΒΙΘΥΝΙΕΩΝ, cum Bacchatis corona hederacea redimitæ caput.

C. Memmius Gemellus, qui majestatis quæstionem anno V. C. 696. gesserat, & quem inter amicos sibi nominat Cicero *in Epist. ad Q. fratrem*, anno 697. Bithyniam & Pontum sortitus Provinciam obtinuit, & secum in illam C. Valerium Catullum Poëtam comitem duxit, ut ipse Catullus meminit *in Hendecaf. ad Veranium & Fabulum*.

Repetundarum ex Bithynia reus a Julio Cæsare accusatus est Memmius per litteras, dum Lucae hibernaret, ut ex Gellio eruitur, qui ex illius oratione pro Bithyniis illud insinuare videtur; absolutum tamen illum inde constat, quod Consulatum postea petierit.

P. Silius Nerva Prætor fuit Bithyniæ ex S. C. & lege Pompeiana V. C. 704. cum Cicero Proconsul

re

rexit Ciliciam, Bibulas Syriam, Thermus Asiam. Illi T. Pinnum commendat Cicero *lib. Famil. 13.* De hoc ipso loquitur *ad Atticum 12.*

C. Calvilius Sabinus Prætor Bithyniam & Pontum ex S. C. & lege Pompeia obtinuit, cum Pharnaces Mithridatis filio bellum gessit, qui Sinopen ceperat & Amisum Ponti urbem oppugnabat, quo tempore Pompeius & Cæsar inter se conflictabantur; Amisum tunc Pharnaces obtinere non potuit. *Appian. bello civil. pag. 485.*

Cum Pompeius copias per annum integrum comparasset, inter alias Provincias Bithynia numeratur illi milites suppeditasse. *Cæsar de bell. civil. lib. 3. in initio.*

A. Flautius Bithyniam & Pontum rexit Provinciam ejus. *Cicero Ep. Fam. ad Plancium 29.* cum Cæsar in eam venit.

Pharnaces Bithyniam Cappadociamq; occupavit, Domitio Calvino Cæsar's in Asia Legato devicto; dum Cæsar in Ægypto post Pompeii necem detinebatur. *Plutarch. in Cæsare pag. 731.*

Cæsar rebus in Ægypto constitutis contra Pharnacem advenit; quo in Armenia minore victo, Provincias Asiæ minoris ordinavit, & Comana Cappadociæ: ibi antiquissimum Bellonæ templum est conditum, cujus sumum Sacerdotium homini nobilissimo Nicomedi Bithynio Socratis filio, Nicomedis Epiphanis Regis nepoti, adjudicavit; qui regio Cappadocum genere ortus, jure minime dubio, vetustate tamen intermisso, illud repetebat. *Hist. de bell. Alexandri circa finem.*

Itaque Cæsar his peractis, per Gallo-Græciam Bithy-

thyniamque in Asiam iter fecit, omniumque earum Provinciarum de controversiis cognovit & statuit. *Id. ib.* Gorducome Bithyniæ urbe restaurata, quam de nomine suo cives Juliopolim appellavere, ea est exigua & in capite Provinciae versus Phrygiam sita. *Plin. lib. 10. Epist. 81.*

P. Furius Crassipes gener Ciceronis, qui post Pisonis Frugi mortem nupsit Tullæ filiae, Bithyniam administravit, ut ipse testatur, *Famil. lib. 13. Ep. 9.* qui illi amicos, ut Bithyniæ socios, commendat an. V. C. 708.

Q. Marcius Crispus appellatur Prætorius a Velleio Paterculo, ex Prætoribus quatuordecim, qui hoc anno facti sunt a Julio Cæsare, cum Magistratus minores augetur ex Suetonio, inter illos numeratur, ex Prætura Bithyniam obtinuit, cujus meminit Dio *lib. 49.* Anno sequente contra Q. Cæcilium Bassum L. Murio Procons. cum tribus legionibus auxilio venit. *Cicer. Philipp. 2. Vell. Paterc. lib. 2.*

Tullius Cimber ex sedecim Prætoribus, qui a Julio Cæsare erant, Bithyniam obtinuit: beneficii ab eo accepti immemor, unus fuit e conjuratis præcipuus; post patrata eadem clanculum, Senatu consentiente, in Provinciam venit, ubi classem comparavit, cui Quæstor ejus P. Turullius præfuit.

Anno insequente, cum Cimber, qui Bithyniæ tunc præerat, ad opem Cassio ferendam properaret, Farsenses Tauri transitu prohibere conati sunt: mox ejus claustra metu correpti deserentes, quod multas cum Cimbro esse copias putabant, pactionem cum eo fecerunt: post intellecta ejus militum paucitate, neque

urbe

urbe eum receperunt, neque commeatum ei suppeditarunt. Itaque Cimber auxilium Cassio ferre quam Tarsum expugnare potius existimans, castello ipsi objecto, in Syriam abiit. *Dio lib. 47. pag. 347.*

Huic Prætori Bithyniæ M. Tullio Cimbro spectans hunc nummum contendit, in quo ex parte capitis Cereris velatæ, ante quod duæ spicæ & epigraphe M. ΤΥΔΔΙΟΥ, & ex averfa ΤΡΥΜΕΝΟ ΘΥΡΕΩΝ; in aliis vero Augustæis habetur ΤΟΙΜΟΝ ΘΥΡΕΩΝ, quorum urbs Temonosyræ inter Phrygiam majorem & Bithyniam; at Bithynia minor, & hoc tempore hac Provincia, ut videtur, collocata, Typus est Diana Ephesia, cujus in hoc tractu frequens cultus.

Postquam percussores Julii Cæsaris a Triumviris ad Philippos Macedoniae urbem devicti sunt, M. Antonius & Octavianus Cæsar Provincias Romanas inter se partiti sunt, & Orientales a Sicilia Antonio obtigerunt. ille Pontum Provinciam ut avitum regnum Dario Pharnacis Bosphori Regis filio, magni Eupatoris nepoti, qui pro eo in Philippenfi prælio strenue se gesserat, reddidit; & qui postea ab eo Bithyniæ præfectus fuerit, ignoratur: sed, ut auguror, sub Asiæ Præfecto subjecta est.

Furnius Asiæ præerat cum Sex Pompeius post navalem pugnam amissam contra Cæsarem e Sicilia in eam fugit, qui eum pacate excepit: sed postquam militum delectum faceret, a Furnio pro hoste habitus est, & Lampfacum abivit Pompeius, & Furnius eum insequitur, sed primum e castris excitus est. *Appian. civil. bell. lib. 5. pag. 749. § 750.*

Pom;

Pompeius occupatis Nicæa Nicomediaque, pecunias luculente colligebat, magnis per omnia & insperatis successibus. Titius ab Antonio, ad quem literas dederat, missus advenit; & cum ille non se committere vellet, amici & parentes Pompeium dereliquerunt, & ad Antonium transferunt: ille ab amicis destitutus secessit in Mediterranea Bithyniæ, petens, ut fertur, Armeniam, & fugiens, qui postea captus est & interemptus. *Appian. seq.*

Augustus, mortuo Antonio & Lepido privato facto, solus remansit cum potestate suprema, & ut Romanum Imperium, seu omnem Reipublicæ curam susciperet rogatus, negavit se velle Provincias omnes administrare; sed eas cum Senatu Populoque Romano partitus, & inter illos Senatui Bithyniam cum Ponto regendam commisit. *Dio lib. 53. pag. 502.*

Postea quando Augustus in Asiam transiit anno 734. ad ordinandas Provincias, Asiæ & Bithyniæ res constituit. *Id.* Plinius vero nos edocet, illum ad leges Bithynis & Ponticis scriptas quædam edicta in quibusdam Bithyniæ urbibus, nempe Nicomediæ, refert *lib. 10. Ep. 33.*

Granius Marcellus Bithyniæ Prætor accusatus est majestatis & repetundarum sub Tiberio Imperatore a Quæstore suo Cæpione Crispino, & damnatus est, teste Tacito *Annal. lib. 3. pag. 34.*

Nummi antiqui P. Vitellium in Bithyniæ Prætorem sub Tiberio fuisse nos edocent, cum ille Germanicorum Provinciam suam legeret, eos dedicavit: in parte antica exhibetur Germanici caput cum epigraphe: ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, & exaversa ΕΠΙ ΠΟΠΛΙΟΥ

ΠΑΙΟΥ ΟΥΤΕΛΛΙΟΥ ΑΝΘΥ Μ. ΝΙΚΟΜΗ-
ΔΕΩΝ, in area. Hic fuit Patruus Auli Vitellii, postea
Imperatoris Romani, & post gestam Præturam ad
Germanicum in Syriam abiit, cujus fuit Legatus. *Sue-
ton. & Tacit.*

C. Cæcilius Cornutus Bithyniæ & Ponti Prætor ex
summo Consulari eximio indicatur, nempe sub Tibe-
rio; ille habet ex una parte ΑΜΙCΟΥ urbis Ponti, in
quâ cufus est cum capite Romæ galeatæ, & ex altera
ΡΩΜΗ ΕΠΙΓΑΙΟΥ ΚΑΙΚΙΑΙΟΥ ΚΟΡΝΟΥ ΤΟΥ.
Ipsa insidens clypeis victoriam dextra tenet. Cornu-
ti meminit. Tacitus, qui Prætorius accusatus a Q. Vi-
bii Sereni filio, quod ministrasset pecuniam patri suo,
manu propria cecidit. *Annal. 4. pag. 108.*

Cadius Rufus Bithyniæ & Ponti Prætor, repetun-
darum accusatus a Bithynis, damnatus est sub Clau-
dio Imperatore.

Junius Cilo, quem Tacitus Procuratorem Ponti ap-
pellat, cum Mithridatem Bosphori Regem vexisset
Romam, loco mercedis ei Consularia insignia sunt
decreta; in locum Cadii Bithyniæ Prætor factus est.

Postea cum Bithyni Junium Cilonem peculatu ac-
cusarent, favente Narcisso salvatus est. Nam jus di-
cente Claudio, multis clamoribus illum numerum ab
eo haud mediocriter captorum reprobantes, cum
Claudius præ turba non intelligeret, quid vellent, as-
sistentes interrogaret, quidnam dicerent Bithyni
Narcissum mentitum respondisse, agere eos gratiam
Junio, idque credentem Principem subdidisse ferunt:
præsit ergo adhuc eis biennium. *Dio lib. 60. pag.*

Plurimos nobis exhibent antiqui nummi sub Claudio Bithyniæ Prætores; sed cum Historici hujus temporis haud meminerint quot annos It. Provinciæ præfuerint, omnino incertum pronuntiare est, illos ordine ergo alphabetico hic lubet exponere.

C. Cælius Balbus renuntiatur in Nicæensium nummis, ex averfa Claudii capitis legitur, Γ. ΚΟΙΛΙΟΣ ΒΑΛΒΟΣ ΑΝΘΥΝΕΙΚ in area. De Cæliorum gente vide Glandorpium in *Onomast. Rom.*

A. Mindius Balbus ex Patrensi nummis in Achaia Prætor sub Claudio fuisse videtur. Alii vero postea Bithyniæ Prætozem sub eodem Principe nominatum esse nos edocent, cum in iis ex una parte caput Claudii percussum sit; & ex altera A. ΜΙΝΔΙΟΣ ΒΑΛΒΟΣ, circa ambitum ΜΗΤΡΟ ΝΕΙΚΟ in area: quod confirmat alter nummus Britannico Claudii filio signatus cum ejus effigie; & in parte postica, ΕΠΙ ΜΙΝΔΙΟΥ ΒΑΛΒΟΥ ΑΝΘΥ ΝΕΙΚΟ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΝ, cum trireme, supra quam caput ipsius Britannici galeatum. Quis fuerit ille Mindius Bassus, ignoratur.

Firmus etiã Bithyniæ Prætor extat in Claudii nummis, in cujus averfa parte, scriptum legitimus ΕΠΙ ΦΙΛΜΟΥ ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ ΠΑΤΡΟΝΟΣ; circa ambitum, ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΝΕΙΚΟ, in area. Cum illius Prætoris tantum extet cognomen, ad quam gentem pertineat, Historia non edocet.

Claudius Polienus Prusæ domum Claudio Cæsari ligaverat, jusseratque; in peristylio templum ei fuerit. *Plin. Ep. 57. lib. 10.*

Gellius Ruufus etiam Bithyniæ Prætor perhibetur in rarissimo ex prima forma nummo, Messalinæ Claudii

uxoris, in quo ab una parte legitur ΜΕΣΣΑΛΙΝΑ ΣΕ-
 ΒΑΣΤΗ ΝΕΛΗΡΑ, *nova Juno*: & ex parte posteriori,
 ΓΕΛΛΙΟΣ ΦΟΥΦΟΣ ΑΝΘΥΠΑΤΟΣ ΝΕΙΚΛΕΩΝ, cum
 ædificio pulcherrimo, veluti porticu.

C. Petronius apud Tacitum dicitur Proconsul Bi-
 thyniæ, & mox Consul *anno* 813. vigentem se ac pa-
 rem negotiis ostendit: deinde revolutus ad vitia, seu
 vitiorum imitationem, inter paucos familiarium Ne-
 roni assumptus est elegantiae arbiter, dum nihil amo-
 rum & molle affluentia putat, nisi quod ei Petronius
 approbavisset. *Ann. lib. 16.* Pighius corrigendum exi-
 stimat, ubi Bithyniæ apud Tacitum legendumque
 Britannia. *lib. 18. pag. 595.* Claudius autem Bineltus
 & Janus Doufa, *ad Henr. Steph. notat.* in priori sunt
 sententia.

Tarquitius Priscus Bithyniæ Prætor sub Nerone,
 anno sequente damnatus est, Bithynis interroganti-
 bus, magno patrum gaudio, qui accusatum ab eo Sta-
 tilium Taurum, Africae Proconsulem, ipsius memi-
 nerant, quem Curia illum exactum contra ambitum
 Agrippinae peremerant anno V. C. 807. Ipsius me-
 minit Tacitus *Annal. lib. 13. § 14.*

Præturam Bithyniæ Tarquittii confirmat nummus
 Neronis a Nicæensibus signatus, in quo exaratum est
 Μ. ΤΑΡΚΥΙΤΙΟΥ ΠΡΙΣΚ. ΑΝΤΥΠΑΤΟ ΠΡΑΤΤΩΝΤΟΣ
 ΝΕΙΚ. *Marco Tarquittio Prisco Præturam faciente Ni-
 cæensium, cum ara ignita.* Hunc nummo Marci præ-
 nomen Tarquittii, qui a Pighio perperam Tarquini-
 us nominatur. *Lib. 18. pag. 594.*

Artius Lacon, alter Bithyniæ Prætor habetur sub
 Nerone ab iisdem Nicæensibus in hujus Imperato-
 ris

ris nummo, in cuius averſa parte habetur, ΕΠΙ ΑΤΤΙΟΥ ΔΑΚΩΝΟΣ ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ ΝΕΙΚΑΒΕΩΝ. *Sub Attio Lacone Prætorè Nicæenſium*, cum ara Capricorno cornucopiæ, globo, papavere & fascia. Hujus Attii nulla mentio apud Hiſtoriæ Scriptores; & ſic quo anno cuſus fuerit nummus, incertum eſt.

M. Plancius Varus renuntiatur Bithyniæ Prætor, ut denotat Veſpaſiani nummus, in quo habetur ex illius capitis parte, ΑΥΤ. ΚΑΙΣ. ΟΥΕΣΠΑΣΙΑΝΩ ΝΙΚΟΜΕΔΕΙΑ, & in averſa ΕΠΙ ΜΑΡΚΟΥ ΠΛΑΝΚΙΟΥ ΟΥΑΡΟΥ, cum capite muliebri turrato urbis ſcilicet genio. Sed quo anno Provinciam rexerit, ignoratur. Spanhemius putat eſſe, qui male apud Tacitum dicitur Plautius Varus Dolabellæ amicus, vir Prætorius. *Hiſt. lib. 2. cap. 63.*

M. Sulpicius Proclus appellatur Bithyniæ Prætor in nummis, quos Tito Veſpaſiano Nicomedienſes percuſſerunt: in illo legitur ex parte capitis Imperatoris, ΤΙΤΟΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ' ΣΕΒ. in poſteriori vero parte, ΕΠΙ Μ. ΣΟΥΛΠΙΚΙΟΥ ΠΡΟΚΛΟΥ ΑΝΘΥΠΑΤ. ΝΕΙΚ. *Sub Marco Sulpicio Proclo Prætorè Nicomediænſium*, cum capite turrato ut ſupra. De hoc Sulpicio apud Hiſtoricos mentio.

Veliuſ Pauluſ Bithyniæ fuit Proconſul ſub Domitiano vel paulo ante, & Terentiuſ Maximuſ Domitiani in ea Procurator. *Plin. Epiſt. 57.*

Appiuſ Maximuſ Norbanuſ ſub Domitiano præfuit Bithyniæ, deinde Germaniæ, ubi L. Antonium devicit & bello cepit, literas omnes in arcibus ejus combuſſit, ne cædium occaſionem Domitiano præberet. *Dio. lib. 762. in Domitiano.* Accediuſ Myrt-

nus & Armenius Brocelius Proconsulatum Bithyniæ sub eodem Imperatore gesserūt, ut patet ex Epist. Plinii lib. 10.

Nicæneses Bithyniæ primatum Provinciæ sub Domitiano obtinuisse videntur, ut denotat insignis ille nummus, quem huic Imperatori signarunt. *Νεκαίαις πρώτοι τῆς ἐπαρχίας*, cum ara, in qua scriptum est *δῖος ἀγοροκόμος*. *Nicæneses primi Provinciæ Jovis Forensis*.

Sed cum Nicomedienses rem in Senatu disceptarent, Nicæneses ipsis ultro conferre voluerunt, modo ejus essent participes, quod illi noluerunt. *Dio Chrysoft. Orat.* Nicæneses causâ decidisse videntur, cum in nullis deinceps nummis hunc titulum sibi arrogarint, & Nicomedienses sub eodem Domitiano, primatum designent in ipsius nummis, cum hac Epigraphæ *Ἡ μητρόπολις καὶ πρώτη βουλυνίας* circa ambitum, & *νεπομηδαία* in area, cum capite turrato, typo nempe frequenti.

Julius Bassus sub Nerva Bithyniam obtinuit; accusatus fuerat sub Vespasiano e privatis duobus; ad Senatum remissus diu pependit, tandem absolutus vindicatusque est. Titum timuit ut Domitiani amicus; a Domitiano relegatus est; revocatus a Nerva, fortitusque Bithyniam rediit reus: iterumque accusatus a Provincialibus, videlicet quod quædam ut amicus accepisset, cum lex vetet munera accipere, defensus est a Plinio, & absolutus. *Plin. lib. 4. Ep. 9. ad Ursam*. Acta tamen illius rescissa sunt.

C. Plinius Cæcilius Bithyniæ Præturam gessit, 15. Kal. Octobris anno ut videtur 11. imperii Trajani in Provinciam venit, ubi res plurimas sub bene placito

eito Imperatoris constituit, ut seorsim videre est in ejus Epist. lib. 10. Ille natus patre L. Cæcilio, adoptatus ab avunculo, dictus C. Plinius secundus, Consulatum postea adeptus est. Servilius Pudens Legatus ab eo missus est in Bithyniam.

Nicomediæ nummus Trajano dicatus demonstrat Bithyniam & Pontū esse eandem & unam Provinciam, cum urbs se Metropolim & primam Ponti & Bithyniæ in iis nominet. In averfa ejus Imperatoris nummi parte legitur, Η. μητρόπολις νικο: in area και πρώτη ποντου και Βιθυνίας. Sed Hadrianus in Ponto postea Metropolim ordinavit, cum Provinciam, quæ erat Populi Romani, suam fecisset, ut infra videbimus.

Anicius Maximus Proconsul etiam Bithyniæ fuit, ut videtur quidem sub Trajano. Illius meminit Plinius lib. 10.

P. Servilius Calvus Proconsul Bithyniæ fuit ante Plinium, ut ipse testatur, lib. 10. Epist. 55.

Prufæi Balneum sibi extrui licere petierunt a Trajano, quod permissum est. *Plin. lib. 10 Epist. 15.* Nicomediæ Collegium Fabrorū, quod urbs incendiis obnoxia effat, institutum est. *Id. ibid. Ep. 42.* Perfectus est Nicomediæ aquæductus, in quo jam faciendo impensæ plurimæ factæ fuerant. *Ibid. Ep. 46.* De lacu Nicomedienses, per quem omnia in mare conducere possent, petierunt. *Ibid. Ep. 50.* De templo quoque transferendo petierunt. *Ep. 58.* Nicænenfes theatrum construere cœperant, petierunt ut liceret iis illud perficere. Claudiopolitani Balneum inceperant, quod non perfecerant, & missi sunt in urbem architecti. *Ibid. Ep. 48.*

Aparnæi arbitratu suo coloniã administrabant. *Ep. 56.*

Julius Severus post partam de Judæis victoriam, ab Hadriano Imperatore missus est in Bithyniã, quæ quidem etsi non armis, præside tamen ac rectore iusto & prudentia ac dignitate prædito egebat: quæ omnia in illo viro affatim supererant. Atque is quidem & privata & publica Bithyniorum negotia ita administravit, ut memoria illius etiamnum apud nos celebris perstet. *Valesii Excerpt. ex Dione pag. 715.*

Ceterum Senatui fortique Bithyniæ loco tradita est Pamphylia. *Id. ibid.* Nam illa cesserat Populo in divisione Provinciarum, quam Augustus fecerat, uti diximus. Provinciæ Populi Romani sorte ducebantur. Quæ erant Cæsaris, ex arbitrio Principis pendebant, qui in eas pro libito aut Consulares viros aut Prætorios mittebat. *Ex Strabone in fine lib. ult.*

Eusebius hæc de Hadriano narrat: ipse Nicomediam terræ motu collapsam, & Niczã, Bithyniæ civitates, sumptu suo instauravit. *In Chron.* Ideo a Nicomedensibus in nummis, quos illi dedicarunt, vocatus est ΘΕΟC ΟΛΥΜΠΙΟC, cum ejus Imperatoris capite; ex averfa parte ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ, cum capite turrato, solemnibus urbis typo.

Bithyniam Hadrianus caram habuit, & plurimis beneficiis illam locupletavit, maxime quod Antinous illius Amasius in urbe, cui Bithynium nomen inest, oriundus esset, unde illi nomen suum largitus est, ut ferunt ejus Antinoi nummi, ΒΕΡΘΥΝΙCΩΝ ΔΑΡΙΑΝΩΝ; & postquam hic mortuus esset, in Deorum numerum collocarunt, ut fert Epigraphe illius capitis Η ΠΑΤΡΙC ΑΝΤΙΝΩΟΝ ΘΕΟΝ, subauditur, colunt.

Spar-

Spartianus narrat, Hadrianum, licet titulos in operibus non amaret, multas tamen civitates de suo nomine appellavisse. Testis est urbs ΑΔΡΙΑΝΟΙ in Bithynia dicti, quorum nummi Sparfine ΑΔΡΙΑΝΕΩΝ. *In ejus vita.* Alteram urbem de suo nomine, quæ dicitur in nummis ΑΔΡΙΑΝΩΝ ΠΡΟΣ ΟΛΥΜΠΙΟΝ, scribit idem Auctor oppidum Adrianotheras in quodam loco, in Mysia refert Dio *lib. 69. pag. 797.* In Bithynia vero collocantur, ut de qua, ut de Hadrianis refert Suidas, *Αδριανοί, Πόλις Μυσίας, τῆς νῦν Βιθυνίας,* quod illic feliciter esset venatus, & ursam aliquando occidisset. Ejus nummi habent ΑΔΡΙΑΝΟ ΘΗΡΑΤΩΝ, cum capite Hadriani.

Porro nummi nos edocent, in Ponto, quæ erat cum Bithynia Provincia conjuncta, Metropolim constituisse Amasiã, ut ferunt ejus urbis inscriptiones, quæ Hadriani nomen & Metropoleos dignitatem adeptæ est, imo & primatum; ille autem erat conventuum ac judiciorum sedes. *Dio Pruseus Orat. 38.* Imo & Neocora ab eodem Principe facta est, ut ferunt ejus nummi, ΑΔΡΙΑΝ. ΑΜΑCΙΑ. Π. Π. ΝΕ. cum capite Faustinae junioris. *In nostro lib. de Num. Urb. Græcis.*

Senatus Hadriano ob collata Bithynis beneficia nummos ei inscripsit *Restitutori Bithyniæ,* & Bithynorum commune eidem templum erexit cum hac Epigraphæ ΚΟΙΝΟΝ ΒΕΙΘΥΝΙΑC. & quia duo templa occurrunt, unum octo columnis fultum, & alterum sex tantum ornatum, existimarem prius Imperatori dicatum, posterius Sabinæ ejus uxori, ut videre est apud Tristandum, in cujus medio illa stat inter, *tom. 1. pag. 733.* In Hadriani templo, Imperator sub Jo-

vis effigie, cui adstat Juno a dextris & Pallas a sinistris, capiti Principis lauream imponens. *In Thef. Reg.*

Arrianus Philosophus, ex Nicomedia oriundus, discipulus Epitacti Philosophi, vir inter Romanos cum primis laudatus, ac per omnem vitam in litterarum studio versatus, cognomento dictus est Novus Xenophon. Vixit sub Hadriano & Antonino Principibus. Historiam Alexandri M. octo voluminibus complexus est.

Quid actum sit in Bithynia sub Antonino Pio altum est apud Historiæ Scriptores silentium; solus Xiphilinus in ejus vita hæc narrat. Ferunt, sub Antonino in Bithynia atque in Hellesponto valde horribilem terræ motum esse factum; eaque de causa complures alias civitates laborasse, *in Dionis Hist. lib. 70. pag. 803.* addit Capitolinus, quas omnes mirifice instauravit, *in illius vita.*

Tredecim urbes notat nummus Antonini Pii maximus, ut videre est apud Joan. Vaillant pag. 47. Nicomedia & Nicæa plurimos huic Imperatori dedicarunt, inter quos unus hic tantum exhibetur ex averso ejus capite ΜΝΤ. ΝΙΣ ΠΕΩΤΗΣ ΝΙΚΟΜΕΔΕΩΣ, cum muliere turrita sedente, dextra pateram gerente.

Sub M. Aurelio, ait Aurelius Victor, Asia Ephesus, ac Bithyniæ Nicomedia constratae sunt terræ motu. *In Marci vita.* M. Aurelium & L. Verum Nicomediam restaurasse, quæ terræ motu sub Antonino Pio corruebat, me legisse alicubi memini.

A Commodò Nicomedia Bithyniæ Metropolis plurimis beneficiis cumulata est per Saoterem ejus urbis civem,

civem, qui hujus Imperatoris cubiculum excubabat, cujus gratia, ut ait Dio Cassius, Nicomedienses impetraverant a Senatu, ut certamina celebrarent, templumque Commodo facerent. *Lib. 72. pag. 829.*

Nummus istius Principis a Nicomediensibus percussus, ejus Templi iconemno bis exhibet, *Νομισμα εδωκον Νικαιων*. Templum octo columnarum, in cujus peristylio *νομμοδωκον* nos edocet illa fuisse vocata Commodiana, & ob id factos esse bis Neocoros.

Nicæenses Nicomediensium æmuli & templum & festa ceu certamina in Commodi honorem etiam fecerunt; quod illorum tantum nummis docemur, sed illi iadubitata sunt Historiæ supplementa. Hæc habent *Νομισμα*. Templum 4. columnarum, in cujus Zophoro *Κομοδωκον*, unde illius iconem minus tamen quam Nicomediensium splendidam fuisse observamus. Certamina illa pariter vocata sunt Commodiana.

Porro elegans est alter Commodi nummus, in cujus averfa parte exhibetur, *Κομοδωκου Βασιλευστος νομισμα Βιθυνικου Νικαιων*; Commodi Imperante, orbis felix *Nicænsium*. In laurea adulantes Principi Nicæenses ad imitationem Senatus, qui illi signavit nummos, in quibus exaratum legitur, *Temporum Felicitas*, cum quatuor parvulis quatuor anni tempora designantibus.

Bithyni ut cæteri Asiæ populi a Pescennii partibus steterunt contra Severum; sed devicto prioris Duce Æmiliano, Nicomedienses statim ad pesteriorem defecerunt, missis legationibus, quæ se exercitum accepturos omniaq; tradituros pollicerentur. Nicæenses

contra, illorum instigati odio, Nigri partibus studebant, ejusque suscipiebant milites, sive qui se ex fuga receperant, sive qui ad tuendam Bithyniam mittebantur. *Herod. lib. 3. pag. 61.*

Quocirca ex utrifq; urbibus, quasi e castris egressi milites, iterum concurrerunt, magnoque commisso prælio, longe superior Severus fuit. Inde etiam fuga facta Nigri milites, qui prælio super fuerant, ad Tauri montis angustias evaserant. Interea Severi exercitus Bithyniam egressus, hostem insecutus est. *Id. ibid.*

Nicæenses postea devicto Pescennii exercitu, Severo acclasse, & in ejus gratiam receptos ex nummis eorum apparet, cum certamina & festa in illius honorem ejus permissu celebrarint, quæ de Severi nomine Severea nuncuparunt: in averfa ejus capitis habetur ΣΕΥΗΡΕΙΑ ΝΙΚΑΙΩΝ. Imperator ipse togatus stat, dextra pateram sacrificantis habitu, læva Scipionem erburneum gerens.

Nicomedienses, cum post victoriam primam a Severo contra Pescennium ad urbem Cyzicum relatum, illius partes fuissent secuti, & eorum urbs Provinciæ esset Metropolis, non modo illis concessit, ut certamina & festa in illius memoriam ederent; iis permisit, ut illa ad distinctionem Nicæensium Magna Severea nominarent, ut nobis illius nummi superstites declarant ΣΕΥΗΡΕΙΑ ΜΕΓΑΛΑ ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ ΔΙΕ ΝΕΩΚΟΡΩΝ, cum duabus urnis & palmis supra mensam. Illa autem magna Severea certamina majori pompa celebrabantur, forsitan parva quotannis, Eleusimorum exemplo, & magna quinquennio.

Postea cum Severi filii Caracalla & Geta, ille Au-
gu-

gustus esset a patre appellatus, & eodem tempore Geta ejus frater factus esset Cæsar, ut indicant eorum effigies, quorum alter ut Augustus laureato cernitur capite, & Geta nudo tantum ut Cæsar conspicitur: certamina in illorum fratrum honorem instituerunt Nicæenses, ut nos docet Juliae Domnæ eorum matris Nummus cum ejus effigie, & in parte averſa ΑΥΓΟΥΣΤΙΑ ΚΑΙ ΦΙΝΟΕΛΦΙΑ ΝΙΚΑΙΕΩΝ, cum capitibus Caracallæ & Getæ adversis.

ΑΥΓΟΥΣΤΙΑ & vox ΚΑΙ cum Severis certaminibus conjuncta, duo esse diversa demonstrant; illa quidem prius in honorem Augusti instituta, quæ cum Philadelphis eodem anno occurrerent, videntur eodem tempore celebrata, quorum memoriam posteris relinquere voluerunt Nicæenses, sicut idem fecere, cum Severæ & Philadelphia in gratiam fratrum instituta, eodem anno celebranda redierunt, ΣΕΤΗΡΕΙΑ ΦΙΛΑΔΕΦΙΑ ΝΙΚΑΙΕΩΝ, cum mensa, supra quam duæ urnæ & palmæ in Getæ nummo.

Nicomedienses forsitan eadem certamina in Augusti memoriam & fratrum honorem instituerant, sed eorum notitia per eorum nummos non pervenit.

Sed non modo celebres hæ Provincie Bithyniæ urbes, sed aliæ suum Severo obsequium suis nummis denotare voluerunt. Sed ecce Adriani civitas, quæ Severo dedicat in averſa ejus capitis parte. ΕΠΙ ΜΙΝΟΦΑΝΟΥ ΤΙΜΟΘΕΟΥ ΑΡΧΗ ΑΔΡΙΑΝΕΩΝ; *Sub Menophane Timothei filio Archonte prima Hadriani sum, cum figura sub arbore decumbente, & Mercurio stante ex adverso.*

Urbs etiam Hadrianothæræ, suos nummos in Se-

veri honorem percipiunt, legitur in averſa parte e-
jus imaginis, ΕΠΙ ΑΡ. ΠΑΝΚΡΑΤΙΟΤ ΔΙΟΓΕΝΟCΥC
ΑΔΡΙΑΝΟ ΘΥΡΕΩΝ; *Sub Archonte Pancratio Diogenis
filio Hadriano Thyrenſium.* Imperator Paludatus ſtans
dextram apponit trophæo, ad cujus imum duo cap-
tivi. Magiſtratus urbium Bithyniæ fuerunt Archon-
tes, ut Hadrianus, qui Athenienſium more inſtituerat.

Alii populi urbis nempe nominis *Hadriane*, ſuum
erga Severum obſequium etiam demonſtravere: en
Hadriani, qui ad montem Olympum collocati ad ali-
orum ejus nominis diſtinctionem ſuos pariter num-
mos in ejus honorem ſignarunt, cujus nobis ſuper eſt
epigraphe, *Αδριανῶν Πρὸς Ολύμπῳ*, Imperator palu-
datus, ſacra facit ſupra tripodem, cui ſerpens involu-
tus; pone aram columna eſt, ſupra quam Diana cum
arcu, & hic nummus maximus eſt.

Chalcedonii Bithyniæ Severo acclamantes, dum
vicini Byzantii pertinaciter Peſcenni partes tueren-
tur, ſuos nummos illi percufferunt; in cujus averſa
parte *Καλχαδωνίων*, dorice cum Cygno aliis ferens
Apollinem lyram gerentem. Hi vero Deum il-
lum præcipue colebant, de quo Lucianus in Pſeu-
domanti pag. 478. Apollinis templum eſt apud Cal-
chedonios vetuſtiſſimum.

Prufæi Bithyniæ ad Olympi montis radices, ex quo-
rum urbe erat Dion, qui ſcripſit libros decem de vir-
tute Alexandri, ut ſe ancillatos Severoque ſe addictos
eſſe denunciarent, nummos pariter in ejus Principis
honorem ſignarent: ut ipſe perhibet, in quo legitur
προυſαίων cum Fortunæ ſtantis typo.

Prufenſes vero, qui ita nominantur ad Prufæo-
rum

rum differentiam, cum hi ad Olypium montem, illi ad Hypium fluvium siti, ut sæpe indicant eorum nummi cum epigraphe ΠΡΟC ΥΠΙΩ, monetam suam cum severi capite, ut se ad ejus mandata paratos semper esse declarent, in cujus averfa parte scriptum est ΠΡΟΥCΙΕΩΝ, cum fulmine supra mentam.

Præter hos Bithyniæ populos, alii sequentes suos nummos Juliæ Domnæ Severi Imperatoris sponsæ cuderunt, inter quos Ciani primas tenent; hi vero non sunt Prusienses, ut plurimi existimarunt, & ut nummi satis probant; quamvis dictum sit Prusiam Regem Cium urbem a Philippo Macedoniæ ejus focero captam & dirutam, sed hujus aream tantum accepisse, quo loco urbem alteram Prusias κωνσταντινου ejus filius extruxerit, quam de suo nomine Prusiam appellavit; sed pro Cio, legendum est Ciero, ut est apud Memnonem in Bibliotheca Photii: nam Cierum & Cios diversæ fuerunt Bithyniæ urbes: sed ad nummum Juliæ Domnæ, in quo ΚΙΑΝΩΝ cum fortunæ stantis typo.

Cretenses etiam Bithyniæ, Flaviopolitæ dicti a Vespasiano ut videtur, ob aliquod ab hoc Imperatore acceptum, nummos pariter ad testandum suum erga Juliam Domnam obsequium, obtulere. In hoc habetur ΚΡΗΤΙΕΩΝ ΦΛΑΒΟΥΠΟΛΙΤΩΝ, cum Pallade stante, dextra pateram & læva hastam gerente.

Antoninus Caracalla dictus, Severi filius, Bithyniam adiit dum Provincias Romanas lustraret, in Syriam proficiscens, ut tradit Herodianus lib. 4. Dece-

dens

dens autem Illo, Asiaque omni & *Bithynia*, gentibusque reliquis pertransitis, atque ubique rebus compositis devenit Antiochiam.

Bithyniæ ideo plurimi populi nummos huic Imperatori dedicarunt, inter quos superstites sunt illi, qui ab Hadrianis sunt percussi ΕΠΙ ΜΕΝΑΝΔΡΟΥ, ΑΡΧ. Α ΑΔΡΙΑΝΕΩΝ, sub Menandro Archonte primo Hadrianorum. Illi pro Magistratibus Archontes habebant, utpote qui Atheniensium legibus utebantur, illi vero duo erant, idcirco primus semper litteram A. notabat.

Ciani, quorum urbs Cium Straboni nomen habet a Cio Herculis socio, qui revertens a Colchis, urbem sibi cognominem istius condidit. *Lib. 12. pag. 564.* Suos etiam nummos Caracallæ percusserunt. Hic præfert a parte ejus averfa ΚΙΑΝΩΝ, *Cianorum*, cum Jove dextra ramum sive hastam, sui cultum in hac civitate indicante.

Cretienses ut & Severo patri sic & Caracallæ filio suos nummos dedicant: appellantur, ut supra diximus, & Flaviopolitæ, ut etiã testatur Ptolemæus *lib. 5. cap. 1. Flaviopolis quæ & Crateia Dorice* nempe. Nummus vero ΚΡΗΤΙΩΝ *Cretiensium*, cum Cybele leopere vecta cum tympano, quam illi colebant.

Nicæi ut jam, dum Caracalla esset factus Augustus eodem tempore, quo frater ejus Geta creatus fuit Cæsar, ad æternam inter eos concordiam optandam cum certamine instituisent ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ, post ejus mortem illa non amplius celebrasse videntur, sed tantum ΓΕΥΗΠΕΙΑ, porro putat amicus, alia instituisse in Caracallæ honorem, sed nos potius illa adjudicamus Elagabalo, ut suo loco videbimus. In-

Inter tot nummos, quos Nicæi cuderunt, quique extant in opere nostro de Græcis Colon. pag. 105. & 106. singularis est ille, qui præfert in postica Caracallæ capitis parte, ΘΗCEΑ ΝΙΚΑΙΕΩΝ, Theseum urbis Nicæorum veneratur. Ipse statimberbis pelle leonina tectus, dextra pateram, sinistra clavæ innixa; Nicæi adulantes Caracallæ, illum ut alterum Thesei urbis suæ restauratorem venerabantur. Plautillæ Caracallæ uxori suos etiam nummos obtulerunt. ΝΙΚΑΙΕΩΝ, cum Cerere dextra spicas & sinistra tædam gerente, illi colebant.

Nicomedienses Provinciæ Metropolitæ plurimos etiam Caracallæ nummos signarunt: inter illos præcipuus est ille, in quo legitur ΝΙΚΟΜΕΔΕΩΝ ΑΚΤΙΑ ΠΥΘΙΑ. Ex eo certamine hæc in honorem Apollinis Pithyi esse Nicomediæ celebrata discimus, quæ licet essent quatuor sacra, hic Καρτηρια Ιερον Αγων inscribatur, ut videre est in nummo Commodi Nicæensium in libro nostro de Græcis pag. 71. Plautillæ Caracallæ uxori nummos pariter cuderunt, in hoc habetur ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ cum muliere stante pede proræ imposito ad denotandum urbis situm, læva Cornucopiæ pro ejus soli fertilitate arguenda.

Prusæi ad montis Olympi radices inter primos Bithyniæ populos habiti, suos etiam nummos Caracallæ confignarunt: en ex illis unus, ΠΡΟΥΣΑΕΩΝ, cum aquila rostro coronam gerente, ut se Imperio Romano subjectos esse denotent.

Prusienses, diversi a supra dictis Prusæis, utpote qui ad Hypeum fluvium siti, nummos etiam suos Caracallæ

callæ offerunt cum epigraphe ΠΡΟΥΣΙΕΩΝ ΠΡΟΣ
 ΥΠΙΩ. Hercules stans spoliis leonis ornatus, dextra,
 qua cervum occisurus, illum læva cornu sistit ad si-
 gnificandum eorum erga hunc Deum cultum.

Getæ a patre Severo ductus est in Syriam, cum in
 Parthos progressus est, eumque per Bithyniam ad-
 duxit, cum per Pannoniam reversus est, ubi Vimina-
 tii Caracallam filium majorem Augustum fecit, &
 ipsum creavit Cæsarem; sed Imperator post patris
 mortem nominatus, in hanc Provinciam non venit:
 porro cum vellent fratres Imperium partiri, eorum
 amici proponebant ut Europa omnis Antonino, tel-
 lus autem adversa, quæ omnis Asia nuncupatur, Ge-
 tæ adjudicaretur; placebat autem, ut Antoninus ca-
 stra ad Byzantium haberet, lecta vero in Chalcedone
 Bithyniæ urbe. *Herodian. lib. 4. pag. 90.*

Calchedonii forsân ideo Getæ lobenter num-
 mos cuderunt, quorum hic superstes nobis præbet
 ΚΑΛΧΑΔΩΝΙΩΝΙΝ *Calchedoniorum*, cum Pallade galeata
 stante, dextra telum vibratura, læva clypeum geren-
 te ad indicandum suum erga hanc Deam cultum sin-
 gularem.

Juliopolitæ Bithyniæ populi, ut suum situm de-
 notarent, in nummis, quos in Getæ honorem percuf-
 fere, Scopam fluvium exhibuerunt: ille ex Ornimii
 ejus Provinciæ montis radicibus ortus, & per cam-
 pos fluens, Juliopoleos moenia alluit, & postea in Sa-
 parim maximum fluvium delabitur; ideo, ut sub mu-
 liebri schemate depingitur.

Nicæenses Imperio Romano plurimum addicti,
 nullum Augustum imo & Cæsares prætermittebāt,
 quin

quin iis suos nummos dedicarent; nam cum in Caracallæ & Getæ gratiam ad concordiam inter illos fratres augurandam certamina *Φιλαδέλφεια* instituerant, & in Caracallæ moneta eorum memoriam consignaverant, sic in illa, quam Getæ cuderent, & certaminis in Severi patris & in filiorum concordiam instituta renovare voluerunt *Νικαίων Συναγία Φιλαδέλφεια*, *Nicaensium Severea* & *Philadelphea*, cum mensa, supra quam duæ urnæ cum palmis, certaminum illorum indicibus, infra vas forte aureum, eorumque præmium.

Nicomedienses Provinciæ primi suum etiam erga Getam obsequium testari ambierunt, & ut patri de se bene merito se omnino devotos fuisse demonstrarent, in averſa Getæ capitis parte sculpsērunt *Νικομηδέων*, Nicomediensium, cum templo illo octo columnis suffulto, quod in Severi honorem q̄b certamina Severea de ejus nomine nuncupata fuerunt, erexerunt.

Prusæi ad Olym̄p̄um ut & alii nummos Getæ Cæsari obtulerunt: in hoc habetur *Προυσαίων* *Prusæorum*, cum aquila rostro coronam gerente, eodem sane typo, quem Caracallæ ejus fratri cuderant.

Prusienſes Prusæorum æmuli suos etiam Getæ Cæsari nummos procuderunt, quorum hic nobis superstes exhibet, in averſa superficie *Προυσαίων πρὸς ὑπίω*, *Prusienſium ad Hypium*, nempe fluvium, cum aquila supra cippum inter duo signa militaria, veteranos milites forſan a Severo in eorum urbes transmissos.

Macrinus Imperator in Mesopotamia proclamatus
Pars II. B b est

est post cædem Caracallæ ab exercitu Romano, de quo scripsit ad Senatum, qui eum pro Principe supremo recepit, ut omnes Provinciæ, quæ nummos ei suos dedicarunt, inter quos Bithyni, in quorum Provincia ab Elagabalo victus, proventus celeriter est per Cappadociam & Galatiam in Bithyniam Eribolum usque, quod est e regione Nicomediensis oppidi navale. *Ex Dionis Fragm. lib. 78. pag. 916.*

Nicomedienses ut Bithyniæ Metropolitæ Macrino postquam Senatusconsulto Imperator confirmatus est, acclamarunt, & in obsequii testimonium nummos ei suos consecrarunt, ut nos docet ille, in cuius averfa ejus capite habetur, *Ἐπι Στρ. Μ. Λουγίου Νικομηδέων*, sub Prætoze Longino Nicomediensium, cum Jove sedente, ejus cultum apud eos indicante, quem Dio Chrysofostomus urbis Præsidem vocat. *Orat. 29.*

Notandum, quod Magistratus Nicomediæ fuisse Archontes ab Hadriano introductos ex legibus Atheniensium illis ab hoc Imperatore præscriptis; sed cum *Στρατηγῆ* vox, quæ Prætozem in nummis sonet, Magistratus ille ab Atheniensibus ut Archontum minuerent, est introductus, quod Nicomedienses a Caracalla dum in eorum urbe moratus est, obtinuerunt, ut Archontum potentiam abolerent, nam ab eo tempore nulla eorum, sed *Στρατηγῶν* nomina in eorum nummis reperiuntur.

Diadumeniano Macrini filio dicatos a Nicomediensibus nummos observare est, cum epigraphe *Νικομηδέων δις Νεοκόρων*, Nicomediensium bis Neocororum. Secundam diximus illos Neocoriam a Commodo

modo accepisse. Serpens in gyros erectus, urbis originem a serpente indicatam sæpe protulimus.

Nicæenses prompti erant ad nummos suos novo Imperatori dicandos ; quare inter alios hinc cum Macrini capite, & illinc Νικαίῶν cum Satyro pede lævo caput Nebridis calcante, cujus læva exuvias tenet : alludens Bacctio, qui urbis conditor appellatur a Dione Chrysoftomo *Orat.* 29. Cum Satyrus ejus filius existimetur ex Naide quadam Nymphea Sangarii Reguli & Cibelis filia, cui nomen Nicæa. *Memnon cap.* 43.

Pariter illi Populi Diadumeniano Macrini filio, ab illo Cæsare nuncupato nummos consignarunt cum hac epigraphe: Διονυσίου Κτιστῶν Νικαίῆς, *Dionysium conditorem colunt Nicæenses.* Bacchus ipse nodus stans cantharum dextra gerens & læva Thyrsium, pro pedibus Tigris, unde confirmatur locus Orationis Dionis Chrysoftomi, in qua Bacchum autorem civitatis Nicææ appellat.

Prusæi ad Olympum inter Bithyniæ Populos, non ultimi sunt in numis novis Imperatoribus cudendis, ecce Macrino & ejus filio Diadumeniano Cæsari suos exhibent, eūdem typum cum inscriptione: Προυσαίων, Prusæorum, in quo vir galeatus & nudus, genuflexus sibi pugione manus infert, ex cujus sanguine flos nascitur. Ille est Ajax Telamonis filius, qui cum de armis Achillis cum Ulisse disceptans, inferior decessisset, in furorem versus est, postea ad mentis sanitatem reversus, gladio, quem ab Hectore dono acceperat, in loco deserto se confodit, cruorque ejus in Hyacinthū florem est permutatus, ut canit Ovidius.

Illius fortissimi Græci gladium Prusæi conservasse apud se videntur, cujus in memoriam sæpe hunc Ajacis sese interimentis typum in plurimis suis nummis exhibuere, ut videre est apud Paenum in *Caracalla lib de Num. mediocris formæ pag. 304.*

Prusienses ad Hypium siti, Macrino Imperatori & Diadumeniano ejus filio, Cæsari suos nummos etiam obtulerunt in ambobus Herculem, quem colebant, exhibuere *Προυσιῶν πρὸς ὑπῖω*, cum hoc Deo dexra clavam, sinistra cervum cornibus apprehendente, qui est illius Herois labor quartus. *Ex Ausonio Idyll. 19.*

Eripedis quarto tulit aurea cornua cervi.

Cum Elagabalus misisset, qui Macrinum consequerentur, postquam jam plurimum viæ præceperat, inventus est in Chalcedone Bithyniæ urbe gravissime ægrotans, ac perpetuo itinere attritus, latitans in suburbio quodam, ubi illi caput ab iis, qui eum persequiebantur, abscissum. Ita scilicet occisus est Macrinus cum Diadumeniano ejus filio, quem Cæsarem fecerat. *Herodian. hist. lib. 5. pag. 117. & 118.*

Elagabalus Macrino extincto & occiso, rebus in Oriente ordinatis, ab Avia Mæsa atque amicis ad Romanam aulam profectus est e Syria, Nicomediæ vero hyemavit, ita postulante anni tempore. *Herodianus, Dio, Cassius & Lampridius.* Cum vero ibi cultum patrii numinis celebrare supervacuis saltationibus vestitum usurpans luxuriosum inchoasset, Nicomedienses, ut ex eorum nummis eruitur, in ejus honorem

norem certamina instituerunt, quæ Antoniana ex ejus nomine Antonini vocarunt, quia ille se Antonini Caracallæ filium prædicabat.

Hæc præfert Nicomediensium nummis *Νικομηδέων δις Νεωκόρον*, cum urna ludorum, in qua duæ palmæ rami, & infra *Αντωνιάνας*. In æternam nempe horum certaminum memoriam. Hi pariter Populi Juliæ Mæfæ ejus aviæ dicarunt cum epigraphe simili, *Νικομηδέων δις Νεωκόρων*, & Cerere stante, dextra spicas & pateram, læva vero tædam tenente, quam plurimum venerabantur, quasi Mæsa esset illis altera Ceres.

Chelcedonii Antonino Elagabalo Nicomediæ Provinciæ suæ Metropoli hyberna agenti nummos etiam suos dicare voluerunt: hic præfert *Καρχαδωνίων*, *Chalchedoniorum*, cum tripede, cui involutus est serpens, qui typus Apollinis, qui vates erat, cultum in hac urbe sæpe meminimus, indicat.

Nicæenses ut suum obsequium novis Imperatoribus denotarent, ad nummos illis percutiendos semper prompti, hûc inter alios Elagabalo exhibuerunt, *Νικαιέων*, *Nicæensium*, cum templo sex columnis ornato. Illud videtur in honorem fratrum Caracallæ & Getæ erectum, quando Nicæenses *Φιλαδέλφεια* certamina instituerunt, quod in Elagabali gratiam, qui Caracallæ filius credi volebat, in nummo percusserunt.

Ut Elagabalo Nicæenses, ita & Aviæ ejus Mæfæ a nepote Augustæ titulo donatæ nummos cudere cum epigraphe *Νικαιέων*, *Nicæensium* & serpente in gyros erecto, Æsculapii nempe symbolo, quem illi ut alii servatorem appellant *Σωτήρα τῶν Νικαιέων*. In Antonino Pio e Gaza regia.

Bithynienses Bithyniæ Populi, quorum urbs Bithynium Antinoi Hadriani Amasii patria, quam supra Sangarium amnem collocat Pausanias, *lib. 8. pag. 430.* Elagabalo procul dubio cuderunt, sed nobis tantum ejus uxoris Juliæ Paulæ superstites sunt cum ejus capite, & in averſa parte Βειθυνιέων. Hygeia succincta ſtat, dextra pateram tenet, in qua ſerpens lambit, cui vota pro Auguſtæ ſalute feciſſe denotant.

Juliopolitæ Populi Bithyniæ ad Scopam fluvium ſiti, ſuos Elagabalo nummos ſignarunt haud dubie, ſed hi ad noſtras manus non pervenere: incidit tantum hic Juliæ Paulæ ex prima forma, in cujus averſa habetur Ιουλιοπολειώτων, *Juliopolitarum*, cum curru triumphali, in quo paludatus eſt Elagabalus in memoriam ejus triumphi Romæ initi anno V. C. 973.

Alexander Severus in Bithyniam non venit, nec Hiſtoria illum pro hac Provincia quidquã egiſſe tradit; Præſides, Proconſules & Legatos nunquã feciſſe ad beneficium, ſed ad judicium vel ſuum vel Senatus, *in ejus vita narrat Lampridius pag. 218.* Dio Caſſius ſub hoc tempus cum Conſul factus fuiſſet ab Alexandro, qui tertium cum eo inibat, finito illo Magiſtratu, diſmiſſus; in Bithyniam ſuam patriam rediit, Nicæam ſcilicet anno V. C. 891. ut ipſe narrat *lib. 80. pag. 929.*

Bithynienſes ordine alphabetico, nummorum in honorem Alexandri Severi, a Bithyniæ populis cuſorum ſcenam aperiunt: hi inſcribuntur: Αδριανῶν Βειθυνιέων, *Hadrianorum Bithynienſium*; ſic dicti ſunt in gratiam Antinoi ab Imperatore Hadriano, cujus ille erat Amasius. Præfert typus Æſculapium cum baculo, cui

cui serpens est involutus: hic autem Deus a multis populis, ut sanitatem servaret, cultus.

Juliopolitæ prodeunt tanquam Alexandro Severo plurimum devoti, cum suos nummos in illius honorem percusserint. Hic exhibet in parte ipsius Imperatoris aversa. Deum Lunam stantem, pileo Phrygio ornatum & Luna crescente supra humerum, dextra pateram ferentem, ad denotandum ejus Dei cultum in urbe sua, cui sacra fecerant pro ipsius salute, ut indicat patera, quam manu gerit.

Calchedonii Juliopolitas sequuntur in dedicandis suis nummis Alexandro Severo nummos, quorum urbs valde antiqua a Megarensibus condita: illi autem cæci appellati, quod non potius oppositum litus elegere, in quo Byzantium fuit postea extractum. Nummus profert *Καρχαδωνίων*, *Calchedoniorum*. Nemesi stans dextram ori admovet, læva rhombum gerit, ad ejus cultum in eorum urbe indicandum, quem etiam venerabantur Nicæenses, ut tradit Dio Chryostomus Orat. 29. *Amicitiam concordiamq;* & Nemesim alioq; Deos, an vero selegerint Calchedonii hanc Deam in nummis Alex. Severi, ut ostenderent illā sumpsisse vindictam de impuro & crudeli Elagabalo.

Ciani, quorum sæpe meminimus, urbem habuerunt, cui nomen Cios, fuitq; emporium non procul acculentis Phrygiæ. *Ex Plin. lib. 5. cap. 40.* Ergo non ea fuit, quam cepit Philippus Macedoniae REX, & cujus aream dedit Prusiæ genero, quam a fundamentis erexit alter Prusias prioris filius, ab eo Prusidem appellatam, quæ sita erat ad Hypium fluvium, ut sparsim protulimus: sed hoc oppidum dictum erat Cierum a Memnone.

Nummus Cianorum cum Alexandri Severi capite ex una parte præfert, ex altera ἐπὶ Στῆ: Κρατίππου Κιανῶν, *sub Prætoris Cratippo Cianorum*, cum Diana Ephesia, & adminiculis cervis ad denotandum in eorum urbe ejus Dianæ cultum, qui frequens erat in Asiæ confiniumque Provinciarum tractu. Cernis autem nomen Κερων, id est usurpari, Archontis loco in Bithyniæ Provinciæ urbibus a tempore Caracallæ, quem Magistratum hujus Imperatoris permisso mutatum fuisse supra observavimus.

Nicæenses ut Alexandrum Severum optimum Principem sibi demerentur, suos ei nummos cuderunt plurimos, inter quos hunc selegimus habentem in averfa ejus capitis parte Νικαιέων, *Nicæensium*, cum Harpocrate dextram ori admovente, læva cornucopiæ gerente, ad ejus cultum cum aliis Diis in eorum urbe indicandum.

Illi pariter Juliæ Mamææ Alexandri Severi matri nummos signarunt cum eadem epigraphe Νικαιέων; sed cum ara, cui duo bovum capita sunt imposita, ad declarandum pro ejus salute sacrificium rite in eorum urbe factum fuisse.

Nicomedienses ut Bithyniæ Provinciæ Metropolitæ in dicandis suis nummis novo Imperatori Alexandro Severo non morati sunt cum hoc lemmate Νικομηδέων Βίσι Νικηφόρων. Imperator paludatus in equo, pacificatoris habitu, sinistra hastam gerens, ad denotandum ejus ex Syria, postquam Parthos bello repressisset, in urbem reditum.

Prusæi ad ima Olympi montis siti, procul dubio suos nummos Alexandro Severo percusserunt, sed illi ad nos

nos haud pervenerunt, licet istius Imperatoris sint frequentes, utpote qui annos 14. regnarit; sed ejus loco nobis Salustiae Barbiae Orbianae rarissimos exhibent cum epigraphē Σαλλ. Βαρβ. Ορβιάνου σο, & in parte averſa Προυσαίων, *Prusaeorum*, cum Telephoro stante.

SUB MAXIMINO ejusque filio *Maximo*, quem Cæsarem appellaverat, nihil ab Historiæ Scriptoribus in Bichynia gestum comperimus: porro illius Provinciæ Populi, illis ut qui Imperium Romanum gubernarent, suis iis nummos more solito dicarunt

Juliopolitæ patri & filio non modo nummos percussere, sed eundem typum utrique consecrarunt, nempe *Ιουλιοπολιτῶν, Juliopolitarum*. Aquila supra fulmen rostro coronam gestat, Jovis & imperii symbolum, Jovis quidem insistens fulmini, nempe Aquila huic Deo in bello contra gigantes fulmen inministravit: Romæ vero insigne est Aquila, rostro coronam gerit ut semper victrix: alludentes Juliopolitæ ad Romanos, qui Severo nummum cuderunt cum epigraphē, *Jovi Imperatori*, cum fulmine pro typo Cianiam in Bithynia siti, Maximino nummos signarunt cum inscriptione *Κιανῶν, Cianorum*. In hoc figura virilis stat nuda cū strophio dextra extensa, sinistra vas magnum tenens; an alicujus Dei patrii effigies, cujus singularis est apud Cianos cultus.

Nicæneses per suos nummos Maximino Imperatori gratulantur, hic vero sub Prætore Antiocho cusus est, *ΕΠ. Σ. Μ. Αντιόχου Νικαιέων*, cum non amplius summus urbis Magistratus esset Archon, ut supra diximus. Typus exhibet duas lampades vexillo inter

medio. Lampades autem illæ ad Demetria festa Cere-
ri dicata, cujus Deæ summus erat in hac urbe cultus,
spectant. Vexillum vero in ea urbe stationem esse le-
gionarium quorundam ad Provinciæ custodiam
contra barbaros, ut sæpe indicant tria signa militaria
in nummis Nicæensium, ut videre est in nostro libro
de nummis Græcis.

Isti Populi non solum patri, sed etiam Maximo ejus
filio, suos nummos percusserunt plurimos, inter quos
hunc selegimus *Νικαιέων, Nicæensium*. Imperator palu-
damento ornatus in equo, dextra hastam tenens.
Hæc videtur statua equestris Maximini in quodã pu-
blico loco ob aliquod beneficiũ ab eo acceptũ posita.

Nicomedienses ut Provinciæ Metropolitæ num-
mos Maximino & Maximo ejus filio cuderunt, patri
quidem cum hac inscriptione: *Νικομηδέων δις Ναικέων,*
& Cerere capite velato stante, dextra spicas, sini-
stra facem gerente. Hæc Dea peculiari cultu ab
illis colebatur. Siquidem Libanius in vita sua de
Nicomedia loquens, eam Cereris oppidum appel-
lat. Maximo autem apposuerunt eandem epigra-
phen cum nave velo expanso, ad denotandum urbis
suar situm.

Prusæorum ad Olympum, si Maximini desunt ha-
tenus nummi, nobis sunt saltem ejus filii Maximi su-
perstites, nempe *Προυσαέων*, cum Pallade galeata stan-
te, dextra pateram, sinistra hastam gerente, pro pe-
dibus clypeus. Dea sui cultum apud Prusæos indi-
cat, patera vero, quam tenet, sacra pro salute Maxi-
mi ipsi facta demonstrat.

Prusenses ad Hypium vicinorum suorum exempli
secuti

secuti Maximo Cæsari nummos percusserunt; sed cur illius Principis moneta magis vulgaris sit, quam patris Maximini, an ipse a Populis amaretur & parens odio haberetur. Illorum nummi cum Maximi effigie, in averfa parte præferunt Προσιέων προς ὑπίω, & caput Apollinis ad denotandum quidem ejus in urbe cultum, sed ut videtur ad Maximi juventutem alludentes, quod ille Deus, juvenis semper depingatur.

Sub Gordiano Pio nihil in Bithynia ab illo gestum discimus, nisi quod nummi in hujus Imperatoris & Tranquillinæ illius uxoris honorem a quibusdam Bithyniæ populis cælati occurrant, quorum descriptionem oculis vestris subjecimus.

Calchedonii Gordiano Pio & Tranquillinæ inter alios Bithyniæ populos suos nummos dicasse videntur, cum ii sint potius, quam aliorum superstites: unus Imperatori inscriptus habet Καλχαιδωνίων, *Calchedoniorum*, cum lyra Apollinis symbolo, quod a Mercurio accepisse fabulantur. Eadem Epigraphæ in Tranquillina legitur, sed pro typo exhibet triremem Prætoriam cum remigantibus ad indicandum ejus ad mare sitū.

Ciani haud dubie Gordiano nummos cuderunt, si Trāquillinæ ejus uxori signatos reperiamus, qui certe rariores sunt, cum Augustarum nummi, ut solet, minus frequentes habeantur, & præsertim hujus femine Principis, quorum Latini, id est a Senatu cælati, inter rarissimos ab Antiquariis reponuntur: Hi vero Populi in suis posuere Κιανών, *Cianorum*, cum Hygiaz stante serpentiq; escam porrigente, cui sacra pro Augustæ salute se facere demonstrare volebant.

Nicæenses Gordiano & Tranquillinæ suam gratitudinem

dinem testari cupientes, utrique nummos suos obtulerunt, sed in parte averſa Imperator ipſe habetur in equo, quem ἵππον βροτοπόδα Νικαίων, *equum humano pede* appellant, in dexteriore tenet baculum, cui ſerpens eſt involutus, Æſculapi mutationem denotantem. Hic, nempe Deus urbis eorum præſes, Imperatori in eam ingreſſo, dum e Moefia in Syriam tranſiret, ſanitatem longævam pollicetur. Nummuſ vero Tranquillinæ præfert Νικαίων, *Nicaenſium*, cum Pallade ſtante, pateram dextra, læva haſtam gerente, cui pro conjuge Imperatore ſe ſacra facere, ut ſit illa Dea victoriarum ejuſ aſſiſtrix denotent.

Nicomedieneſes ad Gordiani & ejuſ Tranquillinæ uxoriſ gratiam ſibi demerendam utrique nummos tanquam Metropolitanæ ſignarunt, Imperatori quidem cum inſcriptione Νικομηδείων δις Νεωκόρων, cum figura galeata ad aram ex averſo Imperatore, paludato ſtante, intermedio ſerpente erecto: in vertice, aquila & templum 4. columnarum. Ad originem urbiſ ſpectat hic typus; figura galeata Nicomedes eſſe videtur ut conditor, & Gordianuſ forſan ut reſtaurator: ſerpens & aquila, locum deſignantem templum Deo nempe Jovi civitatiſ cuſtodi, ut aliaſ diximus in Pruſia Venatore. Tranquillinæ vero eadem epigraphæ Νικομηδείων δις Νεωκόρων, cum Cerere velata ſtante, dextra ſpicæ, læva tædam gerente, alludunt Auguſtæ, cum Cereſ ſit præcipua civitatiſ Dea.

SUB PHILIPPO Bithyniæ reſ admodum obſcuræ ſunt, ipſorum Provinciæ Populorum nummi illi & Otaciliæ Severæ ejuſ uxori, ceu filio ejuſ Philippo Cæſari nobiſ ſuperſunt.

Adria-

Adrianothyritæ quorundam beneficiorum ab Hadriano conditore acceptorum confirmationem a Philippo obtinuisse videntur, cum illi nummos ex ære Maximo cuderint ἐπὶ Αὐγ. Σωκράτους Αρχ. Α. Αδριανοθηριτῶν, *Sub Aurelio Socrate Archonte primo Adrianothetarum*, cum Imperatore in equo ad bellum proficiscente. Id est quando cum Persis pacem mortuo Gordiano juniore iniit. Adrianothyritæ cum Archontes Magistratus ex instituto accepissent, eos pro Prætoribus ut in omnibus fere urbibus mutatos vidimus, conservare voluerunt.

Nicæenses seduli erant in suis nummis Imperatoribus novis signandis: ecce Philippo patri cum epigraphe Αὐγουστῶς Σευηρα Νικαίων, *Augustea Severea*, id est, *certamina Nicæensium*, cum duabus urnis, in quolibet palmæ ramus. Nicæenses horum certaminum memoriam revocant, ut se Romanis Principibus adductos denotent. Nummos pariter Philippo juniori consecrarunt Νικαίων, *Nicæensium*, Æsculapio & Hygiæa stantibus, Telephoro intermedio, feligentes Deos sanitati Cæsaris Philippi invigilantes.

Nicomedienses toti familiæ Augustæ suos dedicant, patri quidem Philippo cum hoc lemmate Νικομηδέων δις Νεωκόρων, cum templo octo columnarum, in cujus aditu aquila & forte serpens templum id octophylon, videtur esse illud, quod Septimio Severo erectum sæpius diximus, aquila & serpens ad urbis originem spectant. Otaciliæ nummi exhibent Νικομηδέων δις Νεωκόρων, cum capitibus Osiridis & Isis adversis ad eorum cultum in urbe denotandum; sed Philippum sibi pro Osiridi, & Otaciliam

cilium pro Iside tunc esse. Philippo autem juniore eandem signant inscriptionem *Νημομηθεων δις Νηωκόρων*, cum trireme, velo & remigantibus instructa, ad notandum semper sibi paratas ad Cæsaris illius obsequium habere.

Decius non tertiam Tribunitiam potestatem est affectus, quare sub eo Bithyniæ res sunt parum notæ; aliquot supersunt illius Provinciæ populorum nummi, quos exhibemus Ciani ut Decio & ejus filio Q. Herennio obsequium suum testarentur: hinc patris effigiem, inde epigraphen *Κιανών*, *Cianorum*, cum capite Q. Herennii sub imagine Dei Luni, crescente Luna ornati, ad declarandum Luni in urbe sua cultum, sub cujus effigie Q. Herennium venerabantur.

Nicæenses familiæ Decii gratulantes, ipsi, Etruscillæ uxori & Hostiliano filio nummos suos dicarunt, Decio quidem hac epigraphæ: *Νικαιέων*, *Nicæensium*. Adfunt tres Charites nudæ, ad cultum Nicææ denotandum. Eteocles Orchomeniorum Rex Gratiarum templum extruxit apud Strabonem. Etruscilla vero cum hac inscriptione: *ἐπὶ Ἀριστέου Νικαιέων*, sub *Aristea Nicæensium*, id est, *Prætoris*, cum Baccho dextrapoculum, læva Thyrsum gerente. Bacchus autem a Dione Chrystomo *Προπάτηρ* Nicææ, auctor nempe civitatis. Hostiliano denique Decii filio Nicæenses, nummos proferunt cum hoc lemma: *Νικαιέων* & pro typo, Serapin dextram coram ara erigentem, & læva hastam gerentem, cujus jam in Otacilia imaginem, ad indicandum in urbe cultum suum.

Nico-

Nicomedienses suos nummos Decio & Etruscillæ ejus conjugi insculperunt ad eorum benevolentiam sibi conciliandam. Deus quidem *Νικομηδέων δις Νεωκόρων*, cum muliere scopulis insidente utraq; templum sustinente. Hæc femina genius est urbis illius situm denotans; duo autem templa Diis civitatis Præsidibus erecta. Etruscillæ vero *ἐπι Στρ. Ερμούγεους Νικομηδέων δις Νεωκόρων*, sub Prætoris Hermogene Nicomediensium bis Neocororum, cum Fortuna in templo quatuor columnarum. Nummus non modo ejus cultum Nicomediæ, sed illius templi formam demonstrat.

GALLUS Volusianum filium ad Imperium consecravit, sed breve fuit & ad duos annos non pervenit, ita, ut de Bithyniæ rebus sub iis nihil apud Historiæ Scriptores occurrat, porro plurimi ejus Provinciæ Populorum nummi nobis supersunt.

Ciani ordine alphabetico prædeunt primi suos nummos Gallo præferentes *Κιανῶν*, cum Plutone sedente dextra extensa, læva Bisuleum imperii sui symbolum gerente; ad demonstrandum in urbe sua cultum, quem a Nicomediensibus habuisse denotat idem typus ab iis in nummo Philippi junioris expressus.

Nicæenses Gallo & Volusiano ejus filio nummos dedicarunt, Gallo quidem cum hac inscriptione: *Νικαιέων*, Nicæensium, cum Imperatore paludato in equo decurrente, dextra hastam, quem sic depingunt ab bellū contra Scythas proficiscentem, illi victoriā augurantes: Volusiano autem cum ea epigraphe: *Νικαιέων* cum tribus nudis Charitibus, cujus jam ty-
pum

pum in Decio retulimus, ad earum in urbe sua cultum declarandum.

Nicomedienses ut Provinciæ Metropolitæ prompti semper erant ad suâ erga novos Imperatores benevolentiam per nummos denotandam ecce Galli ex una parte effigies, & in averfa *Nem. dis Neokóρων* cum Apolline nudo stante, dextra plectrum, læva lyrcæ cippo impositæ innixa, ad ejus cultum in urbe sua arguendum, quod soli nummi nos edocent. Volufiani vero nummus præfert *Νικομηδείαν dis Neokóρων* in corona ex lauro contexta; in testimonium forsân aureæ, quam illi in adventu ad Imperium obtulerant, ut solebant Provinciæ.

Prusæi volentes etiã sibi Galli gratiam conciliare, suos pariter nummos illi protulerunt cum epigraphæ *Προουσαίαν*, & Securitate Dea sedente, dextra Scipionem, sinistra sellæ innixa caput sustentante, ad denotandum sub hoc Augusto per imperium securitatem.

Sub Valeriano Scythæ Bithyniam ingressi eam depopulati sunt, & Nicomediam ceperunt atque incenderunt, quam multis jantea beneficiis Imperator cumulaverat, ut videre est per Nicomediensium & Nicænsium nummos.

Nicomedienses Valeriano gratulabundi, quod inter beneficia sibi ab eo collata Neocoriam tertiam concessisset certamina, non modo in ejus honorem, sed in filiorum Gallieni & Valeriani junioris memoriam celebrarunt: testes sunt nummi sequentes, caput Valeriani ex una parte referentes & hâc epigraphen ex altera *Νικομηδείαν dis Neokóρων*, Imperator paludatus

ROMANORUM PROVINCIA. 401

ludatus in equo currente cum hasta. Hic nummus exhibet Valerianum Roma exeuntem, ad bellum contra Persas proficiscentem; cum tantum Nicomedienses tunc essent bis Neocori, primum ab Hadriano facti, & secundum a Commodo, ut supra demonstravimus.

Pars II.

Cc

BITHY.

BITHYNLÆ URBES

CLARÆ ET NUMMIS ILLUSTRATÆ.

ADRIANE.

ADRIANE, unde Adrianenses, vel Adriani Suidæ, ut inquit, *Ἀδριανὸς πόλις Μυσίας, τῆς νῦν Βιθυνίας.* Adriani, urbs Mysiæ, quæ nunc Bithynia vocatur. Hæc ab Adriano Imperatore condita, ut nomen ejus persuadet; sed an fundamentis erecta, aut fuerit quædam alia urbs ab eo restaurata, prorsus ignoratur. Ille ob amorem, quo Antinoüs ejus amasius ex Bithynio Bithyniæ oppido oriundus, Bithyniam, quæ erat Provincia Populi Romani contra Pamphyliam Cæsaris permutavit, & eam multis beneficiis locupletavit, plurimisque urbibus auxit, præsertim Nicomediam & Nicæam terræ motu collapsas instauravit. *Ex Eusebio.*

Nummi Adrianensium hi sunt. Alter (vide in Hadriano) præfert capita M. Aurelii & Commodi adversa, & in parte postica, *ἐπι Μ. Ἀλεξάνδρου Δεχ. Α. τοβ. Ἀδριανέων, sub Marco Alexandro Archonte primo iterum Adrianensium;* Mercurius stans dextra extensa, sinistra caduceum: ex adverso fluvius muliebri facie dextra innixus urnæ aquas vomenti, pone eam arbor. Mercurius sui cultum in urbe, fluvius illius situm indicat, sed cum sit muliebri facie, illum sexoncrare in aliam denotat.

Alter

Alter exhibet capita M. Aurelii & L. Veriad-
versa, in cujus posteriori parte legitur ἐπι Λουκίου Αρ-
Αρχ. Α. το. δις Αδριανῶν, sub Lucio Apollinari Archon-
te primo iterum Adrianorum; Mercurius stans dex-
tra crumenam, sinistra caduceum gerit. Idem Mer-
curius sui cultum arguit ut supra, crumenam tenet
ut commerciorum Deus. Vide in Septimio Severo in
Caracalla.

Αυτ. Ουαλεριανῶς Γαλιήνος. Ουαλεριανῶς Καίσαρ. σελββ.
Triā capita nempe Valeriani senioris inter Gallie-
num dexteriolem & Valerianum juniorem a fini-
stris; in parte postica, Νικομηδέων τρεῖς Νεωκίρων, tres
urnæ cum palmis. Hic vero nummus Nicomedi-
enses a Valeriano Neocoror ter factos fuisse nos edo-
cet, quod confirmant tres urnæ certaminum cum
palmæ ramis, triave templa in eorum honorem ere-
cta, sequentes hujus civitatis in Galieno nummi
demonstrabunt, ac nobis eorum certaminum nomi-
na indicabunt.

Nicæenses licet nullam in nummis suis Neoco-
riam acceperint, tamen in hoc se a Valeriano obtinu-
isse ut eadem certamina, quæ in ejus & filiorum ho-
norem a Nicomediensibus celebrare permiserat ea-
dem sibi instituenda concesserat, eorumque nomi-
na, nisi illa in nummis suis consignassent, ignorare-
mus. Eadem capita, & eadem epigraphæ in illis,
quæ in Nicomediensium nummis; pars vero a versa
μεγιστῶν αριστῶν Νικαίσιων, maximorum optimorum, scilicet
Principum, Nicæensium; tres urnæ cum palmis.
Per hunc nummum Nicomediensium & Nicæensi-
um certamen in Valeriani cum filiis honorem stu-

stitutum, maximorum & optimorum Principum nomen tulisse didicimus.

Galienus in nummis Imperator & Augustus appellatur; communicata ei mox a Valeriano patre Tribunicia potestate, quare a Bithynis Nicomediensibus, cum essent adhuc tantum bis Neocori, illi sunt percussi nummi cum ejus capite, & in averſa vero *Νικομηδέων δις Νεωκόρων*, cum illius figura in equo decurrente, hasta insigni, cum nempe ad tutandam Galliam proficisceretur. Capita Valeriani & Galieni averſa, in quorum parte posteriori *Νικομηδέων τρις Νεωκόρων*, cum tribus templis sex columnarum, quæ Nicomedienses ter a Valeriano factos fuisse Neocoros, tum vox *Tric*, cum illa tria templa demonstrant. Medium Valeriano patri, in cujus aditu stat illius statua, & in aliis duobus ara, pro quorum salute, nempe Galieni & Valeriani junioris, sacra fiebant.

Nicomedienses non modo Galieno Imperatori, sed Saloninæ ejus uxori nummos consecrarunt. En unum cum illius imagine, & in averſa parte *Νικομηδέων δις Νεωκόρων*, cum Isis. Pharia utraque manu velum tenente, qui hos Populos ter Neocoros esse indicat. Isis autem ejus cultum in hac urbe arguit, sicut jam in Otacilia Severa observavimus. Populi Deas sæpius pro Augustarum typis, quas sub earum imaginibus plerumq; depingebant, seligere soliti erant.

Nicæenses cum a Valeriano ludorum celebrandorum facultatem obtinuissent, eam quasi a Galieno utpote ad Imperii consortium assumpto, etiam habuissent, ipsi gratulantes nummos cudere cum illorum nominibus, nempe **ΑΡΙCΤΩΝ ΜΕΡΙCΤΩΝ**

NI-

NIKAIEΩN, tres urnæ cum palmis, ut in nummis Nico-
mediensium.

Prusienses ad Hypium suos etiam nummos Ga-
lienio insculperunt; & ut illi melius gratularentur,
Salonini ejus filii caput in averſa parte pro typo ex-
hibuerunt, populorum ſervata epigraphæ Προυσιέων
πρὸς ὑπίω, pro qua voce ultima Triflanus Προβίνω
legit *Probino*, & Prusiensium Magistratum quem-
dam male existimat. *Tom. 3. pag. 90.*

INDEX AUTORUM VETERUM ET RECENTIUM.

ÆLIANUS.
Appianus.

Appuleius.

Arrianus.

Asconius.

Athenæus.

Aurelius Victor.

Dio. Cassius.

Cicero.

Claudianus.

Cornelius Nepos.

Diodorus Siculus.

Diogenes Laertius.

Dionysius Alexandrinus.

Eusebius.

Eutropius.

Florus.

Fulgentius.

Glandopius.

Goltzius.

Herodotus.

Hennenges.

D. Hieronymus.

Homerus.

Julius Cæsar.

Josephus.

Justinus.

Littus Giraldu.

T. Livius.

Lucianus.

Lucius.

Memnon.

Morellius.

Orosius.

Patinus.

Pausanias.

Poripus Pont. Euxin.

Petronius.

Photius.

Plinius.

Plutarchus.

Polybius.

Polyentus Stratg.

Probus.

Reimerius Reineccius.

Salmasius.

Salustius.

Seguinus.

Servius *in Æncid.*

Spanhemius.

Strabo.

Suetonius.

Suidas.

Tacitus.

Tollius.

Tristanus.

Vaillant Joan.

Valerius Maximus.

Ufferius.

Xenophon.

Xiphilinus.

Zozimus.

IN-

I N D E X NOMINUM ET RERUM.

A

- A**CHÆMENIDARUM stirpis origo. 2
- Archao* Mithridates concedit filiam in uxorem. 42. A Sardis capitur, & ab Antiocho excruciat. 42
- Adrianus* a Lucullo in Cappadociam missus est. 119. Partem exercitus occidit, partem fugat. 120
- Alexander Magnus*, Philippo patri successit. Proelio ad Granicum Darii exercitum profligavit, & Asiam minorem subjugavit. 29
- Alexandrini* Gallos ex Throade ejiciunt. 313
- Archelaus* victus Sylla, fugit Chalcidem. 71
- Amastris*, Dionysii Heracleæ Tyranni vidua: Zipoetes eam in uxorem duxit 301
- Amyfis*, Gobriz filia, uxor Darii. 3
- Annibal* confugit ad Prusiam. 326. Consilio arma Pergamenorum superavit. 324.
- Romani ad Prusiam mittunt Flaminium, ut Annibalem deposceret. *ibid.* Annibal posteaquam est nuntiatum, milites Regios in vestibulo esse, venenum poposcit. 325
- Anonymus*. Quis loco Artabazis regnaverit ignoratur. 9. Si Ctesiz & Artaxerxis Mæmonis medicus fuit regnum. *ibid.* Nomen Regis, qui Artabazi successit, deperditum est. *ibid.* Undecim Reges Ponti fuisse ex eorum numeris judicatur. 11. Quot annis regnaverit. *Anonymus* queritur. *ibid.*
- Anonymus*, Ignotus nomen hujus Regis Bosphori. 276. Quænam Bosphori amplitudo tempore Romanorum. 277. Bosphorum & Sarmathiam Asiaticam duo fuisse regna ostenditur. 277. Ætæ regnorum Bosphori & Sarmatiæ exponuntur. 278
- Antigonus* Mithridatem occidere

- dere iussit. 30. Cassandro & Antigono simul bellantibus regnum Ponti recuperat Mithridates. 31. Antigonus Mithridatem occidit. 3. In prælio interfectus est. 34
- Antonius** Triumvir, Bithyniam in Provinciam Romanam redegit. 224. In Armeniam venit ad bellum Artavaldi. 225. Ad Praaspa venit, eam oppugnat. *ibid.* Polemoni Armeniam Minorem dedit. 226
- Antiochus** vincit Prusiam. 321. A Romanis victus est. 323. Decessit cum annos 6. regnasset. 330. Successit illi filius Antiochus Eupator. *ibid.*
- Antiochus Soter**, filius Seleuci, succedit patri ejus. 35. Mortuo in Syria, successit ejus filius Antiochus, cognomine *Deus*. 39. Laodice, filia Mithridatis, uxor Antiochi 40. A Diogneto adducta Laodice ab Antiocho magnifice excipitur. *ibid.*
- Antiochus** priusquam in Antigonum irruptionem faceret, bellum adversus Nicomedem instituit. 305. Pugna absque effectu. *ibid.* Pace cum Antigono ei Macedoniam cessit. 306.
- Apamen**, Prusias, Philippi Macedonum Regis filiam ducit in uxorem. 317
- Appius Clodius**, ad Tigranem Lucullo missus contra Mithridatem. 127. Antiochiam rediit, & ad Imperatorem regressus. *ibid.* Iterum & bellum cum Tigrane gerendum apparuit. 128
- M. Aquilius** nepos Consul, de Aristonico triumphavit, 58 Pepernae successor. *ibid.*
- Archelaus** Præfectus Mithridatis, in Achaiam præmissus. 83. Athenienses amicos Regi reddidit. 83. Ad Chalcidem fugit. 86. Archelaus in Bzotia movit in Mithridatem. 104
- Ariamenus**, mortuo Dario, successit in Regnum. 5
- Arrianus** Philosophus, ex Nicomedia oriundus. 376
- Ariarathes** Cappadociae Rex 4. Mors: filium admodum puerum reliquit, 36. qui in prælio occisus est. 57
- Ariarathes** ab Asia revocat avunculum Ariarathis junioris. 69. Victus a Mithridate e Cappadocia pellitur. *ibid.* Multas gentes e ditone Mithridatis redigit. 84
- Ariathias**, Mithridatis filius, morbo obiit. 85
- Ariobarzanes**, Mithridatis filius, Phrygiae Satrapiae ab Artaxerxe præficitur. 18. Mithridate mortuo, regno Ponti potitus est. 20. cum Lacedemoniis & aliis Græcis beligerat contra Artaxerxem. *ibid.* Autophradatis Adramittium oppugnans, classem

- sem pervertit & spoliat. 21. Cogit Autophradatem ab Afsi, & Cotym a Sesti urbium obsidione desistere. Dattames cum Ariobarzane inicitiam, ditiones Ochi invadit 23. Ariobarzanes defunctus est. 28. Ariobarzane idem fuisse ac Mithridatem probatur. 36
- Ariobarzane Cappadoces Regem eligunt. 70. Sylla missus a Romanis & Ariobarzane appellavit Regem. 71 Reductus est Cassio jussu Romano in Cappadociam. 72. Ariobarzanes queritur Roma de retenta sibi a Mithridate Cappadocia. 98
- Ariobarzanes missus a Senatu ad Nicomedem, ad regnum restituendum. 346. Eum reducit in Bithyniam & ille in Cappadociam; 347
- Aristonicus*, inimicus Romanorum; Licinus contra eos missus est. 57. Perperna victus & captus est: reservatur decus triumpho Perpernae, Aquilius de Aristonico triumphavit, post triumphum in carcere strangulatus est. 58
- Aristonicus Eumenis Pergami* Regis filius nothus ex pellice Ephesina, Parthorum regnum invasit. 340. Crassus missus contra eum. *ibid.* Sed victus & vulnere mortuus. 341. Perenna superat & capit Aristonicum. 341
- Arfaces*, primogenitus Darii nothi, Ioniz Praefectus fuit. 15. Cyrus contra Arfacem bellum intulit. *ibid.*
- Arfes*, seu *Arsamenes*, Rex Persarum, Ocho patre mortuo, constitutus est. 27
- Artabazes*, Ponti Rex primus 1. Filius Darii & Amicæ: huic Darius regnum concessit. 3. Hujus currus a victore Pompeio in triumpho ejus de Mithridate translatus est. 7. Praest classibus Xerxis adversus Græcos. 7. In prælio Salamine pugnans cadit. *ibid.* Incertum est, quot regnaverit annis. 8
- Artavasdes* Rex Armeniæ Majoris, ab Antonio debellatus est. 225
- Artavasdes* Rex Mediæ, Polemonem inquit Antonio, ad amicitiam comparandam. 225
- Artaxerxes Longimanus*, regnavit 41. annis. 12. Græci bellum adversus eum gere-re pergunt. 16
- Artaxerxes Mnemon*, Persarum Rex, obiit: cui Ochus filius successit. 23
- Arthas*, antiquissimus Rex Ponti. 1
- Asander*, cui tutelam Bosphori crediderat. 197. Pharnaces intrat in Bosphorum, ab Asandro vincitur & necatur. 203. & 208. Mithridates bello appetit Asandrum, pugna cum Mithri-

Mithridate victus fuit & occisus. 209. Decem turribus munit contra Nomadum incursiones. 210. Non Regis sed Ethnarchæ Bosphori nomen assumpsit. *ibid.* inedia moritur. 210. & Bosphorum Dinami uxori relinquit. 211. Nummi Afandri. 212. 214.

Afclepiodorus, index conspirationis in Mithridatem. 89

Afydamas, corporis vires & edacitatem coram Ariobarzane experitur. 28

Attalus venit Romam. 45. & missus a fratre, in Senatum ingressus, & de Pharnacis questus injuriis. 48. Cognominatus Philometoris. 56. In Asiam venit, Gallos devincit & ex Troade eiecit. 313

Attalus, frater Eumenis Pergami Regis & successor. 330

Attalus Prusia debellatus. 330. 31. 32. Magnum exercitum coegit. 333. Classem Athenæus Attali frater adduxit. 334. Agrum Prusie populabatur. *ibid.* Legatos tres misit Senatus, bello finem imposuerunt. 335. Adamus Rex Asie Pergamenus, regnum testamento reliquit Populo Romano. 340

Attilius, Romanus Senator, profugus ad Mithridatem, in amicitiam ejus receptus est. 151

Aurossa Cyrîi filia, uxor Darii. 5

Authophradates Adamittium

undique oppugnat. 21. Prælio fuit superatus ab Agesilao. *ibid.* Artaxerxes Authophradatem in Cappadociam mittit. 25. Authophradates in Phrygiam se recipit. *ibid.* *Autolycus*, qui Sinopen condidit, statuam sibi dedicat. 130

B

BELLUM *Mithridaticum* finitum est. 95

Bellum Mithridatis cum Romanis per annos 46. duravit. 174

Berenice soror Mithridatis, poculum veneni sumpsit. 123

Berenice uxor Herodis & Polemonis. 241

Bias Rex Bithyniæ, filius Botyræ, patre mortuo regnat. 300

Profligat Macedones duce Calantho. *ibid.* Mors ejus *ibid.*

Bithynia descriptio, situatio, illius limites, varia nomina, a quo nomen sumpsit. 295. 96 97

REGES BITHYNIÆ.

1 Dædalus.	298
2 Botyras.	299
3 Byas.	300
4 Zypcetes.	301
5 Nicomedes I.	304
6 Zelas.	309
7 Prusias I. Claudius dictus.	311
8 Prusias II. filius Zelas	323
9 Nico-	

9 Nicomedes II. Philo- pator. 340	5 Polemo I. 232
10 Nicomedes III. Epi- phanes dictus 345	6 Pythoridis Regina. 240
<i>Bithynia</i> , a Nicomede sine libe- ris defuncto, testamento re- licta Populo Romano. 358	7 Polemo II. 246
<i>Bithynia</i> redacta est in Provin- ciam. 354. Aurelius Cotta missus est, ut <i>Bithyniam</i> tue- retur contra <i>Mithridatem</i> <i>ibid.</i>	8 Mithridates VIII. 246
Quot annis regnum <i>Bithyniæ</i> inquiritur. 355	9 Cotys, Thraciæ, deinde de Armeniæ mino- ris Rex. 249
Stemina Regum <i>Bithyniæ</i> . 356	10 Cotys. 255
Eventus <i>Bithyniæ</i> Romano- rum Provinciæ. 357. Sub Asi- æ Proconsulatu & Prætoris regimine. <i>ibid.</i>	11 Ininthimævus. 263
<i>Bithyniæ</i> varii & plurimi Po- puli Nummos Imperatori Caracalla dedicarunt. 382. 83. 84. 85. Macrino Hadriano, 386. 87, 88. Eliogabalo. 389	12 Rhescyporis I. 268
<i>Bithynienses</i> ordine alfabeti- co Nummorum in honorem Alexandri Severi a <i>Bithyniæ</i> Populis cuforum. 390. ad 394. Gordiano Pio, Valeria- no Philippo.	13 Rhœmetalces. 273
<i>Bithyniæ</i> urbes claræ & Num- mis illustratæ. 402	14 Anonymus. 276
<i>Bitevius Gallus</i> , <i>Mithridate</i> ro- gante, eum perfodit. 173. 190.	15 Cotys. 279
REGES BOSPHORI.	16 Rhescyporis II. 281
1 Pharnaces III. 187	17 Rhescyporis III. 286
2 Asander. 207	Reliqui Bosphori Reges Ano- nymi. 291
3 Darius. 216	Bosphoranorum Regum pro- genies sub Philippo extin- guitur. 291
4 Mithridates VII.	Bosphoranorum Regum stem- ma. 292
	Botyras succedit Didalfo, & ejus creditur filius. 299
	<i>Brittus</i> naves Metrophamis infestat. 83. Scyathum expu- gnavit. <i>ibid.</i>

C

CÆSAR in Cappadociam
venit, deinde in Pontum.
197. Pharnaces misit Legatos
pacem postulantes. 197. Ju-
bet Pharnacem a Ponto rece-
dere & alia restituere. 198.
Non longe a Pharnace castris
Cæsar castra metatur. 200.
Commissa pugna superat
Pharnacem & ejus castra oc-
cupat. 201. Manabias mili-
tibus

- tibus donat. 203. Tropheum sibi erigit. 203. Dat Bosphori regnum Mithridati Pergameno. 209
- Callimachus* defendit Amisum 126. Lucullus eum in vincula conjicit. 147
- Callinico* successit filius Seleucus Ceraunus. 312
- Cappadoces* revocant Ariarathem ab Asia, ubi educabatur. 343
- Carfignatus & Gasfotorius* Legati. 45
- Cassius & Manius*, reduxerunt Nicomedem in Bithyniam, Ariobarzanem in Cappadociam. 72
- Cassius* Proconsul ad Rhodium pervenit. 81
- Castor* Mithridatis Praefectus, Phanagoriam arcem intendit. 169
- Censorinus* Romanae classis Praetor. 128
- Claudiopolitani* Balneum inceperant. 373
- Clearchus Hevacleota*, praecipuus Dux Cyri, Graecos auxilios duxit contra Arsacem. 15. In exilium pulsus est. 19. Ad tutelam patriae revocatus. *ibid.* Mithridatem in urbe capit, accepta ingenti pecunia dimisit. 19
- Cleopatra* filia Mithridatis. 114
- Cleocharus & Seleucus* Synopen imperio tyrannico preinunt. 128
- Conspiratores* in Mithridatem excruciatifunt. 89. Accusatores a Sylla sunt affecti supplicio. *ibid.*
- Contentio* inter fratres, Artabazanis & Artemenis primogeniti certamen. 5
- Cotta & Lucullus* missi contra Mithridatem III. 357. ut Bithyniam tueretur Cotta. *ibid.* Praelio maritimo a Mithridate superatur. 359. Cotta in Bithynia manens Heracleam obsidione cinxit. 123. Fame cepit. 132. 360. Romanam revertitur, Pontici cognomento nobilitatur, 132. 360. Accusatus peculatu. 362
- Memmius Gemellus* Consul, Bithyniam obtinuit; a Julio Caesare accusatus est. 363
- Cotys*, Thraciae, deinde Armeniae minoris Rex, Polemonis filius. 249. Trebellius Rufus vir Praetorius a Romanis missus est tutor. 250. Cotys nubit viduae Mithridatis VII. & Armeniam obtinet. *ibid.* Mors ejus. 251
- Cotys*, filius fuit Cotys Thraciae, natu minimus, qui confugerat ad Mithridatem Bosphori Regem. 255. Rex Bosphori efficitur pulso ejus fratre Mithridate a Didio. 256. Romani & Cotys bello appetunt Mithridatem. *ibid.*
- Cotys* II. Rex Bosphori, Anonymo succedit. 279. Quot annis regnaverit, & ejus facta ignorantur. 280

Consonge, Nicomedi Epiphani uxor. 344

Licinius Crassus Aristonicum Pergami in vasorem bello appetit. 340. Sed victus est, & ex vulnere mortuus. 341

Crebro in Cræciam missus est. 59

Cyrus filius Darii Nothi indignatus fratri bellum intulit. 15. In pugna occiditur. *ibid.*

D

DAMAGORAS, Præfectus Rhodiorum. 82. Classis Mithridatis subvertitur a Damagora. 82

Darius ex Amise Gobriæ filia tres filios suscepit, 3. Ex Atossa Ciri filia, erant alii quatuor. 4

Darius Histaspis filius Ponticum regnum concessit. 2

Darius Ponti Satrapæ præfecit Artabazem filium. 6

Pontum & Cappadociam in regna *Darius* erexit. 6

Darius Nothus, & Artaxerxes Mnemo, regnum ambo tenuerunt. 12. Regnavit *Darius* Nothus 19. annis. *ibid.* Duos habebat filios. 15

Darius Pharnacis filius recuperat Pontum sibi ab Asandro ereptum. 216. Auxiliatur Octaviano & Antonio ad Philippensem pugnam. *ibid.* Rex Ponti ab Antonio constituitur. 217. Facta Darii & regni tempus ignorantur. *ibid.*

Datames, Thyam rebellem co-

natur reducere, 22. Contra Ægyptios præficitur exercitui Persarum. *ibid.* Sed Aulicorum invidia relinquit exercitus & Imperium, revertitur in Cappadociam.

Cum Ariobarzane *Datames* inicit amicitiam, ditionesque Ochi invadit. 23. Aggreditur Aspiem regiones vastantem: *Datames* capit Aspiem. 24. & tradit Ariobarzanis filio ad Regem ducendum. Pisidæ ob captum Aspiem, socium bellum inferunt *Datami*.

Datames Pisidas & profugos profligat. *ibid.* Ochus multoties tentat interficere *Datamen*. 25. Ochus præcipit Mithridati ut interficiat *Datamen*. 25. Mithridates dolo interficit *Datamen*. 27

Dejotarus ad Domitium venit oratum contra Pharnacem. 192.

Didalsus primus Bithyniæ Rex. 298. Restaurat Astacum a Megarensibus conditam. *ibid.* Tempus regni & mortis *Didalsi* ignoratur. *ibid.*

Didius Romanorum Dux, Mithridate regno expulso illud Cotyi fratri concessit. 247.

Diegyllis Thraciæ Regis filia noverca Prusiæ 335

Diogenes filius Archelai cecidit in pugna 90

Diogenes Navarchus, Dux clasfis, e Cappadocia ad Euxinum, *Laodicem* Mithridatis

- tis filiam ducens Antiocho. 40
- Dionysius Eunuchus*, e potio, quod secum habebat, veneno exspiravit. 112
- Ditzeles*, gente Phrygia, uxor Nicomedis, mortem obiit cum canis regius abripuisset mordicus dextrum humerum illius amplexantis Regem 307
- Domitius Calvinus*, cui Cæsar Asiam administrandam tradiderat. 192. Proficiscitur in Armeniam contra Pharnacem, 193. Pugna victus in Asiam se recepit, 196
- Dorilaus Ponticus*, in Creta missus a Gnosio Dux creatus. 59. Enutritus fuit cum Mithridate Eupatore. 65. Duxit exercitum ad Archelaurum. 89. Syllam sequitur in Boetiam. *ibid.*
- Dripetina* Ladoice Regina nata, filia Mithridatis, comes fugæ patris. 162
- Dynames* uxor Afandri, Bosphorum regnum testamento maritus reliquit. 211. Scribonius eam duxit uxorem. *ibid.*
- Polemoni conjux Dynamis data, Augusto id probante. 227
- E**
- EUMENES** Rex Pergami in Bithynia plurimas civitates cepit. 309. Inter Prusiam bellum ortum est. 323.
- Sed propter societatem Romanorum Prusias victus est. 323. Moritur Eumenes Pergami Rex, cum annos 39. regnasset. Attalo fratri reliquit regnum. 330. Regis Attali testamentum Romanum attulit. 340
- Epyanaxa* Syennesis Cilicum Regis uxor. 14
- Eumachus* Mithridatis Dux, Phrygiam incurrit. 109
- Etareta* secunda uxor Nicomedis. 307. Zelum novercæ machinis ex aula expellit. *ibid.*
- Eumenes* Pergami Rex, populi Romani socius, bellum contra Pharnacem instigavit. 44. Legatos mitit Romam, vituperant Pharnacem coram Senatu. 45. Variæ legationes & varia bella contra Pharnacem. 46. 47. 48. Acta pacis inter Pharnacem & Eumenem. 49. Fratres Eumeni Attalus, Philaterus & Athenæus. 48. Eumenis sororem duxit Pharnaces. 51. Mortuus est. *ibid.* Filius, qui ex pellice Ephesia Cytharistæ cuiusdam filia genitus, Asiam invasit. 56. morbo correptus obiit.
- F** 57
- FANNIUS** (L.) ab exercitu profugus Mithridati se adjunxit. 99. Victus a Mamerco in Mæsiam profugit. 109
- Fabius* inclusus oppugnatus est, a Trajano servatus est. 148. In Comana fugientem inse-

infecutus est, ibi vicit. *ibid.*
Pimbria Mithridatem obsedit.
 92. Misit ad Lucillum ora-
 rum, classem ut adduceret.
ibid. Provinciam Cappado-
 ciam obeundo multabat.

ibid.

G

GABINIUS (*A.*) missus est
 in Asiam. 352

Gabinus bibacitate solus expers
 fuit. 98

Galli Asiam depopulati Galati-
 am occupant, & in ea urbes
 eondunt. 306. Attalus vincit
 Gallos. 309. Prusias eosdem
 vincit. 313

M. Acilius Glabrio, Bithyniæ
 & Ponti Successor Lucullo
 datus est. 152

Gordius, quo ministro usus Mi-
 thridates in Ariarathe inter-
 ficiendo est 68. Prorex crea-
 tus a Mithridate ob amicitia-
 am, non obtinuit & regnum
 invasit. 70. Gordius interfe-
 ctus est. 71

Gordius mittit Mithridatem
 contra Murenam, 97. & vin-
 cit Murenam. *ibid.*

Gura frater Tigranis in pote-
 statem Luculli se dedit. 146

H

HERACLIENSES *Ponti*,
 Heraclitum in vinculis in-
 venerant, & Aphrodisum ur-
 bium procuratorem fece-
 runt. 35

Sibi Romanorum odium con-
 ciliant. 102

Phocritum tutorem civitatis
 faciunt. 302. *Nicomedes* ab
 illis auxilium petit. 304

Cicenum & Tium & Thynia-
dem terram ad se reduxe-
 runt. 305

Hypsicratia conjux Mithrida-
 tis. 162

I

Julius Caesar mittitur in Bi-
 thyniam.

Prostratae *Nicomedi* pud-
 citiæ accusatur. 353. In Asi-
 am, in Armeniam venit. 364

Intimianus *Coty* succedit
 in regno *Bosphori*. 264. Ni-
 hil de illo Scriptores, sed
 tantum *Nummi*. Videtur
 fuisse filius *Cotyis* *Thraciæ*
Regis. 265. *Nummus* ex-
 plicatur. 266

Ionia Præfectura, *Arsaci* a pa-
 tre concessa. 15

80. millium numerus *Italorum*
 occisorum uno die. 81

Jure-jurandum more *Persico*
 25

L

LAODICE uxor Mithridatis
 IV. filia *Callicini* 39

Laodice nomen est apud *Seleu-*
cidas sæpius usurpatum.

ibid.

Laodice uxor *Antiochi*, 40

Laodice uxor *Achæi*, 42

Laodice vidua *Aristonici*, re-
 gnum administrabat. 59

La-

Laodice soror Mithridatis, sibi
 Nicomedes in Matrimonio,
 um tradidit. 68. 343
Legati Romani ad Prusiam.
 Caius Sulpicius Gallus & Ma-
 nius Sergius. 330
 L. Apuleius & C. Petronius
 331
 C. Claudius Cento, L. Horten-
 sius & C. Aurunculeius. 332
 L. Anicius & C. Fannius & Q.
 Fabius Maximus. 333
 Appius Claudius, Lucius Oppi-
 us & Aulus Posthumius.
Leocritus Pharnacis Præfectus
 Teium oppidum oppugnat
 48
Leonippus, cui Synopes cura
 commendata fuerat a Mi-
 thridate, iussu Cleocharis in-
 terficitur. 128
Licinius Crassus missus adver-
 sus Aristonicum. 57. A Bar-
 baro sicca in proelio interem-
 ptus est. 57
Lucullus unus ex Legatis Syl-
 læ in Syriam navigat. 85. In
 Asiam ad Mithridatem per-
 sequendum missus est. 101.
 Facta Luculli contra Mi-
 thridatem. 105. Cyzicenor-
 urbem auxilium subduxit.
 107. Hermæum & Marium
 præficit & vincit. 110. Tri-
 ginta naves ad Tenedum ce-
 pit. 112. Insequitur Mithri-
 datem in Bithyniam. *ibid.*
 Lucullus Cotta & Triarius ad
 Nicomediam conjuncti in
 Pontum irruptionem fecere.

113. Undique Mithridatem
 aggredi statuit. 115. Varia fa-
 cta Luculli. 116. Mithridatem
 insequitur. 117. Pugnat &
 Ponticos fugat. 118. Thesau-
 ros castelli Cabiris Lucullus
 invenit. 124. Pontum ingre-
 ditur. *ibid.* Chaldæos & Ti-
 barenos subegit. 125. Capit &
 diruit Eupatoriam. 126. Ami-
 sum capit & comburitur.
 127. Legatum ac Tigranem
 misit Appium Clodium.
ibid. Diis sacrificat, Syno-
 pem obsidet. 128. Ingressus
 urbem multos occidit. 130.
 Somnii causa Synopem libe-
 ram fecit, solum statuam ex
 ea aufert. 130. Amysum eti-
 am restituit suis civibus. *ibid.*
 In Cappadociam intrat, tran-
 sit Euphratem. 131. De pro-
 digio gaudet. 132. Iter facit
 per Sophenem. *ibid.* Iniit in
 Armeniam *ibid.* Varia pu-
 gna contra Tigranem. 136.
 Lucullus Tigranocerta po-
 titus Thesaurus Regis cepit
 340. Ad Lucillum totius
 Orientis venire Legati. *ibid.*
 Lucullus Arfaci Legatos
 mittit. 141. In Tarbieni Regi-
 is aurum & argentum repe-
 rit. 142 Arfaces petit amicitiam
 Luculli, & ad eum misit
 Sextilium. *ibid.*
 Lucullus Parthicam deponere
 cogitur. 143. Movet in Ti-
 granem eumque vincit. *ibid.*
 Versus Artaxatam contendit,

dit, eum insequitur Tigranes. 144. Lucullus & hostes ad pugnam se accingunt. 145. In duplici prœlio fugat, trucidat Ponticos & Armenios. 146. Nitibim obsidet & capit. 147. Callimachum in vincula conjicit. *ibid.* Lucullum milites deserunt & ad Glabrimonem diffluunt. 152. Lucullus redit Romam. 156. Triumphus Luculli de Mithridate victoris. 178. 362
Lyfimachus in Asiam trajecit, & urbes, quæ Antigono parebant, occupavit. 34. Cium urbem Mithridati III. arripuit. *ibid.* Lyfimachus victus atque occisus. *ibid.*
Lyfimachus a Zipoete repulsus est e Bithynia. 302

M

MACHARES filius Mithridatis, Rex Bosphori. 98. Eum Lucullus in amicum Romanorum recipit. 129. Mithridates eum interfecit. 167
L. Magius & *L. Fannius* profugi Mithridati se adjunxerunt. 99
Mancaus Tigranocerta Præfectus milites examnavit. 139
Mantus Aquilius Dux Romanorum vincitur a Ducibus Mithridatis. 75:350
 Pars II

Q. Marcius missus est a Senatu ad res visendas & statum Græciæ ac Macedoniae. 44
Marius & *Cinna* Syllæ inimici, illum in urbe hostem indicant. 91
Marius & *Eumachus* Duces adversus Lucullum missi. 103. *Marius* a Caroculo captus, *Luculli* jussu occisus est. 112
Medus Mithridates, Tigranis gener, Romanos magna clade affecit. 152
Menedemus vitam servat contra *Olthaco*. 118
Menander Sornatium prœlio fugam edidit. 119
Metrophanes Regius Prator a *Mamerco* victus. 109
Metrophanes missus a Pompeio ad Mithridatem. 154
Monimtam Philopæmenis filiam recepit Mithridates in suum Gynæceum. 78
Mithridates Rex Ponti, oriundus a septem Persis. 2. Et a *Dario* stirpem deductam refert *Appianus*. 4
Mithridates Rex IV. Ponti, pro patre *Rhodobasio* regnat in Ponto. 14
Mithridates cum *Cyro* contra *Artaxerxem* conspirat. 14
Mithridates *Artaxerxi* per *Tisaphernem* reconciliatus est 15. In Pontum reversus est. 17. Statuam *Platonis* Magistris adhuc viventis posuit. 18
 Dd Mi

Mithridates in urbe captus, Clearcho & ingenti pecunia dimissus. 19. Mortuus est anno sequenti. *ibid.* Ochus precipit Mithridati, ut interficiat Datamen. 25. Simulat se Regis Persarum inimicum. 26. Dolo interficit Datamen. 27. Reverfus in Paphlagonia.

ibid.

Mithridates II. post Ariobarzannis patris mortem Ponti regnum obtinuit. 29. Alexandrum Magnum in expeditionibus suis comitatus est. 29. Venit in suspicionem Antigono. 30. Demetrii arte mortem jussu Antigoni vitat. Cappadociam & Ponticum obtinet. *ibid.* Cassandro & Antigono simul belantibus regnum Ponti recuperat. 31. In gratiam Antigoni receptus ab eo inopinanter occiditur. 31. Deteguntur loci difficiles Plutarchi de Mithridate & redarguuntur errore Reineccius & Henninges. 33

Mithridates III. patri in Ponti regno successit. 34. Lysimachus illi urbem Cium eripuit. *ibid.* Lysimacho occiso Seleucus Myrinam Mithrid. reddidit. *ibid.* Ariarathis Cappadociæ Regis morte Mithridates Cappadociam invadit. 36. Mortuus est. 37

Mithridates IV. in puerili ætate succedit patri. 37. Galatæ

vexant Pontum, Heraclienfes auxiliantur Mithridati. 38. Heraclienfes a Galatis vexati, pecunia corrupti deficiunt Mithridate. 38. Contra eos implacabilem reddidit. 39. Mithridates nubit filix Callinici. 39. Sinopenfes se terra marique contra Mithridatem muniunt. 41. Mithridates frustra obsidet Sinopen. 42. Achæo concedit filiam Laodicen in uxorem. 42. Quandiu regnavit ignoratur. *ibid.*

Mithridates V. Pharnacis unicus filius atque heres, mortuo patre, regnum assumpsit. 55. Roman Legatos mittit de Prusia Attalum aggrediente quæsituros. 55. Mithridates copias subministrat Attalo contra Prusiam. 56. Mithridates Populi Romani amicitiam appetivit. 156. *Benefici* cognomen. *ibid.* Romanis auxilium fert contra Aristonicum. 56. Mithridati Senatus dat Phrygiam majorem, bellum movet adversus Cappadociæ Regem, eam recuperandi causa. 59. Mithridates repente moritur. 60. Quot liberos reliquit. *ibid.* Nummi Mithridatis V. explicantur. 61. Nomen uxoris ignoratur. 60

Mithridatus VI. filius Mithridati V. Gaziura Ponti regia educatus est. 56. Succedit occi-

so

so patre. 64. Cælestia ostenta magnitudinem prædixerunt. 65. Tutorum insidias vitat veneno, se assuefaciendo & venando. *ibid.* Matrem & fratrem necat. Scytas bello aggreditur, & ingenti felicitati perdomat. 66. Bosphori regno potitus est & subegit Reges circa Phasin. *ibid.* Legatos misit Romam contra Saturninum. *ibid.* Regni limites usque ad parvam Armeniam extendit. 67. Asiam pervagatur Bithyniam & in Pontum redit. *ibid.* Veneno appetitus a Laodice facinus in autores vindicat. 67. Exercitationes ejus. *ibid.* Cum Nicomede Paphlagoniam dividit. Superba responsio Legatis Romanorum. 68. Interfici jubet filios sororis suæ. Præsidia Nicomedis Cappadociæ expellit, regnumque sororis filio restituit. Mithridates vincit Ariarathum & e Cappadocia pellit. 69. Misit Legatos Romam ob Cappadociam. 70. Senatus Cappadociam illi adimit. *ibid.* Mithridates Ariobarzani bellum intulit. 71. Mithridates Socratem contra fratrem instigat, & cum exercitu misit, qui regnum hoc sibi usurpavit. 71. Mithridates Pelopidam misit Romam, sed demissus est e Consistorio. Irato Mithridate misit

filium Ariarathem ad occupandum regnum Cappadociæ. 73. Romani jubent Mithridatem a bello abstinere. *ibid.* Duces Romani & Nicomedes terra marique Mithridatem aggrediuntur. 74. Mithridates copias & naves parat, & auxilia petit contra Romanos. *ibid.* Probe Amnium flumen Nicomedes & Duces Mithrid. acies construunt, & magna exercitus Nicomedis stragem edunt. 75. Mithridates captivos benigne tractat. *ibid.* Manius vincitur a Ducibus Mithridatis. 76. Mithridates totam Nicomedis ditionem obibat. *ibid.* Subegit Lyciam & Pamphyliam usque ad Ioniam. 77. Circumduxit Oppium, ostentans captivum Romanum. *ibid.* Manius trahebatur in Asino, & aurum liquatum in os ejus infundit Mithridates. 78. Ex Ionia revertens conspicatus formosam virginem. 78. Bellum Marficum sopitum est. 79. Mithridates contra Rhodios plures naves fabricavit. *ibid.* Italici generis occisi sunt jussu Regis. 80. 81. In Coum trajecit, ubi thesauros Cleopatæ assumpsit. 81. Ad Rhodium advenit, frustra tentat Insulam. 82. Archelaum misit in Græciam. 83. Populum Atheniensem amicum

cum Regi reddidit. *ibid.* Sylla contra Mithridatem profectus est. 84. Arcathias filius Mithridatis obiit. 85. Sylla Athenas & Pinzum obsidet. *ibid.* Omnes suspectos colligit & omnes necavit. 86. Zenobius Chium bonis venditis in Pontum præducit jussu Mithridatis. 87. Mithridates urbes Græcas sibi devincit liberaliter tractando. 88. Mithridates detecta in se conspiratione autores excruciat. 89. Sylla vincit Archelaum. 90. Mithridatis filius Cyzicum venit. 91. Ex Asia ad Miletopolim & ad patrem salvus evasit. 92. Fimbria obsedit Mithridatem. *ibid.* Mytilenen fugit. *ibid.* Jussu Mithridatis Archelaus pacem poscit a Sylla. 94. Sylla & Mithridates de pace colloquuntur. *ibid.* Leges pacis Syllam inter Mithridatem initæ numerantur. 95. Mithridates in Pontum reversus multas gentes sub potestate redegit. *ibid.* Filium rebellem occidit. *ibid.* Mithridates ad Murenam Legatos misit & ad Senatum etiam misit. 96. Gordium mittit contra Murenam. 97. & vincit Murenam. *ibid.* Convivium soleinne. 98. Subegit Bosphorum, Genti filium Macharem Regem dedit. *ibid.* Mithridates of-

fert auxilium Sertorio pro confirmanda sibi Asia 99. Mithridates belli apparatus facit. 100. Jovi sacra facit. 101. Auxiliatur a vicinis. 100. Venit in Paphlagoniam, milites ad bellandum incitat. 101. Invasit Bithyniam. *ibid.* Aliquot urbes cepit. *ibid.* Duces Mithridatis Rutilli exercitum debellant. 103. Nudus superatur a Mithridate prope Chalcedonem. *ibid.* Mithridates vincit Cottam prælio maritimo. 104. Archelaus in Bæotia movit contra Mithridatem. *ibid.* Mithridates Cyzicum petit & montem occupat, Cyzicum oppugnat. 107. Per machinâs & stratagemata inutilia lacerat urbem; oppugnati Mithridatem repellunt. 108. Lucullus auxilium in urbem immittit. *ibid.* Pars exercitus Mithridatis fame & morbo perit. *ibid.* Mithridates noctu fugit. 110. Perinthum circumfidet & oppugnat, eaque non potitus. 111. Victoriâ reportat in Tritarium. *ibid.* Naves 32. perdidit, & Lucullus eum insequi in Bithyniam. 113. Mithridates tempestate ejectus Heracleam Ponticam. 113. Novos belli apparatus facit. 114. Lucullus & Mithridates se ad prælium accingunt. 118. Lucullus Ponticos fugat. *ibid.* Sornatius fugit. 119. Mi-

Mithridates cum Ducibus fugam capit. 121. Tigranes recusat ad se fugientem Mithridatem recipere. 122. Mithridates mittit Bacchidem, ut sorores, uxores, concubinas interimeret. 123. Lucullus in ditionem Mithridatis devastat. 125. Lucullus contra Mithridatem ad Tigranem Legatum misit. 127. Mithridates & Tigranes colloquuntur. 132. Mithridates Tigranem de clade accepta consolatur. 138. Mithridates & Tigranes colligebant alium exercitum. 140. Arsaci auxilium petunt. *ibid.* Mithridates copias parat. 143. Multos Romanos interfecit, victoriam reportat in Triarium. 150. In campo Mithridates erexit trophæum. 151. Mithridates curato vulnere in Armeniam se recepit. *ibid.* Totum fere regnum Luculli & Glabronis. 153. Pompeio mittit Legatos Mithridates de pace cum eo acturos. 155. Pompeius ditionem devastat. 156. Varia hostilia Pompeii. 157. Mithridates capta Manaitine Armeniam petit. 158. Solus cum Hypsicratis & Drypetina castellum fugit. 162. Tigranes eum recipere recusat, fugit Mithridates in Colchidem. 163. Pompeius contra Mithrida-

tem iter intendit. 165. Mithridates hybernat in Dioscuriade. 166. Per gentes Scythias vadit. *ibid.* Ad Pompeium misit. 167. Pacem petit. *ibid.* Denegata sibi pace ad bellum se accingit. 168. Morbus ulceratus in facie. *ibid.* A se deficientes supplicio afficit. 169. Filiz Mithridatis ad Pompeium adductæ sunt. 169. Regno, liberis & castellis spoliatus cogitat in Gallos invadere. 170. Exercitus Mithridatis Pharnacem eligit Regem & coronat. 172. Amici satellites Mithrid. occiduntur. *ibid.* Uxoribus venenum dat. *ibid.* Veneno assuefactus eo non potest conficere. 173. Eo rogante perfoditur a Bitonio. *ibid.* Cadaver Sinopen in trireme transmisit. 175. Corporis & animi dotes. 186. In Tauris opes & thesaurum Mithridates. 177. Nummus Mithridatis Eupatoris explicatur. 181

Mithridates Pergamenus, ejus origo. 209. Cæsar dat Bosphori regnum. *ibid.* Bello appetit Asandrum, pugna cum Asandro victus fuit & occisus. *ibid.*

Mithridates VII. an filius aut tantum Darii nepos fuerit disquiritur. 218. Parte Bithyniz contermina potitur. Mortuo Mithridate ejus di-

tio in Provinciam redigitur. 217. 224. Ejus Nummus. 220. Filius a Caligula obtinet Bosphori regnum. 241. Uxor cum Cotye minoris primum Thraciz, deinde Armeniz Rege se conjunxit. 219. Expulso e regno Bosphorano a Didio, Regem Dandaridarum pellit e regno. 256. Romani & Cotys bello appetunt *Mithridatem*. 256. Repellitur e Bosphoro a Romanis & a Cotyis. *ibid.* Obsident urbem Uspen. 257. Proelio navali vincunt Mithridatem. *ibid.* Mithridates adit Eunonem & veniam ab eo petit. 258. Eunones scribit pro salute Mithridat. Caligula. *ibid.* Caligula concedit Eunoni, at clementer tractat Mithridatem. 258. Mithridates Romam ducitur, & jussu Galbæ interficitur. 259. Nummus Bosphori Cottis Regis. 261

Mithridates VIII. Bosphori regnum a Claudii munificentia accepit. 246. Nulla causa Regibus proximis bellum indixit. Claudius ut a bello abstineret, jussit. 247. Didius Mithrid. regno depellit. *ibid.* Prosapia Regia Mithridatis Eupatoris. 248. Mithridates frustra Legatis queritur de Nicomede. 346. Senatus denegat Mithrida-

tis Legatis petitiones, eumque minantur. Romani Duces jubent Mithridatem abstinere a Nicomede & Cappadocia. 347. Se ad bellum parat, copias undique cogendo. 348. Ad Annium flumen acies instruit. 349. Ducibus Mithridatis superatur Nicomedes. *ibid.* Mithridates totam Nicomedis ditionem invadit. 350. Sylla missus contra Mithridatem. 351. Asia potitur Mithridates. Colloquuntur Sylla & Mithridates de pace, & pacem concedit Sylla Mithridati, qui recedit in regnum.

352
Mitrobarxanes foceris Datamis. 24. Missus ad Tigranem. 133
Murena bellum renovat per Cappadociam, invasit Comana urbem. 96
Murena Afiz Prætor pacem frangit cum Mithridate. 352. Senatus jubet Murenam abstinere armis contra Mithridatem. Ab Asia revocatus. *ibid.*

N

NEOPTOLEMUS & *Archelaus* ambo fratres, & Duces Mithridatis. 74
Nero Alpes Cottias & Pontum Polemoniacum in Provincias redigit. 242
Nicensis theatrum construere

eos

- ceperunt. 373. Templum, festa ad honorem Commodi fecerunt. 377. Severus & Niger, prœlia varia. 378
- Nicomedsa** Bithyniæ Metropolis, a Commodo plurimis beneficiis cumulata est. 376. A Senatu certamina celebrarunt, templumque Commodo fecerunt. 377. Templum octo columnarum. *ibid.* Varii Numini Nicomediensium. 379.
- Nicomedia** Collegium Fabrorum, quod urbs incendiis obnoxia esset, institutum est. 373. aqueductus.
- Nicomedes** Bithyniæ Rex, auxiliis Romanos juvit, 57. Cum Mithridate Paphlagoniam dividit. 67. 341. Filium suum Paphlagonum Regum nomine appellat. 341. 682. Cappadociam invadit. *ibid.* & 342. Mithridatis soror per passionem in matrimonium se tradiderat. 68. Misit Romam Legatos & uxorem ob Cappadociam. 70. 343. Senatus Paphlagoniam adimit. *ibid.* Nicomede mortuo Senatus Bithyniæ Regem constituit Nicomedem. 71. Nicomedes regno pulsus supplex Romam venit, restituitur in regnum decreto Senatus 72. Reductus est a Cassio in Bithyniam. 72. Mors Nicomedis. 101
- Nicomedes Zipetes** patrem in regno, natu-maximus excep-
- pit. 304. Auxilium contra Antiochum ab Heracliensibus petit. 305. Antiochus bellum adversus Nicomedem instituit. *ibid.* Nicomedes auxilia collegit. *ibid.* Pugna absque effectu, Nicomedes regni transitum Gallis sub conditionibus concedit. 306. Ditizelem gente Phrygiæ in uxorem duxit. 307. Mortua Ditizele alteri sponsæ Etazetæ nomine nupsit. 307. Moritur postquam regnasset annos 37. Ipsius in honorem statua eburnea in Olympis Templo collocata est. 308. Filiorum curatores elegit Ptolomæum & Antigonum. *ibid.*
- Nicomedes** filius Prusiz, cum Mena rediens conspiraverunt in Prusiam. 336. Exscendit Nicomedes navem purpuratus & diadematus more regio, Menæ exhortatione proclamatur Rex. 337. Auxilium Ahdronicus ab Attalo. *ibid.* In Bithyniam invasit. *ibid.* Legati Prusiz profecti in Bithyniam simulantibus auctoritate Senatus cedere, Nicomedes cum exercitu introgressus est Nicomediam. Prusias confugiens ad aram Jovis interfectus est.
- Nicomedes II.** Interfecto patre in Bithynia regnare cœpit. 340. Interfecto jussu Mithridatis Ariarathe, Cappadociam

- ciam invadit. 342. Nicomedes timens, ne Mithridates Cappadociam invaderet, misit Romam uxorem. 343. Senatus aufert Cappadociam Mithridati & Paphlagoniam Nicomedi. 244. Nicomedes filius Socratis e vivis tollitur. *ibid.*
- Nicomedes III.** Rex Bithyniæ, Nicomedis Epiphanis filius, postquam Socrates e regno expulsus, Rex Bithyniæ nominatur. 346. A Senatu Rex confirmatus & cognomen Eupatoris sumit. *ibid.* Per Legatos Romæ queritur de invasa Bithynia a suo fratre, restituitur a Legatis. *ibid.* Nicomedes in ditionem Mithridatis irrupit, & usque Amastrim urbem populatus est. 347. Legati Romanis Nicomedis culpam in Mithridatem transferunt. Nicomedes ad Amnium flumen acies instruit. 148. Nicomedes a Ducibus Mithridatis superatur. 349. Nicomedes fugit in Paphlagoniam. *ibid.* Mithridates totam ditionem invadit. 350. Nicomedes Nicomedis filius, tandem mortuus sine liberis, hæredem testamento Populum Romanum reliquit. 353. Post Nicomedis ultimi mortem in urbem testamentum allatum, Bithynia redacta est in Provinci-
- am. 354
- Nudus** Præfectus classis Romanæ. 103
- Nummi ad honorem Imperatorum cusi Bithyniæ Populis.**
- Caracallæ. 382
- Macrino. 386
- Hadriano. 387
- Eliogabalo. 389
- Alexandro Severo. 390
- Philippo. 396
- Gordiano Pio. 395
- Gallo. 399
- Valeriano. 400
- Nymphis** Legatus Princeps Historiæ Scriptor. 38
- Nyssa** soror Mithridatis capta est Lucullo. 124

O

- OCHUS** filius junior Artaxerxis Mnemonis Persarum Regis in regno succedit. Appellatus etiam Artaxerxes. 22. Ochus frustra multoties dolo interficere Datamen conatur. 25. Præcipit Mithridati, ut interficiat Datamen. 25. Ochus Bagoæ Eunuchi artibus perimitur. 27
- Olbacus, Olcabas** Scythæ sese offert Lucillum interfectorum. 116
- O. Oppius** adductus est Mithridati, & eum illæsum circumducebat Mithridates ostentans captivum Ducem Roman-

Romanum. 77
Orazes Albanorum Rex infidias Pompeio struxit. 165
Ostenta caelestia magnitudinem Mithridatis VI. prædixerunt. 65
Ortiogon Galatarum Rex 323

P

PELOPIDAS Orator, missus a Mithridate ad Romanos, sed inutile. 73
Pergamus Rex. *Vide* Eumenes.
M. Perperna Consul, Asiam sortitus, morte P. Crassi. 57
 Prælio Aristonicum vincit capitque. *ibid.* Pergami morbo correptus obiit 58
 Persarum appellatio *Saansan*, id est *Rex Regum*. 14
Perseus, nothus filius Philippi, Legatos Romam mittit ad petendum, ut Rex a Senatu appelletur. 326. Magno belli apparatu relicto a Philippo usus est. *ibid.* Bellum inter Romanos & Perseum.
Pharnaces in regnum Cappadociam habuerat. 4. Cognominatur *Perfen*. *ibid.*
Pharnaces Mithridati IV. post mortem patris regni Pontici habenas suscepit. 43. Synopen obsidet eamque capit. 44. Oritur bellum inter Pharnacem & Eumenum. *ibid.* Legatos misit Roman. Legati Eumenis Pharnacem vituperant coram Senatu. 45. Varix le-

gationes variaque bella inter Pharnacem & Eumenum. 46. 47. 48. Auxilium petit a vicinis Principibus. 47. Conditiones pacis actæ inter Pharnacem & Eumenum. 49. Eumenis forcem duxit Pharnaces. 51. Mors Pharnacis. *ibid.*
Pharnaces Mithridatis VI. filius, electus Rex ab exercitu Mithridatis. 172. 189. Pompeius dat Pharnaci Bosphorum. 175. 187. Phanagrenses oppugnat, eos vincit. 191. Synopen capit. 192. Belligerat cum Romanis & contra Domitium. 194. Pugna & victoria Pharnacis. 196. Crudelitas ejus erga Ponticos, multos interficit, Amysum expugnat. 197. Misit Legatos Cæsari pacem postulantes. 197. Cæsar non longe a Pharnacis castris castrametatur. 200. A Cæsare victus est. 201. Refugit Synopen. *ibid.* Conatus intrare in Bosphorum, ab Asandro vincitur & necatur. 203
Phenix vir regii generis. 117
Philippus Rex Macedonum, bellum contra Ætolos infert. 317. Facta est pax inter Philippum & Ætolos. *ibid.* Philippus & Antiochus regnum Ptolomæi Philopatoris diviserunt. 318. Mortuus est, & Perseus filius ejus nothus
 Dd 5 ei

- ei successit. 326
- Philitus Abydenus*, ab Ariobarzane Artaxerxis Satrapa in Graciam missus. 18. In Asiam rediit. *ibid.*
- Phocritum* civitatis Heraclien-
ses principem & curato-
rem fecerunt. 302
- Platonis* statuam adhuc viven-
te Mithridates posuit. 18.
Academia ab Athenis mille
passus distans. *ibid.* illustris-
sima.
- Polemo* in Ponti parte, in Bos-
phoro & in Ciliciz parte
regnavit. 224. An Regia stir-
pe fuerit & cujus filius. *ibid.*
Antonius Polemoni Arme-
niam minorem dedit. 225.
Ad pugnam Actiacam copi-
as adducit Antonio. 226.
Eum in amicitiam recipit
Augustus. *ibid.* Chaldæos
Tybarenos & alios popu-
los regno addit. *ibid.* Scri-
bonius volens usurpare Bos-
phorum, occiditur. 227.
Conjux Dynamis ei data,
Augusto id probante. 227.
Deinde secundo Matrimo-
nio copulavit Pythodoriem
filiam Pythodori. *ibid.* Li-
mites regni extendit. 227.
Ab Aspungitanis captus per-
imitur. 228. Nummus, ejus
explicatio. 229. Tres libe-
ros & filiam reliquit. 228.
- Polemo II.* Polemonis & Py-
thodoridis filius, regni habe-
rias suscepit. 240. Nubit cum
Berenice, quæ ab eo discedit.
241. Neroni Pontum conce-
dit. 242. & in Provinciam
redigitur. Ponti regnum
concessit. *ibid.*
- Pompeius* Armeniam invadit
& Artaxatam obsidet. 154.
Legatos de pace mittit Mi-
thridates. 155. In Galatiam
venit. *ibid.* Ditionem Mi-
thridatis vastavit. 156. Va-
ria hostilia in Mithridatem.
157. 361. Pompejus noctur-
no prælio magnam hostium
edit stragem. 159. Contra
Mithridatem iter intendit.
165. Depopulavit Albano-
rum regionem. 167. Mi-
thridates Legatos ad Pom-
peium misit. *ibid.* Bospho-
rum & Pontum in Provinci-
as ordinat. 169. Mors Mi-
thridatis. 173. Judæos per-
domuit. 175. Occupat Pon-
tum, datque Pharnaci Bos-
phorum. 175. Triumphus
ob Mithridates & Reges vi-
ctos. 180. Post navalem pu-
gnam amissam contra Cæ-
sarem e Sicilia in Bithyniam
fugit. 366. Amicis destitu-
tus & fugiens captus est, fu-
giens Armeniam, & inter-
emptus. 365
- Ponti descriptio regni.* 1. A quo
Pontus denominationem su-
am sumpsit. *ibid.* A Da-
rio Ponti regnum conces-
sum fuit. 3. Pontum par-
tem Cappadociz fuisse mon-
stratur.

stratur. 4. Pontus a Polemone Polemoniacus nomen accepit. 224
Septem Magnetes Ponti, Ctesias, Onophani, Idernem, Norodobatem, Mardonium, Barisem Artaphernem & Darium Histaspis. 2
 Otanem, Hydarnem, Megabysum, Gobriam, Alphatimem, Intaphernem & Darium, sic numerat Herodotus. 2

REGES PONTI.

Artheas, antiquissimus Rex. 1
 Artabazes, primus Rex.
 Anonymus. 9
 Ariobarzanes. 20
 Mithridates I. 14
 Mithridates II. 20
 Mithridates III. 34
 Mithridates IV. 38
 Mithridates V. Evergetes. 55
 Mithridates VI. Eupator. 64
 Pharnaces. 43
 Rhodobares. 12
 Ponti Reges, eorum principatus vocabatur *Pontus*. Hæc regio adhuc Cappadocia nuncupata erat. 14. A Pompeio Bithyniæ Pontus est adjectus, & una facta est Provincia. 362

PRÆTORES BITHYNIÆ.

M. Aurelius Cotta, Consul. 359
 Glabrio, Consul. 361
 Silano aut Murenæ, Coss. 362
 C. Carbo, Papirius Carbo. 363
 C. Memmius Gemellus.

P. Silius Nerva, Prætor.
 C. Calvitiu Sabinus, Prætor. qui Synopen ceperat. 364
 A. Plautius.
 Pharnaces Bithyniam occupavit.
 P. Furnius Crassipus, gener Ciceronis. 365
 Q. Marcius Crispus.
 Tullius Cimber, 365. In Syriam abit. Nummus. 366
 Augustus in Asiam transit ad ordinandas Provincias Asiæ, & Bithyniæ res constituit. 367

Granius Marcellus, Bithyniæ Prætor.
 P. Vitellius, Prætor sub Tiberio.
 C. Cæcilius Cornutus, Bithyniæ & Ponti Prætor. 368
 Cadius Rufus, Bithyniæ & Ponti Prætor, accusatus & damnatus est. Julius Cæsar, Procurator Ponti accusatus & salvatus est.
 C. Cælius Balbus. 363
 A. Mindius Balbus.
 Claudius Polienus.
 Gellius Rufus.
 C. Petronius, Proconsul Bithyniæ. 370
 Tarquitiu Priscus, damnatus est a Nerone.
 Attius Lacon. 371
 Plancius Varus.
 Sulpitius Proclus.
 Velius Paulus, Proconsul.
 Appiu Maximus Norbanus.
 Ascedius Myrinus & Armenius

Broce-

- Brocelius, Proconsulatum Bithyniæ gesserunt.
- Nicænenfes Bithyniæ primatum obtinuiffe viderunt. 372
- Nicomedienses conferre voluerunt.
- Julius Bassus, revocatus a Nerua, defensus a Plinio & absolutus.
- C. Plinius Cæcilius, natus a patre L. Cæcilio, adoptatus ab avunculo, dictus Plinius secundus. 373
- Nicomediæ Nummus dicatus decatus demonstrat Bithyniam & Pontum esse eandem & unam provinciam. *ibid.*
- Anicius Maximus, Proconsul.
- P. Servilius Calvus, Proconsul.
- Julius Severus. 374
- Hadrianus Bithyniam caram habuit.
- Prusias* urbem obsidens vulneratur, unde postea *Claudus* est cognominatus. 39. Prusias nolens paci consentire fit inimicus Romanis. 55
- Prusias* Rex Bithyniæ post patrem Zelam ejus regno potitur. 311. Munera mittit Rhodiis terræ motu afflictis. 312. Gallos vincit & castris potitur. 313. Armis appetens Byzantinos eis adimit Mysiæ partem. 315. Attalo Socero adversus Ætolos in bello socius est. 317. Apamen Philippi filiam ducit in uxorem. 317. Pace inter Philippum & Ætolos inita, Prusias arma vertit in Cianos. 318. Philippi auxilio Cium diu obsessum capit & delet. *ibid.* Prusias in obsidione Heracleæ vulneratus ab ea desinit. 320. Prusias ab Antiocho deficit, & paulo post moritur. 321
- Prusias* II. loco patris regnat in Bithynia. 322. cognomine Cunegos. *ibid.* Annibalem profugum apud se recipit. Inter Prusiam & Pergami Regem Eumenum bellum ortum est. 323. Philippus Macedo auxilia ad Prusiam misit. Victus est ab Eumene *ibid.* Flaminius ad Prusiam venit ad deposcendum Annibalem. 324. Ut gratificaretur Flamini, milites ad domum Annibalis custodiendam missi sunt. *ibid.* Qui venenum exhaustit. 325. Legatos ad Perseum ut sibi Apamen sororem in matrimonium concedat, quæ illi a fratre conceditur. 326. Prusias mittit Legatos Romam de pace reconcilianda cum Perseo. *ibid.* Prusias ipse Romam venit gratulaturus Senatui, se dixit venisse & gratulatum quod Persea Gentiumque Reges vicissent. 327. Prusias est dimissus cum variis muneribus. 328. inimicitis inter Attalum & Prusiam ortis. 330. Prusias agros Attali vastat.

vastavit. 331. Senatus rogat Prusiam ne Attalum armis infestare pergat. *ibid.* Ille contempta omnia & sacra dirumpit. *ibid.* Nicephorium vastare coepit, Attalum oppugnavit. 332. Victo Attalo Pergamum ingressus est. *ibid.* Tentat Elzam obsidionem. *ibid.* Sed a Sofandro repulsus est. 333. Spoliat templa Dianæ & Apollinis. *ibid.* Decem Legatos decreverunt Romani contra Prusiam. *ibid.* Voluntatem Senatus serio illi declararunt. 334. Attalus magnum exercitum coegit, & Athæneus frater Attali classem adduxit contra Prusiam. 334. Tres Legatos misit Senatus, bello finem imposuerunt. 335. Prusias filium Nicomedem Romam misit, ut ibi degeret. 335. Menas a Prusia mittitur Romam, occisurus filium Nicomedem. *ibid.* Consulit filiis minoribus quorum unus Prusias dictus. 336. Menas & Nicomedes conspirarunt in Prusiam. *ibid.* Auxilium ab Attalo promissum Andronico contra Prusiam. *ibid.* Nicomedes bellum patri fecit. 337. In Bithyniam invasit. Prusias in arcem Niceæ se inclusit. *ibid.* Misit Legatos Romam. 338. Nicomedes cum exercitu in

Nicomediam ingreditur. A filio Prusias confugiens ad aram Jovis interfectus est. 338. Mores, formæ, imperium, regnum Prusiarum. 339. Prusæ balneum sibi extrui licere petierunt a Trajano.

373
Ptomæus Eunuchus Mithridati fugienti præbuit equum

121
Pylamenes Rex, amicus Populo Romano, tenuit Paphlagoniam. 70. Illi restituta est. *ibid.*

Pythodoris filia Pithodori, uxor Polemonis. 227. Succedit in Ponti & Bosphori regnis. 232. Nubit cum Archelao. 233. Mors ejus. 239

Pythodoridis filia Polemonis & Pythodoridis, eodem nomine matris, Cotyi Thraciæ Regi nupta est. 236. Huic Augustus dat Thraciam, occiditur. *ibid.* Regnum Thraciæ administrat. 239

R

RHOEMETALGES

Thraciam consentiente Tiberio retinet. 250

Rhescuporis, Augustus dedit illi Thraciam. 236. Tiberii jussu accusatus in Senatu a Pythodoride Cotyis uxore damnatur. 237

Rhescupori Caligula concedit partem Arabiæ. 251

Rhescu-

Rhesenpori Caligula concedit partem Arabiz. 251

Rhescyporis I. Bosphori Regis, vita ignoratur. 268. Ex ejus Numinis evincitur fuisse nepotem Cotyis Armeniz Regis. Ex altero Nummo filium fuisse potius Cotyis quam Ininthimævus. 269. Regnavit sub Hadriano, sed quando, incertum est. 270. Nummus Rhescyporidis explicatur. 271

Rhescyporis II. post Cotym regnat in Bosphoro. 282. Demonstratur alterum esse a primo. *ibid.* Videtur potius fuisse filius Cotyis, quam Rhescyporidis. 282. Ejus facta ignorantur. Quot annos regnaverit queritur. 283. Nummus ejus explicatur. 284

Rhescyporis III. succedit Rhescyporidi II. Cujus filius, quando & quandiu regnaverit requiritur. 286. Nummi ejus explicatio. 287. Nummus alter. 289

Rhodus terræ motu afflicti. 212.

Rhodo batem fuisse filium Anonymi Historia denotat. 12. Rhodobatis gesta ignorantur. Ambos regnasse in Ponto conjicitur: de Rhodobate nihil habetur, nisi quod Diogenes refert. 12

Rhoemetalces duo fuerunt Reges nomine, unus Thraciz, alter Bosphori. 273. Bos-

phori Regis nulli reperuntur Nummi. Sub Antonio regnasse & Rescyporidis filium fuisse. 274. Tempus regni & mortis incertum. 275

Romanorum Senatus colligit exercitus e Bithynia, Cappadocia, Paphlagonia, Gallogræcia, in Asia contra Mithridatem. 73. Duces exercituum Romanorum Cassius Manius, Q. Oppius, Minucius Rufus & C. Popilius. Contra Romanos Cotta & Lucullus Duces Rom. 101

Roxane & Statira sorores Mithridatis; jugulum obtulit Bacchidi. 123

P. Rutilius Rufus exulans crudelitatem vitavit. 80

S

SACRIFICIUM Mithridatis *Belli-potenti* Jovi. 77. Sacrificium ejusdem Jovi & Neptuno. 101. Sacrificia Cyzicenor. 108. Sacrificium Luculli. 132

Satrapiam Ponti in regnum a Xerxe creatam fuisse Autores existimant. 6

Saturnius Tribunus Plebis, ob violata Legatorum Mithridatis jura condemnatur. 66

Schismas maximus natus filius Pisidæ. 24

Scribonius volens usurpare Bosphorum, occiditur. 226

Seleucus Antigoni imperium divi-

INDEX NOMINUM ET RERUM. 431

divisit. 34. Lyfimacho victo atque occiso Myrenam ad Mithridatem reddidit. <i>ibid.</i> Lemni templum Seleuco ex- truit. 35. Seleucus iratus contra Heraclienfes. Lega- tos fastidivit. 35. Hercules appellatur. <i>ibid.</i> Seleuco mortuo Antiochus Soterejus filius ei successit. <i>ibid.</i>	Stemma Mithridatis. 186 Stemma Regum Bosphorano- rum. 292 Regum Thraciz. 263 <i>Stratonice</i> Mithridatis concu- bina. 167 <i>Statyra</i> soror Mithridatis ve- neno assumpta est. 123 <i>Sylla</i> Asia obvenit ad bellum Mithridaticum. 79. 351. Op- pugnat Archelaum. 85. 351. Petit naves a Rhodis. <i>ibid.</i> Capit Athenas & Pirzum obsidet. 86. <i>Sylla</i> in Boeti- am exercitum duxit, eum se- quitur Dorilatus. 89. <i>Sylla</i> Legatus in Cappadociam mittitur ad Ariobarzanem. 89. <i>Sylla</i> & Mithridates de pace alloquuntur. 96. <i>Syl- la</i> Nicomedem in Bithyni- am & in Cappadociam Ari- obarzanem reducit. 95. Mors <i>Syllæ</i> . 98. <i>Sylla</i> mis- sus contra Mithridatem. 351. <i>Sylla</i> vincit Archelaum, pu- gnat ad Orchomenum. 90. 351. Boetiam diripuit. 91. Asiam fortitur. 344
Seleuchus in Macédoniam in- stituit, a Seleuco Cerauno occisus est. 302. Antiochus Soter ejus filius imperare cepit. <i>ibid.</i> Rex Syriæ. 304 Seleuchus Ceraunus contra Attalum belligerens mori- tur. 312 Sertorius Mithridates offert il- li auxiliium ad affirmandam Asiam. 99. Oblatis & peti- tis Legatorum assentitur. <i>ibid.</i> Aliquot urbes Roma- norum cepit. 101 Sextilius Legatus missus con- tra Tigranem. 133. Arabes opprimit. 134. vincit Tigra- nem. <i>ibid.</i>	
Socrates cognomine <i>Chressus</i> , major natus Senatus fratrem constituit Regem Bithyniæ. 71. 346 Socrates filius Nicomedis in- terficit patrem. 344. Bithy- ni regno eum pellunt. 346 Statua eburnea in honorem Nicomedis in Templo O- lympii collocata. 308 Stemma Regum Bithyniæ. 356	

T

TAXILES & Hermocrates Duces in Paphlagonia. 101 Templum Bellonæ conditum in Asia. 364 Terra motus horribilis in Bithy- nia. 386 Tetradrachmali Nummi expli- catio. 52
--

Thea-

- Theatrum* ad ludos & spectacula usus construxerat Tigranes. 340
- M. Minucius Thermus*, Praetor, a Sylla in Asiam missus, ut Murenæ succederet. 553
- Thyus* Dynastes Paphlagoniæ, clam Regem interficere voluit. 20. Sed desertus vivisque captus, cum uxore & liberis ad Regem ductus. *ibid.*
- Tigranes*, gener Mithridatis, Cappadociam invasit. 99. Multos Cappadocas abduxit in Armeniam. *ibid.* Armeniæ regni diadema sibi imposuit & oppidum a se denominavit. *ibid.* Recusat confugientem Mithridatem apud se recipere. 122. Antiochiam rediit. 127. Recusat Romanis tradere Mithridatem. *ibid.* Mithridates & Tigranes colloquuntur. 132. Contra Lucillum mittit Mithrobarzanem. 133. Sequitur Murena & fugit. 134. Cum reliquo exercitu contra Lucillum progreditur. 135. Variæ pugnæ. 136. 137. Diadema fertur Lucullo. 138. Recipere Mithridatem recusat. 163. Tigranes vincit filium rebellem, navicula servat ad triumphum Pompei. 165
- Tigranes junior* Mithridatis nepos, a patre victus & ad Phrahatem fugit 154
- Triarius* urbes recipit 131
- Triumphus* Luculli ob victoriam. 178
- Triumphus* Pompei ob victoriam. 180
- Trophæus* Cæsaris in Bosphoro. 203
- Tissaphernes* Dux, per quem Mithridates Artaxerxi reconciliatus est. 15. Familiaris erat, fidei causa, Mithridatis. 16
- X
- XIPHARES**, Mithridatis filius, a patre interfectus, pietatem negligens. 167
- Xerxes* regnavit 29. annis 12
- Z
- ZELAS**, Nicomedis patris morte, ex Armenia in Bithyniam redit. 309. Fratres in Bithynia bellum agunt. *ibid.* Zelas in Gallos irrupit. Condit Zelas urbem in Cappadocia. 310 Infidiis adortus a Gallo-Græcis occisus est. *ibid.*
- Zarbienus*, una cum uxore & liberis a Tigrahe necatus est. 128
- Zenobius* bonis Chium venditis in Pontum præducit iussu Mithridatis. 87. Zenobium in carcerem trusum, Ephesi necarunt. 88
- Zeno* Polemonis & Pythodori-

dis filius minor, Armeniæ majoris Rex electus est. 235.

250

Zipætes Rex Bithyniæ, post mortem Bixæ habenas suscepit. 301. Ptolemeo obsidio Arfacenæ & Chalcedoniæ. *ibid.* Duces Lisimachi a finibus Bithyniæ repellit.

Zipætes viduam Dionysii in uxorem duxit. 301. Oppugnatus a Lisimacho, eum repellit & pacem poscere cogit. 302. Heraclienfes

curatorem & principem sibi eligunt. *ibid.* *Zipætes* excursat agros Heraclienfium, ejus exercitus profligatur. *ibid.* Bithynii Patroclo infidiantur, & una cum exercitus internecione cæditur. 305. Superior factus Antiocho Seleucho. *ibid.* Urbem condit *Zipætes*. *ibid.* Regnavit 47. annos. *ibid.*

Zipætes Nicomedis Frater vincit Heraclienfes, & postea ab iis fugatur. 30

INDEX GEOGRAPHICUS.

A

- ACHAIA**, Peloponnesi regio, inter Corinthum & Patros, finui exposita. 83. 312
- Abydena* five *Arisba*. 319
- Abydus*, urbs Asiae. 318
- Adrianopolis*, urbs Thraciae. 380
- Aegypti Populi*. 3. 20. 62.
- Aesolia*, Achaiae regio. 85
- Alexandria Troas*, urbs Phrygiae. 312
- Alexandria*, urbs Aegypti, opus Alexandri Magni. 62. 239
- Alpes Cottiae* in Provin. redactae. 242
- Amastris*, urbs Paphlagoniae. 72. 347
- Amisus*, urbs Paphlagoniae maritima. 46
- Ancyra*, urbs Galatiae primaria. 307
- Arva*, apud Scythas. 256
- Apamea Bithynia*, a matre Apama nominata. III. 319
- Arabia Petraea*. 252
- Astacus*, urbs Bithyniae, ab Astaco nominata. 297. 301
- Attalici Populi*, regio Achaiae. 307
- Armenia minor*, Asiae: 67
- Artaxata*, urbs Armeniae. 236
- Aspungitani*, Populi Bosphori. 227
- Atbenienses*, Populi Graeciae. 3. 18
- Asia*, una ex quatuor mundi partibus. 20. 99
- Ax*, urbs Phoeniciae. 24

B

- BACTRIANI**, Populi Asiae, inter Ariam. 301
- Baetia*, regio Siracusae. 83. 91.
- Bebricia* five *Bithynia*, regio Asiae minoris, variis nominibus illustrata. 295. 387
- Bitby-*

INDEX GEOGRAPHICUS.

435

<p><i>Bithyia</i>, fluvius Thraciæ. 296 <i>Bithynia</i>, vide <i>Bebricia</i>. <i>Borani</i>, vide <i>Bosphorani</i>. <i>Bosphorani</i>, Asiæ Populi. 291 <i>Bizantini</i>, Populi Thraciæ. 35</p>	<p><i>Cressa</i>, urbs Paphlagoniæ. 310 <i>Cyclades</i>, Insulæ maris Ægæi. 84 <i>Cyzicena</i>, Asiæ urbs. 104 <i>Cynocephala</i>, montes Thessalix. 318.</p>
--	--

C

CABIRA, urbs Asiæ minoris in confinis Lyciæ med.

121

Calcedon, urbs Bithyniæ. 35.

84. 102. 297. 384.

Cappadocia, regio Asiæ minoris. 4. 36. 98.

Caria, regio Asiæ minoris. 20.

Cataonia, urbs Ciliciæ. 23

Carthaginenses, Populi Affricæ. 56

Caucasus, mons in Septentrionali parte, Indiam dirimens a Scythia. 247

Chersonesus, Syriæ peninsula. 318

Cium, urbs, a Cio nominata *Bithynia*, Phrigiæ. 31. 382

Chios, insula maris Ægæi. 88

Chronca in Boetia. 83

Chryso polis, pagus in Bithynia. 297

Cilicia, urbs Regia Asiæ minoris inter Pamphylia & Syriam. 24. 70

Colchis, regio Asiæ ad oram maris Euxini Orientalem. 66

Colophonii, Populi Ionix. 88

Creta, Insula maris Medit. 59

D

DASCYLITE, Acatia lacus. 107

Dindymus, mons Traodis. 108

E

ELÆA, urbs Æolidis marit. 332

Eleusis, oppidum Atticæ maritimum. 85

Erythraea, urbs Ionix maris. 84

Eubœa, Insula max. Ægæi maris. 84

F

FLAVIOPOLITÆ Bithyniæ Populi. 281

G

GALATIA, regio Asiæ min. quæ & Gallo-Græcia. 45. 73. 97. 307

Galli, Europ. Populi. 307
 Scordisei. 326

Gnossi, Populi Græci. 59

Gorgyppia, urbs Bosphori. 227
 Ee 2 Gra-

- Granicus*, flumen Bithyniæ. 29
- H**
- HALYS**, flumen Lidizæ seu Paphlagoniæ. 45. 96
- Heraclea Pontica*, urbs Asiæ. 36. 113. 302. 360
- Helesponti* regnum Asiæ min. III. 312
- Hieron*, locus Bithyniæ. 314
- Hispania*, Europæ regio. 114
- I**
- IDUMÆI**, Populi terræ Edom reg. Palestiniæ. 217
- Ilicenses*, Populi Phrygiæ. 312. 315
- Illyri Populi*, regio in ora maris Adriatici. 327
- Ionia*, reg. Asiæ min. marit. 22
- Isthmus*, Peninsula ad Mæotidem. 209
- Julsopolis*, urbs Bithyniæ. 384
- K**
- KÆPHOESTIADA** urbs. 35
- L**
- LACEDEMONI**, Populi Græci. 20. 84
- Lamptaca*, urbs in Hellesponto. 100
- Lemnos*, Insula maris Ægei. 34
- Leontocephales*, Trifiæ castellum. 76. 350'
- Limnus*, Insula inter Cambriam & Hiberniam. III
- Luca*, civitas Tusciæ. 363
- Lycus*, fluvius Phœnicizæ. 114
- Lydia*, reg. Asiæ min. inter Ioniam & Phrygiam min. 20
- Lyperus*, mons Bithyniæ, 303
- M**
- MACEDONIA**, reg. Europæ ampla inter Ioniam & Ægeum mare. 302
- Malea*, tenens Eubzæ. 84
- Mæonia*, regio Asiæ. 109
- Mariandini*, Populi Asiæ. 296
- Mæsia* regio. 109
- Megalopolitides*, Populi Arcadiæ. 233
- Megarenses*, Populi Syriæ 297
- Meotes*, palus Ægypti. 209
- Mylea*, id est, *Cium*, ab uxore *Apamea* denominat. 319
- Myrina*, urbs Æolidis marit. 35
- Mysilæna*, urbs in Asia. 77
- N**
- NICÆA**, urbs Bithyniæ. 378 III. 382
- Nicomedia*, urbs Bithyniæ. III 378. 382
- Nysa*, Indiæ urbs. 227
- P**

P

- PANDA**, amnis. 256
Paphlagonia, Galatiæ pars,
 21. 67. 310.
Penticapea, Bosphori Cimme-
 rii urbs. 203
Persa, Populi Afiz. 4. 7
Perinthus, urbs Syriæ. 111
Pessimus, urbs Galatiæ in Phry-
 giæ magna. 307
Philippus, urbs Macedoniæ. 216
Phrighia, regio Afiz minoris.
 20
Phanagoria, urbs Afiz, contra
 Theodosiam. 227
Phasis, fluvius Scythiæ. 41
Philadelpi, Populi Cælesyriæ.
 379
Pitanis, urbs Æolidis in Asia.
 351
Pontus, Polemoniacus nomi-
 natur a Polemone; in Pro-
 vinciam redacta. 242
Pontica Gens, ad Septentrio-
 nem jacens. 1. 14.
Priaspæ, Mediæ regionis urbs.
 225
Prusia, urbs Afiz. III. 359
Prusei, Bithyniæ Populi. *ibid.*
Pyraus, sive *Piræus*, portus
 Athenarum. 85

Q

- QUADI**, Germaniæ Populi.
 333

R

- RHODII**, Populi Græci. 44.
 315
Roma, urbs Italiæ. 233

S

- SALAMIS**, urbs Græciæ,
Attida nominatur, 7
Samothracia, Insula maris Æ-
 gæi, Thraciæ adjacens.
 122
Samaritæ Populi 217
Sangarius, fluvius Afiz per
 Phrygiam Bithyniamque in
 Pontum illabens. 350
Sciatbus, Insula maris Ægæi.
 83.
Sciroboa, mons in confinio
 Ponti 340
Scythæ, Populi Afiz. 66
Sessus, urbs Hellepontis. 21
Sinops, urbs Paphlagoniæ. 23.
 44
Soza, urbs Dandariæ. 256
Siraci, ad Caucasum Populi.
 256
Stratonix, urbs Afiz. 57

T

- TANAIS**, fluvius Sarm.
 Europ. maximus, illum
 ab Asia determinans. 227
Taurus, mons Arabiæ. 24. 42
 314
Temissenses, Itali, qui evase-
 runt ex Asia. 81
Teium, oppidum Ponti. 48
Tenedos, oppidum in mare
 Ægæo. 112

Tecto-

<i>Tectosages, Trocti, Tolistobogi, Tolistobrogi</i> , scilicet Galli, qui urbes condiderunt in Galatia, seu Gallo-Græcia.	<i>Tralis</i> , urbs Lydiz inter Magnesium & Mæandrum flumen.
307	227
<i>Theudofia</i> , urbs Panticapzi.	<i>Trapezus</i> , urbs juxta Pont. Eux. Synopenfium colonia.
203	67
<i>Thracia</i> , reg. Europæ, inter Mœliam & Macedoniam.	<i>Troadæ</i> , Græciæ Populi. III.
219	312.
<i>Thebani Populi Ægypti.</i>	<i>Tyathira</i> , urbs marit.
18	333
<i>Tibareni Populi Cappadoc.</i>	
123	
<i>Tigranocerta</i> , urbs Armeniæ maj. ad Nicephorium flumen.	
133	
<i>Timonitides</i> , Cappadociæ.	
357	
<i>Tium</i> , urbs condita a Gallis.	
305	

V

US P E S, urbs prope Siracon.

256

Z

ZATHES, fluuius.

16

Zela, urbs Ponti.

208

Zeles, urbs Hispaniæ ad Eretum.

233

F I N I S.

